COSMÆ

PRAGENSIS

ECCLESIÆ DECANI

CHRONICÆ BOHEMORVM

Libri III,

In quibus gentis origo, & prisci Duces, vsque ad Wratislaum primum Regem creatum sub HENRICO III. *Imp. & annum Christi* MCXXVI.

Nunc primum integrè in lucem editi.

Item

S. ADALBERTI EPISCOPI PRAGENSIS VITA ET MARTYRIVM ab eodem COSMA DECANO descripta.

PRAEFIXA DVCVM REGVMQ. BOHEMIAE ELOGIA versibus decantata à MARTINO CVTHENO *&* CASPARE CROPATIO, *Poetis Bohemis.*

HANOVIÆ,
Typis Wechelianis, apud Claudium Marnium
& heredes Ioannis Aubrii.
MDCVII.

Illustrisſimo Principi,

DN.

PETRO WOK VRSINO,

DOMINO A' ROSENBERG, INCLYTÆ AC antiquisſimæ domus ROSENBERGICÆ ſeniori & vltimo, primarioque Bohemorum Dynaſtæ, &c.

VNC quoque fructum Bohemici & Polonici itineris, luſtro ſuperiore Principis mei miſſu ſuſcepti, tuliſſe gaudeo, quod dum in regia vrbe PRAGA diuerſor, memorabile iſtud monumentum indigenæ vetuſtatis in manus meas bona fortuna detulit: idque integrum, cuius antea particulam cum Bohemicis meis vulgari in laude ponebam; vtinam æquè mendis næuiſque liberum. Quamuis autem vnico exemplari nitendum eſſet, eoque non feliciſſima manu è veteribus membranis deſcripto: dedi tamen diligenti relectione operam, vt deterſis maculis, quantum hoc quidem tempore licebat, æqui lectoris oculos quam minimum offendere poſſet: daturus etiam porrò magis; ſi quis me publicæ vtilitatis ſtudioſus (quod ſpero) aliis exemplaribus iuuare voluerit. Neq; enim diſſimulabo, plura inſuper ad hiſtoriam nobiliſſimæ gentis illuſtrandam pertinentia nobis ſuppetere, & peculiari nouæq; collectioni ſuam editionem deſtinari. Huic interea cum patronum de more circumſpicerem, & in copia plurium animi ferè anceps fluctuarem, ecce commodùm à Tua Celſitud. ad Sereniſſ. Principem Electorem Palatinum miſſa acceptiſſima legatio, nobiliſſ. V. Theobaldo Hock à Zweybrücken obita; quæ me omni hæſitatione penitus abſoluit. Quid enim ſiue rem ſpectem, conuenientius, quam Bohemicæ gentis vetuſtiſſimum ſuper omnes ſcriptorem, antiquiſſimæ in ea proſapiæ proceri rectà offerri? ſiue animi ſententiam ſequar, expeditius, quàm amiciſſimum meo Principem cimelio eius generis, quod omnino principibus viris proprio & præcipuo

quodam iure debetur, honoris ergo munerari? Id ergo vt pro heroica humanitate, ceu minimè extraneum hospitem, comiter accipias habeasque, more magis ita recepto, quàm quod de eo quidquam laborandum putem, reuerenter rogo, Princeps illustrissime, Teque gentis familiæque tuæ bono diu viuere & florere diuinitus opto. Dat. Myrtilleti Kalend. Septemb. MDCVII.

CELSIT. T.

addictissimus

MARQVARDVS FREHERVS.

MARTI-

MARTINI CVTHENI BOHEMI, DVCVM REGVMQVE BOHEMIÆ GESTA SINGVLIS Distichis comprehensa.

AD MAXIMILIANVM ET FERDINANDVM Archiduces Austriæ, FERDINANDI Bohemiæ Regis FF.

CECHIVS DVX BOHEMIÆ I.

Llyrico profugus primum dat iura Bohæmis
Cechius: hinc nomen gens trahit illa suum.

CROCCVS BOH. DVX II.

Morte Ducis patriam varii excepere tumultus,
Quos aufers genio Crocce benigne tuo.

LYBVSSA PRINCEPS.

Filia dein regimen populi capit acta fauore,
Qua duce Praga recens condita nomen habet.

PRIMISLAVS DVX BO. III.

Mox rude femineas vulgus dū temnit habenas
Agricolæ subdit colla superba viro.

TYRANNIS WLASTAE PVELLAE.

Arripit imperium iunctis sibi Vlasta puellis,
Victa sed arte sua, qua prius vsa, cadit.

NEZAMYSL DVX BO. IV.

Pax fit, Primislaus moritur, natumq; relinquit
Cui sua cognomen gesta dedere rudis.

MNATA DVX BO. V.

Qui longa ignauus dum pace senescit, obitque,
Accedunt Mnatæ sceptra paterna pio.

VOGENIVS DVX BO. VI.

Vogenius cura grauior tam factus & auo,
Imperium natis diuidit ille suis.

VINSLAVS DVX BO. VII.

Inclita Praga datur Vinslao gensque Bohæma,
Vratslaus Vandaliam sorte cruentus habet.

VRATISLAVS FRATER VINSLAI.

Hic fratre extincto natum petit illius, vltro
Seque suasque simul perdit auarus opes.

GREZOMIL QVI ET NEK. DVX BOH. VIII.

Inde metum Neklan timidus deponit inanem
Egregia victor militis arte sui.

HOSTVITVS BO. DVX IX.

Hostuitus patrio iuuenis defunctus honore
Quod reliquum est parta pace quietus agit.

BORZIVOVS I. BO. DVX X.

Pelluitur primus sacra Borziuous vnda
Gensque sui factum tota secuta Ducis.

SPITINEVS XI. ET VRATIS. XII. BOH. D.

Spitineus tenera moritur sine prole iuuenta,
Vratslaus defuncti munia fratris obit.

S. VENCESLAVS B. D. XIII.

Vencesilaus vita castusque piusque sub aram
Fraterna cecidit victima sancta manu.

BOLESLAVS I. FRATRICI. BOH. DVX XVI.

Occupat imperium sublato fratre Boleslaus
Matre quidem sæua sæuior ipse sua.

BOLESLAVS II. B. D. XV.

Filius ingentum patrui moresque secutus
Nil patrium præter nomen & ora tulit.

BOLESLAVS III. D. B. XVI.

Tertius hostilis captus miser arte Boleslaus
Orbus agit reliquos lumine vtroque dies.

IAROMIRVS D. B. XVII.

Sortem à fratre suo patitur Iaromirus eandem,
Quam fuit inuiso passus ab hoste Pater.

VLRICHVS B. D. XVIII.

Præripit Vlrichus rerum moderamina Fratri
Sarmaticum patria dum fugat vrbe ducem.

BRETISLAVS I. B. D. XIX.

Cæsareo Bretslaus rapuit de sanguine natam,
Pannonas inde suo perdomat ense feros.

SPITINEVS II. B. D. XX.

Theutonicæ Gentis proceres, ipsamque perosus
Spitineus matrem pellit in exilium.

VRATISLAVS D. XXI. B. REX I.

Regia tum primum Vratslaus insignia fertur
Præmia virtutis digna tulisse suæ.

CONRADVS B. D. XXII.

Cum septem menses Fraternam rexerat aulam,
Conradus subita morte peremptus obit.

Bretislavs II. B. D. XXIII.

Defuncto patruo repetunt sua iura nepotes,
Bretslaus infida concidit ante manu.

Borzivovs II. B. D. XXIV.

Infestum patria fugiens Borzivovs *hostem*
Forte prius moritur quam reuocatus adest.

Svatoplvc. qvi et Cocles B. D. XXV.

Dictus ab euentu non vero nomine Cocles
Insidiis procerum casus & ipse iacet.

Vladislavs I. B. D. XXVI.

Vladislaus ter quinq; prius dominatus ad annos,
Extrèmum digno clausit honore diem.

Sobislavs I. B. D. XXVII.

Fortis in externum Sobislaus dum ruit hostem,
Cernere victorem fata maligna vetant.

Vladislavs II. B. D. XXVIII. Rex II.

Perpetuam experta meruit virtute coronam
Vladislaus domito Caesaris hoste sui.

Sobislavs II. B. D. XXIX.

Acer Sobislaus Alemanni nominis osor,
Vincla parans fratri turpiter exul obit.

Fridericvs B. D. XXX.

Imperat hinc pulsis Fridericus ab vrbe Morauis,
Et clarus bello, sic fuit arte toga.

Venceslavs II. B. Dvx XXXI.

Actus in exilium patrui liuore superbi
Vencesilaus tetro carcere clausus obit.

Henricvs qvi et Bretisla B. D. XXXII.

Principis officio simul atque antistitis vsus
Henricus patriae praefuit inde suae.

Vladislavs III. Boh. Dvx XXXIII.

Vladislaus Fratri victus concedit honorem
Priuatus patriam vertere iussus humum.

Primislavs Bo. Rex III.

Primislaus regale ferens Diadema senerus,
Ingenua moritur non sine prole senex.

Venceslavs I. B. Rex IV.

Marte ferox Scythicum Venceslaus deiicit hostem,
Saucius hinc oculum perdit, obitque diem.

Primislavs II. qvi et Otocar. R. B. V.

Totius imperium Primislaus despicit orbis,
Ancipiti tandem fortis agone cadit.

Venceslavs II. B. Rex VI.

Vencesilaus Regum nulli pietate secundus
Cepit defuncti sceptra relicta Patris.

Venceslavs III. B. R. VII.

Filius at luxu vitam cum ducit inertem,
Confossus perijt militis ense sui.

Rvdolfvs B. R. VIII.

Henricus rigido cedit sua iura Rudolfo,
Sed rapit hunc nimium mors inopina Ducem.

Henricvs elect. R. B. IX.

Caesareis iterum Henricus depellitur armis,
Hicque domum patriam non rediturus abit.

Ioannes R. B. X.

Lumine Ioannes post facta ingentia cassus
Fortiter occubuit Gallica castra sequens.

Carolvs Caesar B. R. XI.

Carolus hic merito patriae pater esset habendus
Vnius nati si pater ille foret.

Venceslavs IV. R. B. XII.

Vencesilaus multum rex vita inglorius acta
Bis captus populi seditione sui.

Sigismvndvs Caesar Boh. Rex XIII.

Arma Sigismundus postquam ciuilia tentat,
Quo fuerat victor milite victus abit.

Albertvs Caes. R. B. XIV.

Albertus regimen socero moriente recepit,
Sed mox ventre nimis profluit ante perit.

Ladislavs B. R. XV.

Posthumus imperium Ladslaus aequaret auitū,
Si vita impleßet tempora iusta sua.

Georgivs B. R. XVI.

Fortis & inuictus, nullique Georgius asper,
Praelia multa ciens commoda multa tulit.

Vladislavs II. R. B. XVII.

Hunc sequitur longa Vladislaus pace secundus,
Qui fera bella adimens, aurea saecla dedit.

Lvdovicvs B. R. XVIII.

Ante diem Ludouice capis Diadema paternū,
Victus ab hoste Geta concidis ante diem.

Ferdinand. Caesar Avgvst. B. R. XIX.

Arma para, compesce Getas Ferdinande superbos,
Te Duce fata canunt aurea saecla fore.

ILLV-

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS MAXIMILIANO ET FERDInando Augustiss. Cæsaris Ferdinandi liberis

IOHANNES ROSINVS.

M AXMILIANE tuis olim virtutibus ornes
A ugustus solium vt, quod teque tuosque manebit:
X erxis, Alexandri, Iulique potentibus armis
I mperium tenero partum versabis ab vngue,
M agna peragrato quos gloria sustulit orbe,
I nuidia & longo maiores intulit æuo.
L onga horum nimium si sunt exempla, tueri
I nuicti libeat proaui immortalia gesta;
A quo nomen habes, animum duxisse decebit.
N on alius bello maior, nec amantior æqui:
V ersatum multis vitæ quem fama periclis
S ublimem heroas inter diuosque sacrauit.

FERDINANDO INCLYTO PRINCIPI.

F ERDINANDE tibi Charites & blanda Dione
E ximium decus indidit oris, amabile cunctis,
R aram virtutis speciem. sic nominis hæres
D ignus eris, sancti fuerit si cura parentis
I ustitiam moresque sequi. Nam gloria maior
N on vlli speranda venit. Diis proximus ille
A rduus infestos fortunæ sustinet ictus,
N ec lætis illi desit clementia rebus.
D iuinos aris sancte largitur honores,
V nica Germano eum Cæsare relligionis
S pes sacræ, & rebus iam lapsis mite leuamen.

CASPARI CROPACII
PELSINENSIS BOHEMI P. L.
Duces & Reges Bohemiæ.

RVDOLPHO II.
ROM. IMPERATORI, HVNgariæ & Bohemiæ regi.

INTEGRA quæ poterat viuis monumenta Ducumque
Et Regum numeris condere Cropacius,
Interrupta Leo, defuncti morte, Bohemus
Luget, & amissum Pelsina prisca decus.
Hinc partim superant; partim bis mortua, Cæsar,
Pectora Lethéos heu subiere lacus.
Vixeris insignis multo celeberque triumpho,
Patribus & virtus haud sit auisq; minor:
Ni tamen historiis nomen mandetur honorum;
Quid laudis tacito postuma fama feret?
Hæc demum vita est, in Principe dum sibi vates,
Inque suo Princeps vate superstes agit.

MELISSVS.

CZECHIVS PRIMVS DVX BOHEMIÆ.

FActa cæde domi, metuens causæque sibique
Zechius Illyrico transfuga cedit agro;
Et procul à patria peregrinis quærit in oris,
Cum sociis, sedes spe meliore nouas.
Longum iter emensus, tandem quibus vndique cincta est,
Hercinios saltus, terra Bohema, subit.
Fructiferos inibi colles, & amœna vireta
Cernens non vno, pascua læta, loco:
Tum vitreos fontes, & plenos piscibus amnes,
Aruaq; culturâ fertiliora nouâ:
Hunc sibi præ reliquis habitandum deligit orbē,
Indigenas poscens in sua vota Deos;
Dent aditus lætos, regnique exordia firment:
Hinc Ducis illius gens ea nomen habet.

CROCVS II. DVX.

FAtidico populus defert insignia Crocco,
Quòd celebris morum dexteritate foret.
Principis ille boni sapienter munere functus,
Virtutum specimen, criminis vltor erat.
Difficiles æquo flexit moderamine causas,
Iudicio præstans liberiore fidem.
Tardus ad obsequiū, nisi res manifesta vocaret:
Si quis fortè tulit munera, mancus erat.
Tres thalami fructum præstantes indole natas
Liquit præcanus post sua fata senex.

LYBVSSA.

FIlia defuncto dat iura Lyb' ssa parente,
Et populum placida pace quieta regit.
Primaque turrita ponit fundamina Pragæ,
Vultaua quà resonis corniger errat aquis.
Sed quia fœmineas gens detrectaret habenas,
Vincla subire tori virgo coacta fuit.
Præscia venturi thalamos exquirit agrestes,
Tradens ruricolæ sceptra paterna viro.

PRIMISLAVS DVX III.

ILle salutatus, dum scindit vomere terram,
Princeps, imperium coniuge dante capit.
Ex qua tres natos suscepit pignora lecti,
Feminea regimen sed retinente manu:
Coniuge defuncta, fatorum arcana secutus
Aspera demissa plurima mente tulit,
Virginibus, septem late grassantibus annos,
Dantibus armata multaque damna manu.
Tandem fraude dolos superat, vim viq; repellit,
Agmina dum regno perniciosa necat.

WLASTA.

BLasta puellares ducens in prælia turmas,
Infert incautis arma cruenta viris;
Horribilique refert crebros è strage triumphos,
Dum præter sexum bella nefanda mouet.
Septenne imperium plenis sibi vindicat armis,
Ferro subiciens obuia quæque suo.
Iamque potestatis, populantibus arua puellis,
Spes quæ restaret parua virilis erat;
Vsa dolis quando perit astu victa dolisque,
Consilio prudens PRIMISILAE tuo.

NEZAMISLIVS DVX IV.

FRatribus exstinctis in primo flore iuuentæ,
Hæres morte patris fert diadema sui.

Expers consilii, tractandis rebus ineptus,
Tardus, hebes vita desidiosus, mollis, iners,
Quodque suos rexit, alieno munere rexit:
Quàm regere, insipiens maluit ille regi.
Defensus populi virtute, furentibus armis,
Quod reliquum vitæ, desidiosus agit.

MNATA DVX V.

MNatha nihil clarū, nec dignū laude peregit,
Otia dum sequitur, factaq; clara fugit.
Abditus in siluis, studiumq; secutus inane,
Gessit cum rigidis non nisi bella feris.
Figere doctus apros, sed apros nil figere præter
Vtilis; haud regno vixit, at ille sibi.
Publica quo coleret maiora negotia cura,
Admonitus populi seditione fuit.
Pace salutari sed mox cessante tumultu,
Ad veteres mores ingeniumque redit.
Vogenio tandem fatis hærede relicto,
Pestifera oppressus concidit ille lue.

VOGENIVS DVX VI.

VOgenius viridi rebus poscentibus æuo,
Et votis procerum, sceptra relicta capit.
Acer & assumtis Princeps animosus in armis,
Asseruit regni iura potente manu.
Arua molestantes Mysios, prædasq; trahentes
Depulit à ripis spumifer Albi tuis.
Parte alia Morauos violentis contudit armis,
Efferа vis patrios ne popularet agros.
Insignis bello, pacis quoq; clarus honore,
Ciuibus acceptus militibusq; fuit.
Distribuens natis sacra regni sceptra duobus,
Parte sua placide iussit vtrumque frui.

VENCESLAVS DVX VII.

VEncesilae tibi fasces cessere paterni,
Pars potior terræ nobiliorq; tibi.
Zateesi tractus fratri, septemq; triones
Quæ spectat regio, iure regenda datur.
O decus, ô rarum fraterni pectoris æstum!
Quàm nunc diuerso pectus ab igne calet.
Inuidet alterius parto non alter honori,
Vnanimiq; gerunt pectora nexa fide.
Nunc diris odiis, regnique cupidine feruent,
Quos decuit pariter consuluisse sibi.

NECLAM DVX VIII. VENCESLAI FILIVS.

DEses & infami stertens torpedine Neclā,
Dedecorem vitam turpiter egit iners.
Impatiens duri Martis, fugiensq; laborum,
Exutus regno pæne bonisq; fuit.
Marte lacessitus patrui, non cingitur armis,
Sed bellum alterius munere tutus obit:
Qui faciem referens Neclami Principis ora,
Strenuus audaci pectore miles erat.
Irruit aduersos pugnans pro Principe in hostes,
Lataq; deuictis Marte trophæa refert.

HOSTVITVS DVX IX.

SVccedit solio, populo plaudente, paterno
Hostiuitus, fortem fratre dolente suam;
Quod regni tum non consors adscitus haberis,
Præteritusque omni conditione foret.
Carpitur hinc odio fratris, cæcoque furore
Hostili inuadit rura paterna manu.
Mox tamen absistit, procerum de pace receptis
Legibus. Hostiuitus cætera lætus obit.

BORZIVOIVS DVX X.

PRimus hic è Ducibus linquēs idola Bohemis,
Amplexus Christi sacra fidemq; fuit,
Rore salutiferi conspersus rite lauacri,
Coniuge cum socii pignoribusq; tori.
Quæ pietas regno exutum priuauit auito,
Gentiles cultus plebs vbi tota probat.
Exul apud Morauos, priuati nomine vixit,
Et placide sortem fortis vtramque tulit.
Non sibi præreptum ius sumtis asserit armis:
Quàm ferus, in patriam maluit esse pius;
Ciuis ad excussas tandem reuocatus habenas;
Sopita populi seditione, fuit.
Fertur ab hoc ingēs exstructū Principe tēplum,
Qua patet antiquo Praga vetusta foro:
Curia sub titulo Mariæ quod Læta vocatur,
Addictum sacris nobile rebus opus.
Pertæsus tandem regni, grauioribus annis,
Assignat nato sceptra relicta suo.
Qui postquam fato cecidit properante, subiuit
Frater onus, vino sic statuente patre.

WRATISLAVS DVX XII.

Desiderantur reliqui Duces, itemque Reges interiecti.

CAROLVS.

VENCESLAVS.

VT pater insignis praestansq; virilibus ausis,
Eximia virtute animi, multoq; decore
Romanos fasces & sceptra Bohamica gessit:
Sic eadem luxu, nimio torpensq; veterno
Filius, heu nimium neglexit desidé vita.
Degener a patriis aetatem moribus omnem,
Implicitus Veneriq; gulaeq; tyrannide mixta
Exegit. Non hunc monitis à tramite laeuo
Imperii proceres, nec regni cura retraxit.
Forsitan à primo labem contraxerat ortu,
Cultura impatiens, mores mutare ferinos
Indocilis, vitium natura pronus ad omne.
Namq; vbi sacrato Baptismi fonte lauatur,
Dicitur infausto lustrales omine lymphas
Faedasse, & sacras, nouus vt Rex vngitur, aras.
Haec praesaga mali iam tunc quoq; signa futuri,
Non sine successu nimis infelice, fuere.
Imperio tandem, frugis cum nullius esset,
Deturbatur iners, melior nec postmodo factus,
Noctes atq; dies Bromio Veneriq; vacabat;
Crudelis, prauusq; tenax, osorque bonorum.
Inuisus posthac patribus populoque Bohaemo
Ventris ob ingluuiem faedam, moresq; malignos,
Admoto vinctus Pragae custode tenetur.
Pertulit ipse fuit captus quoq; vincula fratris
Fraude sed euasit de carcere saluus viroq;,
Et regno & sceptris Regalis in sede potitus.
Mox vbi commota plebs seditione laborat;
Expers consilii, subitoq; exterritus amens
Concidit. hunc talem meruit vita impia finem.

SIGISMVNDVS.

EXcellens acie mentis studiisq; Mineruae
Clarus; at assumtis infelix Marte sub armis,
Nec tamen aduersis fortunae flatibus vnquam
Deuius à recto, aut pauida formidine fractus,
Digna Sigismundus meruit praeconia Caesar.
Quicquid enim debet Princeps laudatus habere,
Virtutis, quicquid veri belloque togaque
Consilii; decus id forti sub pectore clausum
Possedit, nec dote fuit fraudatus ab vlla.
Munificum Clariis sese facilemq; Deabus
Exhibuit, doctosq; viros reuerenter habebat.
Felix si fatis non colluctatus, in omnem
Euentum intrepidus, dubio quoq; Marte fuisset.
Saepe manu valida Geticos inuasit in hostes;
Saepe Bohaemorum tentauit milite robur
Indomitum, pugnans fortuna semper iniqua.
Multa tamen gessit triplici diademate digna,
Digna salutari turbatis Principe rebus,
Ausonias lustrans oras, & schismata purgans,
Queis tūc Romulidûm feruebat factio patrum.
Rege sub hoc Synodus, variis ex partibus orbis,
Pontificumq; Ducumq; ingēs celebrisq; coacta est;
Quà iacet vrbs clarū iactans Constantia nomē,
Diues opum, frugumq; ferax, cōtermina Rheno.
Hic vbi conductu saluo post terga relicto
Insontes

ALBERTVS.

EXstincto fatis socero, rectore Quiritum,
Mox gener Albertus regnis ipsoq; potitur
Imperio. parent Hunni, pariterque Bohemi,
Obsequiumq; palam faciunt, Regemq; salutant:
Et quae longa prius peperit fastidia vulgi,
Diuersa vnanimi cessant opinio voto.
Iam nihil externis metuunt cōsidere, postquam
Indicii grauitas rerumque innotuit vsus
Caesaris Alberti; postquam deuota voluntas
In populum manifesta fuit: se protinus illi
Subiiciunt, pendentq; omnes mandantis ab ore.

[illegible] *in aequa* [illegible]

[illegible]

In Regem [illegible]
Eligitur, [illegible]
Legit [illegible]

[illegible]

d peregrin [illegible]
M[illegible] te, quæ [illegible]
[illegible] *aux* [illegible]
[illegible] *frat* [illegible]
Et dub [illegible]
Et iunst [illegible]
Pe[illegible]ra,pu[illegible] [illegible]
Inerut Natur [illegible]

[illegible]

Corpore præst [illegible]

[illegible] habebas.
[illegible] em
[illegible]
[illegible] tens [illegible]
[illegible] m t[illegible]
[illegible] o tanti [illegible]
Cessit [illegible] a, quam [illegible] adi
Et [illegible] unde [illegible] tebat.
[illegible] co[illegible] n armis.
[illegible] rtem.
[illegible] adere Cæsar
[illegible] R[illegible] nepots
[illegible] r pa[illegible]
[illegible] ne r[illegible]
[illegible] um [illegible] te podagra.

[illegible]CVS [illegible] WLADIS[illegible]A[illegible]

N[illegible] os ne noueras [illegible]
[illegible] udouicus ad arma
Hun[illegible] um simul protenditur, ingẽs
[illegible] d proh quam præcoce fato
In [illegible] ucnem [illegible] racius hausit!
[illegible] tra pue [illegible] tra tanit in p[illegible]
Hun[illegible] di demate frontem.
Re[illegible] ns [illegible] honore
[illegible]
[illegible] na.
[illegible]

C[illegible] da[illegible] populiq; manus, regnumq; fereri

Po[illegible]
[illegible]

[illegible]

H[illegible]
[illegible]
Neum[illegible]
[illegible]
Pr[illegible]ut
[illegible]
[illegible]raci[illegible]
Omni[illegible]
[illegible] R[illegible]
P[illegible]
[illegible]
Imper[illegible]
Europ[illegible]
[illegible]
F[illegible]cit pi[illegible]
Quantu[illegible]
Vnanimi [illegible]
Tot us im[illegible] mole[illegible]
Pr[illegible]tin[illegible] cur[illegible]
Qua[illegible]
[illegible]
C[illegible]
[illegible]

COSMÆ PRAGENSIS DECANI PROLOGVS IN CHRONICAM BOHEmorum, Ad SEVERVM Præpositum.

OMINO Seuero Melnicensis Ecclesiæ Præposito, tam litterali quam spirituali intelligentia prædito, Cosmas Pragensis Ecclesiæ solo nomine Decanus: post huius vitæ stadium in cœlesti regno brauium. Quanta mentis meæ deuotione ac dilectione vestræ paternitati substernor (Deum testor) eloqui nequeo: neque enim est magna dilectio, quam humana cõprehendit ratio. Dilectio enim vera nihil proprium, nihil secretum aut occultum habere quit, quod non ei promat, quem sincero affectu ambit. Ea mihi nisi affuisset, nequaquam tantæ auctoritatis viro hæc mea senilia deliramenta offerre præsumpsissem. Quærens enim quæsiui, quid iocundum, quid otiosum vobis offerrem: sed nihil tam ridiculosum quam opusculum meum inueni. Si enim suauiter ridemus, cum aliquem offendi pede ad lapidem videmus: quot in hoc opere meas offensiones, quot grammaticæ artis synalœphas videbitis. de quibus si per singula ridere velitis, vltra modum potestis vti proprietate hominis. Sed* i.risu *siue vobis solis hæ seniles nugæ placeant, siue displiceant, rogo ne tertius eas oculus videat.*

ITEM AD GERVASIVM MAGISTRVM præfatio operis subsequentis.

LIBERALIVM *artium quibusque studiis pleniter imbuto, & omnimodæ scientiæ sapientia delibuto, Archigerontæ Geruasio, Cosmas quod dicitur, haud dici dignus, Deo tamẽ & Sancto* WENCESLAO *famulantium famulus, debitæ orationis munus & mutuæ dilectionis pignus. Cum acceperis hanc scedulam, scito quod tibi transmiserim Boemorum Chronicã, quam ego nullo grãmaticæ artis lepore politam, sed simpliciter & vix Latialiter digestam tuæ prudentiæ singulari examinandã delibaui, quatenus tuo sagaci iudicio aut omnino abiiciatur, ne à quoquam legatur: aut si legi adiudicatur, lima tuæ examinationis ad vnguem prius elimetur; aut potius (quod magis rogo) per te ex integro Latialius enucleetur. Nam id solum operæ pretium duxi in meo opere, vt vel tu cui à Deo collata est sapientia, vel alii potiores scientia, sicut Virgilius habuit Troiæ excidia, & Statius Æacida*, ita ipsi* i. Achilleida *hoc meum opus habeant pro materia, quo & suam scientiam postea notificent, & nomen sibi memorabile in secula magnificent.*

Igitur huius narrationis sumpsi exordiũ à primis incolis terræ Boemorũ, & perpauca quæ didici, senũ fabulosa relatione, nõ humanæ laudis ambitione, sed ne omnino tradantur relata obliuioni, pro posse & nosse pãdo omnium bonorũ dilectioni. Bonis enim & peritis semper placere glisco, idiotis autem & discolis displicere non pertimesco. Scio enim nonnullos affore æmulos, & eos emori risu subsannationis, cũ viderint scema huius operationis, qui tantummodo docti sunt aliis derogare, & ipsi per se nihil boni sapiunt erogare. De talibus canit Propheta: Sapientes sunt vt faciant mala, bene autem facere nesciunt. *Hi namque ea solummodo lynceis oculis inspiciunt, & in corde suo velut in adamante figunt memoriter, quæ sunt dicta improprie, aut vbi mens mea dormitans titubauit. Quid mirum?* Quandoque bonus dormitat Homerus. *Horum ego nec inuidiosis derogationibus perterreor, nec ironicis adulationibus permulceor: qui volunt, legant; qui nolunt, abiiciant. Tu autem, frater carissime, si me tuum amicum diligis, si meis precibus tangeris, præcinge lumbos mentis, & accipe in manum rasorium, calcẽ & calamum, vt quod superest radas & quod non est desuper addas, improprie dicta proprietate muta; vt sic mea inscitia tua subleuetur facetia. Non enim ab amico corrigi erubesco, qui etiam ab inimicis nimio affectu emendari exposco. Continet autem hic liber primus Boemorum gesta, prout mihi scire licuit, digesta vsque ad tempora primi* BRATIZLAVI *filii ducis Oalrici. Annos autem dominicæ Incarnationis idcirco à temporibus* BORIVOII *primi Ducis Catholici ordinare cœpi; quia initio huius libri nec fingere volui, nec Chronicã reperire potui, vt quando vel quib. gesta sint temporib. scirem, quæ ad præsens recitabis in sequentib. Vale, & tuo iussu aut me ad cætera euoluẽda præcingam, aut ibi gradum sistã, & meis ineptiis modum figam cœptis. Viue, vale, mea ne renues optata, sed imple. Est autem hæc Chronica composita regnante quarto Heinrico Romanorum Imperatore, & gubernante Sanctam Ecclesiam Dei Papa Kalisto, sub tempore ducis Boemorum* Wladizlai, *simul & præsulis Pragensis ecclesiæ* HERMANNI, *vt in sequentibus datur omnibus scire volentibus, quibus sint acta annis Christi vel indictionibus.*

INCI-

INCIPIT LIBER PRIMVS CHRONICÆ BOEMORVM.

POST diluuii effusionem, post virorum maligna mentē turrim ædificantium confusionem, humanum genus quod tum ferè constabat in L X X. duobus viris, pro tam illicitis & temerariis ausis, cum diuina vltione, quot capita virorum, tot in diuersa linguarum genera diuiderentur, sicut historica relatione didicimus, vnusquisque eorum vagus & profugus longe lateque dispersi, per diuersa spatia terrarum errabant, ac de die in diem corpore decrescentes in generationes & generationes multipliciter crescebant. Vnde humanum genus Dei nutu omnia disponente in tantum diffusum est per orbem terræ, vt post multa secula tandem has etiam in partes deueniret Germaniæ. Cum enim omnis illa regio sub Arctoo axe Tanai tenus vsque ad occiduum sita, licet in ea singula propriis loca nominibus nuncupentur, generali tamen vocabulo Germania vocitatur. Ad hoc ista retulimus, vt nostræ intentionis melius exequi possimus propositum. Veruntamen interim priusquam ad exordium narrationis veniamus, situm terræ huius Boemiæ, & vnde nomen sit sortita, breuiter exponere te[…]abimus. In diuisione orbis secundum Geometricos, Asia nomine sub [..]o dimidium mundi obtinuit, & dimidium Europa & Africa. In Europa sita est Germania, cuius in partibus versus Aquilonalem plagam est locus late nimis diffusus, cinctus vndique montibus per gyrum, qui mirum in modum extenduntur totius terræ per circuitum, vt in aspectu oculorum quasi vnus & continuus mons, totam illam terram circueat & muniat. Huius terræ superficiem tunc temporis vastæ tenebant solitudines nemorum sine habitatore hominum, nimis tamen sonoræ erant examinibus apum, & diuersarum modulationibus volucrum, feræ syluarum innumeræ, ceu maris arenæ vel quot sunt stellæ in æthere. Nec ab vllo perterritæ errabant per deuia terræ, & bestiarum gregibus vix sufficiebat tellus. Ad numerum locustarum æstate per arua saltantium, vix poterant æquiparari armenta iumentorum.* Aquæ [illegible] c[..]æ, & ad humanos vsus sanæ. Similiter & pisces suaues, & ad comedendum salubres. Mira res; & vnde perpendere potes, quàm in alto aere hæc pendeat re[..]. cum nulla peregrina hanc influat aqua, sed quotquot amnes, parui & immanes ex diuersis montibus orti, a maiori aqua quæ dicitur Labe* recepti vsque Aquilonale fluunt in mare. Et quia hæc regio tempore in illo intemtata iacebat aratro, & homo qui [..]tarct adhuc eā non intrarat, de fertilitate siue [..]ate eius magis placuit tacere, quam inexpert[..]m dicere. Has solitudines quisquis fuit [..]um ille, incertum est quot in animabus, postquam intrauit, quærēs loca humanis habitationibus oportuna, montes, valles, tesqua, tempe, visu sagaci perlustrauit, & (vt reor) circa montem Rip inter duos fluuios, scilicet Ocram* & Wultauam, primas posuit sedes, primas fundauit & ædes, & quos in humeris secum apportarat, humi sisti penates gaudebat. Tunc senior [illegible] quasi dominum [illegible], [..] cætera [..] quaces [..] affatur: *O socii nō semel mecum graues labores per deuia nemorum perpessi, sistite gradum, vestris penatibus litate libamen gratum, quorum opem per mirificam hāc vobis olim fato prædestinatam tandem venistis ad patriam. Hæc est illa, hæc est illa terra, quā sæpe me vobis promisisse memini, terra obnoxia nemini, feris & volatilibus referta, nectare mellis & lactis humida, & [..] [..]ter [..]sti ad habitandum aere iocunda. Aquæ ex omni parte copiosa, & [..]ram. dum placeat [..]c vobis nihil deerit quia nullus vobis oberit. Sed cum hæc talis, tam pulchra ac tanta regio [..] manibus vestris sit, cogitate aptum terræ nomen quod sit.* Qui mox quasi ex diuino commonitorac[..]o: *Et vnde* inquiunt, *melius vel aptius nomen inueniemus, quam quia tu pater diceris [..]e[..] dicatur & terra Boemia?* Tunc senior motus sociorum augurio, cepit ter[..] [..] [..] gaudio, gaudens eam ex suo nomine nuncupari, & surgēs ac vtras-

Germania latissime patens.

Boiohemum Taci. & Paterculo.

* al. immerito.

* al. Albis.

* al. Ogrã

Bohemum terra nuncupatur.

que palmas extendens ad sidera, sic orsus est loqui: *Salue terra fatalis, mille votis quæsita nobis, olim diluuii tempore viduata homine, nunc quasi monimenta hominum nos conserua incolumes & multiplices nostram sobolem à progenie in progenies.*

Quorum autem morum quam honestorum, vel quantæ simplicitatis & quam admirandæ probitatis tunc temporis fuerint homines, quamque erga se fideles, & inter ipsos misericordes, cuius etiam modestiæ, sobrietatis, continentiæ, si quis his modernis hominibus, valde contraria imitantibus, pleno ore narrare tentauerit, magnum deueniret fastidium. Propterea hæc prætermittimus, & pauca ac quæ sunt vera, illius primæ ætatis de qualitate dicere cupimus. Felix nimium erat ætas illa, modico contenta sumptu, nec tumido inflata fastu. Cereris & Bacchi munera haud nouerant, quia neque erant. Sera prandia soluebant glande vel ferina carne. Incorrupti latices haustus dabant salubres. Vt solis splendor vel aquæ humor, sic arua & nemora, quin & ipsa connubia erant illis communia. Nam more pecudum singulas ad noctes nouos ineunt hymeneos, & surgente aurora trium gratiarum copulam & ferrea amoris rumpebant vincula, & vbi nox quenque occuparat, ibi fusus per herbam frondosæ arboris sub vmbra dulces carpebat somnos. Lanæ vel lini eis vsus ac vestis ignotus, hyeme ferinis aut ouinis pellibus vtebantur pro vestibus. Nec quisquam *meum* dicere norat, sed ad instar monasticæ vitæ, quicquid habebant, *nostrum*, ore, corde, & opere sonabant. Ad stabula non erant repagula, nec portam inopi claudebant, quia neque fur, neque latro, neque inops quisquam erat. Nullum scelus apud eos furto grauius & latrocinio; nulliusgeneris arma videre, tantummodo sagittas & has propter feriendas feras habuere. Quid plura? proh dolor, prospera in contraria, communia in propria cedunt, securam paupertatem olim amabilem, quasi cœnosam rotam vitant & fugiunt, quia amor habendi sæuior ignibus Ætnæ in omnibus ardet. His ac talibus malis emergentibus de die in diem peius & peius iniuriam, quam nemo prius inferre norat, alter ab altero sibi illatam patienter tollerabat, & cui querimoniam suam applorare, iudicem nec principem habebat. Posthæc quicunque in sua tribu vel generatione, persona, moribus potior & opibus honoratior habebatur, sine exactore, sine sigillo spontanea voluntate ad illum confluebant, & de dubiis causis ac sibi illatis iniuriis salua libertate disputabant. Inter quos vir quidam oriundus extitit nomine CROH, ex cuius vocabulo castrum iam arboribus obsitum in sylua, quæ adiacet pago Ztibene, * situm esse dignoscitur. Vir fuit hic in suis generationibus ad vnguem perfectus, rerum secularium opulentia præcipuus, iudiciorum in deliberatione discretus, ad quem tam de propriis tribubus quam ex totius prouinciæ plebibus, velut apes ad aluearia, ita omnes ad dirimenda conuolabant iudicia. Hic tantus vir ac talis expers virilis fuit prolis: genuit tamen tres natas quibus natura non minores, quàm solet viris, sapientiæ dedit diuitias. Quarum maior natu nuncupata est Kazi, quæ Medeæ Colchicæ herbis & carmine, nec Pæonio magistro arte medicinali cessit: quia sæpe Parcas cessare interminali ab opere, ipsaque fata sequi fecit sua carmina iussa. Vnde & incolæ huius terræ, quando aliquid est perditum, & quod se posse rehabere desperant, tale prouerbium de ea ferunt: *Illud nec ipsa potest recuperare Kazi.* Ad Cereris natam hæc est vbi rapta tyrannam, eius & sequi quæ hodie cernitur tumulus ab incolis terræ ob memoriam suæ dominæ nimis alte congestus, super ripam fluminis Alsæ, * iuxta viam qua itur in partes prouinciæ Bechin, per montem qui dicitur Osseca. Laude fuit digna, tulit natu Tetka secunda, expers & maris, emunctæ fœmina naris. quæ ex suo nomine Techin castrum natura loci firmissimum, præruptæ rupis in culmine iuxta fluuium Msam ædificauit. Hæc stulto & insipienti populo Oreadas, Dryadas, Hamadryadas adorare & colere & omnem superstitiosam sectam, ac sacrilegos ritus instituit & docuit. Sicut hactenus multi villani velut pagani, hic latices seu ignes colit, iste lucos & arbores aut lapides adorat, ille montibus siue collibus litat, alius quæ ipse fecit idola surda & muta, rogat & orat vt domum suam & se ipsum regant. Tertia natu minor, sed prudentia maior, vocitata est Lubossa, quæ etiam vrbem tunc potentissimam iuxta syluam quæ tendit ad pagum Zubrznam, construxit, & ex suo nomine Lubossin eam vocitauit. Hæc fuit inter fœminas vere prorsus fœmina, in consilio prouida, in sermone strenua, corpore casta, moribus proba, ad dirimenda populi iudicia nulli secunda, omnibus affabilis, sed plus amabilis, fœminei sexus decus & gloria, dictans negotia prouidenter virilia. Sed quia nemo ex omni parte beatus, talis

Croco.
* al. Habetur
Kazi.
Lubossa. Vid. Dobrau. ...

talis ac tantæ laudis fœmina (heu dira conditio humana!) fuit Pythonissa. Et quia populo multa & certa prædixit futura, omnis illa gens commune consilium iniens, patris eius post necem, hanc sibi præfecit in Iudicem. Ea tempestate inter duos ciues opibus & genere eminentiores, & qui videbantur populi esse rectores, orta est non modica litigio, agri contigui de termino. Qui in tantum proruperunt in mutuam rixam, vt alter alterius spissam vnguibus volaret in barbam, & nudis conuiciis semetipsos turpiter digito sub nasum confundentes, intrant bacchantes curiam, ac non sine magno strepitu adeunt domnam, & in ratione iustitiæ dubiam inter eos dirimat causam, suppliciter rogant. Illa interim (vt est lasciua mollicies mulierum) quando non habet quem timeat virum, cubito subnixa, ceu puerum enixa, alte in pictis stratis nimis molliter accubabat. Cumque per callem iustitiæ incedens, personam hominum non respiciens, totius controuersiæ inter eos ortæ causam ad statum rectitudinis perduceret, tunc is cuius causa in iudicio non obtinuit palmam, plus iusto indignatus, terque quaterque caput concussit, & more suo terram ter baculo percussit, ac barbam pleno ore saliua conspergens exclamat: *O iniuria viris haud toleranda! fœmina rimosa, virilia iudicia mente tractat dolosa. Scimus profecto, quia fœmina siue stans, siue in solio residens, parum sapit: quanto minus cum in stratis accubat? Revera tunc magis est ad accessum mariti apta, quam dictare militibus iura. Certum est enim longos esse crines omnibus, sed breues sensus mulieribus. Satius est mori, quam viris talia pati. Nos solos opprobrium nationibus & gentibus destituit natura, quibus deest rector & virilis censura, & quos premunt fœminea iura.* Adhæc domna illatam sibi contumeliam dissimulans, & dolorem cordis fœmineo pudore celans subrisit, & *Ita est*, inquit, *vt ais: fœmina sum, fœmina viuo, sed ideo parum vobis sapere videor, quia vos non in virga ferrea iudico, & quoniam sine timore viuitis, merito me despicitis. Nam vbi est timor, ibi est honor. Nunc autem necesse est valde, vt habeatis rectorem fœmina ferociorem. Sic & columbæ olim albiculum miluium, quem sibi elegerunt in regem, spreuerunt vt vos me spernitis, & accipitrem multo ferociorem* * *sibi ducem præfecerunt: qui fingens culpas, tam nocentes quam innocentes cœpit necare, & extunc vsque hodie vescitur columbis accipiter. Ite nunc domum, vt quem vos cras eligatis in dominum, ego assumam mihi in maritum.* * al. fortiorem.

Interea prædictas aduocat sorores, quas non impares agitabant furores, quarum magica arte & propria ludificabat populum per omnia: ipsa enim Lubossa fuit (sicut prædiximus) Pythonissa, vt Cumæa Sibylla, altera venefica vt Colchis Medea, tertia malefica vt Ææa Circe. Illa nocte quid consilii inierint illæ tres Eumenides, aut quid secreti egerint, quamuis ignotum fuerit, tamen omnibus luce clarius mane patuit, cum soror earum Lubossa & locum vbi Dux futurus latuit, & quis esset, nomine indicauit. Quis enim crederet, quod de aratro sibi ducem prærogarent? aut quis sciret vbi araret, qui rector populi fieret? Quid tamen Pythonicus furor nescit? aut quid est quod magica ars non efficit? Potuit Sibylla Romano populo se iem fatorum fere vsque in diem iudicii prædicere, quæ etiam (si fas est credere) de Christo vaticinata est, sicut quidam Doctor in sermone suæ prædicationis versus Virgilii, ex persona Sibyllæ de aduentu Domini compositos introducit. Potuit Medea herbis & carmine sæpe è cœlo Hyperionem & Betecynthiam deducere: potuit imbres, fulgura, & tonitrua elicere de nubibus: potuit regem Egacum de sene facere iuuenem: carmine Circes socii Vlyxis conuersi sunt in diuersas ferarum formas, & rex Picus in volucrem quæ nunc dicitur picus. Quid mirum? Quanta egerunt artibus suis magi in Ægypto? qui pene totidem mira carminibus suis fecerunt, quot Dei famulus Moyses ex virtute Dei exhibuisse perhibetur. Hactenus hæc. Postera die vt iussum fuerat, sine mora conuocat cœtum, congregat populum, conueniunt simul omnes in vnum, fœmina residens in sublimi solio concionatur ad agrestes viros: *O plebs miseranda nimis, quæ libera viuere nescit, & quam nemo bonus nisi cum vita amittit, illam vos non inuiti libertatem fugitis, & insuetæ seruituti colla sponte submittitis. Heu tarde frustra vos pœnitebit, sicut ranas pœnituit, cum hydrus quem sibi fecerant regem, eas necare cœpit. Aut si nescitis, quæ sint iura ducis, tentabo vobis ea verbis dicere paucis. Inprimis facile est ducem ponere, sed difficile est positum deponere. Nam qui modo est sub vestra potestate, vtrum eum constituatis ducem an non, postquam vero constitutus fuerit, vos & omnia vestra erunt in eius potestate. Huius in conspectu vestra febricitata labentur genua, & muta sicco palato adhærebit lingua. Ad cuius vocem præ nimio pauore vix respondebitis, Ita domine, Ita domine: cum ipse solo suo nutu sine vestro*

præiudicio, hunc damnabit, & hunc obtruncabit, istum in carcerem mittet, illum præcipiet in patibulo suspendi. Vos ipsos, & ex vobis quos sibi libet, alios seruos, alios rusticos, alios tributarios, alios exactores, alios tortores, alios præcones, alios coquos seu pistores, alios molendinarios faciet. Constituet etiam sibi tribunos, centuriones, villicos, cultores vinearum simul & agrorum, messores segetum, fabros armorum, sutores pellium diuersarum & coriorum, filios vestros & filias in obsequiis suis ponet, de bubus etiam & equis siue equabus seu pecoribus vestris optima quæque ad suum placitum tollet. Omnia vestra quæ sunt potiora, in villis, in campis, in agris, in pratis, in vineis, auferet & in vsus suos rediget. Quid multis moror? aut ad quid hæc, quasi vos vt terream loquor? Si persistitis in incepto, & non fallitis voto, iam vobis & nomen Ducis, & locum vbi est indicabo. Ad hæc vulgus ignobile confuso exultat clamore, omnes vno ore ducem sibi poscunt dari. Quibus illa, *En*, inquit, *en vltra illos montes* (& monstrauit digito montes) *est fluuius non*
al. Hradec. *adeo magnus nomine Belina, cuius super ripam dignoscitur esse villa, nomine Stadici.* * *Huius in territorio est nouale vnum, in longitudine & in latitudine duodecim passuum, quod mirum in modum, cum sit inter tot agros in medio positum, ad nullum tamen pertinet agrum. Ibi Dux vester duobus variis bubus arat, vnus bos præcinctus est albedine & albo capite, alter à fronte post tergum albus, & pedes posteriores habens albos. Nunc si vobis*
soluterum. *placet, meum accipite thalitarium,* * *& chlamydem, & mutatoria Duce digna, & pergite, ac mandata populi atque mea, referte viro, & adducite vobis Ducem, & mihi maritum.*
Primisl. *Viro nomen est Primizl, qui super colla & capita vestra iura excogitabit plura.* (Nam hoc nomen Latine sonat præmeditans vel super excogitans.) *Huius proles postea hac in omni terra in æternum regnabit & vltra.*

Interea destinantur qui iussa domnæ & plebis ad virum perferant nuncii, quos videns domna quasi inscios de via cunctari; *Quid*, inquit, *cunctamini? ite securi, meum equum sequimini, ipse vos ducet recta via & reducet, quia ab illo non semel trita via est trita.* Vana volat fama, nec non & opinio falsa, quod ipsa domna equitatu phantasmatico semper in noctis conticinio solita sit ire illo, & redire præ gallicinio: quod Iudeus credat apella. Quid tum? Procedunt nuncii sapienter indocti, vadunt scienter nescii, vestigia sequentes equi. Iamque montes transierant, iam iamque adpropinquabant
* Hradici. villæ ad quam ibant, dum illis puer vnus obuiam currit, quem interrogãtes aiunt, *Heus bone indolis puer, est ne villa ista nomine Stadici:* * *aut si est in illa vir nomine Primizl?* *Ipsa est*, inquit, *quam quæritis villa, & ecce vir Primizl prope in agro boues stimulat, vt quod agit citius opus peragat.* Ad quem nuncii accedentes inquiunt, *Vir fortunate, Dux nobis diis generate.* Et (sicut mos est rusticis) non sufficit semel dixisse, sed inflata bucca ingeminant:

Salue dux, salue, magna dignissime laude,
Solue boues, muta vestes, ascende caballum,

Et monstrant vestes, sternutantemque caballum. *Domina nostra Lubossa, & plebs vniuersa mandant, vt cito venias, & tibi ac tuis nepotibus fatale regnum accipias. Omnia nostra & nos ipsi in tua manu sumus, Te ducem, te iudicem, te rectorem, te protectorem, te solum nobis in dominum eligimus.* Ad quam vocem vir prudens quasi futurorum inscius substitit, & stimulum quem manu gestabat, in terram fixit, & soluens boues, *Ite illuc vnde venistis*, dixit, qui statim citius dicto ab oculis euanuerunt; & nusquam amplius comparuerunt. Corylus autem quam humi fixit, tres altas propagines, & quod est mirabilius, cum foliis & nucibus produxit. Viri autem illi videntes hæc talia ita fieri, stabant obstupefacti. Quos ille grata vice hospitum inuitat ad prandium, & de pera
tensori subere contexta excutit mucidum panem & formatici * partem, & ipsam peram in cespite pro mensa, & super rude textum ponit, &c. Interea dum prandium sumunt, dum aquam de amphora bibunt, duæ propagines siue virgulta duo aruerunt & ceciderunt, sed tertia multo altius & latius accrescebat. Vnde hospitibus maior excreuit admiratio cum timore. Et ille, *Quid admiramini*, inquit. *Sciatis ex nostra progenie multos dominos nasci, sed vnum semper dominari. Atque si domina vestra non adeo de hac re festinaret, sed per modicum tempus currentia fata expectaret, vt pro me tam cito non mitteret; quot natos hic riles natura proferret, tot dominos terra vestra haberet.* Po[illegible] li, & calceatus calciamento regali, aerem ascendit equum [illegible] immemor, tollit secum suos cothurnos ex omni parte subere consutos, quos fecit [illegible]

ri in posterum, & seruantur Wisegrad in camera Ducis vsq; hodie, & in sempiternum. [Idē Sylvius cap. 6.] Factum est autem, dum per compendia viarum irent, nec tamen adhuc illi nuncii ceu ad nouicium dominum familiares loqui auderent; sed sicut columbæ, si quando aliqua peregrina ad eas accedit, inprimis eam pauescũt, & mox in ipso volatu eam assuefaciunt, & eam quasi propriam faciunt & diligunt; sic illi cum fabularentur equitantes, & sermocinationibus iter abbreuiarent, ac iocando per scurrilia verba laborem fallerent, vnus qui erat audacior & lingua promptior: O Domine, dic, inquit, *nobis ad quid hos cothurnos subere consutos, & ad nihilum, nisi vt proiiciantur, aptos, nos seruare fecisti: Non satis possumus admirari.* Quibus ille, *Ad hæc,* inquit, *eos feci, & faciam in æuum* seruari, vt nostri posteri sciant, vnde sint orti, & vt semper viuant pauidi & suspecti; neu homines à Deo sibi cõmissos iniuste opprimant per superbiam: quia facti sumus omnes æquales per naturam. Nunc autem & mihi liceat vos vicissim percontari, Vtrum magis laudabile est, de paupertate ad dignitatem prouehi, an de dignitate in paupertatem redigi? Nimirum respondebitis mihi, Melius esse prouehi ad gloriam, quam redigi ad inopiam. Atqui sunt nonnulli parentela geniti ex nobili, sed post ad turpem inopiam redacti & miseri facti, cum suos parentes gloriosos fuisse & potentes aliis prædicant, haud ignorant quod semetipsos inde plus confundunt & deturpãt, cum ipsi per suam hoc amiserunt ignauiam, quod illi habuerunt per industriam. Nã fortuna semper hanc ludit aleam sua rota, vt nunc hos erigat ad summa, nunc illos mergat in infima: vnde fit, vt dignitas terrena quæ erat aliquando ad gloriam, amissa sit ad ignominiam. At vero paupertas per virtutẽ victa, non se celat sub pelle lupina, sed victorem suum tollit ad sidera, quem olim secum traxerat ad infera.* [* al. nocuum] Postea verò quã iter emensi fuerãt, & iã iamq; prope ad vrbẽ venerant, obuiam eis domna stipata suis satellitibus accelerat, & inter se cõsertis dextris cũ magna lætitia tecta subeũt, thoris discumbunt, Cerere & Baccho corpora reficiunt, cætera noctis spatia Veneri & hymenæo indulgent. Hic vir, qui verè ex virtutis merito dicendus est Vir, hanc effe: tam gentem legibus frenauit, & indomitum populum imperio domuit, & seruituti qua nunc premitur subiugauit, atque omnia iura quibus hæc terra vtitur & regitur, solus cũ sola Lubossa dictauit. [PRIMISLAVS Dux I. Dubrau. lib. 2.] Inter hæc primordia legum quadam die prædicta domina Pythone concitata, præsente viro suo Primizl, & aliis senioribus populi adstantibus, sic est vaticinata: *Vrbem conspicio fama quæ sidera tanget, Est locus in sylua, villa qui distat ab ista Terdenis stadiis, quem Wltaua terminat vndis. Hunc ex parte aquilonari valde munit valle profunda riuulus BruZnica*: at australi ex latere latus mons nimis petrosus qui à petris dicitur Petrun,* supereminet loca. Loci autem mons curuatur in modum Delphini marini porci, tendens vsque in prædictum amnem, ad quem cum perueneritis, inuenietis hominem in medii sylua limen domus operantẽ. Et quia ad humile limen etiam magni domini se inclinant, ex euentu rei vrbem quam ædificabitis, vocabitis Pragã. Hac in vrbe olim in futurum bina aurea ascendent oliua, quæ cacumine suo vsq; ad septimum penetrabunt cælum, & per totum mundum signis & miraculis coruscabunt. Has in hostiis & munerib. colent, & adorabunt omnes trib. terræ Boemiæ, & nationes reliquæ. Vna ex his vocabitur Wechlaua, latine Maior gloria, altera Tresitueya, latine Exercitus consolatio.* [Bruhnica al. Petrin.] Plura locutura erat* si non fuisset spiritus pestilens, sed prophetans à plasmate Dei. Cõtinuo itur in antiquã syluam, & reperto dato signo, in prædicto loco vrbem totius Boemiæ domnam ædificauit Pragam. [al. si non fuisset spiritus pestilens & prophanus a plasmare Dei.] [Praga condita.] Et quia ea tempestate virgines huius terræ sine iugo pubescentes, veluti Amazones, militaria arma affectantes & sibi ductrices facientes, pari modo vti tyrones militabant, venationibus per syluas viriliter insistebant. Non eas viri, sed ipsæmet sibi viros, quos & quando voluerunt, accipiebant. Et sicut gẽs Scythica, Plauci siue Picenatici, vir & fœmina in habitu nullũ discrimẽ habebant. Vnde in tã[illegible]ũ fœminea excreuit audacia, vt in quadam rupe non longe à prædicta vrbe, oppidũ natura loci firmum sibi construerent, cui à virginali vocabulo inditum est nomen DIEWIN. [Dievum.] Quod videntes iuuenes, contra eas nimio zelo indignantes, multo plures insimul conglobati, non longius quam vnius buccinæ in altera rupe inter arbusta ædificant vrbẽ, quã moderni nuncupãt Wissegrad, tunc autẽ arbustis traxerat nomen NVRASTEN. [Wissegrad.] Et quia sæpe virgines solertiores ad decipiendos iuuenes fiebant, sæpe autem iuuenes virginibus ferociores existebant, modo bellum modo pax inter eos agebatur. Et dum interposita pace potiuntur, placuit vtrisque partibus, vt componerent cibis & potibus symbolum, & per tres dies sine armis solennem insimul agerent Iu[illegible] in constituto loco. Quid plura? Non aliter iuuenes cum puellis ineunt cõuiuia ac si lupi rapaces quærẽtes edulia vt intrarẽ ouilia. Primã diẽ epulis & nimiis potib. hilarẽ d[illegible] q; volũt sedare sitim, sitis altera creuit. Lætitiãq; suã iuuenes vix noctu ad horã [illegible]erũt. Nox erat & cœlo fulgebat luna sereno. Inflãs tũc lituũ dedit vn' eis ita signũ,

dicens: *Lusistis satis, edistis satisque bibistis, Surgite vos rauco clamat Venus aurea sistro.* Moxque singuli singulas rapuere puellas. Mane autē facto, iam pacis inito pacto, sublatis Cerere & Baccho, ex earum oppido muros Lemniaco vacuos indulgent Vulcano. Ex illa tempestate post obitum Principis Luboffæ sunt mulieres nostrates virorum sub potestate.

NEZAMIL *Vulg. Nemislaus.* MNATA. VOYN. *Vul. Vogenus.* VNISLAV. *Vulg. Vnislaus* CREZOMIL. NECLAN. *de quo Dubrau. lib. 3.*

Et quoniam omnibus ire quidem restat Numa quo peruenit & Aneus, Primizliam plenus dierum, postquam iura instituit legum, quem coluit viuus vt deum, rapt* est ad Cereris generū, cui Nezamizl successit in regnum. Hunc vbi mors rapuit, Mnata principales obtinuit fasces. Quo decedente ab hac vita, Voyn suscepit rerum gubernacula. Huius post fatum Vnizlau rexit ducatum. Cuius vitam dum rumpunt Parcæ, Crezomizl locatur sedis in arce. Hoc sublato è medio Neclan ducatus potitur solio. Hic vbi vita discessit Gostiuit throno successit. Horum igitur Principum de vita & morte siletur, tum quia ventri & somno dediti, inculti & indocti assimilati sunt pecori, quibus profecto contra naturam corpus voluptati, anima fuit oneri; tum quia non erat illo in tempore, qui stylo eorum acta commendaret memoriæ. Sed sileamus de quibus siletur, & redeamus vnde paulo deuiauimus.

GOSTIVIT. *Vulg. Hostiuicus.* BORIVOIVS. *Dubra. lib. 4.*

Gostiuit autem genuit Boriuoy, qui primus Dux baptizatus est à Venerabili Methodio episcopo in Morauia, sub temporibus Arnolphi Imperatoris, & Zuatoplick eiusdem Morauiæ regis. Nec superfluum esse iudicamus, quod referente fama audiuimus, huic operi nostro hoc in loco summatim litterarū apicibus inserere bellum, quod olim antea retro dierum tempore ducis Neclam in campo qui dicitur Iurzko consertum est inter Boemos & Lutzanos, qui nunc à modernis ab vrbe Satz vocantur Satzenses*. Vnde autē antiquitus nuncupentur ea natio Luzano, nolumus præterire sub silentio. Quippe illa distinguitur prouincia quinque regionibus locorum per compendia. Prima regio est sita circa riuum nomine Guntna. Secunda est ex vtraque parte fluuii Vrkca. Tertia extenditur per circuitum torrentis Brocnica. Quarta quæ & Syluana dicitur, sita est infra terminos fluminis Msa. Quinta quæ in medio est, dicitur Luka: pulcherrima visu & vtilissima vsu, ac vberrima satis, nec non abundantissima pratis, vnde & nomen ipsa regio traxit, quia *Luka* Latine pratum dicitur. Et quando hæc regio primum, longe antequam Satz vrbs condita foret, est inhabitata hominibus, recte eius incolæ sunt regione Luczane, nuncupatæ. His præfuit Dux nomine Wratizlau vir bellicosus in bellis, armis animosus, ac consiliis supra modum dolosus, satisque in præliis felix potuisset dici, si sors suprema non clausisset eum fine infelici. Nam contra Boemos frequenter susceperat bellum, & semper Marte secundo atque Diis auspicibus præualuerat, terramque eorum sæpe ingressus cædibus, incendiis ac rapinis crudeliter deuastauerat, & ipsos populi primates in tantum præsidiis attenuarat, vt paruo clausi in oppido, quod dicitur Leuigradec, hostium incursiones timerent oppido. Hic condidit vrbem quam appellauit nomine suo Wlatzizlau inter duos montes Meduez & Pripek, scilicet in confinio duarum prouinciarum Belina & Lutomerici, & posuit in ea viros iniquos, ob insidias vtriusque populi, quia hi adiuuabant partes Boemorum. Et sicut in omni vicissitudine rerum prosperitas eleuat, aduersitas humiliat cor hominum, ex nimia quam semper obtinuit in præliis prosperitate exaltatum est cor Ducis & eleuatum, vt mente feroci exardesceret omnem Boemiam ad obtinendum. Ah, mens hominum ignara futurorum sæpe fallitur suo augurio: sæpe fit, quod ante ruinam extollitur cor, sicut ante lætitiam sæpe humiliatur. Mox tumido inflatus fastu superbiæ, scire volens virtus sua quantæ sit potentiæ, mittit gladiū per omnes fines totius prouinciȩ, hac conditione principalis sententiȩ, vt qui corporis statura pręcellens gladii mensuram, seguius iusso egrederetur ad pugnam proculdubio puniretur gladio. Quo citius dicto vt vidit in condicto coadunatos loco, stans in medio aggere corona vulgi septus, clypeoque subnixus, manuensem vibrās sic est exorsus: *O milites, quibus vltima in manibus est victoria, olim non semel vicistis, iam actum agitis. Quid opus est armis? Arma ad speciem militiæ portare faciatis. Quin potius falcones, nisos, herodios, & omne huiusmodi genus volatilium, quod magis aptum est ad iucunditatem & ludum, tollite vobiscum, quibus carnes inimicorum si forte sufficient dapibus ad vescendum. Teste Marte deo & mea domina Bellona, quæ mihi fecit omnia bona, per capulum ensis mei iuro quem manu teneo, quod pro infantibus eorum catulos canum ponam ad vbera matrum. Leuate signa, tollite moras, semper nocuit differre paratis. Ite iam velociter, & vincite feliciter.* Exoritur clamor ad ęthera, vtilis & inutilis, fortis & vilis, potens & impotens, perstrepunt, *Arma, Arma.*

al. Zatzenses *Luca.* *Vratislaus dux.* *Wlatislaus vrbs.*

ma. Saltat ſcabioſa equa, vt acer equus in pugna. Interea quędam mulier vna de numero E[illegible]menidum, vocans ad ſe priuignum, qui iam iturus erat ad prælium; *Quamuis,* inqui[illegible] *non eſt naturale nouercis, vt benefaciant ſuis priuignis* [illegible] *tamen non immemor conſortii tui patris, cautum te faciam, quo poſſis viuere ſi vis. Scias Boemorum ſtrigas ſiue lemures noſtras præualuiſſe votis Eumenides, vnde noſtris vſque ad vnum interfectis dabitur victoria Boemis. Hanc tu quo tandem valeas euadere cladẽ, quem in primo cõgreſſu interficies tibi aduerſantem, vtramq́ ſibi abſcindẽs aurem mitte in tuam burſam, & inter vtroſq́ pedes equi in modum crucis euaginato enſe terram lineabis. Hoc n. faciens inuiſibiles ligaturas laxabis, quibus ira Deorum veſtri equi obligati deficient & cadent, quaſi ex longo itinere fatigati, moxq́ inſiliens equum terga vertes: & ſi magnus poſt te timor vel fragor ingruerit, nunquã retro aſpicies fuga, in ſed acceleres, atq́ ita tu ſolus vix effugies. Nam Dii, qui nobiſcum comitabantur in prælium, verſi ſunt in auxilium inimicis noſtris.* At contra Boemis reſiſtere non valentibus; hoſtib. quippe iam totiens triũphantibus, vna ſalus erat victis nullam ſperare ſalutem. Sed ſicut ſemper infideles homines, & eo ad malum proniores, vbi deficiũt vires & bonæ artes, illico ad deteriores prauitatis vertuntur partes. Haud aliter gens iſta vanis ſacris dedita, plus mendaciis credula, ia deſperantes virib. & armis militaribus, quandam adeunt ſortilegam & conſulunt eam, atq; inſtant vt edicat, quid opus ſit facto in tali diſcrimine rerum, aut quos euentus futurum obtineat bellum. Illa vt erat plena Pythone, ambigua non tenuit eos diu verborũ ambage: *Si vultis,* inquit, *triumphum victoria conſequi, oportet vos prius iuſſa Deorum exequi. Ergo litate Diis veſtris aſinum, vt ſint & ipſi vobis in aſylum.* Hoc votum fieri *ſummus Iupiter, & ipſe Mars ſororq́ eius Bellona, atq́ gener Cereris iubet.* Quęritur interim miſer aſellus & occiditur, & vt iuſſum fuerat in mille millies fruſta cõciditur, atq; ab vniuerſo exercitu citius dicto cõſumitur. Quibus ita eſu animatis aſineo, res ſimilis prodigio, cerneres lętas phalanges & viros mori promptos, vt ſyluaticos porcos; & ſicut per aquoſam nubem fit ſol clarior & viſu iucundior, ita poſt nimiam inertiam exercitus ille fuit alacrior & ad pugnam audacior. Interea dux eorum Neclan lepore pauidior, & pardo fuga velocior, pugnam imminentem pertimuit, & ficta infirmitate in caſtro ſupra dicto delituit. Quid facerent membra ſine capite? aut milites in prælio ſine duce? Erat ea tempeſtate quidã vir præcipuus honeſtate corporis, ætate, & nomine Tyro: & ipſe poſt Ducem ſecundus *Tyro.* imperio, qui ad occurſum mille oppugnantium in prælio nullum timere, nemini ſciuit cedere. Hunc Dux clam ad ſe vocat, & præcipit vt arma ſua induat, & paucis clientibus id ſcientibus herilem equum iubet vt aſcendat, atq; vice ſui milites ad pugnam præcedat quæ non longe ab vrbe, ſed quaſi duob. ſtadiis diſtabat. Ventum erat ad campum ab vtriſq; exercitibus condictum, ſed prius Boemii præoccupant collem in medio cãpo eminentem, vnde & hoſtes præuiderent aduentantes, & his æſtimabatur Dux ſtãs in eminentiori loco, concionaretur ad milites Tyro: *Si fas,* inquit, *eſſet duci, verbis addere virtutem militibus, multiplicibus vos tenerẽ verborum ambagibus. Sed quia hoſtis* [illegible] *oculum ſtat, & breue tempus exſtat, fas mihi ſit vos vel paucis ſuccendere dictis. Omnib. in bello dimicandi par eſt deuotio, ſed impar vincendi conditio vel ratio. Illi paucorum pugnant pro gloria; nos pro patria dimicamus, & populi atq́ noſtra libertate, & ſalute vltima. Illi vt rapiant aliena; nos vt defendamus dulcia pignora & cara connubia. Confortamini, & eſtote viri. Nam Deos veſtros quos hactenus habuiſtis offenſos, placaſtis votis, quibus placari voluerunt. Ergo timorem eorum ne timueritis: quia quib. in prælio timor officit animo, maximo verſantur in periculo, audacia autem habetur pro muro, audacibus & ipſi Dii auxiliantur. Credite mihi vltra illa caſtra ſalus poſita eſt & gloria. At ſi terga hoſtibus vertitis, mortem tamen non effugitis. Sed vtinam mortem, verum peius morte agetur, coniuges veſtras in conſpectu veſtro violabunt, & in ſinu earum infantes ferro trucidabunt, & ad lactandum eis catulos dabunt: quia victis vna eſt virtus, victoribus nil denegare.* Interea D[illegible]x L[illegible]cenſis ferociſſimus mente cũ ſuperbiſſima gente; quibus & hodie à malo innatum eſt ſuperbire veniens ex aduerſo, vt vidit hoſtes non cedere loco, iubet ſuos pauliſper [illegible]are illico; & quaſi condolens ſuper fata inimicorum his dictis acuit animos eorum [illegible] *O miſerabiles timidorum hominum manus! fruſtra prendunt colles, quibus deſunt vir[illegible] & bellicæ artes, nec iuuat collis, ſi [illegible]irtus debilis. Cernitis quia in planum non audent vob[illegible] currere campis [illegible] nimirum [illegible] ſi non fallor) iam fugere parant. Sed vos, priuſquam fugiant, irr[illegible]e ſuper eos impetu repentino, & ſub pedibus veſtris ceu friuola ſtipularum vt conterantur, f[illegible]e more ſolito. [illegible]arcite ne ignauorum ſanguine polluatis fortia tela, ſed potius ſubmittite quæ [illegible] volatilia [illegible]t perterrefaciatis falconibus pauidas acies vt columbas.* Quod vt fa[illegible] tanta fu[illegible] denſitas diuerſarum auium, vt ſub pennis earum obſcuraretur aer v[illegible]ut ſub aquoſ[illegible], vel nigræ tempeſtatis tempore. Hoc cernens intrepidus

Tyro, cepit [illegible] interrumpens colloquium ad suos dixit: *Si forte contigerit me mori in prælio, sepelite me in hoc colliculo & construite mausoleum mihi in secula nominatiuum & memoriale: vnde & hodie nominatur militis acerrimi Bustum Tyri.* Moxque prosiliens ceu maxima moles rupis, quæ flumine rupta de summitate alti montis fertur per abrupta loca, sternens omnia [illegible], haud aliter ruit fortissimus heros [illegible] in confertissimos hostium cuneos. Ac velut si quis in horto tenera papauera succideret ferro, ita obstantium [illegible] capita hostium; donec plurimis hastis [illegible] quasi herinacius in media strage super magnam struem occisorum cecidit. [illegible] tum est quis, a quo vel quali vulnere quisque ceciderit: nisi hoc solum scimus pro certo, quia Boemii potiti sunt triumpho, Lucensibus omnibus interfectis vsque ad vnum, præter illum videlicet quem nouerca olim præmonuerat euntem ad prælium. Isque dum iussa [illegible] nouercæ, præpeti elapsus fuga, domum [illegible] citus veniret ad domum, ecce vxor sua plangebat defuncta. Quam vt viderat vir suus, dum disco operuisset faciem eius (res similis fictæ) visum est funus [illegible] in fœmineo pectore vulnus, & abscissas aures. Tunc vir recolens quod factum fuerat in prælio, protulit aures de bursa cruentis cum inauribus, atque recognouit hanc fuisse in specie illius, quem aduersariem occidit in bello. Post hæc [illegible] [illegible] tes terram illam, & nullo resistente deuastantes eam, ciuitates [illegible] [illegible] as co[illegible], spolia multa acceperunt. Inter quæ filium [illegible] quandam vetulam mulierem inueniunt latitantem. Quem Dux vt vidit, quamuis pagan[illegible], tamen vt catholicus bonus, misericordia super eum motus, ætatulæ eius [illegible] mæ pepercit, & nouam vrbem in plano loco construens nomine Oragus super ripam fluuii Oggre, iuxta pagum Postolobrith, vbi nunc cernitur [illegible] Mariæ cœnobium, tradidit & ciuitatem eam & puerum pædagogo, cui antea pater suus eum commiserat, nomine Duringo, qui fuit de Zribia genere, excedens hominem scelere, vir pessimo peior, & omni belua crudelior. Quod vtique factum est omnium consilio Comitum, vt populus qui dispersus fuerat, ad [illegible] herilem suum quippe principem, ceu apes ad suam matterculam confluerent: tum si quando resistere vellent in plano loco facile capi possent, tum quia cum [illegible] alienigena non tam cito conspiraret plebs indigena. His ita dispositis repedant ad propria cum magna lætitia, atque victrices aquilas in sua referunt spatia.

Interea scelestus Zribni ille deterior infidele, perpetrat scelus crudele. N[illegible] quadam die piscatores nunciant stationem piscium non modicam in placida aqua sub glacie noua. Erat enim glacies perspicua, quam nec adhuc aura corruperat, nec puluis commaculauerat. Tunc ille Iudas secundus Durinch ratus esse con[illegible] tempus ad exercendam suam nequitiam, quam dudum mala mente mal[illegible] conceperat in domini sui vitam vel necem, ait ad puerum: *Eamus piscari*, q[illegible] fraude parabat [illegible]. Quo cum peruenissent, inquit, *O mi domicelle, pe[illegible] tes ecce sub glacie [illegible] es, plusquam mille.* At ille [illegible] cut erat puer, pueriliter [illegible] enua [illegible] ctens, dum inspicit sub glacie pisces, securus secur[illegible] m [illegible] collo excepit. & [illegible] hostis pepercit, [illegible] s cum pædagogus interfic[illegible] [illegible] ugerunt omnes a tali [illegible] culo. At i[illegible] parricida, quod no[illegible] potuit vn[illegible] securis [illegible] tell[illegible], c[illegible] in illo, abscidens vt porcell[illegible] quod a[illegible] ens [illegible] mysæ, ve[illegible] pro honore mund[illegible] n[illegible] e, vt ad D[illegible] sibi [illegible] commiserat, infelix mal[illegible] d[illegible]. Fe[illegible] sine mora funesta dona [illegible] rans pro tali facto innumera co[illegible] enit Ducem in Pragen[illegible] tio cum omnibus residentem Com[illegible], atque optimum ratus f[illegible] e, [illegible] in conspectu omnium f[illegible] m [illegible] & salutat [illegible] & resalutatus [illegible] expo[illegible], & v[illegible] a c[illegible] a f[illegible], [illegible] o, *en [illegible] mea [illegible] feci securi, vt [illegible] omnes dormiat[illegible] m[illegible] e autem [illegible]. S[illegible] scintilla, quam incaute custos domus [illegible] excita[illegible] ma[illegible] lum domum, sed etiam [illegible] & om[illegible] minos. [illegible] intellam, [illegible] uens, & prauidens [illegible] irum [illegible] am, ex[illegible] xi, [illegible] posteros [illegible] ra cade, quasi ex diuini oracu[illegible] o pramon[illegible] protexi V[illegible] aut[illegible] m qui [illegible] mentaucnite. [illegible] um fi [illegible] omnes sciant [illegible] um m[illegible] si d[illegible] plus mihi debet quod [illegible] si non facitis scelus. An ide[illegible] debu[illegible] a pa[illegible] eius vestros infantes interficere, & catulos voluit ponere ad sugendum [illegible] C[illegible], nec carnes suaues rabidis, nec suaue lupinis. Ecce paterni sanguinis vltor [illegible] ue noct[illegible]*

Duringus scelus.

iacet sine vestro sanguine victus. Quin ite potius, accipite regnum ocius, quod sine metu possidebitis in sempiternum felicius. Et statim protulit caput in disco tenellum, in quo nihil adhuc viui hominis fuit exterminatum, nisi tantum quod erat voce priuatum. Expauit Dux, corda tremuerunt Comitum, confusum inhorruit murmur. Tum Dux torsit caput à munere nefando, & soluit ora talia fando: *Aufer ab aspectu nostro tua dona sceleste, tua scelera excedunt modum & veniam, nec dignam inueniunt vindictam. Ad hoc flagitium nec potest dignum excogitari præiudicium, nec par supplicium. An putas, quod facere non potuissem quod fecisti, si voluissem? Mihi autem fuit licitum occidere inimicum, sed non tibi dominum. Hoc quod peccasti, peccatum maius est, quam dici peccatum potest. Certe quicunque te occiderit, vel occidere te iudicauerit, non solum peccatum, sed duplex peccatum incurrit; quia & peccatum quod occideris, & peccatum quod occidisti dominum, pro vtroq; peccato triplicatum portabit peccatum. Verum si pro hoc tam scelere immani aliquod à nobis donatiuum sperasti, scias tibi pro magno munere hoc dari, vt vnam de tribus quam velis eligas mortem. Aut te præcipites ex alta rupe, aut te manibus tuis suspendas in quauis arbore, aut scelerosam vitam tuo finias ense.* Ad hæc vir ingemiscens ait: *Heu quam male virum habet, cum præter spem sibi euenit.* Et statim abiens in alta alno suspendit se laqueo. Vnde alnus illa quamdiu non cecidit, quia iuxta viam erat, dicta est alnus Duringi. Et quoniam hæc antiquis referuntur euenisse temporibus, vtrum sint facta an ficta, lectoris iudicio relinquimus. Nunc ea quæ vera fidelium relatio commendat, noster stylus, licet obtusus, tamen deuotus, ad exarandum digna memoriæ se acuat.

Lucan.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCIIII. Boriuoy baptizatus est primus Dux sanctæ fidei catholicus. Eodem anno Zuatopluck * rex Morauiæ (sicut vulgo dicitur) in medio exercitu suorum delituit & nusquam comparuit. Sed reuera dum in seipsum reuersus, cum recognouisset, quod contra dominum suum Imperatorem & compatrem Arnulphum iniuste & quasi immemor beneficii arma mouisset, qui sibi non solum Boemiam, verùm etiam alias regiones hinc vsque ad fluuium Odram, & inde versus Vngariam vsque ad flumen Gron subiugarat; pœnitentia ductus, mediæ noctis per opaca nemine sciente ascendit equum, & transiens sua castra fugit ad locum in latere montis Zober situm, vbi olim tres Heremitæ inter magnam & inaccessibilem hominibus syluam eius ope & auxilio ædificauerant ecclesiam. Quo vbi peruenit, ipsius syluæ abdito in loco equum interficit, & gladium suum humi condidit, & vt lucescente die ad Heremitas accessit; quis sit, illis ignorantibus, est tonsuratus & heremitico habitu indutus, & quamdiu vixit omnibus incognitus mansit; nisi cum iam mori cognouisset, monachis semetipsum quis sit innotuit, & statim obiit. Cuius regnum filii eius paruo tempore, sed minus feliciter tenuerunt, partim Vngaris illud diripientibus, partim Teutonicis Orientalibus, partim Poloniensibus solotenus hostiliter depopulantibus.

** Vulg. Suatocopius.*

Arnulphus Imp.

Boriuoy autem genuit duos filios Zpitigneum, & Wratislaum, ex ea quæ fuit filia Zlauboris Comitis de Castello Pson nomine Ludmila. Quo feliciter vniuersæ carnis viam ingresso, successit paternum in principatum Zpitignen, * post cuius obitum obtinuit Wratislau ducatum, qui accepit vxorem nomine Dragomir de dutissima gente Luticensi, & ipsam saxis dutiorem ad credendum, ex prouincia nomine Stodor. Hæc peperit binos natos, Wenceslaum Deo & hominibus acceptabilem, & Boleslaum fraterna cæde execrabilem. Qualiter autem gratia Dei semper præueniente & subsequente vbique, Boriuoy adeptus sit sacramentum Baptismi, aut quomodo per eius successores his in partibus de die in diem sancta processerit religio Catholicæ fidei, vel qui dux quas aut quot primitus Ecclesias credulus erexit ad laudem Dei, malumus prætermittere, quàm fastidium legentibus ingerere: quia iam ab aliis scripta legimus quædam in priuilegio Morauiensis Ecclesiæ, quædam in epilogo eiusdem terræ atque Boemiæ, quædam in vita vel passione sanctissimi nostri patroni & martyris Wenceslai. Nam & elcæ execrantur quæ sæpius sumuntur. Inter hos autem annos quos infra subnotauimus, facta sunt hæc quæ scripta prælibauimus: non tamen scire potuimus, quibus annis sint gesta siue temporibus.

SPITIGNEVS.

S. Wenceslaus martyr. Pet. de Natal. lib. 8 cap. 127.

Anno Dominicæ Incarnat. DCCCXCV.
& seqq. vsque ad
Annum Dom. Incar. DCCCCXXVII.

Anno Dom: Incarnationis DCCCCXXIX. quarta Cal. Octobris Sanctus Wenceslaus Dux Boemorum fraterna fraude martyrisatus in vrbem intrat perpetuam, cœli scilicet aulam. Nam Boleslaus, haud dignus diei sancti viri germanus quam fraudulenter fratrem suum inuitauerit ad conuiuium, quem potius machinabatur ob regni retinendi gubernacula necandum, aut qualiter coram hominibus sed non apud Deum dissimulauerit fratricidii reatum, sufficienter dictum puto in passionis eiusdem sancti viri tripudio. Cuius post vitæ brauium, alter Cayn Boleslaus heu male adoptatum obtinuit Ducatum. Hæc autem inter conuiuia (vt supra retulimus) fraterna cæde execrabilia, nascitur proles eximia Ducis Boleslai ex coniuge egregia, cui ex euentu rerum nomen est inditum Ztrabquaz: quod nomen sonat *terribile conuiuium*. Quod tamen terribilius potest esse conuiuium, quàm in quo perpetratur fratricidium. Ergo Dux Boleslaus conscius sceleris patrati, timens pœnas tartari, mente semper recolens sagaci quoquo modo posset Deus super hoc crimine placari, votum vouit Domino dicens: *Si iste meus filius*, inquit, *superstes fuerit, ex toto corde meo deo eum voueo, clericus vt sit, & seruiat Christo omnibus diebus vitæ suæ, pro meo peccato & huius terræ pro populo.*

BOLESLAVS Dux. Æn. Syluius. cap. 15. Dubra. lib. 5.

Post hæc genitor voti non immemor, cum esset iam puer docibilis & multum parentibus amabilis, non ferens pater vt suis discederet præ oculis, misit eum Ratisbonam, tradens sub regulares alas Abbati sancti Emeramni martyris. Ibi Ecclesiasticis & regularibus sanctionibus est imbutus, ibi monachico habitu indutus, ibi vsque ad virile robur est enutritus: de cætero vitæ eius cursu in sequentibus sat manifestabitur. De actibus autē ducis Boleslai nihil aliud dignum relatione percipere potui, nisi vnum quod vobis operę precium pandere duxi. Nam seruus dei Wenceslaus Ecclesiam in metropoli Praga sub honore sancti Viti martyris constructam, non tamen consecratam morte præuentus reliquit. Hanc vt consecrare dignaretur, qui tunc præerat Ratisbonesi Ecclesiæ præsul nomine Michael, Dux Boleslaus supplex, missis legatis cum magnis muneribus & maioribus promissionibus atque pollicitationibus, quo petitionem suam adimpleret, vix impetrauit. Quod vtique haud annuisset Præsul, nisi ob recordationem animæ & salutem Wenceslai amici sui iam interfecti id deliberasset fieri: quia vir Dei Wenceslaus dum carne viguerat, nimio eum affectu coluerat, vtpote patrem spiritualem & benignissimum præsulem. Nam & præsul Michael similiter hunc sibi adoptauerat in filium dilectissimum, eum sæpe instruens timorem & amorem Dei, cum sæpe mittens ei sua donaria, quibus maxime illo in tempore indigebat noua Ecclesia Christi. Mox vbi dux est factus compos voti, plebs vniuersa & proceres atque clerici obuiam aduenienti Episcopo ruunt deuoti, & cum magno honore & lætitia recipiunt eum in Metropolis Pragæ ædificia. Quid multa? Decimo Calendas Octobris dedicata S. Viti Ecclesia, lætus repedabat Præsul ad propria.

Michael Episcopus Ratisbon.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXX. Otto filius Henrici Imperatoris Edgiel * filiam Anglorum regis duxit vxorem.

** al. Adelhard.*

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXI. Henricus Imperator Regem Abotridorum, & Regem Danorum, effecit Christianos.

HENRICUS I. Imp.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXII. intra nonas Martii, translatum est corpus S. Wenceslai Martyris de Boleslau oppido in vrbem Pragam, inuidi fratris odio, siquidem frater eis Boleslaus de die in diem peius faciens & peius, nulla compunctus sui facinoris pœnitentia, mente intulit tumida quod per martyris sui Wenceslai merita Deus declararet innumera ad eius tumulum miracula, clam sibi fidis clientibus mandat, quo eum in vrbem Pragam transferentes noctu in Ecclesia sancti Viti humi condant: quatenus si quæ Deus mira suis ostenderet ad gloriam sanctis, non eius fratris, sed S. Viti martyris adscriberetur meritis. Cætera eius malefacta nec duxi relatione digna, nec pro certo habui competta. Vnum tamen eius satis audax & memorabile facinus, quod retro dierum in iuuentute sua fecit, vestræ Caritati referre cupimus. fuit tamen iste Dux Boleslaus (si dicendus est Dux, qui fuit impius atque Tyrannus) sæuior Herode, truculentior Nerone, Decium superans scelerum immanitate, Diocletianum crudelitate: vnde sibi agnomen asciuit, *Sæuus Boleslaus*, vt diceretur. Tantæ tamen fuit seueritatis, vt nihil consilio, nihil ratione regeret; sed omnia pro sua voluntate atque imperu animi ageret. Vnde factum est vt in mente conciperet, quo sibi vrbem Romano opere conderet: moxque populi primates conuocat in vnum & vsque ad vnum, & deducens eos in locum iuxta flumen Labe, * atque designans locum,

** i. Albim.*

cum, aperit eis ſui cordis ſecretum; *Hic*, inquiens, *volo & iubeo, vt mihi opere Romano ædificetis murum vrbis nimis altum per gyrum.* Ad hæc illi, *Nos qui ſumus*, inquiunt, *populi fauces, & tenemus dignitatum faſces, nos tibi abrenunciamus, quia neque ſcimus neque volumus facere quod præcipis, neq; tamen patres noſtri tale quid antea fecere. Ecce in tuis aſpertibus aſſiſtimus, & potius tuo gladio, quàm importabilis ſeruitutis iugo, noſtra colla ſubmittimus. Fac quid velis: non tamen tuis obtemperamus iuſſis.* Tunc Dux diram exarſit in iram, & proſiliens ſtetit in putrido trunco, qui forte tunc ibi iacuit in luto, & euaginato gladio dixit: *O ignaui & patrum ignauorum filii. ſi non eſtis ſemiuiri, aut cultores per ipſum ate piis,* * *factis dicta comprobate, & vtrum gladio an ſeruitutis iugo ſit leuius colla ſubmittere, tentate.* Erat res ſpectaculo digna, & audacis procacitate Ducis admiranda. Nam ſi mille dextras in vno corpore armatas haberet, non in tantum tanta turma hominum trepidaret. Quos vt vidit Dux buxo pallidiores præ timore, vnum qui fuit primus inter ſeniores, apprehendens per circinnos verticis, vt fortius valuit, percutiens amputauit ceu teneri papaueris caput, & inquit: *ſic volo, ſic faciam, ſic pro ratione voluntas.* Cæteri hoc cernentes ſero pœnitentia ducti ceciderunt ad genua Ducis veniam cum lacrymis poſtulantes. Iam inquiunt, *Domine noſtris parce culpis. Iam per omnia tuis obtemperabimus iuſſis. Iam vltro facimus quæcunque velis: ne ſis nobis vltra crudelis.* Et ſtatim ad Ducis voluntatem ædificant ciuitatem ſpiſſo & alto muro, opere Romano, ſicut hodie cernitur, quę ex nomine ſui conditoris Boleslaum dicitur.

* *mendum*

Boleslau Vrbs condita.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXXIII. Vngari Orientales Francos & Alamaniam atque Galliam deuaſtantes, per Italiam redierunt.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXXIIII. Heinricus Rex Vngaros multa cæde proſtrauit, pleroſque ex eis comprehendit.

An. Dom. Incarn. DCCCCXXXV. Heinricus Rex paralyſi percutitur.

An. Dom. Incarn. DCCCCXXXVI. obiit Heinricus Rex, cui ſucceſſit filius eius Otto Imperator. *Otto I. Imp.*

An. Dom. Incarn. DCCCCXXXVII. obiit Arnulfus Rex Bauariæ.

An. Dom. Incarn. DCCCCXXXVIII. Vngari iterum a Saxonibus multa cæde deuaſtantur, & filii, Ducis Arnulfi, Regi rebellant Ottoni.

An. Dom. Incarn. DCCCCXXXIX. Ludouicus Rex Gerpirga viduam Giſalbum duxit vxorem.

An. Dom. Incarn. DCCCCXL. Heinrico fratri Regis Lotarienſis ducatus committitur, & eodem anno inde expellitur.

An. Dom. Incarn. DCCCCXLI. Heinricus frater Regis cum quibuſdam Saxonibus cōtra Regem conſpirat, ſed nil nocere potuit.

An. Dom. Incarn. DCCCCXLII. Sydus ſimile Cometæ per XIV. noctes viſum eſt, & immenſa mortalitas boum ſecuta eſt.

An. Dom. Incarn. DCCCCLIII. obiit Otto Dux, cui Conradus filius Verneri in ducatu ſucceſſit.

An. Dom. Incarn. DCCCCXLIV. Vngari à Carinthiis multa cæde mactantur.

An. Dom. Incarn. DCCCCXLV. Bertholdus Dux Bauariæ obiit, cui Heinricus frater Regis ſucceſſit.

An. Dom. Incarn. DCCCCXLVI. Lodouicus Rex à ſuis regno expellitur.

An. Dom. Incarn. DCCCCXLVII. Edid Regina obiit.

An. Dom. Incar. DCCCCXLVIII. Synodus in Ingelenheim à XXX. numero Epiſcopis habita eſt.

An. Dom. Incarn. DCCCCXLIX. Ludolfo filio Regis Mehtildis filia naſcitur.

An. Dom. Incarn. DCCCCL. Dux Boemorum Boleslaus Regi rebellauit, quem Rex valida manu adiit ſuæque per omnia ditioni ſubiugauit.

An. Dom. Incarn. DCCCCLI. Rex Otto in Italiam perrexit.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXVII. Idibus Iulii Dux, cui agnomen Sæuus Boleslaus, male mercatum fraterno ſanguine ducatum cum vita amiſit: cui filius eius æquiuocus in principatum ſucceſſit, multum diſſimilis patri, moribus bonis & conuerſatione ſpirituali. O mira Dei clemētia! o quam incomprehēſibilia eius ſunt iudicia! ecce de rubo vua, de ſpinis roſa, de tribulis ficus gignitur generoſa; videlicet de fratricida prodit Chriſticola, de lupo agnus, de Tyranno modeſtus, de impio Boleslao pius naſcitur ſecundus Boleslaus dux, nulli probitate ſecundus. Neque eum contaminat iniqui patris æquiuocatio, in quo verus Chriſti feruebat amor, & pura dilectio. Nam ſicut multi

BOLESLAVS II *Dux Syl c. 16. Dubra. lib. 6*

nomina sanctorum sortiuntur, nec tamen sanctitatem assequuntur: quoniam neque sanctitas neque iniquitas ex nomine, sed pro merito hæc vtraque dignoscuntur in homine.

Erat autem iste Princeps secundus Boleslaus vir Christianissimus, fide catholicus, pater orphanorum, defensor viduarum gementium, consolator clericorum, & peregrinorum pius susceptor, Ecclesiarum Dei præcipuus fundator. Nam vt in priuilegio ecclesiæ sancti Georgii legimus, xx ecclesias Christianæ religioni credulus erexit, & eas omnibus vtilitatibus quæ pertinent ad ecclesiasticos vsus sufficienter ampliauit. Huius fuit germana soror nomine Mlada, * virgo Deo deuota, sacris literis erudita, Christianæ religioni dedita, humilitate prædita, alloquio blanda, pauperibus & orphanis fautrix larga, ac omni morum honestate decorata. Quæ dum causa orationis Romam veniret, benigne ab Apostolico suscipitur: vbi tempore aliquanto degens, monasticis sat disciplinis imbuitur. Et ad vltimum domnus Papa suorum Cardinalium consilio nimio volens nouæ Ecclesiæ benigniss. subuenire suffragio, consecrat eam Abbatissam, mutato nomine Maria, dans ei sancti Benedicti regulam & & Abbatialem virgam. Post hęc noua Abbatissa nouam & sanctam illatura Boemiæ terræ monachicam regulam, accepta licentia & benedictione Apostolica, equitat in dulcem patriam cum suo comitatu valde lætificato. Ventum erat ad regiam vrbem Pragam, & Dux Boleslaus diu desideratam honorifice recepit sororem amantissimam, & inter se manibus consertis subeunt regalia tecta: vbi simul residentes, diu mutuis alternatim sermonibus dum fruuntur, dum multa quæ vidit Romæ siue audiuit relatione digna & admiratione, fratri suo refert, insuper literas ex parte Apostolici sibi directas obtulit, quarum formula huiusmodi fuit: IOHANNES *seruus seruorum Dei Boleslao catholica fidei alumno Apostolicam benedictionem, iustum est beneuolas aures iustis accommodare petitionibus: quia Deus est iustitia, & qui diligunt Deum iustificabuntur, & omnia diligentibus Deum iustitiam cooperantur in bonum. Filia nostra, tua relatiua, * nomine Mlada, qua & Maria, inter cateras haud abnegandas petitiones cordi nostro dulces intulit ex parte tui preces, scilicet vt nostro assensu in tuo principatu ad laudem & gloriam Dei ecclesia liceret fieri episcopatum. Quod nos vtique lato animo suscipientes Deo grates retulimus, qui suam Ecclesiam semper & vbique dilatat & magnificat in omnibus nationibus. Vnde Apostolica auctoritate & sancti Petri Principis Apostolorum potestate, cuius licet indigni tamen sumus vicarii, annuimus & collaudamus atque inca[illegible]nizamus, quo ad ecclesiam sanctorum Viti & Wenceslai martyrum fiat sedes Episcopalis, ad ecclesiam verò sancti Georgii martyris sub regula sancti Benedicti, & obedientia filia nostra Abbatissæ Mariæ constituatur congregatio sanctimonialium. Veruntamen non secundum ritus aut sectam Bulgaria gentis, vel Russiæ, aut Sclauonica lingua; sed magis sequens instituta & decreta Apostolica, vnum potiorem totius ecclesia ad placitum eligas in hoc opus clericum, Latinis apprime literis eruditum, qui verbi vomere noualia cordis gentilium scindere, & triticum bona operationis serere, atque manipulos frugum vestra fidei Christo reportare sufficiat. Vale.* Et statim vt iussum fuerat, consilio ducis & Abbatissæ ecclesia sancti Viti decernitur futuro Episcopo: ecclesia verò sancti Georgii Martyris ad præsens datur Abbatissæ Ducis sorori Mariæ. Igitur quidam de Saxonia vir miræ eloquentiæ & literalis scientiæ, nomine Diethmarus, presbyter promotione, Monachus professione, olim in antea diebus causa orationis venerat Pragam: qui dum ducis secundi Boleslai veniret ad notitiam, in breui tempore magnam eius gratiam adeptus fuerat & amicitiam. Et quoniam Sclauonicam perfecte linguam sciebat, hūc per suos legatos dux aduocat, clerum, primates terræ & populum conuocat atque suis precibus & monitis efficit, vt eum sibi in episcopum omnes communi assensu eligant. Postera autem die, vt Duci placuit, fauorali acclamatione ab omnibus in Episcopum Diethmarus eligitur, & ad Imperatorem Christianissimum Ottonem filium Henrici Imperatoris, ex parte Ducis & totius cleri atque plebis cum his transmittitur literis: *O gloriosissime Imperator, & Christiana religionis maxime cultor, suscipe nostras clemens & totius cleri atque populi preces, & hunc virum per omnia probatum nomine Diethmarum, quem nobis in pastorem eligemus, vestra sanctissima collaudatione ac iussione vt ordinetur in episcopum, suppliciter exoramus.* Tunc Imperator, sicut erat diuinæ legis amator, consilio Ducum & Principum, sed præcipue Præsulum, consulens saluti & nouitati Christianæ plebis, iussit Moguntinum Archiepiscopum (qui tunc præerat Curti) * vt eum ordinaret in Episcopum. Tunc præsul mitra redimitus, nouus nouam redit lætus totius Boemiæ in Parochiam atque vt ventum est Metropolim Pragam, iuxta altare sancti Viti inthronizatus ab omnibus, clero

Margin notes: * Vel. Milada — * 1. sorori. — Diethmarus I. episc. Pragens. — * ad Imp. Ottonem. — * Curia Cancell[illegible]

clero modulante *Te Deum laudamus*. Dux autem & primates resonabant, *Christe Keynado*,* & cætera, simpliciores autem & idiotæ clamabant *Kyrieeleyson*: & sic secundũ morem suum totam illam diem hilarem sumunt. *1. eleyson

Et Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXVIII. obiit Wolkomes.

Post hæc Præsul Diethmatus ecclesias à fidelibus in multis locis ad Dei laudem constructas consecrat, & populum gentilem baptizans quamplurimum facit Christo fidelem. nec post multos dies,

Anno scilicet Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX, IIII. Nonas Ianuarii vinculis carnis absolutus, talentum sibi creditum Christo reportauit centuplicatum. Interea rediẽs Philosophię de castris, vbi decem aut plus militauerat annis secum [illegible] modicam librorum copiam referens aderat spectabilis heros, nomine Woytech, adhuc ordine subdiaconus; qui velut tener agnus, inter oues sui pastoris super morte mœrentes, sedulus exhibebat exequias funebres, orationibus diutinis instans simul ac noctibus, animam patris vniuersalis eleemosynis commendabat Deo largis, & precibus sacris. Quem Dux Boleslaus & eius optimates vitam bono opere deuotum cernentes, & in futurum deuotiorem fore sperantes, gratia spiritus sancti inspirante, iuuenem nimis reuerenter rapiunt, & adducunt in medium, atque inquiũt: *Nolis, velis, noster Episcopus eris, & Pragensis vel inuitus Episcopus vocaberis. Tua nobilitas, tui mores & actus optimè concordant cum honore Pontificatus, tu nobis talis à vertice notus ad imos. Tu bene scis nobis pandere viam qua itur ad cælestem patriam. Iussa tua nobis quam posse sequi tam velle necesse est. Te dignum omnis clerus, te vniuersus idoneum episcopatu acclamat populus.* Facta est autem hæc electio non longè ab vrbe Praga Leuigradec in oppido XI. Cal: Martii, eodem quo obiit Diethmarus tempore & anno. Adalbertus Episc. Prag. eundem Vita apud Bed. & Adam. Sur. To. 2.

Eo tempestate rediens de Saraceno bello adiit Veronam vrbem præcellentissimus Imperator Otto secundus, pacis amator, iustitiæ cultor, gloriosissimo patre primo Ottone gloriosior, qui in omnibus præliis extitit victoriosissimus victor. Ad quem Sclauonica manus Boemiæ cum electo pergit Episcopo, ferens ex parte Ducis legationem, & totius cleri atq; populi petitionem, quo imperiali nutu eorum communem confirmat electionem. Igitur serenissimus Imperator condescendens eorum dignæ petitioni, III Non: Iunii dat ei annulum & pastoralem virgam: & cuius suffraganeus erat Willigisus Moguntinus Archipręsul, qui ibi fortè aderat, iussu Imperatoris consecrat eum in Episcopum, nomine Adalbertum. Nam Archipræsul Adalbertus Magburgensis Ecclesiæ olim confirmans christianitate, hoc proprio suo vocitarat eum nomine. Consecratus autem III. Idus Iunii cum suis sequentibus equitat in suam dulcem patriam, & vt peruenit ad ciuitatem Pragam, nudo pede & humili corde, clero & omni plebe prę lætitia modulante, episcopalem obsedit Cathedram. Huius tam præclari pastoris Adalberti consilio, & prædictæ atque dilectæ suę sororis Abbatissæ Mariæ interuentu, Dux Boleslaus quicquid præsul Pragensis vsque hodie in suo possidet vel obtinet episcopio, vel quicquid Abbatissa optauit dari & fieri vtilitatis in suo cœnobio, gratuita vtrisque concessit pietate, & canonum sacra confirmauit auctoritate. Otto Imp.

An. Dom Incarn. DCCCCLXX.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXI.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXII. sanctus Oalricus migrauit à seculo.

An. Dom In DCCCCLXXIII.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXIIII.

An. Dom Incarn. DCCCCLXXV.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXVI. obiit Dubrauka, quæ quia nimis improba fuit iam mulier prouectæ ætatis cum nupsisset Poloniensi Duci, peplum [illegible] deposuit, & puellarem coronam sibi imposuit: quod erat magna dementia [illegible]ris. Dubrauka ducissa.

An. Dom Incarn. DCCCCLXXVIII.

An Dom Incarn. DCCCCLXXIX.

An Dom Incarn. DCCCCLXXX.

An Dom Incarn. DCCCCLXXXI. obiit Zlauník pater sancti Adalberti, cuius de moribus & vita licet plura [illegible] memoriæ digna, ex quibus tamen vtrefc[illegible] pauca, [illegible] sermonimus [illegible]ra. Erat enim vir lætissimus ad omnes facie, in consiliis [illegible], [illegible] alloquiis blandissimus, locuples diuitiis quàm sęcularibus tàm spiritualibus [illegible] domo [illegible] honestas fulgebat, & sincera dilectio, iudiciorum rectitudo, & pro-

cerum multitudo. In operibus eius erat legum cognitio, pauperum refectio, mœrentium consolatio, peregrinorum receptio, viduarū & orphanorum defensio. ... tā insignis Ducis Metropolis fuit Lubic, sita loco vbi amnis Cidlina nomen perdit ... intrans liberioris aquæ in fluuium Labæ. Habuit autē sui Principatus hos terminos. ... occidentem plagā cōtra Boemiā riuulus Surma, & castellum quod est ... in monte ... iuxta flumen Mſam. Similiter plagam ad Australem contra Theutonicos ... has vrbes habuit terminales, Hinou, Dudlebi, Nethol ... vsque ad mediam ... Item solis ad ortum contra Morauiæ regnum castrum sub sylua situm Lutomis, ... vsque ad riuulum Suttaua, qui est in media sylua. Item ad Aquilonalem plagam contra Poloniam castellum Kladsco, situm iuxta flumen ... Nizza. Hic Dux Z... nik quam diu vixit, feliciter vixit.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXXII.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXXIII.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXXIIII. obiit Romæ Cæsar Otto secundus. Huic Imperatori Adalbertus Præsul Pragensis adeo fuit familiaris & carus obsequiis, vt in Pascha, quādo eum celebrauit Rex Aquisgrani, in palatio coram omnibus Episcopis ... solitudine sublimaret, quo sibi coronam imponeret, & maiorem ... celebraret, quod solum fas erat vt Archiepiscopus faceret. Post festum verò cum ... accepisset a Cæsare licentiam redeundi ad patriam, se vocat eum Cæsar in secretarium: ... eius suorum confessionem peccatorum, commendat se piis recordationibus e... ius orationum, insuper dat ei paramenta in quibus missam celebraret in Pascha, scilicet albam, Dalmaticam, Casulam, cappam, & facitergium, quo ea habeat sui ob memoriam. Quæ vsque hodie in Pragensi Ecclesia honorifice habentur, & dicuntur *paramenta sancti Adalberti*.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXXV.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXXVI.

An. Dom Incarn. DCCCCLXXXVII. obiit Ztezizlana sancti Adalberti ... venerabilis & Deo acceptabilis matrona, tantæ etiam sanctæ sobolis dici mater & esse digna.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXXVIII.

An. Dom. Incarn. DCCCCLXXXIX.

An. Dom. Incarn. DCCCCXC. S. Adalbertus Romæ ad sanctum Alexium inscio Abbate quis esset factus est Monachus.

An. Dom. Incarn. DCCCCXCI.

An. Dom. Incarn. DCCCCXCII.

An. Dom. Incarn. DCCCCXCIII.

An. Dom. Incarn. DCCCCXCIIII.

Nec tacendum censeo, quod ab aliis prætermissum video. Nam præsul Adalbertus videns quod grex sibi commissus semper in præcipitium iret, nec eum ad rectam viam conuertere quiret, timens ne & ipse cum pereunte plebe periret, ... est eum eis amplius stare, nec passus est suam vlterius ... præd... re. Sed cum iam Romam iter arripere vel... (de quo supra ...) ... Abbatis cum ... de ... annos ... dulcem, & cognato ... suum ... quo ... Dei præsul Adalbertus secretum pectoris ... de ... & ... populi, de ... & ... stantis ... de ... obedientia & ... Ecclesia cle... tentia com... tum. Ad ... Romam Apo... ire, & ad gentem ... hæc & ... hæc ... addidit: *Et bene est, in ... quod ... ter ... originem ducis ... Te plebs ... domi ... exhibes ... comprimere, ne ... pontificatum ... vt ... me viuente ... opus ...* forte manu tenebat episcopalem ... um, ... ribundus in terram proiecit, & hæc verba insuper ... *do, honores fugio, pompas sæculi despicio: indignum me induco ep...*

Ztrahquas

dus pastoralis curæ ferre sufficio. Monachus sum, mortuus sum: mortuus sepelire non possum. Ad hęc præsul respondit: *Scias frater, scias, quod modo non facis cũ bono, facies autem postea, sed cum tuo maximo malo.* Et post hæc Præsul, vt proposuerat, Romam iter arripuit, & gentem suis præceptis inobedientem reliquit. Et quia tunc temporis Dux non erat suæ potestatis, sed Comitum; Comites versi in Dei odium, patrum iniquorum pessimi filii, valde malum operabantur facinus & iniquum. Nam sub quadam festiua die furtim irrumpunt vrbem Lubic, in qua fratres sancti Adalberti, & milites vrbis vniuersi, velut oues innocentes assistebant sacris missarum solemniis festa celebrantes. At illi ceu lupi immanes vrbis mœnia irrumpentes, masculum & fœminam vsque ad vnum interficientes, vniuersis fratribus sancti Adalberti cum omni prole ante ipsum altare decollatis, vrbem comburunt, plateas sanguine perfundunt, & cruentis spoliis ac crudeli præda onerati hilares ad proprios redeunt lares. Interfecti sunt autem in vrbe Lubic quinque fratres sancti Adalberti

Anno Dom. Incarn. DCCCCXCV. quorum nomina sunt hæc Sobebor, Sprumur, Drobozlau, Poreii, Cazlau.

His ita peractis, Dux Boleslaus inito consilio cum clericis Moguntinum Præsulem his sollicitat verbis: *Aut nostrum pastorem Adalbertum ad nos reuoces, quod magis volumus; aut alium nobis in loco sui ordines, quod inuiti possimus. Nam Christi ouilia adhuc in hac gente fidei nouicia, nisi eis adsit vigilans pastoris custodia, cruentis lupis optima rectã fient edulia.* Tunc Metropolita Moguntinus sollicitus, ne populus nuper a Christo adquisitus relapsus in antiquos pereat sacrilegos ritus, mittens Legatos ad Apostolicum clamat, vt aut viduatæ Pragensi Ecclesiæ maritum remittat, aut alium in loco sui ordinari permittat. Et quoniam seruus dei Adalbertus iussu Apostolici factus liber a custodia gregis dominici in Cœnobio sancti Alexii cum senatoribus cœli infra amœnam curiam terreni conuersabatur Elysii; hunc domnus Papa, suus & pius insimul Abba talibus alloquiis mœstum solantur amicis: *O fili dulcissime, & frater amantissime, per caritatem dei te deprecamur, & per amorem proximi obtestamur, vt ad tuã parochiam dignanter redeas, regimenque tuarum ouium diligenter recipias. Si te audierint, deo gratias: si te non audierint, fugientes te fugias, ne cum pereuntib. pereas, & ad nationes exteras prædicandi licentiam habeas.* Hac presul valde exhilaratus sententia, quod sibi data sit docendi exteras gentes licentia non sine magna mœstitia fratrum dulcia linquit consortia. Et cum viro summæ discretionis præsule nomine Nothario, adiens Archiepiscopum Mogũtinæ vrbis in palatio rogat, quò per eius missos scire posset, si se suus grex recipere vellet. Quo facto, quid sibi suus grex responderit, aut quam ob causam eum non receperit, vel ad quas gentes inde transierit, quantæ etiam frugalitatis omnib. diebus sui episcopii fuerit, quanta morum honestate enituerit, scire poterit qui vitam eius seu passionem legerit. Nam mihi iam dicta bis dicere non placet ista.

Tunc Ztrahquaz frater Ducis (de quo supra meminimus) vidẽs Episcopum quasi iu[illegible]e & regulariter a sua plebe repudiatum, tumido fastu exarsit in episcopatum. Et quia facile est volen[illegible]em cogere, protinus hunc idiotam & sicophantam populus neq[illegible] in episcopalẽ locat cathedram. Sic. n. Deus, sic sæpe permittit per sui prouidẽtiam prauo[illegible]um hominum inualescere potentiam, sicut in hac irregulari electione iudic[illegible] * præualuere Cereris generi. Nam fuit hic Ztrahquas veste compositus, mente tumidus, [illegible]ctibus dissipatus, ocul[illegible] vagus, verbis vanus, moribus hypocrita, & totius erro[illegible]ndita, atque i[illegible] omnibus operibus malis iniquorum archi[illegible]eronta. *Pura referre p[illegible] det Ztrah, [illegible] de Præsule p[illegible]eudo.* Sufficiant pro multis pauca. Ventum erat Moguntiæ [illegible] ad episcopum: [illegible] peractis omnibus quæ agenda erant per or[illegible]em, sicut fieri solet, post examinationem episcopalem, [illegible] lætamina modulante [illegible] ũbitu[illegible] tapetia Arc[illegible]piesul infulatus ante altare, & post eum inter duos [illegible]aneos, qui or[illegible]nandus erat, Ztrah[illegible] dũ prosterniitur in med[illegible]o [illegible]heudirac[illegible] [illegible]ripitur atroci dæ[illegible]o: & q[illegible]ruus Dei olim sibi præd[illegible] clanc[illegible]o, palam [illegible]t coram c[illegible]o & om[illegible] populo. Hacte[illegible]us hæc inseruisse sufficiant.

Anno Dom. Incarn. DCCCCXCVI. postquam in[illegible]s[illegible]nifer Chri[illegible] Adalbertus retibus fidei cepi[illegible] Pannoniam simul & Poloniam ad[illegible] [illegible] feminat verbum Dei, hanc præsentem vitam pro Christo fel[illegible]citer [illegible] mar[illegible] no IX. Calend. Maii fe[illegible]a VI. Eo a[illegible]no fuit Pascha VI. Calen[illegible]s Maii. *Adalberti obitus.*

A[illegible]o Do[illegible]car[illegible]. DCCCCXCVII. sæpememoratus Dux Boleslaus videns Prage[illegible] suo pastore viduatam, dirigit legatos suos ad Imperatorem tertium

* *fundibus.*

OTTHO III. Imp.

Ottonem, vt Boemensi Ecclesiæ sponsum meritis dignum daret, ne grex Christo nouiter mancipatus redeat ad pristinos vanitatis ritus, & ad iniquos actus. Quippe profitetur non haberi in tota Boemia tunc temporis clericum episcopatu dignum. Mox Cæsar Augustus Otto, sicut erat in diuinis humanisque rebus prudentissimus, annuens petitioni eorum cœpit curiosius cogitare, quem de suis potissimum in hoc tam arduum opus dirigeret clericum. Forte aderat in regali curia Capellanus nomine Thegdagus, actibus ac probis moribus decoratus, liberalibus studiis apprime eruditus, genere de Saxonia, lingua proferre imbutus Sclauonica. Hunc quia sors obtulerat, omnes Regiæ aulæ senatus & ipse Cæsar valde læti ficatus, in Pontificem Pragensis Ecclesiæ eligit & collaudat, & mittens ad Moguntinum Archipræsulem, quo eum celeriter in Episcopum consecret mandat.

Thegdagus Ep. Prag.

Anno. Dom. Inc. DCCCCXCVIII. Nonis Iulii consecratus est Thegdagus honeste a Clero & populo Pragensis Ecclesiæ recipitur, atq; cum magno gaudio ad cornu altaris sancti Viti inthronizatus. Dux valde congratulatur, quia pastor bonus suo gregi arridet, & grex lætus pastori nouo alludit.

Bolezlai Ducis laudes.

Rexit autem iste excellentissimus Princeps Boleslaus post patris obitum triginta duobus annis ducatum, quia quæ iustitiæ, quæ Catholicæ fidei, quæ Christianæ religionis sunt, erat ardentissimus executor, apud quem nullus ecclesiasticam, nullus mundanam dignitatem obtinuit pro pecunia. Fuit & (vt res probat) in prælus victoriosissimus victor, sed victis clementissimus indultor, atque præcipuus pacis amator. Cui erāt maximæ opes, bellica instrumenta, & dulcia armorum studia. Nam plus diligebat ferri rigorem, quam auri fulgorem; in cuius oculis nemo vtilis displicuit, nunquam inutilis placuit; suis mitis, hostibus terribilis fuit. Habuit autem hic gloriosissimus Dux Hemniam sibi in matrimonio iunctam: quæ genere fuit cæteris nobilior, sed (quod magis laudandum est) nobilitate morum multo præstantior. Ex qua duos filios suscepit elegantissimæ indolis, scilicet Wenzeslaum & Boleslaum, sed Wenceslaus ab ineunte ætate fragilem vitam mutauit æternitate: Boleslaus autem post discessum patris, tedis suscepit gubernacula principalis, vt in sequentibus declarabitur.

Hemnia ducis fa.

Factum est autem, cum appropinquaret dies supra memorati Boleslai, quo iam æternam commutaret morte vitam, vocat æquiuocū suum & superstitē natū, & astante coniuge Hemnia, & multa procerum turma iam interrumpente singultu verba, prout potuit, his dulcē affatur filiū dictis: *Si fas esset matri sui vteri infanti, vt lactis vber sic sapientia dare munera; non natura, sed homo creatus dominaretur in creatura. Attamen nonnulla Deus sua cancescit hominibus dona, sicut Noe, Isaac, Tobia, atque Mathatia, ita dumtaxat quos illi benedixerit, benedixit illis deus, & quos praeordinauerit ad bonæ cōuersationis vitā, cōtulit & illis deus perseuerantiā. Sic & hodie, fili mi, si non adsit spiritus sancti clementia, parum prodest verborum meorum iactantia. Ducem te, inquit deus constituit: noli extolli, sed esto quasi vnus ex illis. id est, si te cæteris sublimiorem sentias, mortalem te esse cognoscas: ne dignitatis gloriam, qua in sæculo sublimaris, aspicias: sed opus quod tecum ad inferos departes, intendas. Hæc præcepta dei in corde tua scribe, & hæc mandata patris tui non omitte: Ecclesiæ limina frequenter visita Deum adora, sacerdotes eius honora, ne sis sapiens apud temetipsum, sed consule plures, si sapiens in te ipsum. Pluribus vt placeas, sed qualibus stude. Omnia cum amicis, sed prius de ipsis tracta: iuste iudica, sed non sine misericordia. Viduam & aduenam ne de[illegible]ee, ad tuam stantes ianuam. D[illegible] denarium, sed parcè, dilige famā. Res enim publica licet sit nu[illegible]dan[illegible]a per formam nu[illegible]mismat[illegible] f[illegible] am, cito erit ad nihilum redacta. Est aliquid, fili mi, quod Carolus Rex sapient[illegible] simus, & ma[illegible] p[illegible]mus, haud æquiparandus nobis hominibus valde humilibus, cum filium suum Pipinum p[illegible] se [illegible]lio sublimandum disponeret, eum terribili cum sacramento constringeret, ne in regna suo fu[illegible] dola & praua taxatio ponderis aut monetæ fieret. Certe nulla c[illegible]des, nulla pestilētia. nec mortalitas, n[illegible]c non hostes totam terram rapinis & incendiis deuastantes, magis populo De[illegible] [illegible] quam frequ[illegible] mutatio & fraudulenta peioratio nummi. Quæ pesti[illegible] [illegible] E[illegible] [illegible]bat, perdit, attenuat Christicolas, quam fraus in[illegible] A[illegible] hæc sen[illegible]stitia & inualescente nequitia surgent non duces, sed fures, non re[illegible]ores po[illegible], s[illegible] exactores, auar[illegible] sine misericordia homines, deum omnia cern[illegible] non met[illegible]entes q[illegible] quater in anno monetam mutand[illegible] ruunt in laqueum diabo[illegible] ad p[illegible] torem [illegible] T[illegible] tamen n[illegible]quam artibus [illegible] per le[illegible] coangusta[illegible] lataut v que ad montes qui sunt vltra Krakou nomine trees per [illegible] Nam diuitiæ plebis sunt [illegible] & gloria Regis, nec sibi sed domin[illegible] est [illegible]*

Plura locuturus erat: sed extrema hora diriguerat principis o[illegible] & [illegible]

migrauit in domino, atq; magnus super eũ factus est planctus, Dies autem sui obitus est VII. Idus Februarii, Anno Dom. Incarn. DCCCCXCIX.

Eodem anno Gaudentius, qui & Radun, frater sancti Adalberti, ordinatus est Episcopus ad titulum Gnezdensis Ecclesiæ. Hic gloriosissimus Dux secundus Boleslaus, vere & hodie haud plangendus satis, cuius memoria in benedictione est, in quantum ampliando dilatauerit ferro sui terminos ducatus, Apostolica testatur auctoritas, in priuilegio eiusdem Pragensis Episcopatus. Post cuius obitum filius eius tertius Boleslaus (vt supra relatum est) successit in ducatum: sed non eisdem rerum successibus, nec paternis auspiciis terminos adquisitos obtinuit. Nam Dux Poloniẽsis Mesko, quo non fuit alter dolosior homo, mox vrbem Krakou abstulit dolo, omnibus quos ibi inuenit extinctis gladio. Fuerunt autem duci Boleslao ex coniuge nobili duæ fœcundæ matris gloria nati, scilicet Oalricus & Iaromir. Sed Iaromir iuuenis patris est nutritus in aula. Oalricus autem à pueritia traditus erat Imperatoris Henrici in Curiam, quo addisceret morem & eorum astutiam, ac Theutonicam linguam. Post hæc transacto non longo tempore supradictus vterque Dux Mesko & Boleslaus in condicto loco cõueniunt ad colloquiũ, & data fide ac iuramento firmata inter se pace, Dux Mesko inuitat Boleslaum, quo dignaretur venire ad suum conuiuium. At ille, sicut erat vir columbinus & sine felle, suorum consilio familiarium dixit, *Si omnia factorum velle.* Sed quæ pestis nocentior, quàm familiares inimici? Quorum quia non potuit contraire dolosis consiliis, immo iam suis fatis, ah mens præsaga Ducis, vocat ad se nobiliores & quos relicturus erat in regno, qui videbantur sibi fideliores, & his eos affatur dictis: *Si quid forte mihi (quod absit) aliter & præter fidem atque spem in Polonia euenerit, hunc meum natum Iaromir vestræ fidei committo, & meum loco Ducem vobis relinquo.* Sicque dispositis regni negociis it cariturus lumine, & intrat vrbem Krakou sinistro omine, perfidi Ducis Meskonis ad conuiuium. Nam mox inter prandendum pax, fides, ius hospitale rumpitur. Dux Boleslaus capitur, atque oculis priuatur suosque omnes alios trucidant, alios obtruncant, alios carceri tradunt. Interea ducis Boleslai domestici & familiares inimici, gens inuisa, generatio mala, Versouici operabantur abominabile malum, & antea retrò sæculis inauditum. Quorum primus & quasi caput totius iniquitatis erat Cohan, vir sceleratissimus & omnium malorum hominum pessimus, Hic & sui propinqui, homines iniqui, ducis cum filio Iaromir venientes venationis ad locum, qui dicitur Weliz, postq̃ referente fama perceperat quæ facta sunt de duce in Polonia, Quis iste est, inquiunt, *homunctio alga vilior, qui super nos debet esse maior, & Dominus vocari? An non inuenitur inter nos melior, qui & dignior sit dominari?* Ah mala mens, malus animus. quod ruminant sobrii, palam faciunt ebrii. Nam iniquitas eorum vt incaluit, & assumpsit cornua mero, capiunt dominum suum, & crudeliter ligant, atque nudum & resupinum per brachia & pedes ligneis clauis affigunt humi, & saltant, saltu ludentes militari, saltantes in equis trans corpus sui heri. Quod videns vnus de conseruis suis nomine Douora, velociter currens in Pragam, quod factum fuerat Ducis nunciat amicis: & eadem hora deducit eos ad turpe brauium sine mora. Quos vbi viderunt iniquitatis operarii armatos super se repente irruere, diffugiunt vt vespertiliones per siluarum latebras. At illi vt inuenerunt Ducem male muscis laceratum semineccem (nam vt examen apum, sic ascendebat agmen muscarum super corpus nudum) soluentes eum, & vehiculo ponentes, deferunt Wissegrad in vrbem. Seruo autem Douorę omni laude digno Ducis amico talis gratia redditur pro merito. Nam voce præconia indicitur vbique per fora, vt quam ipse Douora, tam eius proles postera, sit inter nobiles & ingenuos in æternum & vltra. Insuper datur ei & dignitatem venatoriam, quæ pertinet ad Curtem Schecnam: quam ex tunc & vsque modo per generationes eius possident nepotes.

Dum hæc geruntur in Boemia, dux Mesko veniens cum valida manu Polonia inuasit vrbẽ Pragam, & per duo spatia annorũ scilicet Anno Dom. Incar. Millesimo. An. Dom. In. Millesimo primo, obtinuit eam. Sed Wissegrad vrbs Duci suo fideliter mansit imperterrita & inexpugnabilis. Iisdẽ verò diebus idẽ Dux Mesko mittit legatos ad Imperatorẽ, dãs ei & promittẽs infinitã pecuniã, quo filium ducis Boleslai nomine Oalricum, qui erat ei⁹ in obsequio, catenatũ mitteret in custodiã O inuictissima fames auri [illegible] est potentissimũ ius Rom. Imperii? Ecce possessor auri, pressus ponderib. auri, duc[illegible] obt[illegible]e rat iu[illegible]s, & fit tortor ac carceris mancipator auro corruptus Imperator. Nec mirũ si ille paruus D[illegible] cũ nostris tẽporib. Vecek sub mola rusticana natus 3. Hen. reg. potẽtissimũ

Gaudentius Episc. Gnezd.

BOLESLAVS III. Dux Sylu. c. 17.

Mesko Dux Polon.

Cracou.

Douora

Wissegrad.

(ô indignum facinus) catena aurea vt Molossum traxit in Boemiam; & quod iubet famulorum famulus, paret dominorum dominus, atque Boriuoy Ducem iusti tenacem, virum veracem, vsq; ad genua compeditum Rex mittit in custodiam, ceu iniquum hominē & mendacē. Sed hæc in suo loco plenius exarabûtur stylo. Actum est autem Anno Domin. Incarn. MII. iam Christo Boemos respiciente, & sancto Wenceslao suis auxiliante, incertum est nobis vtrum clàm fuga elapsus, an iussu Imperatoris dimissus, Dux Oalricus rediens in patriam intrat inuictissimum castrum nomine Drouis; vnde militem mittit sibi fidelem, & admonet, quo intrans vrbem Pragam per noctem clangore buccinæ perterrefaciat incautum hostem. Mox fidelis cliens iussa facit, & ascendens noctu in media vrbe eminentiorem locum qui dicitur Zizi, tuba intonat & clara voce clamans ingeminat; *Fugiunt, fugiunt Poloni confusi turpiter, irruite, irruite armati Boemi acriter.* Ad quam vocem irruit super eos formido & pauor, quod erat mira Dei permissio, & sancti Wenceslai intercessio. Diffugiunt omnes, alius oblitus sui & armorum nudus, nudum insilit equum, & fugit, alius vt dormiuit & sine braccis accelerat fugam. Fugientesque nonnulli præcipitantur de ponte, quia pons erat interruptus ad insidias hostibus: alii fugientibus per præruptam viā (quod vulgo dicitur per caudam vrbis) in arca posterula præ angustia exitus ibi innumeris oppressis, vix ipse dux Mesko cum paucis euasit. sicque fuit vt solet fieri quando homines præ timore fugiunt, etiam ad motum auræ pauent, & ipse pauor timorem sibi auget. Ita hos nemine prosequente, videbantur eis saxa & parietes post se clamare, & fugientes persequi. Postera luce Dux Oalricus intrat vrbem Pragam, & hisdem familiaribus inimicis, de quibus supra retulimus, fraudulenter suggerentibus fratrem suum Iaromir tertia die priuat lumine. Huic ex legitimo matrimonio non est nata soboles, propter infœcunditatem coniugis: sed ex quadam fœmina nomine Bozena, quæ fuit Krezmæ, filium præstantissimæ formæ suscepit, quem Brecislaum appellari fecit. Nam quadam die cum de venatu rediret per villam rusticanam, hanc quam prædiximus fœminam ad puteum lauantem pannos vidit, & intuitus eam a vertice vsque ad talos, hausit pectore ignes amoris non modicos. Erat enim corporis eius habitudo insignis, niue candidior, mollior cygno, nitidior ebore, antiquo pulchrior Saphyro. Hanc continuò mittens dux tulit in sua, nec tamen antiqua soluit connubia. Quia tunc tēporis prout cuique placuit, binas vel ternas coniuges habere licuit: nec nefas fuit viro rapere alterius vxorem, & vxori alterius nubere marito. Et quæ nunc ascribitur pudori, hoc tunc fuit magno dedecori, si vir vna cōiuge aut coniunx vno viro contenti viuerent. Viuebant.n. quasi bruta animalia, connubia habētes cōmunia. Eodem anno *Cæsar ab hoc mundo migrauit tertius Otto, viuat vt in cælis, vbi viuit quisque fidelis.* Huic successit filius eius Henricus Imperator, qui inter cætera, quæ fecit in vita sua pro Christi nomine magnalia, construxit castrum in quodam monte non modico sumptu empto à possessore loci nomine Pabo, vnde traxit nomen Pabenbergk, quod est Pabonis mons. Ibi etiam constituit Episcopatum, quem in tantum ampliauit facultatibus & dignitatibus pontificalibus, vt in tota Orientali Francia non vltimum, sed secundum post primum habeatur Episcopium. Ædificauit etiam ibi templum miræ magnitudinis in honorem sanctæ Mariæ virginis, & sancti Georgii Martyris Christi, quod similiter in tantum adauxit dotalibus ecclesiæ, & ornatibus auri & argenti, & cæteris regaliter apparatibus, vt mihi videtur de his tacere [illegible], quam dicere minus quam habeatur in re. *Vtile de multis factum referam tamen vnum.* Haud longe ab vrbe prædicta quidam erat anachorita, sanctarum virtutum archimandrita, ad quem Imperator sæpe fingens, quasi ad venationem iter faciens aliquam occasionem clam cum solo cliente veniebat, & se eius orationibus c[illegible]bat. Hunc cum intellexisset Cęsar, quia causa orationis Hierosolymam ire vellet, committit ei [illegible] corporis & sanguinis calicem aureum, qui pro [illegible] vt facile posset quoquam leuari, duas ex vtroque latere habuit antas, quas nos vulgo dicimus *aures*, quem vt intingat sub terna mersione in Iordane, vbi Christus baptizatus est à Ioanne, præcipit Imperator & rogat, dans ei pecuniam quantum [illegible] ad viam. Quid multa? homo dei vadit Hierosolymam, [illegible] Iordanis in vnda. P[illegible] per Co[illegible] Bulgar[illegible] quādā erat Eremita sanctā degēs vitā, ad quē ille veniens [illegible], post [illegible] cia atq; sancta colloquia, suppliciter rogabat eū vt pro incolumitate Imperatoris H[illegible] oraret Deū. Ad quem ille, *Non est* inquit, *pro incolumitate eius orandum, quia ex hac conualle lachrymarum translatus est iam in requiē beatorū*, At ille instat & rogat, vt sibi dicat vnde hoc sciat

OALRICVS dux. Sylu. 18. Dubra. lib. 7.

Bozena al. Beatrix.

HENRICVS II. Imp.

Pabenberg.

ſciat. Eremite, *Hac*, inquit, *proxima nocte dum nec adeo vigilarem, nec omnino dormirem ſuſtulit me alta viſio ad magnum campum valde planum & nimis latum atque iucundum; & vidi illi malignos ſpiritus teterrimos, quorum ex ore & naribus exibat ſulfurea flamma, qui Imperatorem Henricum per barbam inuitum & quaſi ad iudicium habebant, alii collum eius furcis ferreis impingentes laeti clamabant, Noſter eſt, noſter eſt. Quos à longe ſequebatur ſancta Maria & ſanct.* Georgius, quaſi triſtes & quaſi eripere eũ volentes, & cũ eis litigantes: donec ſuſpenſa eſt in medio campo trutina, cuius capacitas latior fuit quã duo milliaria. Ad ſiniſtrã maligna pars magna & immenſa pondera & innumerabilia quæ ſunt mala opera imponebant. Ac contra ſanctum Georgium vidi Monaſterium magnum cum toto clauſtro imponere, vidi aureas cruces precioſis lapidibus graues, vidi tot plenaria gemmis & auro grandia, vidi candelabra argentea, & thuribula, atque pallia innumera, & quicquid boni* Rex *in vita fecerat. Sed ad huc maligna pars præponderabat, & clamabat*, Noſter eſt, *noſter. Tunc S. Maria accepit aureum calicem magnum de manu ſancti Georgii, & concutiens ter caput inquit: certe nõ veſter ſed noſter eſt. & cum magna indignatione proiecit calicem ad parietem Eccleſiæ, vbi fracta eſt vna anſa calicis. Ad cuius tremitũ mox euanuit agmen ignitum, & accepit ſancta Maria per manum dexterã & ſanctus Georgius per ſiniſtrã Imperatorẽ, & duxerunt ſecum (vt credo) in cæleſtem habitationẽ.* At ille Hieroſolymita corde reuoluens ea quæ dicta ſunt; deſcendit ad ſarcinas, & inuenit fractam calicis anſam, ſicut prædixerat Eremita. Qui vſque hodie magni miraculi pro teſtimonio habetur Pabenbergk ſancti Georgii in Monaſterio.

Anno Dom. Incarn. M. III. Hic interfecti ſunt Verſouici.*

Anno Dom. Incarn. M. IIII. quinque fratres martyrizati ſunt.*

Temporibus Henrici Imperatoris, qui poſt Ottonẽ tertium rexit Romanum Imperium, in partibus Polonię quinque fuere Monachi & Eremitę viri Iſraelitæ, Benedictus, Matheus, Ioannes, Iſaac, Criſpinus, & Sextus Barnabas: quorum non eſt inuentus in ore dolus, nec in manibus prauum opus. Horum de vita patrum ſcripturus multa, malui pauca, quia ſemper dulcius ſumitur quæ parcius apponitur eſca. Erat tamen eorum conuerſatio laudabilis, Deo acceptabilis, hominibus admirabilis, & eam ſectari volentibus imitabilis. hactenus hæc. Paſſi ſunt autem hi fratres quinque, *Monachi v.*

Anno Dom. Incarn. M IIII. II Idus Nouembris.

Anno Dom. Incarn. Milleſimo V.

Anno Dom. Incarn. M. VI. Princeps Hemma fœminei ſexus gemma, febre correpta a vinculis carnis eſt erepta. Cuius epitharhium his verſiculis aut vidi, aut vidiſſe me memini. *Quæ fuit vt gemma, vilis iacet en cinis Hemma. dic precor huic animæ, da veniam domine.*

Anno. Dom. Incarn. M. VII.

Anno Dom. Incarn. M. XVII. III. Idus Iunii obiit Tegdagus tertius epiſcopus Pragenſis Eccleſiæ. Fuit autem hic Tegdagus ſancti Præſulis Adalberti ſucceſſor idoneus, corpore virgineus, moribus aureus, actibus purpureus, ſui anteceſſoris ſequens veſtigia, commiſſæ plebis perſequens flagitia, & ſi non corpore, mente tamen fuit Martyrum. nec obiit more hominum, ſed ſecutus dominum in pace in idipſum dormit & requieſcit cui

Anno Dom. Incarn. M. XVIII. ſucceſſit Ekardus Præſul.

Anno [illegible]. Incarn. M. XIX.

Anno [illegible]m. Incarn. M. XX. &c.

[illegible] Ducis Brecislaus de pueritia tranſcendens [illegible] tem ibat de vir[illegible]n virtutem: cui prę cæteris proſpe[illegible]tas opis, proc[illegible]as co[illegible] & formæ pu[illegible]udo, ac virium ſapientiæque magnitudo, in [illegible] do [illegible] peris [illegible]mpe[illegible]inerat manſue[illegible]do. His temporibus Theutonicis in partibus fuit quidam Comes [illegible] ns, cognomine Albertus Otto, ſan[illegible]ine de regio prodiens ſtemmate patrio. Vnica huic erat gnata nomine Iuditha,* pulcritudine [illegible] *[illegible] ſunt* [illegible] *[illegible]elli* quam bonus pater & eius optima mater quo addiſceret Pſalterium, tradiderant in cœnobium quod [illegible] od, loci ſitu & m[illegible] m[illegible]n[illegible]m. Sed [illegible] es [illegible] ſa[illegible]mæ, [illegible] firmiſſima [illegible] reſiſtere & amantem po[illegible] ex[illegible]dere. *Omnia vincit* [illegible] *& Dux* [illegible] *[al. Iutha, Ottonis [illegible] Ruffi Imp. F]* *[al. [illegible]pius.]*

[illegible] Brecislaus iuuenum p[illegible], h[illegible] os aco[illegible], m[illegible]s referentibus au[illegible]n de nimia pulchritudine, [illegible] probitate, ac [illegible]ero[illegible]e pa[illegible]elæ [illegible]ra[illegible]æ puellæ, vltra non habebat ſpiritum, & intra ſemetipſum cœpit cogitare, [illegible]u[illegible] eam vi rapere tentet, an dotalibus connubia paret. Sed maluit viriliter agere,

qua[illegible] tamen innatam Theuto[illegible]am, & quod semper tum[illegible] lo[illegible]u habeant despectui Sclauos, & eorum [illegible]guam. Sed quanto fit semper difficilis aditus ad amorem, tanto amanti filius Vener[illegible] incu- rit [illegible], fluc[illegible]at mens [illegible]nis igne [illegible]censa Veneris, *velut ignibus æstuat Æthna.* [illegible] hanc Apoth[illegible]ph[illegible] [illegible]phon[illegible]at secum. *Aut ego coniugio fungar e[illegible], aut e[illegible]o ludibrio mergar perpetuo fieri non potuit, vt mea non fuerit Iuditha nobilibus edita natalibus, virgo spectabilis, multum amabilis, soli vice clarior, vita mihi carior. Viuas vt [illegible]er- stes laus Deo sit perpes.* [illegible] statim quos inter suos nouit manu promptiores, & [illegible] fide- liores, iubet probatos & laboris patientiores aptari equos, & [illegible] se ad Imperatore[illegible] ituru[m], & cit[illegible]us rediturum. Iussa viri faciunt, sed quid dominus suus mo[illegible] Mira[illegible]ur inter se, quod tam celeriter vadunt, & quasi septem di[illegible] [illegible]ages, vice [illegible] pręd[illegible] cœnobii [illegible]rium. Int[illegible] dixerat [illegible] omnibus Du[illegible] [illegible], quis vel vnde esset, innotescerent; sed q[illegible] ipsum haberent. C[illegible]dat Ithacus callido ingenio inuestig[illegible] natum Cheridi[illegible], ne se ia[illegible] pal[illegible] T[illegible] audem rapuisse Amyc[illegible], quia hic iuuenis Breci[illegible]laus ambos [illegible] & audacis facti [illegible]manitate. Nam postquam data [e]st cis ibi pe[illegible] licentia, sicut lupus quando obambulat ouilia, quærens qua parte i[illegible], [illegible] rapiat agnam, sic & heros B[illegible]cislaus v[illegible]u sagaci & animo il- lu[illegible] vi irrumpere sed non audet, quia se[illegible] tantam copi[illegible] [illegible] habet. F[illegible] fortuna adfuit dies festa & ecce mille votis optata cum [illegible] co- æu[illegible] Claustro exit virgo Iuditha, sicut puel[illegible] solebant ten[illegible] ad vesperas pul- sare campanas in med[illegible] Ecclesiæ. Quam vt vidit audacissimus raptor, sui præ gaudio factus immemor, ceu lupus qui ex occulto irruit & rapit agnam, & conscius facti fugit submittens caudam, petens vlteriorem latebram, sic & ille rapta virgine fugit. & vt ve[illegible] ad portam, inuenit eam molendinari fune pręstrictam, & viam exeundi præ- cl[illegible]. Mox exempto gladio vt festucam præcidit acuto: quæ vsque hodie cernitur se[illegible] ictus protestimonio. Cæteris autem sociis id minime [illegible]ti- bus, & adhuc in papilionibus manentibus, ab irruentibus [illegible]icis comprehensis, ali[illegible] erutis oculis & naribus abscissis aliorum manibus & pedibus t[illegible]catis, Dux cum paucis & virgine rapta per noctis vix euasit opaca. Rapta est autem Virgo Iuditha.

Anno Dom. Incarn. M. XXI. Et ne daretur Theutonicis iusta occasio calumniandi Boe[illegible]os, quasi pro[illegible]lata iniuria, [illegible] heros Brecislaus cum noua nupta, patre saluta- to D[illegible] Oalrico, recta via proficiscitur in Mo[illegible]. Nam ante a pater sibi totam [illegible]m terram tradiderat in potestatē, fugatis c[illegible] ciu[illegible]bus Polonis, ex quibus m[illegible] centenos & centenos ordin[illegible]m cathenatos vendi iusserat in Vngariam & v[illegible] quia reuera post obitum secundi Boleslai [illegible] cut vrbem Pragam, ita totam Morauiam [illegible]uerant Poloni.

An. Dom. Incarn. M. [illegible] in Polonia facta est persecutio Christianorum.

An. Dom. Incarn. M X[illegible] .VI. Idus Augusti [illegible]kardus IV. Episcopus Pragensis Eccle- siæ transiuit ab hac luce vic[illegible]rus perpe[illegible]m vitam [illegible] hic Præsul contra poten- tes erec[illegible] humiles & mansuetos pius, modestus, facu[illegible] prædicator lar- gus elee[illegible]or, dominicæ familiæ in mensura tritic[illegible] fi[illegible]nsator. Hic consti[illegible]atione vnusquisque siue potens, siue diu[illegible] pauper, tan[illegible] vel allodio araturam haberet, duos modi[illegible] v. [illegible] & duorum [illegible] & alterum auen[illegible], Episcopo soluere. Na[illegible] cut [illegible]o Diethmaro co[illegible]er[illegible], pro de[illegible]ne d[illegible] acc[illegible] Di[illegible]mus [illegible] acc[illegible] vel man[illegible]los habentem.* [illegible] po[illegible] I[illegible]uit episcopat[illegible] ordinatus est eodem anno IIII. Cal. Ian. a[illegible]scopo [illegible]untino.

[illegible] Episc. Prag. [illegible]

[illegible] Dom. Incarn. M. XXIIII IIII. Idus [illegible] obiit Heinric[illegible] Rex.

Anno Dom. Incarn. M[illegible].X[illegible] Calend. [illegible] obiit Boleslau[s] Rex.

Anno Dom. I[illegible]V.

Anno [illegible] I[illegible]VI.

Anno Dom. I[illegible]VIII.

A[illegible] Dom. Incarn. [illegible] XXIX.

Anno Dom. Incarn. M. XXX.

Hæc

Hoc anno Dux Breeislaus magna cęde proſtrauit Vngaros, & terram eorum vſque ad vrbem Strigoniam deuaſtauit. BRECISLAVS dux.

Eodem Anno III. Calend. Februarii, Izzo. v. Epiſcopus Pragenſis eccleſiæ *tranſiit ab hoc mundo, brauio fruiturque iucundo.* Hic fuit nobilis genere, ſed nobilior opere. qui prior fecit quæ facienda præcepit. Nam nulli magis eſt nota propria ſedes, quam ſibi carcer & infirmorum erant ædes. Nec eum latuit, quot hominum capita vitæ ſint reddita, *vel quot mors animas ad furnas mitteret vmbras.* Præterea ſolitus erat quotidie quaterdenos pauperes paſcere, quibus abunde procurans cibum & potum ipſe benedixit, & ipſe hilariter diſtribuit. Erat tamen & corporis eius pulcritudo inſignis, caput capillo albius cigno: vnde cognomen obtinuit, vt diceretur *Albus atque blandus Epiſcopus Izzo.*

Poſt hunc Seuerus præſul ſucceſſit in ordine ſextus, qui tempore iuuentutis miræ enituit decore agilitatis: quia quotquot erant in curia ducis, omnes ſuis præcellens obſequiis, ſedulum ſuo domino & magis gratum quia fidele exhibebat ſeruitium. Primus tamen fuit officiis clericorum, nec minus deditus ſtudiis laicorum, ſemper aderat comes indiuiduus Duci in venationibus; primus enim affuit in occiſione ſyluatici apri, & abſcindens eius caudam, purgat & parat vt ducem velle norat, paratamque venienti Domino ad veſcendū donat. vnde Dux Oalricus ſæpe ſibi fertur dixiſſe: *O Seuere dico tibi vere, pro hoc tam dulci edulio dignus es epiſcopio.* His atq; huiuſmodi ſtudiis habuit gratiam Ducis, & placuit vniuerſis. Seuerus episc. Prag. VI.

Anno Dom. Incarn. M. XXXI. ſanctorū Apoſtolorū Petri & Pauli in natalitio ordinatus eſt Seuerus epiſcopus à Moguntino Archiepiſcopo Eodē anno natus eſt Zpragnen filius Brecislai ducis.

An. Dom. Incarn. M. XXXII.
An. Dom. Incarn. M. XXXIII.
An. Dom. Incarn. M. XXXIIII.
An. Dom. Incarn. M. XXXV.
An. Dom. Incarn. M. XXXVI.

Anno Domini Incarn. M. XXXVII. obiit Dux Boleslaus quem Meſko lumine priuarat.

Eodem Anno v. Idus Nouembris Dux Oalricus *linquens terrena captat cæleſtia regna.* Tunc Iaromir (de quo ſupra meminimus) lumine orbus, cui Dux Oalricus deſtinauerat vt degeret Lizza in vinculo, audiens quod frater ſuus ab hoc migraſſet ſeculo, ſurgit diluculo, & imperat vt ſe deducant ad vrbem Pragam vehiculo. Quo cum peruenit, iam fratrem ſuum delatum in eccleſiam ſancti Georgii inuenit, ad cuius funus ſtans iuxta feretrum, omnium circa aſtantium mouit & conuertit corda huiuſmodi elogii lamento: *Heu mihi quid dicā, niſi ſæpius Heu mihi dicā, Heri mihi germane, heu dira cōditio mortis amara. Mortuus ecce iaces, nec ego, nec tu modo gaudes huius terreni fugitiuo culmine regni. Nudius tertius Dux nobilis, hodie truncus immobilis, cras vermibus eſca, poſt tenuis fauilla & inanis eris fabella. Lumine priuaſti me, nec frater vt fratrem amaſti, non feciſſe modo quod feciſti mihi, malles. Nunc ſcio, ſi poſſes, mihi lumina reddere velles, cum tua ſunt nuda & aperta, ſeu bene ſeu male facta. Sed nunc ex toto tibi frater corde remitto, vt pietate ſua Deus omnipotens tibi parcat, ſpiritus atque tuus poſt hac in pace quieſcat.* Pòſt expletis rite funebribus exequiis, accipit Breeislaum fratruelem, & ducit eum ad ſedem Principalem: Et ſicut ſemper in electione Ducis faciunt, per ſuperioris aulę cancellos decem millia nummorum aut plus per populum ſpargunt, ne Ducem in ſolio comprimant, ſed potius ſparſos nummos rapiant. Mox Duce locato in ſolio, & facto ſilentio, tenens dextram ſui fratruelis Iaromir dixit ad populum: *Ecce Dux veſter*, At iſti ſueclamanr ter *Kirleſſu*, quod eſt *Kyrieeleiſon*. Et iterum Iaromir ad populum: *Accedant*, inquit, *de gente Muncia, accedant de gente Irnea*, & vocat eos nominatim quos norat armis potentiores, fide meliores, militia fortiores, & diuitiis eminentiores. Quos vt ſenſit adeſſe dixit: *Quoniam me mea fata non ſinunt vt ſim veſter Dux, hunc aſſignamus vobis Iudicem, & collaudamus, qui ei obediatis, vt dignum eſt duci, & debitam fidelitatem exhibeatis, vt par eſt ſuo Principi. Te autē fili moneo, & repetens iterū iterumq; moneo, iſtos colas vt patres, hos diligas vt fratres, & in omnibus negotiis tibi conſiliarios habeas: His vrbes & populum ad regendum committas: per hos n. Boemia regnū ſtat, & ſtetit, atq; ſtabit in ſempiternū. Aſt illos qui ſunt Verſouici,*

Iaromir caecus.

BRECISLAVS Dux. Syl. cap. 10

suiquorum patrum nequā filii, nostri generis hostes domestici, familiares inimici, vt cœnosam rotam deuites, & consortia eorum declines, quia nobis nunquam fuere fideles. Ecce me innocentem & suum principem inprimis ligauerunt, & diuersis affecerunt ludibriis, post sibi innatis versutiis & fraudulentis consiliis idegerunt, vt frater fratrem me hisce priuaret oculis. Habeas, fili mi, semper in memoria sancti Adalberti praconia, qui eorum ob facta crudeliter, vt fiant super eos excidia, sancto ore confirmauit, & excommunicauit eos in Ecclesia. Quæ nutu dei iam bis sunt facta. tertio vt fiant, adhuc sunt sollicita fata. At illi hæc audientes dissecabantur cordibus, & fremebant dentibus in eum vt leones: nec post multos dies Cohan, de quo supra retulimus, misso lictore suo, dum ille cæcus purgat ventrem in necessario, noctis in hora acutissima sica perforat eum in posteriora vsque ad ventris interiora. Sicque iustus vir velut Dei martyr Dux Iaromir obiit.

An. Dom. Incarn. M.XXXVIII. nonas Nouembr. Hactenus acta antiquitus liber continet primus. Sed quia (sicut ait Beatus Hieronymus) aliter visa, aliter audita, aliter narrantur ficta; quæ melius scimus, melius & proferimus: nunc auxiliante Deo & sancto Adalberto ea fert animus dicere, quæ ipsimet vidimus, vel quia ab his referentibus, qui viderunt, veraciter audiuimus.

Explicit liber primus de Chronicis Boemorum.

PROOEMIVM,

AD CLEMENTEM ABBATEM BREVNENSIS ECCLESIÆ.

SPIRITVALI *Breunensis Cœnobii Patri Clementi, sic ex re nomen habenti, semper Theoriæ inhærenti, Cosmas haud dignus dici Decanus, Angelica consortia Senatus. Cum multa mecum reuoluens supersederem, quid potissimum caritatis viro tātæ sanctitatis transmitterem, quippe cui pondera auri & argenti sordent, solaque quæ sunt Spiritualia placent, optimum fore duxi tuæ tantummodo voluntati obsequi. Intellexi enim per tuum clericum nomine Deocarum, qui mihi olim innotuit familiariter, quod meas nænias quas olim Geruasio scripseram, velles videre libenter. Hac oblata occasione roboratus, imò cari amici persuasione compulsus, nō solum quod petisti, verum etiam secundum eiusdem narrationis (vt ita dicam) libellum, quem similiter prout scire licuit à tempore Brecislai filii ducis Oalrici vsque ad eius æquiuocum filium Regis Wratislai digestum, tuæ paternitati pandere præsumo. Licet enim pater ô venerande, diuinas non cesses epotare scripturas, & profundos Philosophiæ semper exhaurias fontes, tamen hoc tantenus liquore non dedigneris tua sicca proluere labra. Sæpe enim fit, vt post fortia vina & soporifera pocula, naturalis quandoque homini incidit sitis, fitque haustus puri laticis suauior dulcibus poculis. Sæpe fit vt Martis miles qui sudat in armis, gaudet virgineis se commiscere choreis, aut iuuat in circo puerili ludere trocho. Sic tu, o sanctissime pater, tam grauia & syllogistica volumina lingua, & hæc mea opuscula sensu puerilia, immo rusticalia, perlege: vbi nonnulla subsannatione & derisione digna inuenies, quæ vtique idcirco memoriæ commendes, vt ea tibi à Deo collata sapientia quandoque ad vnguem emendes. Quod*

autem

autem in quibusdam locis quasi metricos versus inuenis, scias me scienter nescium fecisse, dum non feci versus. Vale.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

IGITVR Dux Brecislaus iam in paterna sede vigoratus, quam Deo tam hominibus beneplacitis actibus calcans vestigium patrum, & eos præcellens contigua arte virtutum, sicut sol in virtute sua sidereum lumen & Lunæ nimio splendore occulit & hebetat, sic nouus Achilles Brecislaus nouis triumphis fortia acta & victoriosissimas atauorum palmas attenuat & obscurat. Nam Deus talem sibi gratiam contulit, vt quas singulis hominibus particulariter, has quoq; huic indeficientes virtutes largitus est generaliter. Quippe hanc virtutum obtinuit accumulationem, vt in rebus bellicis strenuitate præcelleret Gedeonem, corporis viribus exuperaret Samsonem, quadam speciali prærogatiua sapientiæ præiret Salomonem. Vnde factum est, vt in omnibus prælüs victor existeret ceu Iosua, auro & argento locupletior esset Regib. Arabiæ, & vndiq; inexhaustis affluens diuitiis, atq; in largiendis munerib. non deficiens *assimiletur aquæ quæ nunquam deficit amne.* Huic cõiunx Iuditha nobilissima genere, fœcundissima prolis germine, genuit quinq; iuuenes corpore insignes & supereminẽtes, ceu Hematiæ montes, sapiẽtia singulares, probitate nulli cõparabiles, vniuersa virtutũ honestate laudabiles. Fuit aũt primogenitus nomine Spingnen, secundus natu Wratislaus, tertius stẽmate Conradus, quartus genitura Iaromir, quintus & vltimus Otto pulcerrimus. Horum de vita, & gloria, prout affluet verborum copia, sufficienter in suis locis explicabitur. Quos adhuc positos in puerilibus, sed studiis pollere virilibus, pater valde miratur, *cernens egregium decus & par nobile fratrum. Nec minus angebant matrẽ sua gaudia latã* de tanto prouectu filiorũ, & magnificæ gloriæ statu.

Brecislai expeditio Polonica.

Ea tempestate Kazimir Poloniensi nobilissimo Duce ab hac subtracto luce, filiis eius Boleslao & Vladislao adhuc in infantia positis ad vbera lactis, vna spes erat salutis in misera fuga, fugientibus per diuersa loca Poloniensibus. Quod animaduertens Dux Brecislaus, quarto anno sui ducatus optimum fore ratus ne differret oblatam occasionem calumniandi suis inimicis, imo vlciscendi de illatis iniuriis, quas olim Dux Mesko intulerat Boemis, quantocius potuit, inito consilio cum suis eos inuadere statuit, statimq; terribilem dictat sententiam, totius Boemiæ per prouinciam mittens in signum suæ iussionis torquem de subere tortum, vt quicunq; exierit in castra segnius dato signaculo, sciret procul dubio, tali torque se suspendendum in patibulo. Quibus in momento in ictu oculi congregatis in vnum & vsque ad vnum, intrat terram Poloniæ suo viduatam Principe, & eam hostiliter inuasit, & velut ingens tempestas furit, sæuit, sternit omnia; sic villas cædibus, rapinis, incendiis deuastauit, in munitiones irrupit. Krakou autem eorum metropolim ingressus à culmine subuertit, & spolia eius obtinuit: insuper & veteres thesauros ab antiquis Ducibus in ærario absconditos euoluit, scil. aurum & argentum infinitum nimis. Similiter & cæteras vrbes igne succendit, & vsq; ad solum destruxit. Cumq; peruenissent ad castrum Gdec, castellani & simul qui illuc confugerant villani, non valentes ferre impetum Ducis, exeunt ei obuiã auream gestantes virgam, (quod erat signum deditionis) & vt eos pacifice cum suis pecoribus & cæteris rerũ appendiciis transferat in Boemiam, suppliciter rogant. Quorum Dux petitionib. adquiescens, postquam perduxit eos in Boemiam, dat eis partem syluæ quæ vocatur Cirnin non modicam, constituens eis vnum ex ipsis præfectum & iudicem; & decernit, vt sub lege quam in Polonia habuerãt, tam ipsi quam eorũ posteri in sempiternũ viuant: atq; nomine ab vrbe deriuato vsq; hodie nũcupantur Gedeane. Nec longe a prędicta vrbe ventũ erat ad Metropolim Gnezden, natura loci & ante murali firmam, sed facilẽ capi ab hostibus, raris eam inhabitantib. ciuibus. Vbi tunc temporis in basilica S. Dei genitricis Mariæ perpetuæ Virginis, preciosissimus quiescebat thesaurus, sc. beatiss. Adalberti Martyris corpus. Quam mox Boemi sine Marte potiuntur vrbe, & cũ magna lætitia intrant S. Ecclesiæ limina, atq; omni præda posthabita solam sibi poscunt dari pro Christo passam sacri corporis preciosam massam. Quorum præsul Seuerus vt vidit temeritatem, & pronam in omne fasq; nefasq; sensit voluntatẽ, talibus alloquiis tentat eos reuocare ab illicitis ausis: *Fratres mei, & filii Ecclesiæ dei, non tam ex facili constat sicut vos æstimatis, vt sacram corporis glebam dei virtutib. plenam quis mortalium tam temere præsumat tangere. Timeo enim valde, ne percellamur aut mentis obliuio-*

Gdec castrũ.

Gedeane.

Gnezden.

ne, aut cæcitate, aut aliqua membrorum debilitate, si id temere præsumpserimus agere. Quapropter prius triduo ieiunate, de peccatis vestris pœnitentiam agite, & ab omnibus abominationibus, quas ipse abominatus est in nobis, abrenunciate, & ex toto corde quod eas vltra non faciatis promitti[illegible]. *Spero enim in misericordia Dei, & nostri patroni Sancti Adalberti, quod non priuabimur spe petitionis nostræ, si persistimus fidei in deuotione & precum assidua oratione.* At illis visa [illegible] Præsulis verba quasi deliramenta, & continuo aures suas continentes fecerunt impetum vt raperent sacrum corpus, & quia post altare iuxta parietem conditum fuerat, & alter euelli non poterat, nisi altare destrueret manus improba cum mente ferina, operantur profana, sed non defuit vltio diuina. Nam in ipso opere suæ temeritatis steterunt sensibus obstupefactis, nec erat vox nec sensus, nec visus, per trium fere horarum spatia, donec iterum propiciante gratia Dei rehabuere pristina officia. Moxque licet serò pœnitentia ducti, faciunt iussa Episcopi & quanto erant diuino nutu enidentius castigati, tanto deuotius perstabant precibus infatigati, triduo ieiunantes, & veniam postulantes. Tertia nocte Seuero Episcopo post matutinalem synaxim quiescenti Sanctus Præsul in visione apparens Adalbertus, *dic ait ista Duci & eius Comitibus. Pater de cælis dabit quod petitis, si non repetitis mala, quibus abrenunciastis in fonte baptismatis.* Hoc mane cum Præsul innotesceret Duci & eius Comitibus, mox exhilarati intrantes Ecclesiam Sanctæ Mariæ, & ante sepulcrum Sancti Adalberti humi prostrati diu, fusa communi oratione surgit Dux, & stans in vmbone hac rupit silentia voce: *Vultis præuaricationes vestras emendare, & à prauis operibus resipiscere?* At illi obortis clamant cum lacrymis: *Emendare parati sumus, quicquid in sanctum Dei patres nostri vel nos præuaricati sumus, & a prauo opere omnino cessare.* Tunc Dux extendens manum suam super sacram tumbam, sic orsus est ad populi turbam: *Extendite fratres simul vestras ad Dominum dextras, & ad meos attendite sermones, quos volo & vestræ fidei sacramento confirmetis. Ergo hoc meum maximum & primum sit decretum, vt vestra connubia, quæ hactenus habuistis vt lupanaria, & ceu brutis animalibus communia, à modo iuxta canonum scita sint legitima, sint priuata, sint insolubilia, ita duntaxat vt vir vna coniuge, & coniunx vno viro contenti viuant. Si autem coniunx virum, aut vir coniugem spreuerit, & rixa inter eos vsque ad dissidium efferbuerit, qui ex eis in priorem copulam legitimè celebratam redire noluerit, nolo vt secundum ritum nostræ terræ huius rei violator in seruitutem redigatur, sed potius nostri immutabilis decreti per angariam, qualiscunque sit persona, redigatur in Vngariam, & nequaquam liceat vt pretio se redimat, aut in hanc terram redeat, ne vnius contagio ouicula totum Christi serpat per ouile.* Seuerus Episcopus dixit: *Quicunque aliter fecerit, anathema sit. Eadem sententia sint plectendæ virgines & viduæ adulteræ, quæ nomen bonum amisisse, & pudorem corrupisse, ac per scortum concepisse dinoscuntur. Nam cum liberum nubendi habeant arbitrium, cur committunt adulterium, & conceptus suos auorciuant, quod est pessimum scelus scelerum.* Tunc Dux subiungens inquit: *Si vero mulier proclamauerit pari vice non amari, sed inclementer à viro affligi & profligari, detur inter eos iudicium Dei: & qui inuentus fuerit reus, soluat pœnas rei. Similiter & de his qui homicidiis infamantur, Archipresbyter Comitis illius ciuitatis nomina eorũ asscribat, & Comes eos cõuentat; & si sunt rebelles, in carcerẽ redigat, donec aut pœnitentiam dignã agãt; aut si negant, ignito ferro siue adiurata aqua, vtrum culpabiles sint, examinentur. Fratricidas autem & parricidas, siue sacerdotum interfectores, & huiusmodi capitalibus criminibus irretitos, Archipresbyter assignet eos Comiti vel Duci, siue per manus & ventrẽ ferratos de regno eiiciat, vt ad instar canũ vagi & profugi circũeãt terra.* Seuerus Episcopus [illegible] Ducis deliberatio *iusta sit anathemate firma. Nã ad hoc vobis Ducibus mucro pendet in femore, vt manus vestras sæpius lauetis peccatoris in sanguine.* Iterũ Dux: *Tabernam, [illegible] quæ est radix omnium malorũ, vnde procedunt furta, homicidia, adulteria, & cætera mala, & qui perat, & qui paratam comparat* Seuerus Episcopus dixit, *Anathema sit.* Et Dux, *Qui*, inquit, *comprehensus fuerit huius violator decreti tabernarius in medio foro ad palum suspensus & vsque ad fastidium præconis cæsus depiletur: res tamen eius non [illegible] centur [illegible] potius tantum in terram proiiciantur, ne quis execrabili haustu polluatur. Potatores autem si deprehensi fuerint, non [illegible] carcere exeant, quam in fiscum Ducis vnusquisque c[illegible] nummos componat.* Seuerus Episcopus dixit: *Quæ Dux iudicat, nostra authoritas firmat.* Adhuc Dux prosequi[illegible] *Fora autem dominicis diebus omnino ne fiant interdicimus: quæ ideo maxime in [illegible] celebrant [illegible] ibus, [illegible] cæteris diebus suis vacent operibus. Si quis autem quam dominicis tam festis diebus publice ad Ecclesiam feriari indictis, in aliquo seruili opere inuentus fuerit [illegible] opere est inuentum, Archipresbyter tollat iumentum, & CCC. Ducis [illegible] similiter &*

Brecislai Ducis leges.

* Occupolim

[illegible] sine in sylvis suos sepeliūt mortuos, huius rei præsumptores Archidiacono bene [illegible] du[illegible] soluant nummos: mortuum tamen in polyandro [illegible] huius con[illegible] denuo. [illegible] odit Deus, hæc sanctus Adalbertus pertæsus nos suas deseruit oves, & ad exteras maluit ire [illegible] gentes. Hæc [illegible] vltra non [illegible], no[illegible] simul & [illegible] sacramento con[illegible]mamus. S[illegible] Dux, & [illegible] Trino [illegible], & ma[illegible] cæteris c[illegible] em Psalmos & alios [illegible] operi [illegible] oratione [illegible], [illegible] destruere summa sepul[illegible], destruc[illegible] eum vsq; ad ima [illegible], & cum aperuissent sarcofagum, omnes qui in Ecclesia aderāt [illegible] gra[illegible] o[illegible] es[illegible], vt per tres dies [illegible] op[illegible] ef[illegible] en[illegible] fic[illegible] qu[illegible] iam & [illegible] eodem die [illegible] Tunc dux & Episcopus & [illegible] Comi[illegible] inspicientes, vt viderunt sanctum dei ita vultu & habitu clarum [illegible] corpore integrum per omnia, ac si eadem die sacra missarū celebrasset solemnia [illegible] *Te Deum laudamus*, Laici *Kyrieeleison* modulantur, & resonant voces eorum [illegible] æthera. His ita peractis Dux præ gaudio faciem perfusus lacrymis sic orat. *O Christi martyr, beate Adalberte, nostri semper & vbiq; miserere: nunc solita nos respice pietate, nobis peccatoribus propitiare, atq; tuam sedem Pragensis Ecclesiæ per nos quamuis peccatores referre non dedignare.* Mira res & valde stupenda cuius tumbam nudius tertius contingere non poterant, continuò dux & Episcopus sine impedimēto corpus eius sarcophago leuant, & [illegible] co operientes in superiori altari locant, vt plebs sua vota soluat, q[illegible] deo & ei [illegible] o vouerat: atq; eadem compositæ sunt cc. marcæ altaris in arce. O *Deus omnipotens mundum per sæcla reuoluens, qui semper regnas, solus qui cuncta gubernas. Nil fit nec fuit in mundo nec erit bone Christe tuo sine nutu.* Quis nam mortalis hęc vnquam credere posset, vt ad gentes apostatrices iam in cælesti regno laureatus corpus suum referri [illegible], quarum [illegible] perp[illegible]natus facinora aufugit cōsortia, cū adhuc viueret. Sed si maiora Dei & antiqua mi[illegible] perpendimus, quomodo populus Israeliticus sicco vestigio transiuit mare, qualiter [illegible] sicca rupe fluxerunt aquæ, vel qualiter factor orbis apparuit in orbe natus de Maria Virgine: nō admirari, sed potius Deo, qui fecit & facere potest [illegible], nos [illegible] humiliari, & eius gratiæ totū assignare, cuius gratia inspirante a[illegible] [illegible] similiter transf[illegible] at corpus Archipræsulis eiusdem ciuitatis nomine Gaudent[illegible] q[illegible] eadem Ecclesia forte quiescebat. Hic (vti superius retulimus) non [illegible] carnali, verum & spirituali coniunctione frater sancti Adalberti, & comes indiuiduus [illegible] omni [illegible] & ærumna fuit, & si cum eo non corpore martyrium, mentis tamen com[illegible]passio[illegible]. Nec.n. fieri poterat, vt gladius animam eius nō pertransiret, cum germa[illegible] [illegible] paganorum in frusta [illegible] cidi videret, & ipse pariter occidi valde optaret. [illegible] est Duci & Episcopo, vt quinq; fratrum reliquias sancto corpori adiunctas, q[illegible] [illegible] passione Deo donāte relaturi sumus, qui in eadem Ciuitate, sed in alia Ecclesia [illegible] quiescebant, pariter cū summa diligentia transferant. Quid m[illegible]? Ventū est cū omni sacra sarcina in prosperitate & lætitia Boemiam, & in Vigilia sancti Bartholomęi [illegible] post [illegible] prope metropolim Pragam castrametati sunt circa riuulum Rokitnicam, vbi [illegible] die clerus & vniuersa plebs cum processione occurrit, cuius longam seriem [illegible] campus. Talis.n. processio fuit: Dux ipse & Episcopus hum[illegible] [illegible]xi dul[illegible] pondu[illegible] rtant Martyris Christi Adalberti. Pō[illegible] Abb[illegible] fere[illegible] reliquias quinq; [illegible]. De[illegible] de Archipresbyter[illegible] Gaudentiū Archie[illegible] [illegible] Q[illegible] xii. presbyteri vix sustentant [illegible] pondus aurei cru[illegible], [illegible] Dux Mesko ter semetipsum hoc apponderarat auro. Q[illegible] feru[illegible] [illegible] auro, quæ circa altare, vbi sanctum corpus q[illegible] p[illegible] fu[illegible]. Erat [illegible] [illegible] tabula quoq; [illegible] arum [illegible] longitudine, & [illegible] in latitudine [illegible] pr[illegible] preciosis [illegible] c[illegible] allinis sch[illegible] in margine versibus [illegible]*um [illegible] bras appoderat hoc opus auri.* Postre[illegible] pl[illegible] unt [illegible] anas, & o[illegible] gaz[illegible] [illegible] qu[illegible] [illegible] collat[illegible] [illegible] Christo [illegible] O d[illegible] [illegible] pe [illegible] la [illegible] fr[illegible] quo[illegible] [illegible] ran [illegible] s lætabun[illegible] [illegible] pe [illegible] ar[illegible] ec[illegible] randa & [illegible] .. O [illegible] elix Metropolis Praga [illegible] [illegible] ra[illegible], Domino Deo tibi collata excipis gaudia ge[illegible] [illegible] r cordiæ oliuas fama volas vltra Sauromatas atq; Iazygas.

* *Adalberti reliquia trāslata.*

[illegible] Ap[illegible] &[illegible] C[illegible] *[illegible] Catholica [illegible] sedis Apostolicae [illegible] Re[illegible] [illegible] a D[illegible] potestas iudicandi simul & [illegible] pœnitentib. simul & venia postulantibus. Fatemur n. q[illegible] [illegible] q[illegible] de tā longinquis partib. [illegible] tam breue temporis [illegible] [illegible] quaesiuimus habere nunciū. Sed quic[illegible] est illud quod fecim[illegible] [illegible] [illegible] ate, sed pro magna vtilitate Christianae religionis atq; bona [illegible] [illegible] cadit in vitium, [illegible] sancti [illegible] patres, secundū ve[illegible] [illegible] rum [illegible]* Ad hęc Apostolicus paucis: *Si pœnitet [illegible]* inquit, [illegible] [illegible] a Co[illegible] pot[illegible] hospitio, sequēti die redditur [illegible] [illegible] D[illegible] cis missi & Episc. cir[illegible] ieuntes corruperunt [illegible] C[illegible] [illegible] ā, mercātur precio clementiā, munerib. len[illegible] [illegible] c[illegible] crū legati sacri Cōcilii in Capitolio pręsentatis, [illegible] [illegible] ponderosi verbis & auctoritate plen[illegible] *Sunt, inquit, pertin[illegible] [illegible] exercenda vindicta, ita reatū suum recognoscentib. & pœnitentia [illegible] [illegible] um, & ab hoste inflictis vulnerib. misericordiae adhibemus anti[illegible] [illegible] pe[illegible] Sed maius Christianos nō solum spoliare, verū & captiuare [illegible] [illegible] le[illegible] nimis est abominabile: quod vos perpetrastis in Polonia, n[illegible] re[illegible] [illegible] autem nulli liceat sine nostra permissione de loco ad locum [illegible] [illegible] ones, prohibent Patrum decreta, & praesumptores huiusmodi [illegible] [illegible] mat[illegible] vt feriantur. Sed quia vos siue per ignorantiam, siue bona [illegible] [illegible] rem [illegible] praecipimus vt pro hac tam temeraria praesumptione D[illegible] x ve[illegible] [illegible] [illegible] honorib. sufficienter ampli[illegible] atum in co[illegible] ete[illegible] pro[illegible] on[illegible] ac o[illegible] cia feru[illegible] clericorum ex more constituant, [illegible] [illegible] fidelibus quā pro defunctis in[illegible] aeternum exh[illegible] be[illegible] tur, vt [illegible] D[illegible] trea[illegible] stres a[illegible] re[illegible] de[illegible] atur.* M[illegible] v[illegible] ex[illegible] ra[illegible]

[illegible] a [illegible] Q[illegible] D[illegible] u d[illegible] [illegible] e B[illegible] a[illegible] L[illegible] [illegible] c[illegible]

[illegible] x[illegible] p[illegible] [illegible] ilsa ve[illegible] [illegible]

[illegible] & Re[illegible] qu[illegible] pinu[illegible] quos voluit vos aut n[illegible] ctos [illegible] habea clypeos, aut qui [illegible] valeam. Et statim mittes [illegible] colligi exercitū. Altera via qua itur per Zrbiā, & est exitus d[illegible]

[illegible] Saxones [illegible] Boemiam. Quorum tunc temporis Dux erat Okar [illegible] Saxonia tanquam Regi pa[illegible] per omnia. Fuit enim vir magni con- [illegible] & in [illegible]nandis regni negotiis singulari solertia præditus, & rebus bellicis a pueritia [illegible]itus. Sed nunquam bello obtinuit felices successus. Ipse autem Cæsar castra me-[illegible] x vtraque parte fluminis Rezne. Postera autem die pertransiens Castrum [illegible] cum ad [illegible] aquilas silvæ, quæ dirimit Bauariam atque Boemiam, vt co-[illegible] quod obstruerent Boemi [illegible] per syluam, indignatus parumper tacuit, com[illegible] caput [illegible] concipit iras Cæsare dignas, atque in hæc verba soluit ora: *Licet exstruant [illegible] alteres, licet eleuent turres sublimes vsque ad nubes, vis frustra iacitur reteante oculos [illegible]atorum, [illegible] nihil valent contra Theutonicos oppugnacula Boemorum. Aut si ascendent super [illegible], aut [illegible] includant se inter sydera, perditam & miseram gentem nihil ista iuuabunt.* Sic ait, [illegible] vndiq; os irrumpere syluam, & ipse eos præcedens ascendit montem al[illegible] in [illegible] situm, sedensque in tripode dixit ad astantes totius Regni Principes. *Hac in [illegible] cohors ignaua latet Boemorum, quasi mus agrestis in suis receptaculis antrorum.* Sed fefel-[illegible] Cæsarem sua opinio: nam vltra alterum montem fuit illorum mu[illegible]o. Tunc vnum-[illegible] inque Cæsar appellans nomine, prius Marchiones, dehinc quosque nobiliores ar-[illegible] os præmittens, iubet pedestres ire in pugnam, his verbis pollicitans eis victoriam: [illegible] est, inquit, *vobis opus laborioso certamine: tantum descendite, certe ipsi fugient præ timore: nequeunt enim vestrum impetum ferre. Ite mei, ite falcones, pauidas capite palumbes, & vt feroces leones, more luporum qui dum irrumpunt ouilia ouium, non curant de numero, & non nisi to-[illegible] grege mactato potiuntur edulio.* Mox secundum iussum Regis ruunt loricata agmina, de primo loco pugnæ certant proceres, conspicuæ nitent acies, vt lucida glacies; & vt sol [illegible]fulsit eorum in arma, resplendent frondes syluarum ab eis & cacumina [illegible]. [illegible]escendentes autem in vallem, neminem inueniunt: quia hinc & illinc spissa sylua & [illegible] trabilia sunt loca. Et sicut solet in omni certamine fieri, subsequentes etiam inui-[illegible] impellunt ad pugnam præcedentes, sic iam fatigati proceres iterum coguntur a sub-[illegible]tibus transcendere alterum montem. Sed iam & siti siccolingua ad[illegible]ret pala-[illegible] es deficiunt, dexteræ languescut, anhelitus ægros de pectore trahunt, nec tamen [illegible] tere gradum. Alii super scuta suas loricas deiiciunt, alii stant appodiati* arboribus, [illegible]stra inanem auram captantes; alii iacuêre vt trunci, homines crassi & insueti itinere [illegible] amine pedestri: & cū applicuissent munitioni, exoritur vndique clamor, a[illegible] [illegible] super syluam fatigato de corpore vapor. Quod videntes Boemi, ad breue tē-[illegible]auerunt, moxque vt intellexerunt viribus eos defecisse, audacter prosiliunt [illegible] munitione. Audaciam dabat eis inuicta soror Fortunæ Bellona. O Fors Fortuna, nū-[illegible]es perpetuò bona, *instabilisque tota magnates mergis in ima.* Fortunatorum en ora [illegible] virorum vngula ferrata saltantium fœdat equorum, & ventres in del[illegible] ac [illegible]os balteis bis cocco tinctis præcinctos runcinus * pede rumpit, & distra-[illegible] intestina & exta ceu fasciam aut ligamina cruris. *Plura referre pudet de tanta no-[illegible] morte repentina nec scriptis promere digna.* Tanta tamen nobilium facta est strages [illegible], quanta nec in campis Æmathiæ, nec tempore Syllæ, nec aliqua mortalium [illegible] vnquam [illegible] simul Theutonicorum interiit nobilitas. Interea Cæ-[illegible] montis in super[illegible], suæ mentis fallitur augurio. Nam dum suos vinci non [illegible] ab h[illegible] victores vt vidit adesse cruentos insiliens tergo semipedis incubit [illegible] & [illegible] quadrupedis Cæsar. [illegible] prom[illegible] [illegible] Orc[illegible] [illegible] peratur. Dum hæc ibi ge-[illegible]r. S[illegible] cum duce Okardo de quo supra [illegible] Boemiam [illegible] rediuntur, & vnā [illegible] am [illegible] ca fluuium Belinam, [illegible] Dux [illegible] [illegible] Sc[illegible] de Cæsare [illegible] victoria [illegible] fixa gra-[illegible] ad [illegible] neum [illegible] Boemiam, val[illegible] vtrum bello fortunam [illegible] to dede[illegible] Maluit tamen prius experiri animum Ducis, & [illegible] ans eu ver[illegible] amicus: *Quis modo pu[illegible] nādo vic[illegible]se gaudes, si supplicado vi-[illegible] P[illegible] rea nobis temetipsum super [illegible] exaltare, quin durum [illegible] ulum [illegible] trare [illegible] quasi parcendo vobis & miserando vestrā terrā cum [illegible] interim [illegible] ritis, citò cum tāta multitudine exercitus [illegible] perue-[illegible] quos [illegible] estra terrula vix capiet, tunc erunt nouissima peiora [illegible] ne totū possidere videris amittas. Regina pecunia, q[illegible] os recōciliat, p tibi fideles amicos nō modicā Cæsari mittas, quæ te [illegible] gratiā acquirat.* Ad hęc Dux Brecisla* ira cōmot*, salubres

Okardus Dux Saxonum.

Chamb.

* i. inclinati.

Strages Germanorum.

* i. equus.

[illegible] *ne* [illegible] *prof*[illegible] [illegible] *pere* [illegible] *ne omn*[illegible] *viol*[illegible]*tia exeas, hec* [illegible] *fe*[illegible] *rus in urte q*[illegible] *tur, non n*[illegible] *b*[illegible] *ra* [illegible] *ic Br*[illegible] *mi*[illegible] *tere* [illegible]

[illegible] de [illegible] vrb[illegible] ex a[illegible] dia [illegible] p[illegible] præ[illegible] de M[illegible], & tribu[illegible] on[illegible] in[illegible] Dux iratus erui[illegible] oculis, [illegible] a[illegible] in abyssum fluminis.*

Bicolina. Syl.

An. [illegible] M. x[illegible]

Henricus II. Imp. [illegible] expeditio in B[illegible]

An. [illegible] Inc. M. XLII. Henricus Imperator semper magnific[illegible] lytorum, intrat tribus [illegible]bus terram [illegible] liter deuastat, ac multas ciuitates quas illi defend[illegible], igne succendit. Et vt peruenit ad vrbem Pragam, [illegible] Aquilas Sibenica in monticulo. Ibi nihil actum dignum relat[illegible] [illegible]erus Cæsaris ad castra clā noctu fugit ab vrbe; timens [illegible] rebellis priuaretur sedis honore Pontifi[illegible]. Quod v[illegible] Br[illegible] faciat [illegible] mentem dolor vndique turbat. [illegible] Cæsarem, iam pœnitet eum spreuisse monita Ducis O[illegible] pu[illegible]nare, & eum precibus superare, quem olim pug[illegible], atque his versibus tentat diram deflectere Cæsaris iram: *Bella geris Cæsar* [illegible] *tura triumphos. Nam terra tua est Camera, nosque tui sumus, & esse tui cupimus.* [illegible] *suos subiectos sæuit, hoste crudelis crudelior noscitur esse, si spectas ad robur tui exerc*[illegible] *momenta rerum sumus. Cur ostendis potentiam tuam quasi contra folium, quod a* [illegible] *Nam ventus deficit, vbi nihil sibi officit. Quod vis, vt sis, iam victor es, iam tua iam* [illegible] *tempora*[illegible]. Insuper ei p[illegible]mittit mille & quingentas marcas denarior[illegible] tri[illegible] præteritorum. Mox velut insignis cum flammi[illegible] si q[illegible] desuper fundit aquam, paulatim eius impet[illegible] co[illegible] [illegible] deficit ignis haud secus extinxit regina pecu[illegible]ia Cæsaris [illegible] [illegible] hanc terram intrauerat immitis accepta pecunia reuertitur m[illegible] p[illegible].

An. Dom. Incar. M. XLIII [illegible] fuit in [illegible] pars [illegible] fuit.

An. Dom. Incar. M. XLIIII.

An. Dom. Incar. M. XLV. VII Idus Octobris [illegible]*

An. D[illegible] M. XLVI. [illegible] Calend. Ian[illegible], in Sc[illegible] Pra[illegible] [illegible]

An. Dom. Incar. M. [illegible]

An. Dom. In. M. X[illegible]VIII.

An. Dom. Inca. M. [illegible]

An. [illegible]

An. [illegible]

An. Dom. Incar. M. [illegible]

An. [illegible] Inc. M. [illegible]

An. Dom. Incar. M. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] magis [illegible] grauescere, & in eo po[illegible] forte aderant, terræ primates: quibus astantibus [illegible]

& [illegible] vrsi in præcursis [illegible], volo vo[illegible] commendare qui [illegible] beat Rempu[illegible]am gubernare. Vos scitis qui nostra principalis genealogia partim ste[illegible] partim pereuntibus imm[illegible]tura ætate, me v[illegible]que ad [illegible]num fuit redacta. Nunc autem [illegible] sunt mihi à Deo d[illegible] quinque nati, inter quos [illegible] regnum Bohemiæ non videtur [illegible], quia omne r[illegible] sum diuisum d[illegible] abiit [illegible] vero ab orb[illegible] mundi, & [illegible] Romani Im[illegible] hac tempora fuerit [illegible] nobis ex[illegible]ata. [illegible]am [illegible] Abel, Romulus & Remus, & mei atauus Boleslaus [illegible] sanctus Wences[illegible] qui fuerint fratr[illegible] bant, quid facturi sunt quinterni. [illegible]os ego quanto potiores ac po[illegible] [illegible]ueor, [illegible] tormenta præsaga pectora auguror. [illegible] eu mens semper pauida genitorum de in[illegible] natorum. Vnde præuidendum est, ne post mea fata ali[illegible] ua inter eos oriatur d[illegible] ordia pro[illegible] [illegible] re[illegible] gubernacula. Qua de re rogo vos per Deum, & obtestor fidei vestræ per sacra[illegible] um [illegible] nus inter meos natos siue nepotes semper minor natu summum ius & so[illegible] obtineat in [illegible], omnesque fratres sui, siue qui sunt orti herili de tribu, sint sub eius dominatu. Credite [illegible] Monarcha hunc regat ducatum, vobis principibus ad iugulum, populo ad magnum deueniet [illegible]num. Dix[illegible]rat, & inter astantium manus corporeos artus linquens petit æthera fla[illegible], [illegible] Id[illegible] Ianuarii: ac magnus planctus est desuper illico factus. Qu[illegible] autem [illegible] iste Br[illegible]slaus frugali[illegible], vel quantæ discretionis in diuinis legibus & [illegible]s, aut quàm largus eleemosynarum dator, & quàm pius fautor Ecclesiar[illegible] sue vi[illegible]arum fuerit, facundia Tullii prius defecisset quàm singula quæque eius merita ex[illegible] [illegible] t. [illegible]st cuius obitum filium eius primogenitum nomine Z[illegible]gnen omnes Boe[illegible] gentes magni & parui, communi consilio & voluntate pa[illegible] Du[illegible]cem, cantantes *Kyrieeleison* cantilenam dulcem. Erat enim vir valde speci[illegible]s, [illegible] nigrior atra, barba prolixa, facie læta, genæ eius candidiores niue, & parum ru[illegible] en[illegible] [illegible]n. Quid plura? *vir bonus, & talos à vertice pulcer ad imos erat.* P[illegible] die qua [illegible] est, hic magnū & mirabile ac omnib. seclis memorabile [illegible]. Nam quotquot inuenti sunt de gente Theutonica, siue diues, siue pauper, siue [illegible]us, omnes simul in tribus diebus iussit eliminari de terra Boemia. [illegible] etiam [illegible] non tulit remanere suam: de qua supra mem[illegible]us, [illegible]n. Si[illegible]ter & Abbatissam sancti Georgii, Brunonis fil[illegible] qu[illegible] antea eum verbis offenderat acerbis. Nam dum pater eiu[illegible] B[illegible]ecislaus re[illegible] mœ[illegible]ia totius vrbis Pragę per gyrum, & hic supra dictus heros a patre [illegible]bi c[illegible]atec haberet prouinciam, fortè exiit vt cum suis circa sancti Geor[illegible] [illegible]rum. E[illegible] cū nullo modo rectè poni posset murus, nisi [illegible] quę ibi forte stabat iactata fune in media, tūc aliis hoc facere [illegible] a[illegible]s heri[illegible]s, & quasi risum sibi faciens cum magno cachinno iussit ean[illegible] d[illegible]u[illegible]o in torrentem Brucitucam, dicens: *Hodie domina Abbatissa calidas non gusta[illegible]as.* [illegible]od agnosce[illegible] Abbatissa, exiit i[illegible]ta de claustro, & valde moleste e[illegible] [illegible] ironicis a[illegible]edi[illegible]r & c[illegible]n[illegible]it dict[illegible]: *Nobilis insignis, vir fortis & [illegible] armis. [illegible]uam magnas turres nunc expugnauit & vrbes. Et si famosum fert de fornace tri[illegible] [illegible]emporasiam Lauro victricia cingat & auro. [illegible]lerus multimodas campanis per[illegible]onat o[illegible] [illegible]ta [illegible] fornacem miraque fe[illegible]t. At pud[illegible] [illegible]ffari qua non [illegible]t hunc op[illegible]rari [illegible] [illegible]aucibus hasit Inde namque suam [illegible]emitu c[illegible]mpe[illegible] uit iram.* Hæc [illegible] [illegible]xal ai[illegible] n erep[illegible] arcle[illegible] arat, [illegible]st [illegible]uam est in hro[illegible] at[illegible] [illegible] Ge[illegible] ar[illegible]t Al[illegible] a[illegible] *N[illegible]nc poti[illegible] [illegible]are Odas, [illegible] are [illegible]mpanas, cum Abb[illegible] as [illegible] de terra [illegible] [illegible] de[illegible]estur. [illegible] e vi[illegible] rsis & in[illegible] yteis armis [illegible] on turre non [illegible] es ex[illegible] nan[illegible]o [illegible] [illegible] fornace [illegible] minam ho[illegible] te exciendo [illegible] ers[illegible] [illegible] & [illegible] ter[illegible]ra* [illegible] et [illegible]ati[illegible] [illegible]

[illegible] obuiam ve[illegible] [illegible] curr[illegible]nt, iussit comprehendere & catenatos [illegible] eos per singulas ciuitates Boemiæ. Equos autem & arma

[illegible]
W[illegible] & [illegible]
Andreas R. Vngar. in[illegible] Rex Andreas [illegible]
ha[illegible] Spin[illegible] post quam ad [illegible] ault [illegible]
fra[illegible] ato [illegible]
ne[illegible] illrum [illegible]
h[illegible]
diendum C[illegible] e non vt decuit [illegible] do[illegible] m [illegible]
Nam omni [illegible] pe[illegible] pede muniuit com pede. Qu[illegible]d [illegible]
ens [illegible] iam temere fa[illegible] post [illegible]
que[illegible] ate[illegible] euolutũ interue[illegible] S[illegible]
tum nurum suam, dans ei conductum, fecit eam redire ad suum maritum. [illegible]
niam vicina pa[illegible], dum properat, matricē viciat, & intra spatiũ [illegible]
tu[illegible] e[illegible] alat p[illegible] rum, quia non poterat vteri exponer[illegible]
[illegible] de n[illegible] Rex Andreas cum videret suum hospitem vs[illegible] ad [illegible]
tem [illegible] nem dictis mœstum solatur amicis: *O mi care hospes, Deus faciat vt sis [illegible]*
cætero. [illegible] per Deum curam tuam, & spera in eum: & ipse faciet, vt hic mæror tuus [illegible]
n[illegible]m. Sæpe enim fit, vt vnde homo minus profectus speras, inde plus commodi ferat [illegible]
[illegible] fortis esto vir fortis, nec dolendo excedas modum quasi tibi soli cons[illegible]erit [illegible]
nou[illegible] omnibus hominibus constet notum, omne redire suum humanum corpus ad [illegible]
D[illegible]at, [illegible] secum duxerat ad mensam hospitem, vbi opimis ferculis r[illegible]
Adelheida Regis F. [illegible] e inc[illegible] efficiuntur læti. Forte fuit huic Regi vnica g[illegible]ata, no[illegible]
t[illegible] tempestiua, valde formosa, & multis proci[illegible] p[illegible]
t[illegible] pes vt vidit, miserè adamauit: quod Rex bonus non recu[illegible]
d[illegible] aliquot matrimonio sibi eam copulauit. Quod cum audisset Dux [illegible]
[illegible] nio præcauens, ne forte inuaderet frater suus totam cum Vn[illegible]
mittens nuncios reuocat eum de Vngaria, & reddidit sibi ci[illegible], q[illegible]
s[illegible]s dederat in Morauia. Erat enim Spingnens vir prudens reru[illegible] d[illegible]
arcum suum tendere & laxare in opportuno tempore. Cuius inter cæter[illegible]
præcipuum studium memoria dignum, posteris verò imitabile exe[illegible]
renus in medium. Talis enim mos suus erat, semper Quadrag[illegible]
m[illegible]achorum aut Canonicorum degens in Claustro eleemosynis vaca[illegible]
officiis instabat, vigiliis & orationibus inhærebat, sic tamen vt an[illegible]
lem melodiam aut cum extensione manuum, aut cum genu flexio[illegible]
ruminaret Psalmodiam; Post completorium verò ad instar Monacho[illegible]
le[illegible]m vsque ad primæ statium. Et quamdiu ieiunus fuit, Ecclesia[illegible]a [illegible]
bat negotia, post prandium autem sæcularia tractabat iudicia. Pelliceam a[illegible]
scopalem & tunicam clericalem, quam desuper indutus in capite ie[illegible]
Quadragesimæ gestabat, in cœna Domino suo capellano [illegible] bicul[illegible]rio ea[illegible] d[illegible]
ne & r[illegible] p[illegible] pœniten[illegible] particeps [illegible]bon[illegible]
gnæ fe[illegible] non [illegible] abiret.

An. Dom. In. M. [illegible]vi.

A[illegible] D[illegible] [illegible]ar. M. LVII.

A[illegible] Incar. M. [illegible] vii. [illegible] Non. A[illegible] x B[illegible]
B[illegible] filius suus Spi[illegible] R[illegible] suo, c[illegible]
a[illegible] m[illegible], ad con[illegible] iam [illegible]us & [illegible]m B[illegible]
[illegible] Hæc post[illegible] [illegible]ratisla[illegible] D[illegible]
[illegible] M[illegible]
a[illegible] dalbe[illegible] E[illegible]ia.

[illegible] D[illegible]m. Incar. M. [illegible]ix.

[illegible] C[illegible] W[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Eccl[illegible], cuius [illegible]
[illegible]leum Beati Adalberti: optimum ratus fore, vt am[illegible]
tronis magnam construeret Ecclesiam: continuò per lo[illegible]

[illegible] copia [illegible]
[illegible] pta.

[illegible] es procc[illegible]nt ad [illegible], cum iam leuata signa [illegible] obuia [illegible] vidua, quæ flens & eiulans, ac pe- [illegible] *Domine vindica me de aduersario meo.* [illegible] *cum* [illegible] *redeam.* [illegible]a. *Quid si,* [illegible] *non* [illegible] *Cui me vindi-* [illegible] *cur tuam m*[illegible] *accepturus omitti* [illegible] Q[illegible] ad [illegible] expedi[illegible]onem, eamque iusto iudicio vindicauit de aduersario. [illegible] moderni Principes dicitis, quot viduarum, tot pupillorum ad ela- [illegible] cos [illegible] super [illegible]. T[illegible] supra dixi- [illegible] vixerat [illegible] Dux Spingnen hoc [illegible] di [illegible]*orum, defensor viduarum.* Sed quia sæpius videmus occulto Dei iudicio [illegible] bonos subtrahi de medio, hic vir tantæ probitatis ab hac luce sub[illegible]a- [illegible] v. [illegible] Februarii, Anno sui ducatus VI. Anno Dom. Incarn. M LXI.

P[illegible] obitum frater eius Wratislaus omnibus Boemis fauentibus sub[illegible] maru[illegible] [illegible] qui c[illegible]festim Morauiæ regnum inter fratres suos diuidit per me[illegible], dans [illegible] ni [illegible]ien[illegible]alem plagam, quam ipse prius obtinuerat, quæ fuit aptior vena[illegible] & [illegible]undantior piscibus: Occidentalem verò, quæ est versus Theutonicos, dat Conrado, [illegible] & [illegible] sciebat Theutonicam linguam. Regio autem illa est planior, & campestris, [illegible]or frugibus. Interea [illegible] le moran[illegible] e in prima parte Piscium, bonæ [illegible] iuue- [illegible] l. [illegible] aud[illegible] a[illegible] ece[illegible] fratris sui Spingnen, quem non minus qu[illegible] vt pa[illegible]ore [illegible] nore c[illegible]luit iam deposito puerili metu redit de studio sperans se aliquam [illegible] [illegible]tur[illegible] hæreditatis in patrio regno. Quē dux Wratislaus frater suus vt sensit magis af- [illegible] ca[illegible]em, quam sacræ doctrinæ militiam, his verbis castigat eius pertinaciam: *Noli,* [illegible] *noli a capite tuum effectus es mēbrum, per apostasiam abs*[illegible]*ndi,* [illegible] *in infernū.* [illegible] *gratia per sui prouidentiā elegit te in sacerdotis gradum: propterea* [illegible] *noster* [illegible] *te ad literarum exercitium, vt successor idoneus Seueri Episcopi habearis,* [illegible]*atummodo Deo* [illegible] *erstes fueris.* Moxq; intrante Martio Mense prima Sabba[illegible], qu[illegible] ce- [illegible] i ord[illegible]es, quamuis inuitum & coactum atq; nimis ren[illegible], to[illegible] eum, [illegible] ipsius Ducis ordinatus est ad diaconatus officiū [illegible] legi[illegible]; pub[illegible] [illegible] fici missam celebrāti iuxta morē ministrauit. Post hæc no[illegible] D[illegible]s, [illegible] dicēdus apostata Iulianus, per arma sacræ militiæ nō bene abie[illegible] & [illegible] per impositionē man' acceperat neglectā, sumpsit m[illegible]tare cin[illegible]ul[illegible], & [illegible] [illegible]uacib. ad Ducem Polonicū, mansitq; secū vsq; Seueri Ep[illegible] [illegible].

[illegible] ate Mztis Comes Vrbis Belinæ, filius Bori[illegible] vir magnæ audaciæ [illegible] [illegible] æ nec minoris prudentiæ, quamuis non immemor quod susp[illegible] [illegible] quia eius coni[illegible]em sibi quandoq; a Domino suo commissam in custodia [illegible] dacter palatium Ducis ingressus, rogat[illegible] eu[illegible] his verbis supp[illegible]ter est [illegible] *fratru tui,* [illegible] *per gratiam in honorē Sancti Petri Apostoli ædificaui Ecclesi*[illegible] [illegible] *mnitatem quo di*[illegible] *nemini aduentare, simul & vrbem aduentu tuo lat*[illegible] *are* [illegible] *pre*[illegible] *es* [illegible] quamuis non immemor acceptæ iniuriæ [illegible] [illegible] tamen propter no[illegible] [illegible] dissimulan[illegible] [illegible]iam [illegible] *Cui*[illegible] *em* [illegible] *ab omeam,* [illegible] *quod* [illegible] *& iust*[illegible] *fa* [illegible] q[illegible] est Princeps [illegible] exit C[illegible], & [illegible] [illegible] a[illegible] p[illegible] q[illegible] sunt [illegible], a[illegible] ma[illegible] co[illegible] D[illegible], [illegible] m[illegible]x [illegible] icara a[illegible] dit [illegible] [illegible] s[illegible] & [illegible] me[illegible] q[illegible] [illegible] [illegible] *pr*[illegible] *urs*[illegible] *da.* [illegible] q[illegible] o- [illegible] Du[illegible] A[illegible]. Comes [illegible] [illegible] *D*[illegible] [illegible] *lace.* [illegible] *habet,* [illegible] *atem* [illegible] & [illegible] [illegible] *m*[illegible] p[illegible]

[illegible] pri[illegible]o [illegible] [illegible] post obitu d[illegible] x [illegible] o[illegible] orū Ducis pata, Bol[illegible]lai vero & W[illegible]adis [illegible] or liberos bonæ indolis viros: Boleslaū, Boriuoy, Wla- [illegible] bus in suis locis, vti Deus dabit, satis copiosè tractabitur.

Wratislaus Dux [illegible] Pont. Æn. Syl. cap. 21

[illegible] Diaconus.

[illegible] Comes Belin.

[illegible] Cosmas [illegible]

An. [illegible] M. [illegible]

An. [illegible] M. [illegible]xiiii.

An. [illegible] M. [illegible]xv.

An. [illegible] M. [illegible]

An. [illegible] M. [illegible] [illegible] S[illegible] [illegible] *hoc mundo brauio* [illegible] *que iucun* [illegible] [illegible] sperum & [illegible] expertus [illegible] al qu[illegible] [illegible] ten[illegible]is, [illegible] patus, [illegible] occ[illegible] Hi[illegible] p[illegible] [illegible] refra[illegible] [illegible] & [illegible] Boe[illegible] [illegible] quasi vnu[illegible] & individuum [illegible] set, si n[illegible]n post [illegible] S[illegible]nei nimia deuictus efflagitatione Wra[illegible]tla[illegible] d[illegible] consen[illegible] promouere Ioannem Episcopum in Morauia. Prius tamen m[illegible] tu[illegible] sub testi[illegible] h[illegible]iusmodi deliberat[illegible] feudo & allodio siue concambio, [illegible] Pr[illegible] duod[illegible]m villas, quæ sunt in omni Boemia potior[illegible], pro [illegible] Episcopo ca[illegible]at, insuper & C. marcas argenti annuatim de Cam[illegible]a Ducis acci[illegible] [illegible]m autem quæ est in Morauia ad Sekir costel, cum suis appendiciis, vt antea [illegible] p[illegible]erum possideat, similiter & villam Slinnicam cum foro, atque Castru[illegible] [illegible] media aqua nomine Zuracka Podium dictum a cond[illegible]ore [illegible] [illegible] postea Catholico. Fertur autem, quod fuisset in Morauia a[illegible] [illegible] [illegible] Episcopus (vt reor) nomine Wracen. De qua Parochia quã[illegible] co[illegible] flictu[illegible] [illegible] Præsule Ioãne successor Seueri Iaromir habuerit, in loco suo declara[illegible]tur.

[illegible] C[illegible]radus & Otto audientes Pragensem Episcopum migrasse ad Christu[illegible] [illegible] ant fratrem suũ Iaromir de Polonia, & discingunt eum zona milita[illegible] & [illegible] [illegible]bitũ & tonsuram clericalẽ. Interea Dux Wratislaus pr[illegible] in F[illegible], & timens ne germanus suus cum Præsul factus foret, cum prædictis [illegible] contra se conspiraret, cœpit tacitus secum tractare, quoquomodo posset e[illegible]m E[illegible]pio [illegible]efraudare. Erat aũt tunc temporis in Curia Ducis quidã Lanczo capellanus [illegible] xonia n[illegible] prosapia natus, vir personatus, & admodũ literatus, ac præposit[illegible]a Lu[illegible] [illegible] E[illegible]clesiæ sublimatus, morib. & vita non cõtradicens honori Pon[illegible]atu[illegible] qu[illegible]a Du[illegible] sẽper fidelis mãsit omnib. modis, Dux elaborabat is Pragẽsis P[illegible]æs[illegible]l v[illegible]. In[illegible]ter[illegible] Conradus & Otto veniunt de Morauia fratrem suum Iaromir secum a[illegible] & subni[illegible]e Ducem pro eo postulantes, quo sit memor germanitatis, memor pa[illegible] instructio[illegible]s, memor Sacramentorum, quibus pater suus obligarat fidem C[illegible], quod post Scueri Præsulis obitũ Iaromir sibi eligerent in Episcopũ. At ille fic[illegible] [illegible] [illegible]is & dissimulandis rerũ causis vir ingeniosus atque dolosus, vt vulp[illegible]la non [illegible]uc fugit quo suam [illegible]uit caudam, ita Dux aliud clausum retinen[illegible] [illegible]re, al[illegible]ud p[illegible] [illegible] fr[illegible]ore. *Non est, inquit, vnius hominis hoc tractare* [illegible] *quo*[illegible] *ulat communi* [illegible] *ratio omnium. Sed quoniam nunc interim iam pars maior populi, &* [illegible] *cerum mili*[illegible] *proc*[illegible] *in castra, nusquam melius* (*vt reor*) *hac tr*[illegible]*tur de ca*[illegible], *qu*[illegible] *terra ad custodia claustra: ibi omnes maiores natu huius gentis, ibi proceres & Comit*[illegible]*s*, [illegible] *sunt clero meliores, aderunt: quorum in arbitrio stat ep*[illegible] *E*[illegible]*io.* [illegible] ideo Dux [illegible] v[illegible] [illegible] p[illegible]s armis, [illegible]s[illegible] p[illegible]iet c[illegible] [illegible] [illegible] f[illegible] & h[illegible]c quem volebat La[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]stra intentio Duc[illegible]s, quia omni[illegible] [illegible]as D[illegible] [illegible] P[illegible] cui D[illegible] [illegible] [illegible]atum aut permi[illegible]um [illegible] Ve[illegible] d[illegible] [illegible] Pol[illegible] & [illegible] [illegible] p[illegible]ce[illegible] [illegible], & [illegible] Cl[illegible] & C[illegible]m[illegible] [illegible] [illegible] ant[illegible] v[illegible] Lan[illegible] [illegible] c[illegible] v[illegible] c[illegible] *fid*[illegible] [illegible] *quo*[illegible] *um* [illegible]

A[illegible]

[illegible] T[illegible] [illegible] x [illegible]

[illegible] lentis [illegible]

An non [illegible]*ides, quia frater tuus filius Ducis repudiatur,* [illegible] *terram sine femoralibus venit, in solium sublimatur? At qui* [illegible]

tum, absit à nobis vt manus nostrorum parentum apud Deum pro hoc Sacramento reddant rationem, aut supplicium luant. Scimus enim, & ad hoc nitimur vt possumus, quod genitor vester Breceslaus nos & patres nostros sub fidei Sacramento constrinxit, quod post obitum Seueri Episcopi frater vester Iaromir *Præsul sit. Aut si tibi displicet frater tuus, cur sordet nostratum clerus non modicus, scientia aquè præditus, vt iste* Theutonicus? *O si tot habeas Episcopatus, quot cernis Capellanos in hac terra progenitos Episcopio dignos. An putas, quod alienigena plus nos diligat, & melius huic terræ cupiat quàm indigena? Humana quippe sic est natura, vt vnusquisq; quacunq; sit terrarum, plus suam quàm alienam non solum diligat gentem, verùm etiam si quiret peregrina flumina in patriam verteret. Malumus ergo, malumus caninam caudam, aut asini merdam, quam* Lanczonem *locari super sacram Cathedram. Frater tuus beatæ memoriæ Spinguen aliquid sapuit, qui vna die omnes Theutonicos hac de terra extrusit. Viuit adhuc Romanus Imperator Henricus, & viuat. Quem tumetipsum facis, cum eius potestatem vsurpans das baculum & annulum Episcopalem famelico cani? Certe non impune tu & tuus episcopus feret, si Koyata filius Vsebor viuet.* Tunc Zmil filius Bozen, qui fuit præfectus in vrbe Satec, simul & Koyata, accipientes per dextras Conradum & Ottonem & Iaromir, *Eamus*, inquit, *& videamus, vtrum vnius versutia & simulata æquitas præualeat, an iustitia & mira æquitas præcellat trium fratrum, quos par ætas, vna voluntas, eadem potestas faciat, & maior mi ttum copiositas iuuat.* Fit per castra commotio non modica populi, *Arma, arma* clamant singuli, omnibus est odio illa inconsulta Episcopalis electio. Ideoque maior pars exercitus cessit ad illos tres dominos, metatique sunt castra circa oppidum Opocen & infra Et quia iam altera pars militum præcesserat in syluam, videns Dux quasi se destitutum, nec satis fratrum ab impetu fore tutum, fugit quàm celerius potuit, timens ne ipsi præoccuparent Pragam aut Wissegrad vrbem. Mittit tamen de via ad fratres nuncium dicens: *Non propter Koyatæ filii Vsebor magniloquam linguam, aut Zmil filium Bozen, cuius est in ore mel & in corde fel, quorum prauis atque dolosis consiliis factum est feceram quot ego si vixero, sed reprimã me: verum nunc magis paternæ traditionis memor Sacramentorum eius, quod Iustitia, quod fraterna dilectio poscit, faciam. Tantummodo sequimini me ad vrbem Pragam.* Qui aduenientes castra fixerunt in pratis iuxta villam Gosliuat, & mittunt ad Ducem, si factis dicta comprobare velit. Quos ille pacificè suscipiẽs, fratrem suum Iaromir eligit in Episcopum. Cõradum verò & Ottonem datis & acceptis inter se sacramentis dimittit cum pace in Morauiam. At verò Zmil & Koyata, quamuis inter Principes concionati sint vera & iusta, tamen nisi noctu elapsi fuga delituissent, sine omni audientia Dux eos vt hostes Reipublicæ punisset.

Facta est autem electio hæc

An. Dom. Incar. M. LXVIII. Sole intrante XXV. partem Geminorum. Nec mora Dux Wratislaus mittit Comites Seuerum, Alexium, Marquardum Theutonicum, cum fratre suo Iaromiri iam electo ad Imperatorem Henricũ secundum: qui venientes in vigilia sancti Ioannis Baptistæ adeunt Cæsarem in vrbe Moguntina, tractantem cum Episcopis & Principibus imperialia negotia, & offerentes electum suum, rogant ex parte Ducis & totius populi, quo sua authoritate dignetur eorum electionem confirmare. Quorum petitioni Cæsar annuens, tertia die, id est, VI Calend. Iulii feria secunda, dat ei annulum & pastoralem virgã, & in proximo die Dominico VI. Nonas Iuliiã Præsule Moguntino Iaromir mutato nomine Gebehardus ordinatus est in Episcopũ. Eodẽ die transfretantes Rhenũ, cum post prandium quidam suus miles Willehalmus super ripam sederet demissis pedibus in alueum, accessit retrò clam nouus Episcopus, & nesciens quod ibi lateret profunda aqua, deiecit eum in Rheni fluenta dicen: *Denuo te baptizo Willehalme.* Qui diu submersus, tandem emersus, caput rotando & vndas captando dixit: *Si sic baptizas, valde deliras.* Hic nisi bene natare scisset, vna die & sumpsisset Episcopium & amisisset Præsul Gebehardus. Qui cum peruenisset Pragam eo die quo iuxta morem obsedit Episcopalem Cathedram, dat Marco Capellano suo eiusdem Ecclesiæ Præposituram: qui secundum hominis genituram nobili ortus erat atauorum prosapia, ducens originem de gente Theutonica, pollens sapientia præ cunctis quos tunc habuit terra Boemica. Nam in omnibus liberalibus artib. valde bonus scholasticus, qui potuit dici & esse multorum magistrorum didascalus. In diuina vero pagina interpres mirificus, in fide Catholica & in lege Ecclesiastica doctor magnificus. Quicquid tamen religionis, quicquid regularis institutionis, quicquid honoris hac est in Ecclesia, hic erudiuit & ordinauit sapientia. Prius enim erant irregulares, & nomine tantum Canonici, inculti, indocti, & in habitu laicali in choro seruientes, velut

Gebehardus Episc. Prag.

Marcus Præpositus Prag.

acephali aut bestiales Centauri viuentes. Quos vir prudens Marcus suis verbis &
exemplis instruens, & è multis meliores quasi de prato excerpens flores, ope diuina
cooperante xxv. fratres ordinauit, dans eis religionis habitum & secundum regulam
æqualem cibi & potus mensuram. Sed cum sæpe aut negligentia ministrorum, aut oc-
casione aliqua magistrorum, intermitteretur fratrum præbenda, & inde sæpe eum fra
tres affligerent sua querimonia, volēs placere eis per omnia, decimationis illorū quar-
tam partem sibi asscribens tres inter fratres diuidit, ita vt vnusquisq. frater annuatim
xxx. modios tritici, & totidem auenæ, insuper & IIII. denarios ad septimanam pro
carne sine intermissione haberet. De cuius Deo placitis actibus plura poteram relatu
digna: sed melius est vt de his sileam, quam videar è multis dixisse pauca. Hic bea- 1
tæ memoriæ Præpositus post xxx. annos, quibus huius Ecclesiæ rexit Præposituram,
iam cælesti regno beatam commissi talenti recepturus vsuram XVIII. Calend. De-
cem. *migrat ab his tenebris ad lucis amœna perennis.*

Anno Dominicæ incarnationis MLXX. Dux Wratislaus in moribus Deo carus
& hominibus, nec non in rebus bellicis miles præclarus, inspiratione diuina commo-
nitus monasterium in metropoli Boemiæ vrbe WISSEGRAD vocata, quæ omni-
um terræ illius ciuitatum quasi mater & domina est, Deo iuuante construendum pia
mente proposuit. Ad cuius propositi efficientiam non mediocri animo consilia per-
tractans, dignum duxit quatenus monasterium, quod gratia Dei cooperante constru-
endum deuote promiserat, Sanctæ Romanæ ecclesiæ Pontifici regendum, o 2
ab aduersitate diligenter protegendum, simul cum Canonicis eiusdem ecclesiæ com-
mendaret. Igitur Petrus ecclesiæ Sancti Georgii præpositus Romam missus deuota
nuncia sui ducis domino Apostolico fideliter insinuauit. Quo audito venerabilis
Papa ALEXANDER II. Deo gratias pro tam felici præfati principis desiderio retulit
moxque Synodum conuocauit in qua LXXII. Episcopi fuerunt. Quibus postquam
omnia prædicti Ducis verba recitauit, cuncti vnamini corde & voce glorificantes
Deum, qui Sanctam suam Ecclesiam in toto orbe terrarum dilatare non cessat, re-
sponderunt, *Amen.* Dominus ergo Papa Petrum præpositum domino suo cum
priuilegio in hæc verba remisit. ALEXANDER *seruus seruorum Dei, vrbis Romæ e-* 3
piscopis & papis suis successoribus, nec non catholicis episcopis Sanctaque Romanæ ecclesiæ subie s
cunctis, vtriusque vitæ prosperitatem & apostolicam benedictionem à summo Deo cum omni
sanctis. Ex qua Dominus Deus suam per clementiam ad augmentum Apostolicæ sedis condo
dignatus est, ad agnitionem omnigenarum linguarum hoc sub chirographo propagari volum
mum quidē misericordiam Dei super nos diffusam liquide annunciamus. Boemorum Dux Wra-
tizlaus vir Christianus, fidei integerrimus amator, reb. in bellicis magnificus triumphator quo
rentissime vbiq. terrarum claruit, limina Apostolorum Petri & Pauli honestos per nuncios e
visitans, nos cæterosque in Dei seruitio deuotissimos omni beneficio non minime prætertens pia mē
tis deuotione innotuit. Multa ante tempora votum Deo voui, quod adhuc nequaquam impleu
clesiam in honorē Saluatoris nostri, cuius vbiq. protectione munitus, vestra pietatis auxilio ad
care cupio. Dictis talib. auditis, pontificalis apex vt adcresceret, sanctorum patrum numero s p
ginta duorum communi consilio penitus collaudauimus. Igitur ad hæc perficienda Ioannem Epi o-
pum Tusculanensem fundamentum dare misimus, cuius in præsentia ipse præfatus Dux cophinos
terra onustatos duodecim propriis humeris portasse videbatur. Locus ergo in quo est erecta, W s
grada cognominatur, quod sonat litteraliter Altior ciuitatibus. Quam Sacrosanctam eccle to-
tius prouinciæ caput dici, venerari sanximus, prædiis, mancipiis; auro, argento, cæterisq. ornamē
tis decenter ditatam comperimus. Episcopi eius sub Dominio suis de decimis, trecentos homines id
eandem ecclesiam segregauerunt; Præsul Pragensis ducentos, Olomucensis centum fratrum suorum
Cōradi, Ottonis, consensu. Hoc itidem asylum tutamini beati Petri principis Apostolorum cu s
que in eius sede sessuris firmiter commendauit. Marcas XII. de eadem ec lesia ad pedes vniuers
Papæ, quicunque erit, omni anno offerendas sub Christi testimonio destinauit. Huius vero conditio
nis gratia cunctis celsior in eadem re one videretur ecclesiis, quæ cunque apparament pr m
Cardinales altari Sancti Petri ministrare student, mitra sandaliis, simi modo ipsius ita præ
positū, presbyterum, diaconum, subdiaconum, incedere præcipimus. Laudes quas sub di d ma festa
tutis diebus proclamare solemus, solummodo in ista ecclesia astante Duce summa di ita Chri
stum collaudare permittimus. Chrisma baptizandi, consecrationem clericorum, E s loci
us inuidia diaboli attactus abnegare si præsumpserit, nostri decreti d o pud q bet E o-
pum inueniat & accipiat. Nemine autem præpediente omnem intur d iberè
proclamet. Scripta istarum litterarum sigillo impresso, supra veneran am c

soli posuimus, maxime ea pro causa, vt si quis Dei inimicus mandatorumque eius contemptor hoc diuellere voluerit, sciat se ab omnipotenti Deo in perpetuum condemnatū, ac cum cœtibus Sanctarum nil commune fore, sed cum diabolo inextinguibili gehennæ incendio æternaliter concremari. Data hac in manus *Petri præpositi sancti Georgii, in palatio Lateranensi sub* HENRICO *rege filio Henrici gloriosissimi Imperatoris*, VII. *Idus Maii.*

Sed ecce dum diuersa tractamus stipendia, longe digressi sumus ab incepto opere viarū per dispendia. Nunc autem ad ea quæ supra præmisimus redeamus, & quæ causa tanti conflictus inter duos angelicos viros efferbuerit, videamus. O auaritia & ambitio seculi, pestis execrabilis & inimica humano generi, quæ etiam appeti[illegible] artibus sacerdotes Dei.

An. Dom. Incar. M.LXX. VI. Idus Iunii præsul Gebehardus consecrauit Ecclesiam in noua curte quæ dicitur Sremauez.

An. Dom. Inc. M. LXXI.

An. Dom. Inc. M. LXXII.

An. Dom. Inc. M. LXXIII. postquam præsul Gebehardus vidit, quod labor suus cessit in cassum, quia nec precibus, nec per amicos flectere quiuit fratrem suum Wratislaum, vt suum reciperet concambium, & Ioannem eliminaret Episcopum, atque iterum iterumque coadunaret Episcopium, vertit se vt Prometheus in alterius technæ formam: *Quandoquidem*, inquit, *iam per quatuor annos aut plus supplicando nequeo efficere quod volo, faciam quod queo, & teste Deo aut vtrumque coadunabo aut vtraque carebo Episcopio.* Nec mora, disponit ire in curtem suam, quæ dicitur ad Sekir costel in Morauia, & deflectens iter iam iamque palàm nociturus, & quasi fratrem suum visitaturus, adit Ioannem Præsulem Olomuc in vrbe. Quem ille suscipiens grata vice hospitis, *O si*, inquit, *scissem aduentum tuum, parassem tibi Episcopale pulmentum.* Ille verò velut leæna quam exagitat fames, iam dudum scintillans toruis oculis in eum respondit: *Aliud tempus est dum sumitur esca, nunc aliud negocii agitur. Sed eamus*, inquit, *opus est secretum colloquii ineamus locum.* Tunc Præsul nescius futurorum ducit eum in cubile suum, non aliter videlicet ac si mitis agnus rabidum lupum duceret in stabulum, sponte semetipsum offerens ad mactandum. Vbi ante lectum vt vidit Iaromir formaticam *semesam, & serpilli particulam, & cœpæ super scutellam, ac tostam panis buccellam, quæ forte superauerant præsuli post hesternam genuculam, * tanquam magna & cruce digna inuenta sit culpa, nimis indignans ait: *Cur viuis parcè? Aut cui parcis, o miser & mendice? Me hercle non decet [illegible] opum viuere parce.* Quid tum? oblitus sacri ordinis, oblitus fraternitatis, immemor humanitatis, ceu Leopardus lepusculum aut leo agniculū rapit, ita ille furibundus ambabus manib. per capillos fratrem suū Episcopellum altè sustulit, & vt [illegible] supinum proiecit in pauimentū. Repente qui ad hoc facinus parati erāt alius super collum sedit, alius super pedes, tertius dū flagellat Episcopū, subridēs aiebat: *Disce pati puer centū annorum, suuasor alienarum ouium.* Humilis at Monachus dū vapulat, sicut in claustro solitus *Miserere mei Deus*, cantat. Talia cernenti magnus erat risus plaususque [illegible] nihil quē male agere vidit. Et veluti si quando miles acer noctu hostium [illegible] irrumpit audacter, & eos inuadit dormientes hostiliter ac ne [illegible]piatur ab eis aufugit [illegible] ita præsul Iaromir fratre dedecorato, & felle suæ im[illegible] dulcorato, relicta [illegible] it in [illegible]em suam, ad quam [illegible] Hæc fuit prima causa & fomes atque i[illegible] totius [illegible], quæ pòst inter duas columnas Ecclesiæ orta est huius ex occasione calumniæ. Nam præsul Ioannes tanta suscepta iniuria, mox dirigit nuncium suum sollicitans Ducem Wratislaum tali querimonia: *Si contumeliam mihi à fratre tuo [illegible]behardo inhumaniter [illegible] æquo animo spectes, fac per [illegible] vt omnes [illegible] meam [illegible] tuam iniuriam. Quid enim ego [illegible], aut quid merui? quid nisi quod placuit [illegible] ce ego licet indignus, tamen dictus per tuam gratiam E[illegible]opus, flagellis casus præconis [illegible]que [illegible]idiam, mallem nunquam attigisse pant[illegible] calefacti[illegible] m[illegible] me meo Abbati redde, quia [illegible]arde, aut mecum æquanimiter hanc contumeliam comportand[illegible] vide, & me aut nuncium meum ad Apostolicam sedem dir[illegible].* H[illegible] Wr[illegible] accen[illegible] fa[illegible] lacrymi[illegible] Mox [illegible] po[illegible] adesse Ducis in colloqui[illegible] per insidias [illegible] ret eum de medio. [illegible] Capel[illegible] Ahna, vir Theutonicus, Philosoph[illegible] Hunc Dux seorsum vocat, & multis promissis obligat atque [illegible] suo Gebehardo, multa super illata iniuria Ioanni Episcopo, mul-

* i. caseum

* cenulam aut semicaenulam.

Ahna Clericus.

ta super statu Ecclesiastico, scriptis pariter & d[illegible] vt ea referat Ap[illegible]
Qui cum iter ageret, transiens per Ratisbonam, [illegible] hospitatus est apud quendam ciuem nomine Kamboldum, qui fuit miles Iaromir[illegible] ab eo beneficium xxx Marcas argēti. Hic post cœnam inter pocula, v[illegible] hospite, inquirens quis aut vnde esset, vel quæ causa sit viæ, [illegible] eo mente inuestigat. Et vt cognouit, quod aduersus Præsulem Iaromir agere legationem [illegible] ferri contra dominum suum delationem, & [illegible] post illum [illegible], vt aliqua molestia impedirent viæ eius intentionem. Qui comprehendentes [illegible] spoliant censu, detruncant naso, & nisi reuerteretur, adactis iugulo gladiis morte minantur. Qui timens quamuis turpem amittere vitā, reuersus est ad Præsulem suum in Morauiam. Mox ex magna maior creuit indignatio Ducis, & iterū decernitur Romā legatio, sed cautiori consilio & tutiori [illegible] subsidio. Erat. n. Ducis in Capella quidam Petrus

Petrus Presbyter. Presbyter, patre genitus Podiua, pollens sancti Georgii præpositura, & cæteris [illegible] cellens scientię literatura, atque vtramque linguam sciens æque, The[illegible] & Romanam. Hunc Dux cum Comite nomine Præda filio Buz non sine grandi pecunia Romam dirigit, primas & nouissimas a fratre suo Episcopo Ioanni illatas [illegible] rias literali cōpendio inclusas, insinuans eis, quo eas ad Apostolici aures deferant. Qui vt tutius iter agere possent, committit eos Romani Imperatoris Palatino Comiti [illegible]

Rapoto Comes palatin. ne Rapotę, rogans cum nimio supplicatu, quo sui Legati irent Romam, & redirent [illegible] eius conductu. Nam tantæ potestatis hic Comes erat, quod vsq; Romam per [illegible] loca proprias villas seu prædia, & per Castella milites sibi deuotos habebat [illegible] parte ducis prædicti CL. Marcas argenti annuatim pro beneficio accipiebat. C[illegible] conductum cum venissent Romam legati, offerunt Apostolico literas ce[illegible] butas. Quæ cum a Notario coram omnibus recitatæ essent, interrogat Romanus [illegible] tifex eos, si verbis probāt quod literæ sonant. Aiunt legati: *Valde inconuenientes fore [illegible] teris, aliud vt promamus ore.* Tunc is qui post Papā secundus erat sessione, confus[illegible] nes qui aderant in concione, iudicat tale scandalum ab Ecclesia exstirpandum A[illegible] lica iussione. Mox dirigitur in Boemiam Rodolphus Apocrisiarius & consiliarius [illegible]

Rodolphus Cardinalis. gorii Papæ, quod si ita res se habeat vti summo Pontifici relata fuerat, vitia [illegible] corrigat, inobedientes arguat, infideles increpet, negligentes anathemate feriat, [illegible] qua sint quæ modum excedant correctionis, illi differat & compellat ad [illegible] audientiam Apostolicæ sedis. Quo cum peruenisset missus Apostolici, inuenit [illegible] Wratislaum, in vrbe Prāga: cui offerens Apostolicam benedictionē, & vniuer[illegible] tris ad optimam [illegible] monem, tanta auctoritate vsus est & potestate, ac si idem summus Pontifex ipse pręsens fuisset. Deniqne iussit Ducem, vt omnes princ[illegible] Abbates ac Præpositos Ecclesiarum, nec nō & Ioannem Episcopum Mor[illegible] Synodum conuocaret factam. Ad quā Præsul Iaromir semel & bis ex [illegible] renuit venire, & ad vltimum tale fertur dedisse responsum: *Iuxta Canonum scita [illegible] [illegible] dignitate & iustitia, ad tua non venio placita, nisi vbi affuerit meus magister Mo[illegible] Metropolita, & aliorum Coepiscoporum præsens frequentia.* Sciebat. n. qu[illegible] laqueum, & in retributiones, & in scandalum. Vi[illegible] spectum & dehonestatum, ira motus suspendit eum ab omni offi[illegible] gnitate priuat Episcopali. Quod audientes [illegible] Canon[illegible] pe[illegible] clerici, omnes scide[illegible] & d[illegible] tris Ecclesiæ [illegible] a[illegible] st[illegible] clericos [illegible] amittere gradus. Videns autem Ca[illegible] compulsus reddit episcopo tantummodo sacerdotale officium [illegible] pus eodem anno dec[illegible] Pont[illegible] stringit banno N[illegible] Apostolicus [illegible] ste[illegible] c[illegible] ad [illegible], qui ad [illegible] Synodum die constituta.

Mathildis Bonifacii F. [illegible] venerat Roma M[illegible] Bonifacii [illegible] burgundiæ [illegible] potestatē eligendi & [illegible] siue eliminan[illegible] propriæ dominæ ad nutum omnis senatorius ordo parebat, &[illegible]

diuina & humana negotia disponebat: quia erat sapientissima consiliatrix, & in omnibus aduersitatibus siue necessitatibus Romanæ Ecclesiæ maxima fautrix. Cuius de genealogia materno sanguine Præsul Iaromir descendens duxit affinitatem. Quo ipse de se referēte, vt recognouit prędicta domina quod suus esset consanguineus, cœpit eum valde honorare, & Domino Apostolico commēdare, ac quasi fratrem suum prout potuit honorifice tractare. Et certe Præsul Iaromir nomen bonū & honorem cum gradu amisisset, si hæc Romæ non affuisset, Qua interueniente, & multis Apostolicum precibus fatigante, facta est pax inter prędictos Episcopos ea ratione, vt in pace quieti & propriis Episcopatibus contenti viuant. Sin autem, post x. annos iterum ad Apostolicam sedem hac eadem de causa iudicium accepturi redeant. Et ita per Gregorium Papam agente Mahtilda restitutus est præsul Iaromir in pristinum gradum & honorem,

An. Dom. Incar. M. LXXIIII. Sole intrante xv. partem Virginis. Adhuc etiam & hac efficiente Mahtilda dominus Papa legatis Boemorum tradidit apices literarum, in quibus mandat & præcipit Duci, vt fratrem suum honorificè suscipiat, & ei quasi patri suo & pastori per omnia obediat, atque in pace cum Dei benedictione viuant.

Sed quoniam incidit nobis mentio de Mahtilda, vnum quod fecit fœmina viriliter, breuiter referā, ne lectori fastidium inferā. Igitur cū prædicta puella semper existens victrix inter multa bella, patris sui post mortem vitam ducens cœlibem, nimis amplum Longobardiæ regeret regnum, visum est Principibus terræ & Comitibus atque Episcopis vt eam persuaderent, quo sibi acciperet virum, ne sine hærede regalis celsitudo simul cum prole deficeret. Quæ acquiescens eorum consiliis, misit ad Ducem Sueuiæ nomine Welphum literas multa paucis continentes verbis: *Non ego fœminea leuitate aut temeritate, sed totius regni mei pro commoditate, dirigo tibi has literas, quas cum acceperis, me accipe & totius regnū Longobardiæ. Dabo tibi tot ciuitates, tot Castella, tot palatia inclyta, aurum & argentum nimis infinitum: super omnia hæc habebis nomen præclarum, si te facies mihi carum. Nec tamen me notes audacitatis elogio, quod nunc aggredior te prior eloquio. Licet enim tam virili quam fœmineo sexui legitimum appetere coniugium.* Nec differt, *vtrum vir an fœmina primam amoris lineam tangat: tantummodo indissolubile contingat connubium. Quod aliter non fit, nisi vtrorumque per consensum. Vale.* Quid autem ad hæc Dux Welpho responderit, aut qua ratione ei consenserit, aut quot millia armata domina Mahtildis ad suscipiendum ducē in fines Longobardiæ præmiserit, aut quàm honorifice ipsa eū susceperit, vel quāto apparatu cōuiuium fecerit, si quis scire vellet, prius lux diurna deficeret quàm hæc om[n]ia perlegeret. Cedat Rex Assuerus cum suis apparatibus, qui suis militibus fecit magnificum per cxx. dies conuiuium. Cesset Regina Saba admirari mensam & cibos regios Salomonis. Nam quod illic totum, centesima pars maior fuit toto. Quid multa? Nox aderat, cubiculum intrant, super alta strata gemini se locant. Dux Welpho sine Venere cum Mahtilda Virgine. Vbi inter alia, & post talia, inter tales qualia fiunt, Dux Welpho ait: *O domina, quid tibi voluisti, quare me vocasti, vt risum de me faceres, & me in sibilū populis & in commotionem capitis poneres? Plus te confundis, si me confundere si vis. Certe aut tuo iussu, aut per tuas pedissequas aliquod maleficiū vel in tuis vestimentis, vel in lectisterniis latet. Crede mihi, si frigidæ naturæ fuissem, ad tuam voluntatē nunquam venissem.* Hęc cum prima & secunda nocte Dux obiiceret dominæ, tertia die sola solum ducit in cubiculum, ponit in medio tripodas, & desuper mensalem locat tabulam, & exhi[b]uit se sicut ab vtero matris nudam & inquit: *En quæcunque latent, vel omnia patent: nec est vbi aliquod maleficium lateat.* At ille stabat auribus omissis vt iniquæ mentis Asel[l]us [ ] aut carnifex qui [l]ongam acuens machæram stat in macello super pinguem vaccam excoriatam, cupiens exenterare eam. Postquam vero diu sedit mulier super tabul[a]m, & velut anser cum facit sibi nidum huc & illuc vertens caudam frustra, tandem indi[g]nata surgit fœmina nuda, & apprehendit manu sinistra ant[ec]iput semiuiri, atque in dexteram palmam dat sibi ma[g]nam alapam, & extrusit eum foras dicens; *I procul hinc monstrum, regnum ne polluæ nostrum. Vilior es galba, proiecta vilior alga. Si mihi visus eris cras, morte mala morieris.* T[a]liter confusus Dux Welpho fugit, & reportat omnibus suis confusionem in sempite[rnu]m. Hæc sufficit breuiter dixisse quæ vtinam non dixissem.

Welpho Dux Sueuiæ.

Factum est autem postquam præsul, Gebehardus reuerteretur ab vrbe Roma, pro[c]eres quotquot erant sui clientes, de reditu eius valde gratulantes occurrunt ei obui-

Gebhardus Roma reversus.

am sub ipso exitu siluæ. Qui[illegible]us [illegible] iucundi[illegible]e dum refert quæ gesta [illegible]tant [illegible] mæ, & qualiter [illegible] fretus ope M[illegible] Domi[illegible], vni eorum quem præ cæteri[illegible] gebat nomi[illegible] Bel[illegible], a[illegible]udens ai[illegible]: *Vide qualem bar[illegible]am reporto.* [illegible]t per[illegible] e[illegible] [illegible]nu, *Certe*, dixit, *[illegible] Cæsare digna.* At [illegible]: *Placet*, inq[illegible]it, *omen quod laudas Domine [illegible] [illegible]darem si animum mutatum, cum barba reportares. Quem [illegible] s, [illegible] pa[illegible] tiss[illegible]s.*

Nec tacere cupio, quod eodem anno nobi[illegible] adhuc po[illegible] in S[illegible] c[illegible] audire & videre. Q[illegible]uadam ergo die dum Psalmiculos rum[illegible], stans in c[illegible]a Sanctorum Martyrum Cosmæ & Dami[illegible], ven[illegible] quidam vir po[illegible]ans cereum [illegible] argente[illegible]m, quo secundum [illegible] visionis me[illegible] erat [illegible] corpor[illegible]. & a[illegible]dens ad me, *Heus*, [illegible]quit, *[illegible] mihi bone puer vbi tacet Sanctus Radim San[illegible]*

S. Radim S. Adalberti frater.

frater. Ad q[illegible] e[illegible] n[illegible] o dixi: *Quem tu dicis Sanctum, adhuc non e[illegible] per Apost[illegible] [illegible] can[illegible] tus in [illegible] vt pro defunctis celebramus.* Et ille; *Talia ego*, inquit, *nescio: sed [illegible] scio, quia cum essem Krakou in vrbe per tres annos, positus in subterraneo carcere, in quo vna [illegible] ne [illegible] desuper era[illegible], qua mihi panem raro & aquam porrigebant, hac in angustia dum [illegible] versabatur, quadam die astitit vir coram me, cuius vestes erant sicut nix alba, & faci[illegible] [illegible] sol fu[illegible]gebat ([illegible]antum memini) & statim fui in exthasi, & quasi de somno graui [illegible] [illegible] ante [illegible] [illegible] stare me sensi. E[illegible] qui mihi in carcere apparuit, stans iuxta me dixit: Perge Pragam, [illegible] [illegible] quenquam, & intrans Sancti Viti Ecclesiam in crypta Sanctorum Martyrum C[illegible]ma[illegible] D[illegible]miani, offer munus [illegible] ad meam tumbam. Ego sum Radim Sancti Adalberti frater, H[illegible] mihi dixit, & statim ab oculis meis euanuit. Ecce isti crines & vultus [illegible] maciestestantur [illegible] vera [illegible] tibi referuntur.* Præterea sæpe in eadem crypta vident visiones cu[illegible] [illegible]s Ecclesiæ, dum v[illegible] candelam quæ ibi accenditur nocte.

Leopoldus Marchio Austriæ Syl.c. 22.

N[illegible]undum censeo, quod Dux Wratislaus, & sui fratres Con[illegible]d[illegible] que O[illegible]to, contra Orientalem Marchionem Ludolphum *filium Lucz co[illegible] bel[illegible]m Sed prius videndum est, vnde ortæ sint tantæ inimicitiæ inter Ludolp[illegible] Conradum Diarcham Morauiæ: nam antea semper fuerant amici ad inuicem [illegible] enim vtrarumque prouinciarum terminos non silua, non montes, non aliqua [illegible] cula dirimant, sed riuulus nomine Dyia, fluens per plana loca, vix eas di[illegible] semper noctibus mali homines alternatim latrocinantes, pecora diripientes, v[illegible] sta[illegible]tes, ex vtroque populo prædam sibi faciebant. Et sicut sæpe paruula [illegible] gnum excitat ignem, ita isti de quibus diximus Domini, quia noluerunt nociu[illegible] [illegible] tinguere fomitem, ex his minimis rebus ad magnam suorum deueniunt perni[illegible] Nam cum frequenter Conradus ad Marchionem huiusmodi de compes[illegible] [illegible] ret seditione, & ille tumido fastu despiceret eius verba, supplex adiit fratrem [illegible] Wratislaum Ducem Boemorum, rogans eum sibi in aux[illegible] contra [illegible] Theutonicorum. Qui suis quamuis non diffidens viribus, tam[illegible]n Ra[illegible]

** i. turmam*

[illegible]copi vnam Scaram * ex electis militibus pretio conduxit sibi in auxil[illegible] N[illegible] [illegible] Marchionem Dux aduentum suum, sed mittens vnum d[illegible] Satrapis, quasi p[illegible] phrasin loquẽs ei mandat, vt sibi paret grande [illegible]n, seque ipsum p[illegible] am Martis cito venire lusum. Ad hæc March[illegible] lætus, & subulco vsq[illegible] bulcum armatos omnige[illegible]a specie ferri, a[illegible] ad [illegible]n, omnes [illegible] tos esse ad bellum. Ven[illegible]rat Dux Wra[illegible] [illegible] præs[illegible]is Ratisbonensis. Ast alia de parte O[illegible] & Conra[illegible] adun[illegible] o[illegible]bus qu[illegible] unt in tota Morauia, mi[illegible]itibus. Quos v[illegible] vidit M[illegible]rch[illegible] occurrere campo, præordinat suos [illegible]n mod[illegible]m cunei [illegible] & corro[illegible]ra[illegible] mos eorum huiusmodi mo[illegible]iti al[illegible]oq[illegible] *O m[illegible]s quorum vire[illegible] er multas [illegible] tus sum fortunæ pugnas, ne [illegible] illas f[illegible] [illegible]mbras, de quibu[illegible] de[illegible], quod [illegible] campus in fugam. Scio enim quia non a[illegible] bu cum [illegible] p[illegible]nam. [illegible] tis, quoniam illos arguit inertia [illegible], quos [illegible]imor comp[illegible] [illegible] rei armorum, oues sun[illegible] [illegible] reor) & e[illegible] [illegible] lupi rap[illegible] roces [illegible] ingre[illegible] es [illegible], & diripite corpora [illegible] stant sine sanguine prius [illegible] visura, atq; cito miluos [illegible] & v[illegible]ures p[illegible] [illegible] ferme, qu[illegible] [illegible] m[illegible]. Re[illegible] suas officinas [illegible] [illegible]morum animas. Scio en[illegible] sunt [illegible]s, sine misericordia homines qui adhuc hanc terram intran[illegible] [illegible] sed & [illegible]xores nostras & earum soboles diripiant:* Quod Deus proc[illegible] a[illegible]. [illegible] *vestrum contigerit mori, vna mors est hac beatior omni morte, du[illegible]*

[illegible] Dux [illegible]
[illegible] unquam. [illegible] x [illegible]
[illegible] Ionek, & Dob[illegible]goll [illegible] H[illegible]s & a[illegible]

[illegible] M. [illegible]
[illegible] xxx[illegible].
[illegible] M. [illegible]

[illegible] xxx[illegible]. Cal[illegible]d. Iu[illegible] ob[illegible] [illegible] quæ [illegible] Wratislai Ducis B[illegible] [illegible] ac offerens viuam hostiam [illegible] [illegible] & stephanis, aurum & argentum [illegible] [illegible] se o[illegible] sacerdotum, v[illegible] [illegible] ura [illegible] ex diuina gratia prolem obtine[illegible]. [illegible] nomine Petrum, qui & eius vota Sancti Ægidii ad [illegible] & ala [illegible] A[illegible] at & fratribus suis deferat: quatenus per eorum [illegible] eus [illegible] Qui [illegible] x vt Dominæ suæ impleuit nota, [illegible] ei A[illegible] quæ [illegible] co ore fertur [illegible] *[illegible] ade cum D[illegible], & [illegible] domina [illegible] Deum, & nihil in fide hæsites, quia concipies & paries [illegible]m. [illegible] non obtinuit quod Sanctum Ægidium fideliter petiuit. Sed timeo, ne [illegible] um [illegible] bus eum fatigamus licet ipse per merita [illegible] n [illegible] in petentibus annuat, quod natura vetat.* Qui cum Dominæ [illegible] [illegible] cepit, & postquam peperit filium, tertia die obi[illegible] [illegible] tatæ diei. Filius autem eius post in baptismate nomine sui [illegible] [illegible]

[illegible]o Do[illegible] xxxvi. [illegible] be[illegible]e & p[illegible]gen[illegible] [illegible] A[illegible] celebrata est [illegible] nodus m[illegible] [illegible] quorum nomina post docebimus, [illegible] A[illegible] M[illegible] [illegible] & cæteri [illegible] bus residentes plurima [illegible] [illegible] au[illegible]. I[illegible] C[illegible] [illegible], Episcopi [illegible] & [illegible] B[illegible]emiæ qua[illegible] P[illegible]oniæ præ[illegible] [illegible] alem [illegible] Ar[illegible] Treue[illegible] [illegible] Metropo[illegible] & [illegible]

[illegible] Præsul Iaro[illegible] [illegible] Episcop[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] montes qui [illegible] nomen [illegible] lectrs *dilatat pr[illegible]cedit. [illegible] ne [illegible] auia [illegible] que ad [illegible] uium cui nomen [illegible] ur & eiusdem mont[illegible] eadem p[illegible]ro[illegible]ia tendit qua [illegible] communi Principum aspirãte [illegible] pactum est [illegible] onradus supradi[illegible]o Pragensi [illegible] op[illegible] strisuo par[illegible] [illegible] x [illegible] ro [illegible] e[illegible] ro [illegible] re[illegible]ur & redderent [illegible] roin[illegible] no[illegible] ro [illegible] po[illegible] atu [illegible] edinte[illegible] rat[illegible] nem no[illegible] a l[illegible] p[illegible] [illegible] mamus & stabilimus: inu[illegible] [illegible] [illegible] bet [illegible] onus persona, vel vlla societas hominum [illegible] ra[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] nare [illegible] præsumat. Cuius red[illegible] [illegible] rationis & confirmationis [illegible] [illegible] & inconu[illegible] man[illegible] at, hanc cartam inde c[illegible] scribi quam [illegible] ut [illegible] [illegible] rante impre[illegible] sione [illegible] [illegible] tiusimus [illegible] [illegible] xxxvi. Ind[illegible] ne x. Anno autem domini Heinr[illegible] R[illegible] quid m x[illegible] Im[illegible]

[illegible] m domini [illegible] tert[illegible] Romano[illegible] in I[illegible] [illegible] qu[illegible] o [illegible] Cæsar[illegible] [illegible] in priuilegio Pragen[illegible] us.

[illegible]

[illegible] insistentib. operi [illegible] [illegible] is de Curte, cum [illegible] [illegible] vel actu e- [illegible] primates [illegible] & actu [illegible] & diripi [illegible] [illegible] ne combureret [illegible] [illegible] Acta autem [illegible] [illegible] prece- [illegible] [illegible] exæstuare [illegible] post prandium [illegible] aquæ [illegible] Alexius Comes [illegible] mandans: *Non hic*, ait, *in* [illegible] *fortium portas virorum* [illegible] Ad hæc [illegible]: *Na-* [illegible] *ad auræ motum semper trepidare & quamuis sibi iam imminentia, plus* [illegible] *timere* [illegible]. Quod cum relatum esset Alexio, *Deus*, inquit, *faciat sed* [illegible] *nunc & inenarrabilis fortunæ occasio, vbi iuuenes videant, verū senes* [illegible]. Dum hæc loquuntur prædictus Comes [illegible] ecce plus [illegible] xx. ap [illegible] [illegible] nibus, vt eos prouocarent cum dolo [illegible] [illegible] [illegible] vellens prouocat vmbra caudæ [illegible] de antro. Quos vt vide- [illegible] homines plus audaces quam perspicaces, A[illegible] nimium re- [illegible] ruunt in sua fata persequentes [illegible] s. Nam [illegible] ex insidiis, & nec vnus qui persecuti [illegible], [illegible] qui remanserant in castris, viderent [illegible] cælum ascendere [illegible], & licet repe[illegible] & [illegible] fortuli- [illegible] tamen arma quam citius [illegible], [illegible] pugna [illegible] conseritur, fragor armorum & clamor virorum [illegible] [illegible] congressu [illegible], res gladiis agitur. [illegible] [illegible] Sa[illegible] nes vero [illegible] fugam, nostrates habuere victoriam, sed [illegible]. Quia vero [illegible] milites cum præda iam præcesserunt, in [illegible] tum nobiles interierunt. Alexius, Ratibor gener suus, Bratus cum [illegible] Preda Comes amisso pede mo[illegible] vix [illegible]. Fili- [illegible] dextro pollice, & nisi captiuus esset [illegible] te- [illegible] t, ex [illegible] animo [illegible]. Acta est autem hæc strages vi. Nonas [illegible] [illegible] n. M. x[illegible] his temporibus, hæc acta quibus referunt quidam [illegible] abesset, [illegible] uenis, præstanti corpore ta- [illegible] ex [illegible] c[illegible] [illegible] us. [illegible] Rege W[illegible] fugiens in Poloniam, [illegible] [illegible] Ducis Wlad[illegible]. Iamque duobus annis euol[illegible] re- [illegible] R[illegible] pri[illegible] Do [illegible] re[illegible] val[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ter [illegible] V[illegible] iam cum [illegible] [illegible] loc[illegible] [illegible] q[illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] a [illegible] ra, quasi [illegible] pr[illegible]- [illegible] *u[illegible] er* [illegible] *ad femur* [illegible] [illegible] n[illegible] ostenderat. A[illegible] [illegible] um. Qui Rex [illegible] & manu [illegible], [illegible] *ro virum appetentis.* Exstanti Camerario, qui [illegible], Vito Vseborio ait: *Rape hūc, rape sublimem, & liga quadru-*

Mar. notes: [illegible] *direpta.* / *Alexius Co-mes.* / *Beneda miles.*

Post cuius obitum Anno Dom. Incar. M.XCI, IIII. nonas Martii Cosmas electus est in Episcopum tam a Rege Wratislao, quam omni clero ac populo Boemorum, tertio Heinrico Imperante Augusto, sed in Longobardia hisdem temporibus imperialia tractante negotia. *Cosmas Episc. Prag.*

Eodem anno XV. Calend. Maii, IIII feria in secunda hebdomada Paschæ combustum est Monasterium SS. Martyrum, Viti, Wenceslai, atque Adalberti, in vrbe Praga.

Eodem anno Rex Wratislaus valde iratus est contra fratrem suum Conradum, quia non immemor mutuæ dilectionis fauebat parti filiorum fratris sui Ottonis, Zuatopluk videlicet & Ortik, quibus expulsis de paterna hæreditate, filio suo Boleslao Rex vrbem Olomuc & alias ciuitates tradiderat. Vbi non longo pôst tempore in prædicta vrbe immatura præuentus est morte, III Idus Augusti. Et quoniam illi tres fratres, scilicet Iaromir, Otto, Conradus, quamdiu fuerunt vitales, ita erant vnanimes, vt per nullas ex posset diuellere artes. Et sicut fertur leo pertimuisse tres iuuencos inter se collatis cornibus stantes, ita nunquam ausus est Rex inuadere suos fratres. Postquam vero vidit solum Conradum post obitum fratrum ex omni parte fraterno adminiculo priuatum, ingressus est cum exercitu Morauiam, vt eum similiter expelleret de prouincia, quæ sibi forte ac funiculo hæreditatis & per concessionem iure acciderat paternam. Ventum erat ad vrbem cui nomen Bruen, vbi Rex circumastantibus terræ primatibus disponens obsidionem per gyrum, dum designat loca vbi quisquis Comes tentoria figat Zderad villicus (sicut erat homo versipellis) ex obliquo intuens Regi oculis, iuuenem Brecislaum inter Satrapas coram patre suo stantem denotat elogio confusionis: *Quoniam quidem*, inquiens, *tuus ô domine Rex natus libenter æstate ludit in flumine & natat, si placet tuæ Maiestati, iuxta fluuium hac ex parte vrbis cum suis papiliones ponat.* Hæc ideo dixit, quod olim in partibus Saxoniæ, dum meridie natat prædictus iuuenis in flumine, hostes ex aduerso irruunt, & eos inuadunt, vt supra retulimus. Hoc verbum nimis alte in corde iuuenis sedit, & non minus doluit quàm si toxicata sagitta cor eius vulnerasset. Tristis abiit in Castra, & non sumpsit cibum vsque noctis ad atra. Nocte autem sub opaca tutma suorum aduocata, pandit cordis sui vulnera, consulens qualiter in villico vlcisci possit iniquo. Eadem etiam nocte clam mittit ad patruum suum Conradum, dedecus sibi & a quo sit illatum exponēs: quid opus sit facto, quærit ab eo consilium. At ille, *Si te*, inquit, *quisquis cognoscis, ignem me non minus quam te velle tem extinguere noli timere, negligere laudabile non est.* Non enim latuerat Conradum, quod Rex hęc omnia ageret Zderad per consilium, cumque nuncius dicta patrui Brecislao retulisset, fauent omnes & assentiunt, & quasi à Deo sibi datam laudant Ducis sententiam, quoniam & ipsi prius identidem consuluerāt. Quid multa. Tota nocte illa agitur, quod mane peragitur. Nam lucescente die Brecislaus mittit ad prædictum villicum, demandans ei, vt vbi sibi placeret secretum consilium simul ineant. Qui nihil mali suspicans, accepto Comite Drsimir, tantummodo soli duo procedunt. Quos vidit a longe iuuenis, tantum à suis prosilit obuiam eis, quantum iactus est lapidis. Dederat tamen suis militibus signum, vt quando suam chirothecam illius proiceret in sinum, facerent quod facere spoponderant. Vbi pauca exprobrans illi, quibus sępe offenderat eum, *Quam*, inquit, *pollicitus sum, en abrenuntio tibi fidem meam:* & vertens equum, proiecit in faciem eius chirothecam. Non aliter quam cum iratus leo erexit iubas, & submittens caudam, nodo qui est in extremitate caudæ percutiens frontem suā, & stimulo qui est sub cauda sua pungens posteriora, fertur in omne quod obstat: ita prosiliunt illico ex agmine ardentes & armati iuuenes, Nozislaus & frater eius Drislav, filii Lubomir, & tertius Bors filius Olen, atque frustra fugientem Zderad ternis hastilibus alte in aera sustollunt, & vt manipulum in terram deiiciunt, & calcant equorum pedibus, & iterum atque iterum vulnerant & & affigunt corpus humi telis. Tali morte luæ de summitate rotæ fallax fortuna deiecit amicum suum Zderad, quinto Idus Iulii. Comes autem Drsimir pallidus aduolat in Castra, & nunciat Regi quæ fuerant facta. Solus Rex mœret, & [illegible] omnes iuuenem laudant, quamuis apertè laudare non audeant. Brecislaus autem non longe vltra vnum monticulum separatim transfert sua Castra: [illegible] plus exercitus & fortior est secuta. Interea coniunx Conradi nomine W[illegible]k[illegible]* vna mulierum de numero prudentum, inscio marito suo venit in

Conradus Regis frater.

Zderad villicus.

Drsimir Comes.

* al. Walpurg. Dubra.

castra Regis. Quæ cum nunciata esset Regi, conuocat Rex proceres in cœtum, & iussa venire stetit coram Rege, large profusa faciem lacrymis, & singultibus verba interrumpentibus, tandem eluctata in vocem sic est locuta: *Haud ego iam digna dici tua, Rex pie, nurus supplex ad genua nunc non temerè tua veni.* Et cecidit in faciem, & adorauit Regem. Quæ iussa surgere, stetit & ait: *Nullam domine mi Rex, his in partibus belli inuenis materiam, nullam de prælio hinc deportas victoriam: bellum plusquam ciuile geris. At si nos & nostra bona tuis militibus prædam esse decernis, in te tua vertis tela: cum fratrem tuum, cui debebas esse tutela, spolias rapina cruenta. In Deum vadit qui suos inuadit. Nam quæcunque hic longè in tuis finibus spolia quæris habenda, ostendam tibi potiora in medio tui Regni posita. Nusquam tamen melius ditaberis, nec amplius magnificaberis, quàm in suburbio Pragensi & vico Wissegradensi. Ibi Iudæi auro & argento plenissimi, ibi ex omni gente negociatores ditissimi, ibi monetarii opulentissimi, ibi forum in quo præda abundant superabundat tuis militibus. Aut si te delectas, qualiter Troia arserit videre, nusquam magis Vulcanum videbis furentem, quam vtramque vrbem prædictam videas ardentem. Atqui illa mea sunt dicet. Ista autem quæ hostiliter deuastas cuius esse putas? nonne nos & nostra tua sunt? Sin autem solummodo tua fulmina acuis in iugulum tui fratris, absit vt alter Cain habearis. Salua tui gratia fratri tuo patet Græcia, patet* Dalmatia; *ipse mauult peregrinari quam te fratricidio criminari. Quin potius accipe quæ tibi mittit iam, non frater, sed quasi tuus seruus,* & protulit de sinu forcipes & falcem ex virgultis. *Etiã si quid,* inquit, *frater in fratrem peccauit emenda: terram autem quæ tua est, cui mauis commenda.* Dixerat, & ita cor tetigit Regis, & mouit corda Principum, vt nullus se continere posset a lacrymis. Quam Rex ad latus suum iubet vt sedeat; sed priusquam sederet: *Quandoquidem*, inquit, *inueni gratiam in oculis tuis adhuc vnam petitionem peto: ne confundas faciem meam quæso. Pro magno peccato filii paululum supplicii satis est patri.* Tunc Rex, *Scio*, ait, *quo pergis. Sed perge potius, & adduc ocyus fratrem meum, & filium, in osculo Sancto & in vinculo pacis.* Et osculatus est eam. Timuerat tamen Rex valde, ne frater suus & filius conspirarent contra eum. Qui cum venissent per conductum Dominæ Wirbik ad Regem, dans eis osculum pacis Rex ait ad filium suum: *Fili mi, si bene egisti, nulli melius erit quam tibi: Sin autem male, peccatum tuum in foribus aderit.* Post hæc Brecislaus intelligens suum patrem non ex corde, sed pro necessitate fecisse pacem, cum omnibus qui suam transierant in aciem, secessit in partes vrbis Gradec, & ibi morabatur, frustra expectans incertam fortunæ vicissitudinem. Quotquot enim secuti eum fuerant, nullus ausus est proprios reuisere lares, quia Regem quem offenderant valde metuebant, ne captos in vincula mitteret, aut capitali sententia damnaret. Videns autem Rex, quod non posset vti volebat iram suam vlcisci in filio, nec in eius sequacibus, aduocat fratrem suum Conradum, & congregat terræ maiores natu, atque corroborat omnium Sacramento Comitum, quod post suum obitum frater eius Conradus obtineat solium ac Boemiæ ducatum. Tunc Rex roboratus fratris sui consilio simul & auxilio, cœpit aperte machinari qualiter vlciscatur in filio. Nec hoc latuit Brecislaum filiũ eius, & sine mora congregati sunt ad eum plusquam tria millia fortium virorũ, & accelerantes [illegible] castra circa Rokitincam riuulum, in crastinum parati contra Regem com[illegible] lium. Præmiserat enim ad patrem suum nuncium dicens; *En ego, en adsum lon[illegible] quæsiturus eras, quod facturus es posthac, hodie fac.* Nec prætereundum est sub [illegible], quod eiusdem noctis in conticinio diuina operatione di[illegible] nata est reuelatio. Nam [illegible] hominum nostræ sci[illegible]tiæ pro modulo pandi[illegible]us, indignum est vt ea quæ [illegible] vid[illegible]s magnalia dei taceam[illegible]s. I[illegible] nocte p[illegible] inter Principes ea quæ prædiximus geruntur, nostri patroni, videlicet Sanctus Wenceslaus & Sanctus Adalbertus [illegible] in carcere positos, & eos nimia afflictione contritos sua sanctissima dignatione taliter liberant. Postibus inprimis anterioribus simul cum ianua erutis, mox ipsius carceris velut ferream post[illegible] c[illegible] vectibus [illegible] frangunt; nec nõ & cippum, in quo dam natorum pedes [illegible] foris secus proiiciunt, statimque damnatorum a[illegible]; *Hactenus vobis & huic patriæ nostra suffragia defuere, quia gratia Dei [illegible] ex quo bellum hoc plusquam ciuile inter Boemiam & Moraviam principes isti habuere. Sed quoniam gratia Dei misericordia & respectus est in Sanctos & electos illius, nosque eo dirigimur quo ipsa respexerit, pro[illegible] quam nostri præsentia suffragando ad[illegible] poterit, vbi illa prius miserando non [illegible] misericordia Dei exsurgite, ad ecclesiam properate, nosque nominatim [illegible] & Sanctum Adalbertum vos absoluisse & pacem apportasse omnibus nunciate.* Qui mox quasi d[illegible]

[illegible]no excitati, etiam vinculis absoluti, adhuc auctoribus dormientibus liberi ex[illegible] iussaque perficiunt. Hac etiam ipsa die aliud item miraculum enituit, quia vt su[illegible] [illegible]cto[illegible] Martyrum reuelatio retulit, Conradus [illegible]ater Regis pacem inter ipsum Regem & filium eius composuit. Nam antea in tantum discordabantur, vt vterque ab vtroque suspecti, iste ne solio priuaretur, ille a patre caperetur, valde inuicē [illegible]rerent. Sed i[illegible]lum par ætas iuuenum, & maior pars Procerum, manu quidem promptiores & bello fortiores comitabantur: Istum vero Episcopus Cosmas, & præpositi Ecclesiarum omnesque terræ magnates, ætateque prouectiores & consilio vtiliores, cum omni militia plebis faciebant, & nimio affectu venerabantur. Et profecto illa tempestate post conditam vrbem Pragam pessimum facinus patratum fuisset, si non Regis ad votum omnem principum & populi motum Sancta dignatio Beatissimi Wenceslai, & magna miseratio omnipotentis Dei composuisset. Quod videntes qui in castris remanserant Comites, mittunt ad Brecislaum dicentes: *Si sic credulus patri tuo pristinam cum eo redis in gratiam, nos nequaquam credimus ei, quia callidam eius sat nouimus astutiam. Plus enim eius amicitias timemus, quàm inimicitias. Nam veluti vrsus nec minimum ictum patitur inultum, ita ille nunquam cessabit à vindicta, donec omnia quibus eum offendimus, vsque ad vnum tot a non dimittet inulta. Qua de re aut nos quouis terrarum abire dimittas, cum tui gratia, aut nobiscum vbicunque terrarum altiora quaras palatia. Nulli enim magis quàm tibi nostro parati sumus seruire domino.* Videns autem Brecislaus quia sicut miles sine armis suo officio caret, sic dux sine militibus nec nomen Ducis habet, maluit cum eis extraneum quærere panem, quam solus sine militibus cum patre domesticam habere pacem. Nec mora, congregatis omnibus tam pecoribus quàm mancipiis, plusquam duo millia militum cum Brecislao duce proficiscuntur ad Regem Pannonicum. Quem Rex W ratislaus recognoscens cognatum suum, benigne suscepit, & concessit militibus eius [illegible]habitare locum qui dicitur Banon, iuxta castrum nomine Orenem: locus in mediis [illegible]luis atque in montibus consitus, at nimirum aptus atque opimus venati[illegible]ibus. V[illegible]ctualia autem & cætera natura adminicula per præceptum Regis ab adiacen[illegible]us subministrabantur eis regionibus. Ipsum autem Brecislaum cum paucis secum Rex habuit in deliciis Aulæ regalis.

Anno eodem Rege Wratislao disponente Cosmas electus est ad Pragens. Ecclesiam, & Andreas similiter ad Olomucensem, scil. per conductum Palatini Com[illegible]is Rapotæ veniunt Mantouam, & præsentantur Imper. III. Heinrico Augusto, incho[illegible] *Episcoporū confir[illegible] per Imp.*

An. Dom. Inc. M.XCIIII. Calend. Ianuarii. Secundo autem nonas ei[illegible]d[illegible]m mensis mediante prædicto Comite Rapota sedens in palatio Mantuano Episcop[illegible]rum atque Comitum ordine non modice ex vtroque latere collocato, & electis iam prædictis Episcopis positis in medio, diu tacita pulcer Cæsar pulchra aperuit labra dicens: *Hos fratres ad nos misit noster fidelis amicus* Wratislaus *Rex Boemicus, vt secundum canonicam & Apostolicam institutionem nostra auctoritate eorum confirmemus electionem, quam [illegible]e vestro consensu nolumus facere diffinitionem.* Et Præs[illegible]l Monasteriensis, qui h[illegible]dem [illegible], venerat de Hierosolymis, surgit & appodians * se men[illegible], in qua bacul[illegible] [illegible] Episcop[illegible]les, atque reliquiæ sanctorum erant positæ, ait. *Periculosum est valde a [illegible]ucu destrui quod multorum Sanctione confirmatum est. Multi enim interfuimus Episcopi, [illegible]i & Principes Imperii Romani atque Apostolicæ sedis interfuere Legati, quando vestro privilegio confirmasti s, vt vterque Episcopatus* Pragensis *simul &* Morauiensis, *sicut fuit ab initio, ita vnus & integer permaneat.* Ad hæc Cæsar ait. *Sine modo, vt quod me meus amicus rogat, f[illegible]am: de his autem postea tempore in suo discutiam.* Et [illegible]atim desponsat eos [illegible]s ad [illegible]ulas Ecclesias, dans eis pastorales virgas. His ita peractis, iussi sunt ambo Ep[illegible]opi [illegible]re Veronam, & expectare [illegible]bi, donec patratis regalibus nego[illegible]is Palatinus Co[illegible]es Rapota iterum reduceret eos secum ad pa[illegible]am. ** i. scabellū.*

[illegible]re[illegible]ster ru[illegible]ras di[illegible]erbe[illegible]at aures, R[illegible]ge[illegible] Wr[illegible] XIX. Ca[illegible]d. Fe[illegible]asse ad Christ[illegible]m, & eius fratrem C[illegible]dum suc[illegible]e [illegible] Princ[illegible]m. Qui statim cursorem mittit ad Imperatorem[illegible] & promittens ei pecu[illegible] [illegible]at cassari elect[illegible]nem Epi[illegible]coporum, qu[illegible] [illegible]a [illegible]imus mentionem. [illegible] Cæsar m[illegible] consulens l[illegible] [illegible]m iniquitatis con[illegible] pec[illegible]. *Quod f[illegible],* in[illegible]it, *feci, nec possum meum mutare factum.* [illegible] ab[illegible] Legat[illegible] n[illegible] [illegible], q[illegible] non [illegible]btinuit quod petiit ex parte Ducis. Episcopi vero secundu[illegible] iussa Cæsaris morati sunt Veronæ vsque ad initium Quadragesimæ, expe[illegible]ntes reditum & conductum prædicti Comitis Rapotæ. Posthæc aduenientes *Conradus Dux Boē. Sy[illegible] 41.*

Pragam [illegible] de Palmarum, suscepit [illegible] & populi honorifice & [illegible] C[illegible] in [illegible] Boleslai tertia feria [illegible] hebdomadæ. Quos Dux [illegible] [illegible] pit & celebrauit [illegible] eis Pascha in vrbe W[illegible]egrad: [illegible] Pa-[illegible] hebdomada circa Calend. Aprilis descendit maxima nix, & tantum [illegible] [illegible] cum glacie, quantum raro in media contigit hyeme. Gesta autem [illegible] non habemus plurima ad [illegible]bendum, quia post VII me[illegible]s & d[illegible] V[illegible] anno, quo suscepit ducatum, VII. Idus Septembris cum vita [illegible] [illegible] nior Brecislaus, quem ad[illegible]tem in vrbem Pragam læ[illegible]s per [illegible] ta dispositis, tam puellarum quam iuuenum, modulantium in t[illegible] & [illegible] & per Ecclesias pulsantibus campanis, plebs lætabunda suscepit. Ipse a[illegible] as [illegible] piscopus cum clero & magnifica processione, suscipiens eum in porta C[illegible] a[illegible] templum Sanctæ Mariæ, deducit ad solium, & secundum ritum huius terræ [illegible] uersis Comitibus & Satrapis est inthronizatus Dux iunior Brecislaus X[illegible]. Calend. Octobris.

[illegible] L. A[illegible] Bohem. [illegible] id.

Eodem anno facta est Ecclipsis solis XII. Calend. Octobris VI. feria po[illegible] e[illegible] tertiis Calend. Octobris quidam pseudoepiscopus nomine R[illegible]tpe[illegible] niens in hanc t[illegible]am referebat in Vaskonia prouincia C[illegible]uellonam mul[illegible]s a[illegible] x[illegible] Ecclesiam. Et quoniam recognouit eum frater noster Ozzel, qui & A[illegible] cum [illegible]lim episcopizasse prohibuit, quando de Vngaria secum iter ageret H[illegible] l[illegible]m[illegible]n. Dux Brecislaus & Cosmas electus gratanter eum recipiunt, & [illegible] 20
[illegible] u[illegible] uc cursum episcopaliter agere permittunt. Quid multa? multas Ecclesias co[illegible]ec[illegible]at, mul[illegible]s mense Martio clericos ordinat, & in cœna Domini Sac[illegible] Chrisma [illegible]orc[illegible]t. Ad quem quidam in Pascha venit clericus, n[illegible] c[illegible] & nescio quid sibi clam innotuit. Mirare: nec Dux, nec electus [illegible] tuit, vt [illegible]tem paruo tempore ibi staret, quin in ipsa hebdomada Paschę cum fest[illegible] ne tenuisset viam versus Saxoniam. Postea vero cum innotuisset, quod p[illegible] scopus fuisset, mittunt vnum ex Latinis nomine Constantium in Vas[illegible] quem Cauellonæ Ecclesiæ nomine Desiderius Præsul demandat l[illegible]ri[illegible] q[illegible] cle[illegible] nunquam habuisset Episcopum nomine Rupertum. Miserunt etiam ad P[illegible] Clementem, eius consulentes auctoritatem, quid sit opus facto rerum in [illegible] t[illegible] Quibus ille remandans iussit Ecclesias ex integro reconsecrare, ba[illegible] at[illegible] Chrismate pseudoepiscopi non rebaptizare, sed tantum confirmare, sim[illegible] natos non reordinari, sed solummodo inter ordinandos stare ad ordinationem [illegible] per solam manus impositionem recipere benedictionem. S[illegible]que in[illegible] a[illegible] vulnera matri Ecclesiæ curata sunt antidoto iustitiæ, sta[illegible] fi[illegible] Catholicæ [illegible] te Papa Tertio Clemente, Iesu Christo domino nostro [illegible] Patre & Sp[illegible] cto regnante per omnia secula seculorum. *Siste [illegible] adum Musa Chronicis [illegible] [illegible].*

Rupertus Pseudo- scop. Cabil[illegible].

Expl[illegible]cit liber secundus de Chronicis Boemorum.

APOLOGIA AD LECTOREM.

A[illegible] [illegible] [illegible] Lector [illegible] [illegible] est vt omnino tace[illegible] mu[illegible] [illegible] Veritas semper parit o[illegible]

[illegible]. *Si autem à veritate deuiantes scribere quàm se res habeant, [illegible] cum pene omnibus notæ sint causæ, nihilominus adulationis & mendacii n[illegible] tam incidimus. Siquidem huius temporis homines virtutibus nudi, [illegible] laudibus [illegible] unt ve[illegible]: quorum est maxima dementia, [illegible] moribus [illegible] decorari; & quæ sunt fauore digna minime operari. [illegible] qui non ita erat apud veteres qui quamuis di[illegible] laude fuissent, tamen [illegible] quas moderni [illegible] laudes & [illegible] ex[illegible] pu[illegible], hoc istis habetur honori. Horum [illegible] aliquando stilo exsequamur acta, quia quædam non sunt cum Deo facta. procul dubio offensam non effugiemus quorundam, qui adhuc superstites sunt, homines neophyti [illegible] atque itaci* aut ad vocem Ducis nihil aliud tam promptum in ore habent, quàm Ita domine, alius Ita [illegible] domine, tertius Ita fac domine. At non ita [illegible] fuit. Illum enim Dux maxim[illegible] qui ratione [illegible] iustitiæ ex aduerso clypeum iniquitati opposuit, & qui mal[illegible] [illegible] a[illegible] deuiantes æquitatis uno compescuit verbo veritatis. Tales nunc aut nulli aut pauci sunt: & si sunt dum tacent, quasi non sunt. Par namque est vitium aut iud[illegible]um, seu tacuisse veritatem, seu concessisse falsitatem. Unde videtur nobis multo tutius narrare somnium cui nemo perhibet testimonium, quam præsentium gesta scribere hominum. Quapropter posteris latius explananda eorum relinquimus facta: sed tamen ne ab aliquo culpemur prætcriisse intacta, summatim annotare curabimus pauca.*

* *locus mendo-sus.*

INCIPIT LIBER TERTIVS.

Rgo nouus Dux Brec[illegible]laus iunior, sed [illegible] ætate, sen[illegible]u maturior, postquam huius terræ secundum [illegible] ritum [illegible] obsequiis digne sancti Wenceslai sui patroni in [illegible] celebrauit natal[illegible], & omnibus Satrapis atque Con[illegible] magnificum per tres dies c[illegible]bus conuiuium, vbi pro [illegible] quadam [illegible] Ecclesiæ [illegible], q[illegible] commoditatem huius terræ instituens, sic[illegible] ab ipso [illegible] ætatis tyrocinio, omnem spem [illegible] in solo Dei patrocinio; ita modo principatus sui in exordio Christianæ religionis [illegible] succensus nimio, omnes M[illegible] & [illegible] ex[illegible] regni [illegible] me[illegible] similiter & lucos siue arbores, qu[illegible] at [illegible] extirpa[illegible] hic & superst[illegible] qu[illegible] vi[illegible] pagani in P[illegible] quarta feria [illegible] ba[illegible], [illegible] [illegible] & dæm[illegible] in [illegible] sepulturas quas [illegible] & in [illegible] animarum [illegible] manes ac [illegible] do [illegible] & alias [illegible] ad[illegible] Dux [illegible] exterminauit. Et quia [illegible] n & verum puro corde co[illegible], [illegible] Dei an[illegible] [illegible] placuit.

[illegible] Princeps [illegible] les in [illegible] expugna [illegible] [illegible] nicauit. [illegible] An. Do. In. M. X [illegible] de[illegible] [illegible] a part[illegible] O[illegible] m[illegible] præter [illegible] vasta [illegible] Princip[illegible] & p[illegible] [illegible] Marcæ [illegible] p[illegible] [illegible] o[illegible] m, trad[illegible] cum p[illegible] & [illegible] po[illegible] m Duci Brecislau[illegible], qu[illegible] do [illegible] tam cum pace possideret prouinciam. Ipse autem Dux [illegible] amentum, quod tributum olim duce Brecislao constitutum, D.

[illegible] x x x. [illegible], annuatim [illegible] pace [illegible]

[illegible] Incarn. M. XC[illegible] a[illegible] ante nuptialia negotia, [illegible] generalis S[illegible] Principib. Romani Imperii infra m[illegible] Quadragesima [illegible] [illegible] laus transmittit electos C[illegible] & Andream E[illegible] per [illegible] Palatino Comiti [illegible] dicto Kapotæ, [illegible] Mo[illegible] ando [illegible] o ei [illegible] & [illegible] episcopo & [illegible] teste [illegible] Mantoua corroborata [illegible] eorum electio [illegible] suffraganeis [illegible] dinati sunt Cosmas & Andreas Episcopi III. Idus Martii. ab Arch[illegible] nomine R[illegible]thardo.

Pestilentia magna.

Eodem anno fu[illegible] h[illegible], sed maxima in Theuto[illegible] par[illegible] red[illegible] s Episcopis de Moguntia, dum [illegible] per [illegible] Ecclesiam quamuis [illegible] amplam, quæ est [illegible] intrare vt audirent Missam, quia totum eius pauimentum [illegible] erat cadauere plenum. Similiter in vrbe Kaker non fuit [illegible] quatuor cadauera hominum, quam prætereuntes non [illegible] pernoctauimus campo.

[illegible] Dux Brecislaus in mense Septembri quandam matronam [illegible] dam Alberti Comitis, duxit in vxorem, Item eode[illegible] duce [illegible] Cosmas Episcopus v. Calend. Octobris consecrauit al[illegible] M[illegible], quia *Monasterium* adhuc non erat perductum ad vltimam manum.

Anno Dom. Incarn. M. X[illegible] v. Aquilonalis plaga per multas noctes in cœlo a[illegible] rubicunda.

Anno Dom. Incarn. M. XCVI. Calendis Maii, iubente gloriosissimo duce B[illegible] rum Brecislao a venerabili Episcopo Cosma consecratum est Monasterium [illegible] rum martyrum Viti, Wenceslai, atque Adalberti. Eodem anno tanta fuit c[illegible] tio imo diuina compunctio in populo Hierosolymam proficiscendi, vt pe[illegible] Th[illegible]onicis partibus, & maxime in orientali Francia per vrbes & villas permane[illegible] rent coloni. Qui quoniam propter multitudinem exercitus vna via simul ire non [illegible] terant, quidam ex eis per hanc terram nostram dum transirent, permittente Deo [illegible] ruerunt super Iudæos, & [illegible] os baptizabāt. Videns autē Cosmas Episcopus c[illegible] statuta canonum hoc [illegible] zelo Iustitiæ ductus frustra te[illegible] prohibere, ne eos [illegible] [illegible] habuit q[illegible] adiuuarent. Nam dux Brecislaus c[illegible] [illegible] Polonia super [illegible] fluminis nomine Nizzam castro e[illegible] [illegible] Byrdo, [illegible] fluuii similiter ædificabat firmissimum Castrum super altum scopulum, vnde [illegible] Camener. Quod autem Iu[illegible] non post m[illegible] os die[illegible] reiecerunt [illegible] & spre[illegible] a baptismi atq; al[illegible] tem fidei Catholicæ, & [illegible] iugo Legis Mosaycæ, Episc[illegible] latorum Ecclesiæ poterat [illegible] negl[illegible]. Iam q; [illegible] prædicto C[illegible] Camener priusquam inde abiret, dux Brecislaus Mutin[illegible] um Bosa[illegible] & Secretarium apprehendens seorsum, & multa exprobrans sibi quibus sæp[illegible] f[illegible]d[illegible]rat, dixit: *Ego si non Deum offendere metuerem [illegible] meritus e[illegible] pro[illegible] Sed nolo, quia grande nefas est corrumpere quod dei di[illegible]us operatus e[illegible] in homin[illegible].* [illegible] secum duos milites tan[illegible] spectu[illegible] & [illegible] am o[illegible] eius iussi[illegible] Nec mora, [illegible] vt ap[illegible] de[illegible] B[illegible] Cac[illegible] M[illegible]. S[illegible] nem V[illegible] habuit [illegible] solam [illegible] sciebat [illegible] c[illegible]m apprehendisse[illegible] v[illegible] [illegible] fili[illegible] atus est [illegible] & [illegible] inde [illegible] in [illegible] su[illegible] q[illegible] ben[illegible]e.

[illegible] vo[illegible] Co[illegible] radi[illegible] Klad[illegible]

[illegible] Dom. [illegible] car[illegible]. D[illegible] m e[illegible] Iu[illegible] dæis lapsi fuga, nonnulli [illegible] tim diuitias suas subtr[illegible] in Pannoniam. Vnde dux valde iratus misit Cam[illegible] a [illegible] bus, vt eos à vertice vsq; ad talos expoliarent. Qui venien[illegible]

Iudæorum deceptio.

[illegible] corsus est adeo Oges progenita [illegible], mihi [illegible] ut sibi d[illegible] mandatis: Et partu gratis cui gazas attenuati [illegible] mea sunt, sunt mea cu[illegible] Solymis res dimissa sue subsit. Propro minime [illegible] dicta W[illegible] Cæsare p[illegible] in orbe. Macri enim [illegible], macri quoque [illegible]. [illegible], Deus est [illegible] non me sed domino sunt [illegible] iubente patrata [illegible] in [illegible], Cosmas Episcopus videat quid inde agere debeat. D[illegible] & [illegible] nptes euerte[illegible], accepei [illegible] & q[illegible] tis [illegible], N[illegible] pe[illegible]. O qua[illegible] in pe[illegible] is [illegible] xis est [illegible] en[illegible] ar[illegible] um d[illegible] tiarum in E[illegible] torefuit [illegible] litum.

[illegible] anno [illegible] III. Idus Decembris Cosmas Episcopus migrauit ad Christum. [illegible] homo [illegible], simplex, patiens, & multum misericors, & [illegible] conter [illegible], recognoscentibus suas culpas [illegible] s auditor [illegible] infirmarum [illegible] fidelis visitator, [illegible] tunc [illegible] sordis nō [illegible] us exutit executor. Post cuius obitum Dux Brecislaus habens [illegible] & [illegible] dens collatam sibi a Deo potestatem eligendi Ecclesiæ sponsum [illegible] tacitamente suorum inspicere mores clericorum, & [illegible] discutere singulorū, quem ex eis [illegible] prouehere ad [illegible] gra[illegible]. Et quamuis ipse nosset inter [illegible] quo [illegible] c[illegible] illud Salomonis dictū. *Omnia fac cum con[illegible]*, a[illegible] W[illegible] c[illegible] pe[illegible] generum, virum sapientem, & in talibus [illegible] eruditum [illegible] & perspicacem, cui & ait: *Tu tempore patris mei Regis Wratislai semper in curia primus inter amicos fuisti. Tu mores & vitam Boemorū perspexisti, tu non solum laicos, verum etiam clericorum [illegible] in cute nosti: tuo consilio nunc Episcopum eligere volo.* Ad [illegible] h[illegible] p[illegible] a ve[illegible] ba[illegible] proprie respondit. *Olim*, inquiens, *dum Rex pater tuus viuit, [illegible] con[illegible] ū valuit; nunc herū viuunt hominū mores, qui semetipsos putant aliquid [illegible] nt, & qui [illegible] is nulius [illegible] quod ipsi sapiunt, placet consi[illegible]um. Sed [illegible] me[illegible] [illegible], quo[illegible] n[illegible] oqui [illegible] ulant sanctæ Ecclesiæ vtilitati v[illegible] nos decet esse abira [illegible] odio, sine [illegible] ordia [illegible] tia. Nam vbi [illegible] sunt animo, humana fallitur opinio. Me autem nec alicuius amicitia obligat, nec misericordia suppl[illegible] nec odium exagitat, nec [illegible] inflammat, [illegible] vobis [illegible] quar[illegible] itaque [illegible] at ore. Est patris tui & nunc tuus ap[illegible] nus, quem [illegible] nomine Hermannum [illegible] semper fuit Regis in seruitio constans, in commi[illegible] ag[illegible] lus executor, castus [illegible] brius, humilis & modestus no[illegible] atus & q[illegible] st in [illegible] apprime literatu[illegible] & quantu[illegible] [illegible] bonus & [illegible] sed vn[illegible] uem; si solum non obsit, quod [illegible] v[illegible] ē vo[illegible] ntatem, ait:* Haud aliter cor tuum atque meum [illegible] E[illegible] est: non enim parentela exhauriet, non liberorum [illegible] non [illegible] natorum turma [illegible] olet, quicquid [illegible] s vnde unque [illegible] totum [illegible] ma[illegible] ha[illegible]
40 [illegible] a tam [illegible] is [illegible] ous ut sit [illegible]
& [illegible] le[illegible] in vrbe ad [illegible] m [illegible]
p[illegible] laue[illegible] H[illegible]mannus pr[illegible] lauert [illegible] g[illegible] al [illegible]

[illegible] XV. [illegible] I. Cal[illegible] M[illegible]

[illegible] an[illegible] Imperator [illegible] H[illegible] us [illegible] Pa[illegible] Ra[illegible] x, [illegible] c[illegible] F[illegible] a[illegible] ve[illegible] [illegible] C[illegible] atr[illegible] us [illegible] o[illegible] e m[illegible] a, [illegible] e [illegible] a[illegible] s [illegible] c[illegible] [illegible] c[illegible] frat[illegible] dom[illegible] c[illegible] e[illegible] a[illegible] arci, qu[illegible]

[illegible] D[illegible]x Brecislaus veniens cum exercitu in M[illegible]auiam [illegible]

[illegible]

Item eodem anno Dux Brecislaus in Natiuitate domini [illegible] [illegible] ad conuiuium, quod erat in vrbe [illegible] ipse [illegible] omnibus Comitibus Boemiæ factus [illegible] [illegible] festum Dux remittit ad propria, [illegible] [illegible] dignitatis pro ministerio ex tributo quod [illegible] soluebat semper annuatim, C. marcas argenti & x. auri talenta habeat.

Anno Dominicæ Incarnationis M.C. Dux Breeislaus quibusdam ref[illegible]ren[illegible] comperit pro certo, quod Imperator in vrbe Moguntina Pascha celeb[illegible] op[illegible]nun[illegible] fore vt illuc suum electum Hermannum mitteret, qui & [illegible] Cæ[illegible] deferret, & quam expectabat a Magistro suo benedictionem [illegible] A[illegible] co[illegible] Wigberto qui similiter debuit interesse Cæ[illegible] [illegible] tempore opportuno. Sed quoniam [illegible] dus Symoniaca hæresi infamatur, relicta Moguntia [illegible] Saxonia iubente Imperatore, & collaudantibus omnibus suffraganeis Moguntinæ Ecclesiæ a Cardinali Ruperto Clementis Papæ [illegible] a[illegible]rat, ordinatus est Hermannus Episcopus in octaua [illegible] VI. [illegible] Aprilis.

Eodem anno admirabile & [illegible] memorabile [illegible] sanctissima matris Ludmillæ [illegible] miraculum [illegible] vestræ caritati [illegible]mus. [illegible] ta Ecclesi[illegible] Monaste[illegible] ex vetustate a[illegible] [illegible] Quam vt conse[illegible] rum collocat in pyxide inte[illegible] quem accepera[illegible] peplo sanctæ L[illegible] ponat eum in pyxide. Tunc P[illegible] *dimisisse auum aucam que[illegible]ere su pac.* [illegible] *di[illegible] Multa enim Deus per eius merita* [illegible] M[illegible] [illegible]

Item eius[illegible] XV. Calend. Nouem[illegible]

in vrbe Znoyem faciens permagnificum conuiuium, luxit vxorem nomine Helluck Orientalis Marchionis Lupoldi* sororem. Et quia hisdem diebus filius Conradi Lutoldus per concessum Godfridi *admissus in castrum Rakouz multas Borinoy inferebat iniurias, singulis noctibus deuastans eius villas, & refugium habens in prædictum Castrum: Vnde Dux Brecislaus valde iratus, iterum coadunato exercitu mouit castra in Morauiam, volēs vlcisci fratris iniuriam. Sed prius mittit ad Godfridū obtestans eum per antiquæ amicitiæ fœdera, quo sibi Lutoldū aut vinctum mittat sine mora, aut de castello suo eū expellat eadē hora. Quod cum non lateret Lutoldū, castellanis per fraudem foras exclusis ipse cum suis militibus vi obtinuit Casttum. Et Godfridus cū Legatis qui ad eum missi fuerant, occurrit Duci iuxta oppidum Wranou, & coram omnibus clamat, *Lutoldum perfidum esse & Reipublicæ inimicum.* Castrum verò sub fide amicabiliter præstitū, iam hostiliter ad expugnandum postulat Ducis auxilium. Cuius petitioni Dux non abnuens, admouit exercitum vrbis per circuitū. Vbi per sex hebdomadas in summa nocte & die conseritur pugna, donec fames quæ firmas expugnat vrbes, præualuit in Castro. Ea victus Lutoldus, & bello fractus, noctu clam elapsus vix solus aufugit, amissis ibi suis militibus. Qui facto mane semetipsos & Castrum tradunt in manum Ducis. Interea dum hæc pugnageritur, Paulik filius Marquardi, pædagogus Wladislai sagittatus moritur. Item Doles filius Istimit, dum per vicem suam seruat vigilias noctis, occiditur. His duobus amissis, & reddita vrbe Godfrido, Dux victor cum suis remeat in Boemiam.

* al. Leopoldi.
* Austria
Princeps Dobra.

Iamque Christi Natiuitate appropinquante & propter venationem in villa Sebecna Duce morante, quadam die inter prandendum fertur dixisse Dux ad quendam venatorem, qui non longè ab eo ad quartam sedebat mensam: *Heus Cucata, putas me nescire, quis sit inter vos, qui me quærit interficere?* Et ille (sicut erat homo vehemens in verbis) clamat: *Procul Deus hoc auertat, nec tuus oculus parcat, quin ipse citius occidatur, qui talia machinatur.* Ad hæc Dux: *Ab bone vir*, ait, *nulli fas est euitare ineuitabile fatum.* Postera autem die quia Sancti Thomæ Apostoli erat vigilia, mane audita missa it venatum: & cum in nocte iam rediret, occurrunt ei ante villam apparitores cum laternis & facibus. Moxque Lork impius latro missus à Diabolo, prosilit ex latibulo præcinctus gladio, & vt fortius valuit, inter ipsa ilia Ducem percussit venabulō. Non aliter Dux cadit in medio luco, ac si clarus lucifer cœlo cecidisset ab alto. Aduolat extemplo lugubris turma suorum, & extracta hasta seminecem leuant Ducem. Ille autem minister Sathanæ dum accelerat fugam, per noctem opacam præcipitatur cum equo in cisternam, quam præceps torrens decurrens fecerat imbre. Incertum est vtrum ipse manu sua, an gladius lapsus de vagina ita eum præcidit per mediam aluum, vt omnia sibi effluerent exta. Fit tumultus per villam: alii insiliunt equos, alii cum armis huc & illuc discurrunt, inuestigantes tanti mali machinatorem. Mox quidam inuenit eum semiuiuum: & quamuis satis ad mortem habuit vulnus, tamen amputat ense caput eius, dicens: *Infernas furias non insons ibis ad vmbras, Et Cereris genero mea facta referre memento.* Dux autem licet in tanto dolore sit positus & mœrore, illa nocte & insequenti die non relaxabat spiritum & ora à laude Dei: nunc lacrymosam pœnitentiam offerendo, nunc sua peccata confitendo, tam episcopo Hermanno quàm aliis sacerdotibus Dei. Tributum autem quod fuit eo tempore de Polonia allatum, & quicquid in sua inuenit Camera, per manus Episcopi fecit dare per Monasteria. Et cum disposuisset omnia quæ erant disponenda pro anima, *Date*, inquit, *filiolo meo lituum meum & iaculum, cætera non est meum sibi dare, quæ Deus posuit in sua potestate.* Et sic in sequenti nocte post gallicinium inter manus Sacerdotum XI. Calend. Ianuarii velut bonus Dei Athleta, vtramque hominis substantiam in sua diuisit exordia: quem procul dubio credimus aut accepisse aut iam accepturum cælestia consortia. Cuius feretrum vnus ex clero sequens vsque ad sepulchrum huiusmodi planctu iterabat dicens: *Anima Brecislai Sabaoth Adonay viuat expers thanaton, Brecislaus yskyros.* Mirares, sic fletu suo clerum & populum ciebat ad fletum, vt dum fleres, magis flere velles. Sepultus est autem cum maximo planctu suorum in polyandrio Sancti Wenceslai Ecclesiæ forinsecus ante portam à sinistris, vti ipse disposuerat. Vbi soror eius Ludmilla Deo deuota famula, supra testudines construxit arcuatam in honorē Sancti Thomæ Apostoli Capellā, & constituit vt quotidie ibi celebraretur

Brecislai Ducis cædes.

missa pro defunctis. Et quoniam statim percrebuit fama in populo, Ducem esse interfectum Bosey & Mutinæ consilio, quos antea expulerat de regno suo, dubitari à quibusdam solet, vtrum sontior sit qui consilium dat, an qui consentit vt faciat; sed reuera vterque reus: Veruntamen sontior is est, qui homicidium consiliatur, qui & se ipsum & alium criminatur. Ergo vos Brecislaum occidistis, qui vt occideretur consilium dedistis. Mittunt illico Præsul & Comites cum festinatione in Morauiam ad Boriuoy legatum, quo acceleret olim sibi à Cæsare datum totius Boemiæ accipere ducatum. Qui festinus veniens in ipsa die Natiuitatis Christi omnibus insimul fauentibus inthronizatur. Tunc Cyllenia * delet omnino sua vestigia, quæ vix impressa reliquerat in Boemia, cum exosa terras peteret cælestia. Iustitia enim erat Boemorum, vt semper inter Principes eorum maior natu solio potiretur in Principatu.

*Astraa.

BORIVOIVS Dux Bohem.

Dubr. lib. 10.

An. Dom. Incar. M.CI. Oalricus & Lutoldus filii Conradi expulsis præsidiis de Morauia, quæ ibi Boriuoy abiens reliquerat ob custodiam, rehabucrunt Ciuitates suas. Similiter Bosey & Mutina redeunt de Polonia, quibus Duce Boriuoy non ex corde, sed pro necessitate temporis concedente gratiam suam, recipiunt Ciuitates suas quas antea habuerant, Bosey, Satec, & Mutina, Lutomiricæ.

Oalricus ambit Ducatũ.

Eodem anno adit Oalricus Imperatorem in vrbe Ratisbona, & eum per amicos sollicitat precibus, & fatigat immensis promissionibus, quo sibi restituat iniuste præreptum a fratre suo iuniore Boriuoy Boemiæ ducatum. A quo Cæsar accepta pecunia dat sibi ducatus insignia & vexillum: sed in Ducem eligendi obtentum ponit in arbitrio Boemorum. Tunc Oalricus mittens Legatum valde disertum virum Neusse nomine, filium Dobremil, arguit fratrem suum Boriuoy, increpat Comites, & minatur eis, iactat se esse maiorem ætate, & secundum patriæ morem debitum sibi, iniustè sublatum per fratrem iuniorem, poscit principalis sedis honorem. Qui quamuis iustam causam habeas, tamẽ frustra caudam captas cum cornu amittas. Sic Oalricus fratrem suum Boriuoy confirmatum in solio, tarde nititur pellere de regno. Postquam verò suo referente Legato animaduertit Oalricus, nec fratrem suum cedere solio nec Comites acquiescere suo consilio, hoc solum obtinuit precibus, vt Cæsaris per licentiam liceat sibi debitam vi inuadere prouinciam: Cuius mox associantur in contubernium viri in rebus bellicis strenui, Sigardus Comes de oppido Sala, & eius frater Frisensis Episcopus, & Oalricus, atque suus per sororem gener, & Fridericus. Quorum succenderat animum ad belli studium, promittens eis aureos montes, & pollicitans suos esse fautores omnes Boemiæ natu maiores. Præterea vndecunque potuit, non paucos sibi in auxilium acquirit Theutonicos, qui pro sui stultitia æstimabant in Boemia auri & argenti pondera fore in plateis sparsa & exposita. Quibus insimul coadunatis, Oalricus cum fratre Lutoldo Augusto mense intrant partes Boemiæ, sed sinistro omine. Nam Boriuoy collecto exercitu occurrens eis, castra metatus est supra duos colles iuxta oppidum Malin, paratus in crastinum cum eis committere bellum. Theutonici verò non longe ex altera parte riuuli Wzalsa applicuerunt Castra, ita vt vterque ab vtrisque possit videri exercitus. Qui postquam animaduerterunt, vnanimem esse cum duce Boriuoy constantiam Boemorum, inquiunt Oalrico: *Vbi sunt illi Boemiæ natu maiores, quos dicebas tuos esse fautores? Recte mentitus es in caput tuum, & nos decepisti, atque in magnum deduxisti periculum.* Reuerti volunt, sed nequeunt, quia eadem via post illos Zuatopluck cum fratre suo Ottone ducens secum duas scaras veniebat duci Boriuoy in auxilium. Quid facerent? magna vnde coarctati angustia, per angustam viam & nimis arctam semitam, qua itur trans siluam ad Gabr, turpem noctu maturauerunt fugam. Ibi Episcopus Frisensis amisit Capellam suam. Ibi propter difficilem viam omnis exercitus cum rebus vsualibus proiecit sarcinam. Mane autem facto aduenientes Boemi, hoste carentia diripiunt spolia. Erant autem illo tempore Boriuoy & Zuatopluck concordes, & ad inuicem vnanimes; sed vnde orta sit inter eos discordia, parum superiora repetens exordia referam pauca.

Wladislaus Dux Polon.

An. Dom. Incar. M.CII. Wladislaus Dux Poloniæ habens duos filios, vnum de concubina progenitum nomine Zbignen, alterum ex Iuditha Wratislai Regis filia editũ nomine Boleslaũ: hos inter suum Regnũ diuidit per mediũ. Sed quoniã iuxta

vocem

vocem Dominicam, *Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet*, & sicut vulgo dicitur, *duo catti vno sacco capti insimul esse non possunt.*

An. Dom. Incar. M.CIII. Zbignen post obitum patris mox contra fratrem suum sumit arma, & promittens pecuniam associat ducem Boriuoy sibi in auxilium. Qui statim misit post Zuatopluck in Morauiam, & conuenientes simul castra metati sunt iuxta oppidum Recen. Quod audiens Boleslaus mittit Pædagogum suum Zkarbimir, & rogat Ducem Boriuoy vt sit memor affinitatis, se sibi per Iuditham eius sororem dicit propinquiorem: & insuper offert ei ad manum decem marsupia mille Marcis plena. O pecunia totius mūdi Regina, fraudis amica, fidei hostis & inimica. tu Iustitiam comprimis, recta iudicia subuertis. Te corrupti Grabissa & Protiuen Ducis Boriuoy consiliarii compellunt ipsum ducem fidem Zbignen promissam abnuere. Qui statim accepta pecunia reuersus est ad propria: & quia nec vnum obulum dedit Zuatopluck, indignatus valde & succensus ira, discedens fertur dixisse, *Incendium meum ruina extinguam.*

An. Dom. Incar. M.CIIII. Ioannes electus est in Episcopum Morauiæ. Eodem anno Zuatopluck mittit in Boemiam indagatores nequitiæ, delatores iustitiæ, seminatores discordiæ, & omnium malarum artium inuentores, quique *possent vnanimes armare in prælia fratres.* Hi fere vniuersas Boemiæ Ciuitates circumeuntes, alios pecunia corrumpunt, alios muneribus, alios promissionibus obligant, & quos sciebāt nouarum rerum auidos, aut dignitatibus priuatos, aut versatiles & animo inconstantes, omnes suis versutiis adsciscunt in partes Zuatopluck Ducis. *Zuatopluccus Dux.*

His ita patratis, An. Dom. Incar. M.CV. Sole morante in decima parte libræ, intrat Zuatopluck cum suo Comitatu Boemiā, & occurrunt sibi perfidorū agmina: quidam verò ex eis expectant, vt eum aperta ianua vrbis Pragæ recipiant infra mœnia. Sed prius eadem die Dux Boriuoy valde diluculo veniens præoccupat vrbem, & ponit in ea fortia præsidia: atque Episcopo Hermanno ea committens, se cum suis ad Wissegrad contulit. Et ecce Zuatopluck ordinatim pulchrè instructis cum sex legionibus apparet in campo: & quia nullus obuiam sibi venit ab vrbe, incertus & dubius parum substitit, & mox transuadentes fluuium Wltauam infra villam quæ dicitur Bubin, applicuerunt vrbi: Sed inueniunt clausas portas, & super muros fortiter resistentes milites. Ibi à quadam ancilla super muros astanti turpiter confusi, eadem via repedantes figunt tentoria inter vtrasque vrbes, in loco vbi Sabbato fiunt mercimonia, æstimantes quod ex vtraque vrbe sui coniuratores illa nocte confluerent ad eos: Quod cum minime fecissent, mane facto cœtu conuocato Zuatopluck sic orsus est ad eos: *Quamuis non vacet modo, vt prolixo vtar alloquio, pro re tamen pauca loquar, ne mortis occasionem timere alicui videar. Timidis enim & ignauis quibus misera vita habetur suauis, aptissima mors est: forti autem viro mortem subire in prælio, dulcius est nectare liquido. Nam ego olim mecum deliberaui, aut potiri pace & honore potiori, aut pugnando honestæ succumbere morti. Sed vobis sola nunc est mors ista cauenda, ne quis vestrum captus, & manib. post terga ligatus, aut spectaculum hostibus factus, veluti bos ad victimam ductus, cadat securi peremptus. Victis enim vna est victoria & digna laude memoria, ne incruenta hostibus contingat victoria*: Dixerat, & continuò cum suo comitatu vertens iter Morauiam, sic fatur Vecek ad Comitem: *O miserabilis fortunæ conditio, qua nunc cogor humi residere, vt noctua, qui visus eram veluti agilis aquila ascendisse fere vsq; ad nubila.* Cui Vecek *Non te*, inquit, *domine mi frangat ista aduersitas quam citius sequetur felicior prosperitas, quia & solis post aquosam nubem magis nitet claritas. Talis enim vicissitudo omnium rerum est in mundo.* Quos abeuntes Dux Boriuoy cum suis prosequitur, & quamuis septies plus de militibus habeat, tamen non audet cum eis committere prælium: quia timuit perfidiam, ne sua Castra deserentes ad hostium se transferant militiam. Prosecutus est autem eos à longè vsque ad introitum siluæ.

Anno Dom. Incarnationis M.CVI. inuentore discordiarum Diabolo seminante discordias per orbem terrarum, quidam sui cooperatores extiterunt ex Theutonicis proceres, qui seducentes filium Imperatoris, Regem videlicet Heinricum quartum, persuaserunt vt contra genitorem suum arma sumeret. Qui filii sui à facie fugiens in vrbe Ratisbona cum paucis muniuit se armis, & mittit pro Duce Boriuoy, vt sibi in auxilium cum exercitu veniat. Nec mora, venientes Boemi non longè à Ratisbona metati sunt Castra iuxta fluuium Reznam: ex altera au- *Henricus IIII. Rex Rom.*

tem parte eiusdem fluminis erant castra filii Imperatoris. Et qui videbantur esse fautores Cæsaris, primus Lupoldus Marchio Orientalis lapsus fuga noctu repatriat [illegible] suis. Dipoldus autem & Regnerus Marchiones transferunt se ad Castra Regis Henrici iunioris. Videntes autem Bœmi se esse vndique destitutos, nihilominus celeriter vt potuerunt, simul noctu maturauerunt fugam. Quod videns Imperator deserit Ratisbonam, & transiens per Australem plagam, viâ qua itur ad Necholic, intrat Boemiam. Quem Dux Boriuoy honorificè suscipiens, sicuti ipse Cæsar disponebat versus Saxoniam, dat sibi conductum per terram suam Cæsare dignum, deducens eum vsque ad generum suum Wigbertum. Inde per Saxoniam transiens, & Rhenum, perrexit Leodium, vbi non post multos dies cum vita amisit Imperium, vii. Idus Augusti.

Eodem anno Zuatopluck conuocãs eos qui secuti eum fuerant de Boemia, quid opus sit facto, iã in incepto negotio quærit consilia. Tunc Borinoy filius Hren, [illegible] ætate senior linguaque disertior, in aduersis & prosperis vir æquanimus, & in [illegible] negotiis ab ineunte ætate vir eruditus, ac plenus versutiis, his vsus est alloqui: *Varius est euentus in prælio, & nunc hi, nunc illi præualuere bello. Nos autem fratres nondum vsq; ad sanguinem pugnauimus: nondum fecimus capitibus nostris pontem, quo itur ad solium: quem vsq; [illegible] facturi sumus, si sors facere compulerit. Sed quoniam non semper armis, sed sæpius dolis ad ardua honoris venitur fastigia, nunc positis armis vtamur dolis. Talibus est artibus Troia ab Argis in decimo anno capta*, & Prudentius refert in Psychomachia, dicens: *Nil differt armis contingat palma dolisue.* Nec mora, mittitur alter (vt ita dixerim) versipellis Synon in Boemiã, mille modis instructus dolis, nepos Sapacæ: qui paratus in vtramq; fortunã casus non timuit mortis, cui apte sonat nomen virilis, quia viriliter egit: Nã sicut olim Synon Argiuos armatos equo inclusos per sua mendacia traxit Troię in mœnia, ita per istius fallidica commenta Duci Zuatopluc victa patuit Boemia. Hic vt peruẽit ad Ducem Boriuoy, genu prouolutus, fictis lacrymis rigat pedes Ducis, & tandẽ surgere iussus talia fatur: *O me miserũ, vix delituisse fuga, & vix euasisse scelestas man⁹ impii Zuatopluc. Qui si me cepisset, procul dubio hosce oculos mihi eruisset. In quo quoniam me aliter vlcisci nequeo, ó Deus omnipotens fas mihi sit eius secreta detegere; fas mihi sit omnes qui sunt in hac terra eius familiares prodere.* Sicq; miscens vera falsis, multis criminatur Zuatopluc flagitiis; & vt sibi magis credatur, dicta sua confirmat sacramentis. Talibus artibus atque insidiis vir bonus & simplex Boriuoy deceptus, & multum mendaciis credulus, ramos robustos quibus & ipse innixus sedit, & honor suus pependit, incautè præcidit, & ab alto culmine cecidit. Nam amicos suos fideles Bosey & Mutinam sæpe capere, & vt hostes Reipublicæ punire voluit. Sed quia consiliarios suos Grabislam & Protucen plenos rimarum habuit, velle suum prædictos Comites non latuit. Qui statim transferunt se ad fratrem ėius Wladislaum & iam frementi & sitienti addunt stimulos, vt magis sæuiat contra germanum suum Boriuoy, cui iam abrenunciauerat fidelitatem & fraternitatẽm suam & amicitiam, & palam miserat per Zuatopluck in Morauiam Willehalmi fratrem nomine Pulonem. Quem aduenientem Wladislaus & cæteri Comites (heu insensati, & quasi suimet hostes, & patriæ inimici ad suam perniciem trahunt rabidum lupum in ouile ouium, qui non solum oues, verum etiam ipsos dilaniaret opiliones. Ergo Boriuoy mitit vt agnus, regno priuatur. & Zuatopluck sæuior tygride, ferocior leone, inthronizatur.

Anno Domin. Incarnationis M. cvii. xi. Idus Maii hoc nonum nec prius in Boemia factum, ita adiacentes mirantur gentes, & peiora [illegible] futura Boemi vanæ mentis per præsagia augurantur. Hinc filii Pannoniæ Cassandri lætantur, [illegible] Poloniæ nequam trapi [illegible] incircumcisis labiis gratulantur, quia dum isti Principes [illegible] met ipsos inquietant, illi quiete potiuntur. Multi autem ex Comitibus, quos ipse Boriuoy de proselytis fecerat Comites, comitantur eum, & secum in Poloniam [illegible] ciscuntur. Videns autem quæ fiebant Zobieslaus, tertius natu post Boriuoy, [illegible] bonæ indolis iuuenis, secutus est fratrem in Poloniam.

Hisdem temporibus Rex Henricus quartus forte aderat in Saxonia. Ad quem Boriuoy accelerat, & illatam sibi iniuriam applorat, & vt ei iniustè sublatum restituat Boemiæ Ducatum, immensa auri & argenti pondera promittit se daturum. Protinus Rex mittens vnum de Satrapis, sic mandat Zuatopluck paucis: *Per coronam capitis mei mando tibi, vt sine dilatione ad me venias, aut si venire tardaueris, procul*

dubio

[illegible] *tuam Pragam visitabo.* [illegible] nato ex[illegible] ns, sub [illegible] iuxta oppidum [illegible] proceres & Satrapas, & propo- [illegible] m Ot[illegible] d[illegible] *Ego solus ibo & capitis mei periculo scrutabor anci-* [illegible] *Regis. Vos hic expectate dubios casus incerti euentus. De cætero Deus omnipotens* [illegible] *eueniat & subsequatur actus.* Et assumptis [illegible] apertum rui- [illegible]. O st[illegible] a vi[illegible] au[illegible] Du[illegible] v[illegible] haud [illegible] [illegible] rus R[illegible] corruptus, & a[illegible]rus vt i[illegible]. Q[illegible] aduc[illegible]en [illegible] audientia Rex iussit [illegible] in custodiam & [illegible] qui secum [illegible] eis B[illegible] Ducem, vt reducentes eum in vrbem P[illegible] Ca[illegible] Qui [illegible] es c[illegible] co, [illegible] ca- [illegible] Audiens hæc Otto, ait [illegible] *quid e[illegible] [illegible] quod timebamus euenit, & quod verebamur accidit. Eamus & videamus [illegible] Regi[illegible] dextra eum nostra defendat ab ista.* Et ordinatis ex electis m[illegible] [illegible] ra[illegible] scendentes montes, mane diluculo [illegible] C[illegible] [illegible] lapsus fuga [illegible] uerat: quia quidam profugus ex Castris O[illegible], ca[illegible] [illegible] tuerat.

Sua[illegible]

Præsul autem Hermannus vir prudens & [illegible] stus, inter varios casus [illegible] ducis [illegible] inter Scyllam & Charybdim positus, ne videretur vtrami[illegible] p[illegible] corum in- [illegible] cam secutus, secessit ad amicum suum Ottonem Bamber[illegible] Ecclesiæ episco- [illegible] v autem licet quod petierat non obtinuit, tamen q[illegible] pr[illegible] at Regi [illegible] am persoluit. Quia vero omnes homines, vti res se [illegible] magni atque [illegible] sumus: ecce Dux magni nominis positus in custodia cuiuslibet paruissimi [illegible] obtemperat iussis, & a minus dignis laceratur opprobriis. Ali secum quan [illegible] pectore versat, quoties per primos palatii Regis [illegible] am flectere tentat? [illegible] q[illegible] am manu vacua frustra pulsauit Regum [illegible] nta, promisit Regi decies mille marcas argenti. A[illegible] qu[illegible] n[illegible] d[illegible] [illegible] ent, ceruicibus gladio? Quis in angustia constitutus non libenter daret qu[illegible] [illegible] beret.

E [illegible] redemptus.

Atque si Rex ab eo centies mille talenta exigeret, nihilo [illegible] s [illegible] et, si pro [illegible] am montes aureos non promitteret? [illegible] accept[illegible] ab eo Rex [illegible] s fid[illegible], dimi[illegible] eum, & [illegible] secum [illegible] V[illegible], q[illegible] acc[illegible] [illegible] atum. Qui cum venisset P[illegible] c[illegible] ol[illegible] [illegible] ornamenta contrahit muliebria, & quidquid micabat auri & argenti in [illegible], [illegible] & [illegible] collegit vii marcarum millia. De cætero fratrem [illegible] Ottonem [illegible] S[illegible] Similiter & Præsul He[illegible] a[illegible] Ecclesiæ [illegible] a [illegible] Iudæ[illegible] po[illegible] a in v[illegible] pro q[illegible] n[illegible]. Cer- [illegible] as, non Præpositus, nō clericus, non Iudæus, n[illegible] mercato[illegible] spezita, n[illegible] [illegible] a [illegible], qui n[illegible] rre[illegible] al[illegible] q[illegible] d Duci [illegible] a ap[illegible] he[illegible] a P[illegible] st pa[illegible] s [illegible] Ot[illegible] est ad fra[illegible] de c[illegible] v[illegible] e [illegible] m.

[illegible] sicut sæpe fi[illegible] & [illegible] am [illegible] v[illegible] x [illegible] *[illegible] ad [illegible] tera natum.* Pro quo R[illegible] c[illegible] [illegible] matis c[illegible] leuat [illegible] H[illegible] vocat [illegible] e de[illegible] com[illegible] ti [illegible] paratus [illegible] expe[illegible] [illegible] p[illegible] luc- [illegible] quo[illegible] a [illegible] ns o[illegible] suam [illegible] er [illegible] tem rede[illegible] t. Iamque [illegible] embri [illegible] e in Pa[illegible] a iuxta C[illegible] Possen, [illegible] am, Veek [illegible] & Mo[illegible] a in fugam versus [illegible] t firmiter posita versus terminos Polon[illegible] [illegible] dui[illegible] bus omnem curam suam commiserat, & vt [illegible] cunctis eos præfecerat. Cumque Veeck socium suum

Henri [illegible] Zuatoplucs F.

[illegible]

[illegible] qu[illegible]dum suam [illegible] am [illegible] omissis cum tota [illegible] ex[illegible]ngeat. [illegible] exit[illegible] iuxta oppidum Luconis Veeck [illegible] N[illegible]que est [illegible] suis Mu[illegible]æ, quod [illegible] d[illegible] o [illegible] v tam au[illegible] culo[illegible] an[illegible]:. S[illegible] iam cum preme[illegible]an[illegible] a[illegible]ico[illegible] *Neque est*, inquit [illegible] C[illegible] W[illegible], postera luce [illegible] es [illegible] bus c[illegible] in [illegible], sicut leo de [illegible] in [illegible]eatrum [illegible] at rugiens, & erectis [illegible] expectat [illegible] [illegible]ns stu[illegible]am, [illegible] in medio super truncum [illegible] plus [illegible] nax quæ [illegible] succ[illegible]tur flamma: & circum[illegible]ctis omnibus, [illegible] Mut[illegible] soluit ora: O *gens inuisa*, [illegible] *Werfoui*[illegible] *generis familiares inimic*[illegible] *An vn*[illegible] *mihi exc*[illegible] *a*[illegible] *meum Iaromir in monte Wels*[illegible] *nobis quidem ludicra*, [illegible] *ludibria* [illegible] *immemor ero, quod fratrem Brecislaum qu*[illegible] *ta & frater tuus B*[illegible] *fraude maligna necastu. Quid autem mer*[illegible] *pote late*[illegible] *omnia vobis vt proprius* [illegible] *parebat*[illegible]

[illegible]

[illegible] a [illegible] C[illegible] ad [illegible]

[illegible] m proceres W[illegible] pl[illegible] intuunt equos, & volat perpeti cursu [illegible]

[illegible], & inue [illegible] ut totam illam gentem de medio tollant. [illegible] in villa Lubic [illegible] ignarus fatorum, cum se locat cum filio & uxore [illegible] astitit puer qui diceret *Ecce domine multi accurrunt sine ordine per campum [illegible]do.* A ille: *Veniunt*, inquit, *de expeditione. veniant ad nos cum Dei benedictione.* Dum *Boleslaus & familia.* [illegible] Ecce [illegible] luculentus Kyrassa aperto ostia, & fulgurans euaginato gladio cla[illegible] *cælestem, ex male conciliate, qui meum cognatũ Thomã occidisti sine causa in tẽpore Qua[illegible]ma.* Et surgens filius eius Boruch, *Quid* inquit, *fratres agitis? Si iussi sumus ut capia[illegible] sine armis & tumultu capi possumus*, & excipit incautus gladium capulotenus per me[illegible] Nec mora, & adhuc nati sanguine madentem iugulo pater excipit ensem. [illegible] res, uel urbium expugnatores, immensas diripiunt gazas, & sicut ait [illegible] *labitur [illegible] quo, quod partum est tempore longo* Iamque de tantis diuitiis nec unus fu[illegible] annus [illegible] eorum tegeretur corpus. sed sine sarcofago & obsequio funebri [illegible] & eius [illegible] Boruch, uelut iumenta sunt nudi in fossam præcipitati, VI. Calend. [illegible]emb. Scire mihi non licuit, quot capita ex illa gente leto sunt dedita: quia nec in [illegible], nec uno in loco sunt perempti. Alii namq; in forum ducti, ceu bruta animal[illegible] mactati [illegible] monte Petri decollati, multi in tectis siue in plateis sunt trucidati.

Quid autem referam de morte natorum Mutinæ, quorum mors uisa est omni cru[illegible] morte? Erant enim bonæ indolis pueruli, uultu spectabiles, uisu amabiles, qua[illegible] nec sagax artifex in albo ebore nec pictor in pariete valet exprimere. Vidimus enim [illegible] miserabiliter in forum trahi, & sæpius clamantes, *mater mi, mater mi*, cum cruentus [illegible]nifex ambos ceu porcellos sub ascella interficeret cultello. diffugiunt omnes sua [illegible]ctora percutientes, ne uideant carnificem tam crudele facinus operantem. Cæteri [illegible] rò qui superstites fuerunt ex gente illa, delituerũt fuga, alii in Poloniã, alii fugientes [illegible] noniam, de quorũ excidio simul & discidio licet amplam habeamus ad scriben[illegible] materiã, sed ne uideamur uelut hircino cantu explicuisse tragœdiam, redeamus [illegible] paulo digressi sumus, ad Chronicam.

[illegible]tum est autem, postquam Rex Henricus reuerteretur soluta obsidione à Ciuitate [illegible], Cholomannus Rex Vngariæ, non longo pòst tempore volens sibi illatas a Zua[illegible] Duce ulcisci iniurias, intrat Morauiam & eam hostiliter deuastare cepit. Nam *Colomannus R. Vngariæ.* [illegible] Rex Heinricus intentus bellicis armis ex omni parte cingeret obsidione urbem [illegible]n, Dux prædictus cum suis Boemis quidquid erat ex hac parte Wag fluminis [illegible]enopolim*quoadusque prædictus amnis influit Danubium, nihil reliquerat in[illegible] **f. Adrianopolim.* [illegible]bustum. Sæpe etiã exploratores siue speculatores a Rege Pannonico missos idem [illegible]mprehensos naso priuauerat & uisu. Quadã similiter die plusquam mille uiros [illegible] militibus a prædicto Rege ad hoc directos, quatenus per insidias aut pabulan[illegible] [illegible]tarios caperent, aut super incautos Theutonicos noctu irruerent, Dux Zuato[illegible] præcognoscens, ubi inter paludes latitabãt, repente irruens omnes usque ad unum [illegible] es missa sagena captos, alios interfici iussit, alios in eculeo suspẽsos, paucis uerò [illegible] magna pecunia uitam concesserat. Talia ob facta & alia huiuscemodi, quibus [illegible] afflixerat Dux Zuatopluc, ut audiuit Rex videlicet Cholomannum inuasisse [illegible], confestim coadunat utrumq; ex [illegible] Boemiçq; atq; Moraviæ, [illegible] in opaca nocte per siluam, ardens latenter [illegible] inimicum, & [illegible] in cra[illegible] committere pugnam inter tot millia [illegible] secum festinanti [illegible] in pupilla [illegible] prominens male præci[illegible] iam [illegible] fixus, ut [illegible] & oculi [illegible] tollẽte [illegible], reuersus est exercitus ad propria [illegible] prid[illegible] N[illegible].

[illegible] M. C. X. [illegible] una Mensis Februarii [illegible] grande inhorruerat frigus, & [illegible] erant congelata valde, Dux Zuatopluc iam eruti sanato vulnere oculi, [illegible]rum coadunato exercitu, tribus diebus & [illegible] noctibus continuo festi[illegible], & [illegible] improuiso applicuit cum exer[illegible] [illegible] si non [illegible] qui semper sunt custo[illegible] [illegible] & [illegible] redeuntibus, [illegible] fugientium ad prædictam [illegible] in agro [illegible] combustis [illegible] iumentorum & cæterarum rerum co[illegible] [illegible].

[illegible] memor iræ suæ & Indignationis contra Du- *Henrici imp. expeditio Polonica.* [illegible] Boleslaum, memor pollicitationis qua pollicitus erat compatri

[illegible] em Bo[illegible] & A[illegible]amorum [illegible] Franco [illegible] pinam [illegible] ue ad [illegible] cide [illegible] xones taxis rigidiores [illegible] ep [illegible] Ot[illegible]æ, [illegible] m [illegible] præclare [illegible] ad [illegible] vt in castr[illegible] Ducem Z[illegible]op[illegible] s ne[illegible] que ad noctem [illegible]xerunt diem. A[illegible] audac[illegible] & [illegible] a rel[illegible]busau[illegible] [illegible]de gen[illegible] V[illegible] quam vtrumque [illegible] Ducis [illegible] a [illegible] ad reg[illegible] C[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] scapulas Ducis vibrans [illegible], *[illegible] ferro.*

[illegible]

Qu[illegible] tandem [illegible], ex[illegible] *Scilicet vrd[illegible] m[illegible]* C[illegible] In castris [illegible] per noctes [illegible]. Nam [illegible] [illegible] M[illegible] autem fact[illegible], vt [illegible] Boemis [illegible] erat lugul[illegible] [illegible], vt [illegible] Principis O[illegible] m [illegible] ccinat eis du[illegible] R[illegible]dat & populus [illegible]piens per castra [illegible] *Kyr[illegible] leyson* [illegible] B[illegible]læ filius nomine Dett[illegible] curr[illegible] [illegible]iculo a qu[illegible] d[illegible] Pragam Ottonem: quem Wecec[illegible]k & v[illegible] qu[illegible] fat[illegible] nt P[illegible]ncipalis sedis prouehere ad fastigia. Quod quia [illegible] r[illegible] [illegible] efficere conabantur, frustratur eorum temeritas, & [illegible] [illegible] concion[illegible] rec[illegible]antur. Nam cum Zuatop[illegible] [illegible] mentu[illegible] confirmauerant v[illegible] obitum [illegible] p[illegible] [illegible]here[illegible]ur ad solium. Hos [illegible] os popul[illegible] P[illegible] Come[illegible], qui habuit in Vrbe W[illegible] P[illegible] [illegible] dignitate ita & sapientia præminebant, consilio præ[illegible] & [illegible] c[illegible] or, vt & sacramenta essent inuiolata, & Wladislai [illegible] p[illegible] a[illegible]nibus assentientibus obtineret. Eleuat[illegible] [illegible] in [illegible] n[illegible] a parte L[illegible]æ. Cuius de virtutibus & [illegible] [illegible] c[illegible] [illegible] ad[illegible] d[illegible], de [illegible] Vnde [illegible] *[illegible] laudare virtutem Ducis, sed [illegible] brau[illegible]* V[illegible] f[illegible] s iunior Wladislaus [illegible] p[illegible] d[illegible]ns a P[illegible] perrexi[illegible], [illegible] C[illegible] & auxil[illegible] pe[illegible] x[illegible] [illegible] c[illegible] [illegible] Pragam [illegible]

[illegible] pi[illegible] rum [illegible] ti, t[illegible] unæ c[illegible] M[illegible] *[illegible] saratum prol[illegible] n[illegible]* [illegible] vide[illegible] vider[illegible] & [illegible] comm[illegible] [illegible] plur[illegible] c[illegible]queri[illegible]s stans, [illegible] *nimis ampla cum sis, communis dominis subiecta [illegible]* [illegible]

Margin notes: *Zuatopluc[illegible] cadit* — *O[illegible] [illegible] confracte.* — *Wladislaus Dux Bohemiæ [illegible] 1107.* — *Borziuoy regno pulsus.*

Iam sunt bis deni (nisi fallor ego) dominelli, Vnde poeta catus fertur dixisse Lucanus Non sibi, sed populo graue est nimis aucta potestas. Nam quidcunque duces delirant, plectitur hoc plebs. Dixerat & [illegible] supradictum est, relicta Wissegrad ciuitate morabatur per villas in eius vicinitate [illegible] fortunæ suspensos ambiguitate, Ocyor interea ventis & fulmine fama diuersis omnes implet rumoribus vrbes, in populu multus per terram fitque tumultus. Multi enim, quibus bonæ desunt artes, rerum nouitate gaudentes, huc & illuc per villas pellantes & eas deuastantes, expectabant ambiguos fortunæ casus Ast alii quibus [illegible] & fides purior, tendunt ad principalem sedem in vrbem Pragam. Q[illegible] Haud inscii in apertam ruunt foueam, & nolentes volentesque [illegible] Ducis Boriuoy ad fatorum aleam. Quos ille benigne suscipiens, obligat sacramentis & promissionibus multis: & committens eos Grabissæ Comiti, ca[illegible] dio [illegible] secum aliis ad tutiora vrbis Wissegrad mœnia. Inde mane ad horam primam [illegible] festo die regreditur Pragam, & cum magna Cleri processione suscipitur, atque ibi audita [illegible] nerum reuersus est ad prædictam vrbem.

Eadem nocte Otto frater Zuatopluc, & Wecek Comes venientes de Castro Gradeck, cum tribus scaris militum, castra metati sunt circa Bruznicam riuulum. Mane autem facto Wissegrad oppido applicuerunt, & omnes vias circumquaque custodibus oppilauerunt, ita vt nec egredi nec ingredi posset quisque in auxilium Boriuoy. Disposuerat enim antea Dux Wladislaus, quod in prædicta vrbe Gradec ipse Natale Domini celebraret. Sed quia interim Regis Heinrici vocatione debuit in octauis Domini interesse regali synodo Ratisbonæ, præceperat Wecek Comiti vt quam studiosius posset Ottoni quem inuitauerat ad festum, administraret [illegible]. Ipse autem propter iussum Regis accelerans, in ciuitate Pilzen cum cæteris Comitibus festis diebus mansit duobus. Tertia autem die vt cognouit ea quæ gerebantur in vrbe Praga, distulit & postposuit Regis iussa: & in festo sancti Ioannis Apostoli & Euangelistæ, cum his qui secum fuerant in curte, ad mœnia prædictæ vrbis aduolat: sed clausas inuenit portas: Vidit & armatos secum pugnare paratos. Ad quos excelsa per propugnacula stantes sic orsus est, dicens: *Pacificus ad vos venio, re[illegible] me, & aperite vestro ianuas domino.* Ad hæc verba Ducis cum nullus responderet, valde iratus & multum eis minatus, flectit iter trans torrentem Bruznicam. Et vt ascendit supercilium montis, vidit in campo longam seriem armorum, in quibus Waceslaus filius Wigberti veniebat in auxilium Boriuoy Et mittens vnum [illegible] Satrapis explorat, vtrum ex aduerso an pacifici veniant. Vt autem per internuncium vtrique recognouerunt se adinuicem, prædictus iuuenis expauit, & non [illegible] er retorsit gradum, ac si durum in vepribus latentem cal[illegible] ydrum, & con[illegible] suos in vnum manipulum dixit: *Nullus nobis patet locus [illegible] [illegible] re aleam pugnæ. Hoc solum facite, ne hanc pugnam illi impune f[illegible]* Dixit, & [illegible] dunt vexillum, atque nimis clamant sanctam Mariam sibi in auxilium. Dux autem [illegible] tam sibi pro[illegible] itatem semper exosus ciuilia bella, clamo[illegible] eorum & ipsos [illegible]

[illegible] ne D[illegible] B[illegible], [illegible] Sire, inquit, *non mor[illegible] [illegible] cognoscas [illegible]* Ad hæc Wladislaus Dux [illegible] inquit [illegible] *sed* [illegible] hoc [illegible] *quot* [illegible] *bus meus* [illegible] dicto arte[illegible], p[illegible] ex [illegible] acie & ve[illegible] Dux [illegible] pre[illegible] hos [illegible] do [illegible] humano perfusus sanguine [illegible] Comite Wecena [illegible] in sua castra [illegible] ad radicem [illegible] ad [illegible]. [illegible] cla[illegible] præ gaudio [illegible] de [illegible]. Filius [illegible] medium [illegible] a[illegible] vix [illegible] quibusdam amissis, q[illegible] [illegible] mœnia Pragæ. Res similis [illegible]

[illegible] scelus [illegible] &c [illegible] cum inter [illegible] [illegible]

[illegible] gerittur bello, vbi filius patrem bello, & pater filium pro[illegible], [illegible] suum germanum ad monomachiam: Alius fratrem ceu

*Detrich Stref sius. Dubra.

f

host[illegible]m captum ligat & expo[illegible]iat, a[illegible]us cognatu[illegible] suum ob[illegible] [illegible]sam [illegible] si inimicum trucidat, Vbique [illegible] da[illegible]s ag[illegible]r abom[illegible]nabil[illegible] sce[illegible] [illegible] bone [illegible]omine quæ pater[illegible] ho[illegible] q[illegible] p[illegible] expectas qu[illegible] quos pro merito p[illegible]n[illegible]re debe[illegible]s? Interea Dux Wladislaus iam dud[illegible]m præ[illegible] Her[illegible] & Zeze[illegible]am Com[illegible]tes ad Regem Heinricum, qui forte in vrbe [illegible] berek proxim[illegible]m celebrarat Natale Domini, & promittens ei q[illegible] s[illegible] ge[illegible]ri, rogat supplex quo di[illegible]naretur aut pe[illegible]cat aut per [illegible]uos nunc[illegible] B[illegible] sti[illegible]ctu Wigbe[illegible] sublat[illegible]m fi[illegible] rest[illegible]cre[illegible]. Rex a[illegible] c[illegible] de[illegible]ratus esset V[illegible]g[illegible]e[illegible], [illegible]s t[illegible]en [illegible]cce[illegible]les a[illegible] c de[illegible]m[illegible] c[illegible]n[illegible], [illegible]o exer[illegible]u c[illegible]

Anno Do[illegible]. Incarn. M. CX. III. Calend. Ianuarii, ingressu[illegible] est Boemi[illegible]. [illegible] m[illegible]t[illegible] duos M[illegible]es D.pold[illegible]m & Bereng[illegible]m, mandat vt interposita pa[illegible] riu[illegible]y, & frater eiu[illegible] Wladislaus, simul Herm[illegible]nus Præs[illegible]l, atq[illegible]e filius V[illegible]etti, cæterique Boemiæ m[illegible]ores natu occurrant sibi ad curtem Epi[illegible]o[illegible] in villa R[illegible] Quo cum secundum Regis iussi[illegible] aduenissent, sine o[illegible] aud[illegible] B[illegible] W[illegible] c[illegible]p[illegible], Præsul[illegible] autem causa probatur esse iusta manu Regis a[illegible] P[illegible] o[illegible]s fa[illegible]ores Boriuoy, iubente Duce Wladislao, alii visu pri[illegible] cen[illegible], a[illegible] tantum rebus substantialibus expoliantur, cæteri qui hanc cladem e[illegible] re v[illegible]uerun[illegible], ad Sobeslaum filium Regis in Poloniam fugierunt. Inter quos [illegible] nes fil[illegible]us C[illegible] de gente Warsouici captus (de quo supra retulimus) iubente Vec[illegible] visu priuatus est & naso Priuitan quoque similiter in eadem comprehensus se[illegible]e, qui [illegible] senior esse in vrbe Praga: cuius super humeros alligato maxi[illegible]e [illegible]so & he[illegible]terno iure crapulato, raptus per barbam ter circa forum du[illegible]us [illegible], ca[illegible]e reboante & suum demerdante baiulum, & præcone acclamante: *Talem honorem portat, qui Duci Wladislao promissam fidem derogat.* Atque omni fo[illegible] pe[illegible]ctante præcisa super tabulam eius barba, relegatus est versus Poloniam in exilium.

Henrici III Imp. con[illegible]ntionem decidit.

Cauæ gestatio.

Nec tamen idcirco defuerunt infideles & discordiæ seminatores, qui inter[illegible] mes fratres, Wladislaum scilicet & Ottonem, tantas seminauerunt discord[illegible], v[illegible] inuicem m[illegible]s pertimescerent insidias. Vnde Otto inuitatus a fratre pertim[illegible] n[illegible]e ad festum Paschæ Post Pascha verò III. Calend. Maii ad tertiam vocation[illegible] Otto suorum militum munitus præsidiis, venit ad fratrem suum Wladislaum in c[illegible]ndictam villam, quæ dicitur Tinec super monticulos. Ibi tota die de diuersis cau[illegible] c[illegible]n-cionati, datis & acceptis inter se sacramentis, vti visum est sunt reconciliati. Sed quoniam idem Otto n[illegible]bis interdixerat forum in v[illegible]la Sekyr costel, quod pate[illegible]u[illegible] & mater pro remed[illegible]o a[illegible]arum suarum Deo & san[illegible]o Wenceslao nob[illegible] per-petuo habend[illegible]m trad[illegible]derant: ego m[illegible]ssus ex [illegible]arte fratrum, [illegible] Duce & c[illegible] n[illegible]tibus conquestus [illegible]um super Ottone, quod lucernam parentum [illegible]orum, q[illegible] d[illegible]buerat accendere, extinguebat. At ille, *Ego*, inquit, *lucernam [illegible]torum m[illegible] ex[illegible] guo, sed volo vt in potestate Episcopi sit, quod nobi[illegible] specia[illegible]ter datum [illegible] fuo. E[illegible] episcopo, n[illegible]n ali[illegible] p[illegible]na, sed D[illegible]o & sancto [illegible]ces[illegible] [illegible]obis famulan[illegible]us pra[illegible] [illegible] rest[illegible] ino.* I[illegible] D[illegible] & eius C[illegible] f[illegible]o, p[illegible] die[illegible] Ot[illegible]re[illegible]am

It[illegible]d[illegible] III. Idus Iul[illegible], indicta est [illegible]e[illegible] c[illegible] terræ [illegible]urtem [illegible]k[illegible]m, q[illegible] p[illegible] q[illegible] [illegible], veniri[illegible] caute cum p[illegible] c[illegible] valde [illegible] a[illegible] au[illegible]en[illegible]. V[illegible] c[illegible] q[illegible] vt [illegible] a[illegible], a[illegible] Q[illegible] p[illegible] a[illegible] P[illegible] a[illegible] [illegible] *Pol[illegible] [illegible] fratrem [illegible] S[illegible] sdu[illegible] [illegible]m ter[illegible] oculis. Ego autem n[illegible]um fr[illegible]e m[illegible]o p[illegible] o[illegible] vt castig[illegible]tus resip[illegible]at & c[illegible]gn[illegible]cat, atque sui p[illegible] eius dominatores semper. Boemorum Principis sint sub p[illegible], [illegible]ut au[illegible] morte Brecislaus ordinauit, qui eam primus dominio suo subiugauit* [illegible] d quid[illegible]

Otto à Wladislao capitur.

Ecce vir fortis inter armatas manus Ottonis pudiat, & vinculis mãcipatus & a facie & iucundo vultu quasi ad epulas inuitatus ibat, vsque dum retruditur vrbis Wissegrad in custodiam, ibi fertur dixisse ad eos, qui erant eum obiectuantes per vigilias milites: *Assimilantur apes linguæ mendacis amici: cuius ab ore fluit mel, cauda sed vltima pungit. Me fore per talem deceptum credite fraudem. Sed casum varia fortuna ferre necesse est. Nec fac illa meus frater mihi, sed vir iniquus sic voluit Vecek, agitur sic iudice Roscey. Quos ego si viuam, me modo sed reprimam.* Post hæc tẽpore non longo reædificato firmissimo castro Krinoplat in sylua iuxta fluuium Msam, traditus est ibi Otto armatis militibus ad custodiendum annis fere tribus.

Eodem anno duce Wladislao, & vniuersa plebe Boemorum cum iucunditate & lætitia sui patroni sancti Wenceslai celebrantibus natalitia, nuncius affuit duci qui talia retulit: *Vobis hic in tranquillitate & securitate conuiuantibus, sed fratre tuo Zobeslao, & duce Poloniorum Boleslao terram hanc depopulantibus, & populum quasi viles messis aceruos diripientibus, ego vix solus aufugi, vt hæc nunciarem tibi. Accelerate viam iam, claudite vestra promptuaria, linquite conuiuia, Mars vocat vos ad prælia, cras aderunt hostium armata mille millia.* Qui continuo surgentes de conuiuio, & celeriter exercitu collecto occurrunt eis ex ista parte amnis Cydlina iuxta pagum qui dicitur Lucica: Ast alia de parte eiusdem amnis sine rapinis & sine incendiis ibant incedentes Poloniorum Phalanges, quoadusque peruenientes iuxta oppidum Oldris applicuerunt ad vndam Labæ fluminis, inde mittunt ad Ducem Wladislaum dolo dicentes: *Non nos hostilia portamus hastilia, nec venimus pugnare, sed te fratre cum tuo pacificare. Sin autem nostris monitis acquiescere non vis, cras transibimus flumen & cætera post hæc. Amen.* Poloni irrumpunt Bohemiam.

Ad hæc Dux Wladislaus paucis respondit, *Non erit hoc anno pax sine sanguine magno. Ad fœdus pacis quia nemo venit in armis Transibis flumen: post cætera non erit imen. Flumen transibis, sed non impune redibis. Cætera quæ dicis, faciam; faccætera quæuis.* Et statim male credulus verbis hostium dolosis, cum suis nocte illa trãsuadentes fluuium ante ortum solis ex aduerso applicuerunt ripis eiusdem fluminis. Poloni autem vt viderunt dolos suos profecisse, fecerunt impetum super terram, & eam deuastantes incendiis & rapinis, vniuersa præda onerati iuxta pontes Criuici sunt castra metati. Nostrates autem qui illa nocte nimis fatigati fuerant, nec tam cito transuadere poterant, stabant stupefacti.

Vt autem Wladislaus se dolo deceptum intellexit, & suorum quorundam defides animos ad pugnandum sensit, ira & indignatio & conscia virtus in duce exarsit, & quasi tuba vehemens quæ ad bella milites concitat, ita eius oratio torpentes suorum mentes excitat: *O Boemi*, inquit, *olim fama terra marique inclyti, virtutibus egregii, triumphis eximii. Nunc vestris tributariis, quibus semper fuistis timori* [illegible] *vobis a* [illegible] *spirantibus insultant, & terram vestram deuastant. An vobis silentes pendent in fama ore enses? An soli Polonienses habent ferreos enses? Quo nobis adhuc viuere? O semp ternum nobis & nostris posteris dedecus. Ecce Ceres vestra fauillat, lares vestri vsque ad nubila fumigant, Vulcanus tota terra in superficie furit: & tamen ad* [illegible] *corda* [illegible] *gelidiora glacie non vri? Aut si cor vestrum tabescit,* [illegible] *qui tam fame languescit, cur zelo iustitiæ non exardescit? An non mouent vos* [illegible] *planctus, & vlulatus, qui tantis clamoribus ardua sydera tangit. Quis lactentium* [illegible]*, aut prægnantium gemitus, siue vxoris raptæ a pa*[illegible] *non amaro* [illegible] *percepit? Quis* [illegible] *se à lacrymis, cum infantes suos ceu agnellos v*[illegible] *interfici, aut ma*[illegible] *ab* [illegible] *videre* [illegible] *Aut qui minus dolendum esset, si non à minus dignis* [illegible] *fuisset. Certo* [illegible] *habebam, non intermittam hodie a*[illegible] *tum* [illegible]*.* [illegible] totus [illegible] exercitus [illegible] vada, [illegible] & [illegible] modo [illegible] & [illegible] phum. Sed [illegible] sæpe dictus [illegible] Trutinam [illegible] non est vbique ferunt [illegible] iussit [illegible] præcedere. [illegible] verò [illegible] pagum libra[illegible] repugn[illegible] reparatus. Hæc [illegible] supra sæpius mentionem fecimus) recederis [illegible] adhærebant, militibus dixit ad eos. *Fratres* [illegible] *quicunque pauidum aut mortis timidam habet aliquam in suo earum* [illegible] *ne esse* [illegible] *prius aut abscedat, aut nunc ab agmine nostro abscedat. Nam*

vilior est alga maris, qui nescit quam pulcrum sit mori in armis. [illegible] um vidi [illegible] pugna [illegible] es erant tamen [illegible] centu [illegible] ex latere [illegible] in peregrin [illegible], ita [illegible] o [illegible] s [illegible] ferme [illegible] s [illegible] c [illegible] s ad e [illegible] ste terræ & gentis acuto mucro [illegible] ad [illegible] nec nimia vi [illegible] obrutus [illegible] gentem occi [illegible] ruem. [illegible] vero qui in aduce [illegible] heu in [illegible] terra de [illegible] unt. Sobeslaus cum [illegible] us quam [illegible] victoria.

Bohemorum strages.

Facta est autem hæc strages VIII. Idus Octobris, in qua No [illegible] tres [illegible] Lab [illegible] ceciderunt.

Anno Domini Incarn. M. C. XI. [illegible] Zuataua [illegible] internatos [illegible] e & Epi [illegible] mediante atque Vecek Palatino C [illegible] tem [illegible] Dux Wladislaus fratrem suum So [illegible] Po- [illegible] S [illegible] ad [illegible]

Anno Domini Incarn. M. C. XII. Regum antiquorum [illegible] s Henrici [illegible] ad [illegible], Dux Wladislaus nepotem suum Brecislai [illegible] q [illegible] cum armata c [illegible] clypeis legione misit Romam. Sed quoniam [illegible] Rex [illegible] ap [illegible] c [illegible] erat, prædictus puer cum suis transiens Bauariæ alpe [illegible] e [illegible] in vrbe Verona; ibique cum eo celebrauit Pentecosten. In Augusto a [illegible] m [illegible] intrauit Rex Romam, in ingenti mu'titudine [illegible] arum [illegible] n [illegible], accepturus Imperiales fasces iuxta morem Regum. Et quia [illegible] Re- [illegible] fr [illegible] suum patrem, idcirco Papa iudicans eum infamem [illegible] eius [illegible] plere voluntatem. Quem Rex illico iussit capi, & adacto ense iugulo [illegible] tem minari. At ille timens mori, consensit eius voluntati, atque [illegible] cem pacifica [illegible] totius Romani populi & cleri fauora [illegible] acclam [illegible] Augustus vocatur & ordinatur. Altera autem die nouus Imperator [illegible] A [illegible] lico donaria, vt pro su [illegible] magnitudine humanæ credi [illegible] iussit [illegible] ita peractis reuersus est Imperator in Bauariam, & nostrates ad suam [illegible] dire patriam.

Henrici IIII. coronatio Romæ.

Anno Domini Incarn. M. C. XIII. quibusdam hominibus, qui [illegible] & [illegible] libentius referunt, relatum est Sobeslao, quod frater suus Dux Wladislaus [illegible] eum capere, id suggerente & consiliante contra eum Vecek Comite. [illegible] re- [illegible] t. *Aut ego moriar, aut quisquis ita [illegible] prius morietur quam ego capiar.* [illegible] r [illegible] magis [illegible] fratris ad Curi [illegible] Q [illegible] fer [illegible] m [illegible] fr [illegible] teris non longi [illegible] q [illegible] V [illegible] & prandio sumpt [illegible] tere [illegible] lon [illegible] sed q [illegible] x [illegible] be. [illegible] C [illegible] Vecek C [illegible] latere [illegible] Vecek C [illegible] co [illegible] a [illegible] b [illegible] s a [illegible] c [illegible] m [illegible] [illegible] p [illegible] et pr [illegible] p [illegible] s [illegible] on [illegible] nd [illegible] d [illegible] Gr [illegible] m [illegible] f [illegible] O [illegible] de ca [illegible] tu [illegible]

Vecek Comes casus.

Dopan castrum.

Post vnum mensem, sed [illegible] &u sic absoluitur. Superioris domus inter cancel [illegible] missus est per murum in sporta, atque per eunde [illegible] liter dilapsus, cum quodam milite Conrado filio Riun [illegible]

facta eadem nocte sub murum adhibuerat equis & [illegible] cut auicula emissa de cauea fugit & repetit syluam, ita [illegible] lapsi celeri fuga [illegible] in [illegible]oloniam.

Eodem anno mense Decembri Dux Wladislaus fratrem suum Ottonem soluit [illegible] vinculis, & quam olim post obitum fratris sui Zuatopluc habuerat, reddidit ei dimidi[illegible] totius Morauiæ, cum suis ciuitatibus prouinciam.

Anno Domini Incarn. M. CXIIII. mense Maio, iubente domino Ottone Rostey & eius gener, qui cognominabatur lenis Vecek, de quibus supra diximus, ambo priua[illegible] sunt lumine. Eodem anno Sobeslaus quibusdam Polonis secum assumptis veniens ad castrum Kladiko tentat precibus & promissionibus multis, quo[illegible] bi [illegible] aperirent portas vrbis. Quibus non consentientibus, sed viriliter resistentibus, iuuenis prædictus ira inflammatus succendit palatium, quod prope murum situm erat. Vento autem incumbente ex aduerso inflammata sunt propugnacula in summitate turris, quæ forte in antemurali stabant propinqua muris. Vnde vrbani [illegible] turbati iam desperantes saluti, rogant pacificam dari dextram pro vita tantummodo incolumi & singulari. Quibus concessa pace vix periculum mortis euadentibus, combusta est & funditus euersa ciuitas tota. Kladsko crem[illegible]

Anno Dom. Incarn. M. CXV. mense Ianuario, Dux Poloniorum Boleslaus auunculo suo Wladislao precarias mittit literas, scriptas in hæc verba: *Si valuerint penes te preces meæ, & obtinuerint fratri tuo germano Sobeslao locum indulgentiæ, credo quod firmum sit & stabile nostræ pacis vinculum & amicitiæ. Nam si pro inimicis te exorarem, certe deberes facere quanto magis nunc liceat mihi intercedere vt sitis concordes, quos mater sub vno corde portauit ventre? Equidem sancto Petro sciscitante vtrum fratri dimittat septies in die peccanti, dictum est à Domino, non vsque septies, sed vsque septuagies septies. Ergo hoc exemplo imbutmur, vt fratribus nostris toties indulgeamus, quot illi in nos non possunt peccare vicibus.* His exemplis & precibus dux Wladislaus compulsus, imo innata sibi super fratre commotus pietate, mense Martio iterum pristinam reuocat eum in gratiam, & dat ei ciuitatem Gradec cum tota circa adiacentem cũ quatuor castellis prouinciam. Eiusdem anni mense Iulio, dux Wladislaus, & fratres eius Otto & Sobeslaus, iuxta fluenta amnis N[illegible] cum Duce Poloniorum Boleslao indi[illegible] conueniunt ad placitum, atque [illegible] acceptis sacramentis confirmant fœdera pacis. Altera autem die immensis muneribus [illegible] tim ad inuicem oblatis, hilares ad proprios remeant lares. Interea Oalrico ducis Conradi filio ineuitabili fato è medio sublato, fratre verò eius iuniore Lutoldo olim antea similiter ab hac luce subtracto, filiis autem illorum adhuc ætate paruulis, Dux Wladislaus germano suo Sobeslao dat totam illam cum suis ciuitatibus prouinciam, quam quondam pater prædictorum fratrum Conradus habuerat. Fœdus n. Bohem. & Polon.

An. Dom. Incarn. M. CXVI. Vngara gens viribus ingens, opibus pollens, armis bellicis præpo[illegible], & c[illegible] Reg[illegible] Regis sui C[illegible] post o[illegible] principes eius [illegible] ad ducẽ Wladislau, quat[illegible] Sc[illegible] ha[illegible] tantic[illegible] pa[illegible] & am[illegible]am. Qu[illegible] Dux v[illegible] quie[illegible] ca qu[illegible] pacis [illegible] popu[illegible]. Ve[illegible] n x[illegible] V[illegible] s ut [illegible] tem[illegible] ex [illegible] ant[illegible] *Ve[illegible] tus est puer R[illegible]* ese [illegible] a[illegible] es, ad [illegible] verba remittũt r[illegible] is [illegible] fil[illegible]. [illegible] Du[illegible] ea[illegible] m [illegible] fin[illegible] tes, tre[illegible] vo[illegible] c[illegible] & p[illegible] ex aduersa [illegible] pror[illegible] os arma ca[illegible] x[illegible] opi[illegible] & [illegible] pro[illegible] iceritu[illegible] n qu[illegible] us [illegible] cuius [illegible] k[illegible] s vrbis [illegible] miles [illegible] cum a[illegible] n oo[illegible] III. [illegible] o. Ast [illegible] us. O[illegible] autem & Sobesl[illegible] q[illegible] phalanges, & totidem de Boemis fortes accipientes [illegible] um qui eos forte dirimebat, & repente irruerunt ma[illegible] aſtra. Vbi Rex & sui Proceres cum episcopis nihil sci[illegible] de pugna quæ facta fuerat, sedebãt & bibebãt & epulabãtur splẽdidè? Quid multa? Stephanus R. Vngar.

Nisi Archiepiscopus Laurentius cum Rege citius aufugisset, nec ipse periculum mortis euasisset. Certe tot nobiles & ignobiles interierunt Pannones, quot nec tempore sancti Oalrici * iuxta fluuium Lech interisse referuntur. Illae autem (quas praediximus) hospitae legiones, qui etiam contra nostrum Ducem bello praeualuerant, reuertentes a caede vt viderunt suos profugos, alios coaceruatim prostratos, & hostes in castris tripudiantes, turpem inierunt fugam. Quos vt a longe aspexere in Castris Regis (iam enim vltra pontem Bebin posita erant castra in campis) aestimantes hostiles acies adhuc se insequi, multo plures submersi sunt in flumine Wag prae timore fugientes. Nostrates autem potiti victoria, in castris eorum nocte illa figunt tentoria, diripiunt mulieres Vngaricas gazas, scilicet ambitiosam in vasis aureis & argenteis abundantiam. *Inque suos vulgus bona caetera distrahit vsus.*

* S. Vdrici Episc. Aug.

Terraemotus.

Anno Domini Incarn. M. CXVII. III. Nonas Ianuarii, quinta existente feria, hora iam vespertinali, terrae motus factus est magnus: sed multo maior in partibus Longobardiae. Nam (vti fama referente percepimus) multa ibi aedificia ceciderunt, multa Castella sunt diruta, multa monasteria sine delubra corruerunt, & multos homines oppresserunt.

Eodem anno rerum cunctarum Comes indimota mearum Bis februi quinis obiit Boleteha Calendis.

Boriuoy restitutus.

Similiter eodem anno, & semper regnante domino nostro Iesu Christo, cuius in manu corda sunt Regum, quo etiam clementer inspirante Dux Wladislaus recordatus est fratris sui Boriuoy, cuius humilitatem iam Deus prospectans arcis de throno aetheriae miseretur homo, non potest non misereri statim praedictus dux iam nutu instinctus diuino, & Hermanni episcopi faciens omnia consilio mittit & reuocat mense Decembri fratrem suum Boriuoy de exilio, & satisfaciens sibi, ac semetipsum submittens eius dominio, iterum collocat eum in Principali solio. O mira Ducis benignitas sed magis admiranda aequanimitas, quem nec saecularis delectat dignitas, nec contristat posita honoris sublimitas. *Iuuit sumpta Ducem, iuuit dimissa potestas Tal a quo unquā audiuit? dic rogo facta.* Vtinam hoc audiret Chulomannus Rex Pannoniorum si viueret: qui metuens ne germanus suus Almus post eum regnaret, ipsum & filium [illegible] mentula priuauit & lumine. Boriuoy autem non immemor accepti beneficii, dat fratri suo dimidiam sui ducatus partem, quae sita vltra fluuium Labae tendit ad Aquilonem: eratque fratri suo licet iuniori in omnibus obediens, & semper eum praeueniens nihil sine consilio gessit.

Inundatio Vultaua.

Anno Dom. Incarn. M. CXVIII. mense Septembri, tanta fuit inundatio aquarum, quantam non reor fuisse post diluuium in orbe terrarum. Nam noster iste fluuius Wltaua repente praeceps erumpens de alueo, ah quot villas, quot in hoc suburbio domos casas & ecclesias suo impetu rapuit. Aliis namque temporibus ramen si hoc raro euenit, vt vnda affluens vix tabulata pontis tangeret, haec autem inundatio altius quam x. vlnis super pontem excreuit.

Anno Dom. Incarn. M. CXIX. III. Calend. Augusti feria vero quarta, cum esset iam inclinata dies, ventus vehemens, imo ipse Sathan in turbine a [illegible] repente irruens super solarium Ducis in vrbe Wissegrad, antiquum murum [illegible] firmissimum funditus subuertit. Et inde ma[illegible] m ex vtraque [illegible] riori & p[illegible] integra manente & inco[illegible] & citius q[illegible] festucam frangeres [illegible] es & [illegible] impetu venti fregit in frusta, & disp[illegible] haec [illegible] quacunque parte incubuit, huius terrae [illegible] as & arbores plan[illegible] stantia impetu prostrauit.

Anno Dom. Incarn. M. CXX. [illegible]

Ann Dom. Incarn. [illegible] citatem, quae [illegible] nies, [illegible] & [illegible] Maiu[illegible].

Eodem anno Dux Wladislaus reaedificauit oppidum Donin [illegible] & [illegible] diuin Castrum, quod est in Morauia situm infra fluuium [illegible] ki.

Eodem anno quidam ex Theutonicis infra terminos [illegible] a [illegible] itaue per

itur per villam Bela, interrupta rupe ædificauit Castrum. Quod audiens Dux Wladislaus, acceptis tribus scaris ex electis militibus, repente ex improuiso irruens obtinuit Castrum. Vbi in primo accessu missis de muro sagittis vulnerati sunt, non tamen ad mortem, duo milites Ducis Oalrici, filius Vecenul, Olen filius Borsa. Illos autem Theutonicos qui erant in castro capti, nisi Comes Albertus superueniens m[illegible]s precibus & innata sibi sagacitate liberasset, procul dubio iam Dux in eadem sylua omnes suspendi iussera[t]. Eiusdem anni fuit hyems nimis ventosa, & calida: & aquarum inundatio magna.

Anno Domin. Incarn. M CXXII, IX. Aprilis, fuit eclipsis Lunæ media nocte qua Iudaicum erat Phase. Eodem anno *vir sacer Hermannus doctrina lumine clarus, Ter subiit quinis Octobris fata Calendis*, Dominica iam illucescente die, in festo sancti Lamberti Episcopi & Martyris, cuius dum vixit festum deuotissime coluit, quia Traiectensi vi[c]o & ex eadem Lothrinia ortus fuit prosapia. Hic nouam vicem sedis Pontificali gerens rexit hanc Ecclesiam annis XXII, mensibus sex, diebus VII. Erat enim spectabilis, incognitis formidabilis, domesticis affabilis, morum qualitate incomparabilis, lucerna lucens in mundo & ardens, nec sub modio sed super candelabrum posita, illuminabat corda credentium verbo doctrinæ & exemplo. de cuius & alus probis actibus licet plura relatu d[i]gna eniteant, tamen ea intacta relinquimus, propter instantis temporis homines, qui nihil boni ipsi operantes aliorum benefacta credere audita renuunt. Veruntamen non videatur esse absurdum, si præpostero ordine referamus quæ antea referre debuimus. Nam prædictus Præsul cum suam ægritudinem inualescere sentiret, & paucos familiares circa lectum astare videret, ingemuit & ait: *secretum meum mihi secretum meum mihi*, & obticuit. Illi autem stabant obstupefacti, & intuebantur vultus suos ad inuicem taciti. Et paulo post Præsul iterum aperuit os suum, & inquit: *O. utinam debueram cum sanus fueram, hæc fari stando in ambone, quæ nunc compellor fateri iam spiritus meis in agone. Fateor tamen, quia ego peccator compeccantes de peccato suo nõ redargui, & potẽtes iniq; agẽtes & delinquẽtes, non solũ honoraui, verũ etiam amaui, quos increpare, & si nõ obedirent, excõmunicare debui. Postquã enim occubuit Brecislaus iunior (quo nec fuit, nec erit Dux melior) hac in terra floruit iniquitas, germinauit superbia, pullulauit fraus, dolus, & iniustitia: & ego semper dolens dolui, quod mihi cum bono Duce non licuit mori. Væ mihi, quia silui, quia apostatricem gentem non reuocaui, nec in gladio anathematis pro Christo dimicaui: sed me ipsum & populum Christianũ passus sum per tactũ manus cũ gente nõ sancta pollui: sicut scriptũ est: Qui tangit immũdum immundus erit: & qui tetigerit picem, inquinatur ab ea: aut quæ conuentio Christi ad Belial? Apostatricem gentem dico Iudæos, qui per nostram negligentiam post baptismum relapsi sunt in Iudaismum. Vnde valde timeo, ne Christus mihi hoc obiiciat, & inferiorem me proiiciat in Orcum. Nam huius intempestæ noctis vox mihi audita est dicens: Tu non ascendisti ex aduerso nec opposuisti murum pro domo Israel, vt stares in prælio in die Domini: Et gregem Dominicum non auro, non argento, verum Christi sanguine redemptum, per vnam morbidam ouiculam passus es contaminari & à cælesti regno exterminari. Heu mihi misero, qualem me esse vellem, quam diuersum ab illo, qualis olim eram: & nunc [illegible] mihi d[illegible] e, q[illegible] parũ boni me fe[ci]sse video.* Dixit [illegible], & [illegible] im [illegible] pr[illegible] h[illegible] acuas f[illegible] auras. *Post hũc Meinardus* [illegible] *Præsul in ordine denus.*

[illegible] o [illegible] mense Martio Comes Bznata de Hier[illegible] ol[illegible] s simul & de Galiciare[illegible] d[illegible] a[illegible] x[illegible] Calend. Nouembris o[illegible] t. [illegible] mel & vind[illegible] c[illegible] abunda[illegible], & f[illegible] ris creu[illegible] S[illegible] fl[illegible] s [illegible] non red[illegible] [illegible] H[illegible] a[illegible] hyem calida, vnde in sequenti æstate caruimus cu[illegible]

Anno Dom. Incarn. M. CXXIII. Mense Martio Comes [illegible], & Gum[illegible], & [illegible] & He[illegible] & [illegible] eis an[illegible] perrexerunt. Ex [illegible] s q[illegible] quidam [illegible] ierunt. Nam Comes [illegible] v[illegible] o[illegible] it, similiter & Berth[illegible] lus cliens Henrici [illegible] c[illegible] VII [illegible] *Impedior la[illegible] is, nec [illegible] promere scripto, quis fu[illegible] es [illegible] oratas [illegible] geminos tauros, in [illegible] iram.* Nam D[u]x W[ladis]laus [illegible] m[illegible] co[illegible] a fra[illegible] suum Sob[illegible] Mar[illegible] *Sobeslaus expellitur.*
ti[illegible] a, & [illegible] o[illegible] bus ex[illegible] de Morauia, & reddidit Cõrado filio Lutol[illegible] P[illegible] autem quartam [illegible] ius regni, quam habuit tetrarcha Oalr[illegible] us fr[illegible] u ol[illegible] addi[illegible] Ortoni Zuatopluc ducis fratri. Sobeslaus autem fugi[illegible] facie [illegible] i germani adiit Imperatorẽ in Mogũtia, sed parũ sua profecerũt negotia.

Quia sine pecunia apud omnes Reges vanæ sunt cuiuspiam preces, & lingua obmutescit lu... tia. Tunc veluti lupus, qui inhians inuadit gregem, & ... capplans cum nihil prendit, ful... tens caudam repetit syluam: sic Sobeslaus apud Cæsarem infecta causa redit ad Wigbertum, & apud eum per septem menses ... satus est. Deinde mense Nouembri transit in Poloniam, quem Dux Boleslaus honeste in sua recepit. Coniugem autem eius Almuse, Ducis gnatam Stephanus Rex Pannonicus gratanter recepit, recognoscens cognatam suam.

Item in quadragesima fere per vniuersum orbem aeriæ potestates ... stellæ, et si non ceciderunt, visæ sunt tamen recidisse in terram. Huic simile Dominus dicit in Euangelio: *Videbam Sathanam quasi fulgur de calo cadentem.*

Eodem anno maxima fuit vbertas tam Autumno quam Vere seminibus, nisi quod grando locis nocuit in pluribus. Mel autem in campestribus ..., in syluestribus locis minime. Hyems aspera fuit nimis & niuosa. Iamque ... vrgente anno Marchionis Deda extrema stirpe fato extirpata, ... Imperator ... *Marchionatus Deda.* ticus prædicti Deda Marchionatum putans hærede desolatum, dederat V... potentiam. Sed erat in Saxonia quidam nomine Conradus ex tribu ciusdem ... *Luderus Dux Saxon.* tus, ad cuius manus iure pertinebat ille Marchionatus. Vnde Dux Luder... Saxones valde indignantes contra Imperatorem, susceperunt bellum aduersus Wigbertum.

Hisdem diebus Dux Wladislaus & Otto, sicut præceperat eis Imperator, ... Boemiæ quam Morauiæ coadunato exercitu transeuntes syluam, metati sunt ... vltra oppidum Guozdec, ex aduerso prædicti ducis. Præsul autem Moguntinus ... Comes Vigbertus circa fluuium Multaua stabant grauj multitudine armati. Saxones autem positi Castra in medio dirimebant eos, nec sinebant insimul coire aduersarios suos. Tunc Dux Boemiæ & Otto miserunt ad Saxones dicentes: *Non nos per superbiam contra vos sumpsimus arma, sed iussu Imperatoris venimus in auxilium Moguntino archipræsuli, & Vigberto Comiti. Sed quoniam hi non adsunt, qui adesse & primam cōmittere pugnam debuerant, vos tantummodo cedite nobis loco, vt habeamus occasionem referendi ... & vos cessisse, & nos stetisse, & exspectasse eos in condicto loco.* Ad hæc Ludera Dux respondit dicens: *Miror vos prudentes viros apertos non deprehendere animo dolos, quibus inducti frustra contra nos mouistis arma innocuos. An vlla putatis carere dolis consilia Mo... Archipræsulis Adalberti? An nondum eius Atticam prudentiam satis experti estis? Sic notus est vobis Vigbertus, alter Vlixes, qui circa eiusdem præsulis callipodium informatus est, cur ... non veniunt: nos vt salutent, qui libenter eos resalutant? sed tutius est a longe ex... c... are, quam manu committere bellum, & alterius incommodo suum comparare commodum. Certe ... potest prospicere oculis, quid ipsi machinantur suis dolis. Sciunt enim & bene sapiunt ... vos v... ... magno nostri damno ... vincere Sax... . Sin autem ... prau... B... eniam suis defensoribus viduatam facil... ... Imperator ... Moguntinus cōsiliatur. Sic semper vester gener Vigbertus Boemus ... Nam ... quem nuper Vigbertus ob ... suam ... nisi ... reuertatur, amplius ... non creatur. Nos autem ... vas ... b... cedere loco.* Hi ... male cre... Boemi, dep... quæ est circa vrbem ... morante in ...

Anno ... Febr... Herm... frater ...

Boriwoy obiit. L... xe... H... Dux ... *bitis mense Pratonis exul in Vngaria carnis ... mente colebat. ... ampla celi lætatur in ... ... annis ... sua matus ... us atque ... & requ... animaru...* pr... Idus M... in M... Adalbert... in ... dragesima ix Ca... d. Ap... humi in Capella quæ est sub turre, inter altare ... & tumulum Gebehardi episcopi. Hic fuit cliens ... ærumna sancti Wenceslai martyris, de cuius actibus in vita ... us fa...

[illegible] Tempore [illegible] Seuerus VI. huius sedis epi[illegible] pu[illegible] [illegible] dilatās [illegible] capellam, circa sacram prædicti patroni tumbam ossa prædi[illegible] effo[illegible] (quia [illegible] non poterat fundari murus) & collocans ea in sar[illegible]ago posuerat in Camera, vbi [illegible] ca seruabantur Xenia. Item v[illegible] Idus Apri[illegible] in d[illegible] Pasch[illegible] hæ Cæsar Heinricus [illegible] us mittens epistolas ad omnes R[illegible] sui principe[illegible] & [illegible]piscopo[illegible] cepit quaten[illegible] om[illegible] o[illegible] asione postp[illegible] terti. Non. Maii in v[illegible] [illegible]berc[illegible] co[illegible] de na[illegible] curiam.

Interea S[illegible] nostri Ducis frater [illegible]nquens Poloniam, tenuit cum suis omnibus [illegible] a[illegible] Ducem Saxoniæ Lutheram, sperans tā[illegible] co[illegible] & au[illegible]lio potiri. [illegible] h[illegible]norifice sus[illegible]pi[illegible]t hospitio, & op[illegible] ato[illegible] spe po[illegible] r sol[illegible]. N[illegible] re[illegible]ictus Dux vt[illegible] Principem Boemiæ regali interesse Curiæ, misit legatum ci[illegible] hosp[illegible] te [illegible] ad Cæsarem dicens: *Regiæ potestati & imperatoriæ dignitati congruit, patientibus iniuriam clementer subuenire, & eam facientibus Iustitia rigore regaliter obuiare. Cuius gratia experimentum & Principalis censuræ nobis & cunctis gentib. dabitis documentum, si huic innocenti viro [illegible] iniuriam patienti Sobeslao iustitiam faciens, fratri suo cum recōcilies.* Vnde Cæsar valde indi[illegible]atus, respiciens ad omnem suum cœtum dixit: *Satis pro imperio iste locutus est Marchio. [illegible] nobis facit iniuriam, & vlcisci poscit iniuriam. Nam si mihi congruit (vt ipse fatetur) alienas [illegible] iniurias, cur non prius vlciscar meas? Aut quænam maior pot[illegible] esse [illegible]uria, quam quod ipse vocatus non venit ad nostra concilia? Ergo quemcunque zelus Iustitiæ & hæc mordet iniuria, spondeat nunc fidem super sacra plenaria, quod sua tollat arma, & sequatur me post f[illegible]stum sancti Iacobi Apostoli in Saxoniam.* Assentiunt omnes, & collaudant Principes, atq; coniurant bellum aduersus Saxones, secundum edictum Cæsaris.

Comitia Bambergæ.

Hi[illegible]dem diebus moritur gener Wratislai Regis Wigbertus, de quo supra satis memini. Videns autem Sobeslaus, quia fortuna & Regis censura magis iuuat fratrē suum maiorem natu, vertit iter ad Wigberti natum, quo cōsolaretur de obitu patris sui suum per sororem cogn[illegible]tum. Et exinde misit ad Poloniæ Principem S[illegible]phanum Comitem per h[illegible]nc enim sua omnia disponebat consilia. Qui cum tra[illegible] syluam, quæ est inter [illegible]oniam & Poloniam, incidit in armatas latronu manus. Qui a lon[illegible]e stantes inquiūt ad eos: *Parcimus, & miserescimus vobis, atq; concedimus vitam, Ite vestra cum pace viam. Equos*
50 *autē & omnia quæ portatis, linquite nobis: Neque enim pauci multis resistere aut fugere quitis.* Quibus Stephanus imperterritus, *Paruum*, inquit, *date spatium intre consi[illegible]um.* [illegible]is autem concedentibus, dixit Comes: *O fratres, ô socii, vltimæ tam fortis ne timeatis [illegible]ajum fortunæ mortis. [illegible] nam nobis suum franget panem, [illegible] in fu[illegible]am turpem? At si post continuatam turpiter [illegible] quis nobis tribuet necessaria vitæ? Et vtrū h[illegible]nc Barbari nob[illegible] concedant, ignoramus. Heu fru[illegible] sero pœnitebit nos, nō occubu[illegible] [illegible] er, cum diuersis pœnis a[illegible] [illegible], hunc naribus truncatum, alteru[illegible] [illegible] priuatum, dabūt nos in parabolam & fabulam cunctis [illegible].* At illi vn[illegible] [illegible] *Moriamur, Moriamur: sed videamus ne inulti moriamur.* Quos vt viderūt pa[illegible] [illegible] ad pugnam quam in tu[illegible]m aptare arma, repe[illegible]te irruunt super eos. Fit [illegible] strue[illegible] pu[illegible] inter q[illegible] inque an[illegible] inter[illegible] quag[illegible] ta fortium scuta. Presby[illegible] atorem ex eis, cui a[illegible] suas commendauerant, h[illegible] cum & phare ram fu[illegible] Quem v[illegible] us ex latr[illegible] ibus videns virum inermem, i[illegible] sequit[illegible]r [illegible]entem. At [illegible] n[illegible] valens euadere, mi[illegible] ret[illegible] o sagittam & percussit equum i[illegible] iam frontem, cecidit que eq[illegible] us & alce[illegible] eius [illegible]o. Si que fol[illegible] Pre[illegible] ter[illegible] n[illegible]ciat[illegible] vrbe [illegible], quæ [illegible] P[illegible] ctus au[illegible] [illegible] V[illegible] [illegible] [illegible] ans [illegible] ue [illegible] anu semiuiu[illegible] in[illegible] q[illegible] a B[illegible] ler super stru[illegible]. Nam [illegible] ari vt viderunt multos de [illegible] s int[illegible] ectos & alios vulne[illegible] ati v[illegible] de præ[illegible] eum in prædi[illegible]um f[illegible]m. Q[illegible] præ[illegible] atus Præfe[illegible] [illegible] in Castr[illegible] Stepha[illegible] d. Iun[illegible] moritur Sob[illegible] m temp[illegible] a[illegible] quia post obitum patris sui prædictus puer a [illegible]

[illegible] Zua[illegible] [illegible] amosissim[illegible] mine Frideri[illegible].

[illegible] a[illegible] rstus [illegible] virtus & sapientia, cunct[illegible] ernans sub[illegible] en[illegible] tus [illegible] lemetia [illegible] laque Sath[illegible] & eius filii Iaco[illegible] de[illegible] q[illegible]cunque tetigerit, inquinat; & oris anhelitus ceu Ba[illegible] erat. de quo etiā plurimi testātur veridici homines, quod sæ-

Laurentia.

Iacobus Apella.

pe [illegible] s lat[illegible] V[illegible]d[illegible] ext[illegible] [illegible] m[illegible] [illegible]no p[illegible]em vi[illegible] [illegible] un[illegible] [illegible] id[illegible] p[illegible]a [illegible] in [illegible] c[illegible] n[illegible], & [illegible] eas [illegible] t[illegible]le[illegible] c[illegible] que [illegible] nus W[illegible]la[illegible]s[illegible] xi. C[illegible] A[illegible]n[illegible] ai [illegible] c[illegible] c[illegible] M[illegible] [illegible]us [illegible] ato [illegible] c[illegible] es [illegible] vdę [illegible] e p[illegible] Ma[illegible] re[illegible], [illegible] s c[illegible] poſuerunt D[illegible] t[illegible] De[illegible] Cl[illegible] [illegible]a ab omnibus Iudæis [illegible], & [illegible] vltra Cl[illegible] r[illegible] is [illegible] ixit (Amen, Amen, [illegible] quam d[illegible], [illegible] m[illegible] hoc la[illegible] facto deleuit, & nomen ibi ætern[illegible] O Chr[illegible] la pia M[illegible] ale[illegible] ſemper deuota [illegible] promi[illegible] ſe[illegible] ua [illegible] niam [illegible] e [illegible]ta [illegible]

Item eod[illegible] Idus Augusti, xi. hora diei, ſolis eclypſis fuit, [illegible] [illegible]x[illegible] b[illegible] [illegible]tqu[illegible] um, pes mult[illegible] c[illegible] p[illegible] [illegible] n[illegible]a. S[illegible] autumnales de[illegible]erunt, ſimul & vernales, præter [illegible] [illegible]m.

Eodem anno dux Wladislaus, Dux præclarus & ven[illegible]us, Natale D[illegible] Epiphan[illegible] S[illegible] ec[illegible] m[illegible]bat[illegible] ans[illegible] bem Wiſ[illegible]. [illegible] ob[illegible] iuſdem [illegible] te [illegible] me[illegible] ve[illegible] m menſe Maii.

Anno Domini Incarn. M. C. XV. [illegible] fratr[illegible] iter [illegible] nito conſilio amicorum ſalubri, imo ſic [illegible] ponente Dei nu[illegible] cu[illegible] Comitatu de Saxonia red[illegible] & IV. Nonas Februarii pr[illegible] vrbem Prag[illegible] quæ eſt circa Cœnobium Brewnou, nodu a[illegible]cuerat. Latet cauſa, qu[illegible] d ip[illegible] faciendum di[illegible] Neque tamen t[illegible] indolis hero[illegible] ere [illegible] intraſſet, ſi no[illegible] ex C[illegible] s ex[illegible]iſſent, quorum co[illegible]o id vt t[illegible] Namque eadem nocte ret[illegible]em torquens huc & il[illegible] c per ſilu[illegible] villas latenter circuibat terram, nemini vim inferens aliquam, ſed ſem[illegible] quæritans gratiam. Omnes quidem Boemi prim[illegible] & ſecund[illegible] is cu[illegible] ius parti fauebant, ſola autem [illegible]x & pa[illegible]m ea ad[illegible]u[illegible]ant Ott[illegible] quoniam ſoror [illegible], quo p[illegible] v[illegible] u[illegible]n Otto po[illegible] i[illegible] exhauri[illegible]. I[illegible] r[illegible] æ [illegible] p[illegible] q[illegible] a incerti [illegible] ente [illegible] on[illegible] na [illegible] a i[illegible] c[illegible] m[illegible] nita & [illegible] es a[illegible] v[illegible], [illegible] t[illegible] im & ic[illegible] ad eum: *Mater [illegible] ma, [illegible] temi[illegible] a[illegible] enio ren[illegible] tenerum c[illegible] ue[illegible] ti m[illegible] poſſint ne[illegible] ars pe[illegible]o, [illegible] dq[illegible] nt [illegible], [illegible] e enim [illegible] di[illegible]it, Honora patrem [illegible] lacrymisque obor[illegible] imp[illegible]trare quo[illegible] emi[illegible], [illegible] pacat[illegible] q[illegible] meo [illegible] ide[illegible] at [illegible] ben[illegible] ſi[illegible] m[illegible] e non[illegible] u[illegible] men n[illegible] m[illegible] nn[illegible] in [illegible] nu[illegible] pr[illegible] m[illegible]. [illegible] a qui[illegible] cit [illegible] tur [illegible] ju[illegible] m pro[illegible] nrata. [illegible] aute[illegible] rem [illegible] ua [illegible] m niun[illegible] e m[illegible] [illegible] ueu[illegible] f[illegible]ueam & [illegible]. [illegible] uem [illegible] un[illegible] germ[illegible] mu[illegible]m n[illegible] u[illegible] pat[illegible] ni ſoliū[illegible]* [illegible] col[illegible] lacrymantem, hæc adiecit dicens: *[illegible]on tua [illegible] m[illegible] depl[illegible] fratris tui miſerabiliorem morte vitā defleo, qui profugus [illegible] m[illegible] quam infeliciter viuere.* Cui natus perfuſus faciem lacrym[illegible], [illegible]

faciam quod hortaris. nec sum adamante vel Charybdi genitus, vt non reminiscar vterini fratris. **Otto Episc. Bamberg Pomeranorum Apostolus.** interea rediens Præsul Bambergensis Ecclesiæ Otto, miles Christi inclytus, victis & destructis Pomoranorum idolis, visitat Ducem iam viribus præ infirmitate deficientem. Cui Dux cum sese & animam suam per sanctam confessionem commisisset, non posse prius dari aut consequi indulgentiam Præsul spopondit, quam fratri suo pacem veram, & firmam promisisset gratiam. Moxque Præsul prædictus curam animæ eius & causam perficiẽdæ pacis Meinardo iniungens episcopo, iuxta principalem munificentiam valde donis onustatus tenuit viam. festinabat enim vt ante cœnam Domini perueniret ad sedem suam. Mittitur illico pro Sobeslao: iamque palam in populo agitatur, quod olim clanculo machinabatur.

Talia vt sensit Princeps Morauiæ Otto fieri, qui semper adhærebat Ducis lateri, timens ne forsan caperetur, tristis reuertitur in Morauiã. Pacificatus est autem Wladislaus cum fratre quarta feria maioris Hebdomadæ. Post octauas autem Paschæ, II. Idus Aprilis, Dominica die, quæ tunc fuit misericordia Domini, pius & misericors Dux **Wladislai obitus.** Wladislaus non sine magno suorum planctu migrauit ad Christum, & quam semper pro nomine Christi in pauperes exhibuit, nimirũ ab ipso misericordi Domino cõsecutus est misericordiam. Sepultus est autem in ecclesia Sanctæ Mariæ virginis quam ipse ædificans Christo & eius matri omnibus Ecclesiasticis Xeniis sufficienter auxit, & satis honorificam Monachorum ibi constituit Abbatiam, loci nomen Kladaruby. *Dux fuit hic quintus, rexit dum spiritus artus. Ex eius gestis scriptis iam scire potestis, Qua dignus laude sit quoue colendus honore. Sit libri finis, nostri ducis est vbi finis.*

Quoniam quidem in exordio libri memini me dixisse hanc Chronicam sub temporibus Wladislai Ducis, & Hermanni Præsulis editam esse: quibus iam ex hac conualle lacrymosa fato transuectis ad loca forsan delitiosa, sed adhuc gestarum rerum exuberante materia, vtrum ibi littori figam anchoram, an etiam nunc furẽtibus Euris in altum carbasa tendam? Consule formosa mea doctrix nunc mihi Musa. Tu enim quæ nunquam senescis, me senem ad iuuenilia studia inquietare non quiescis: haud ignoras quod in viro quocunque sene (sicut in me) puerilis est sensus, & debilis animus. O si mihi octogenario præteritos Deus referat annos, quibus olim Leodii sub Francone Magistro tum Grammaticę tum Dialecticæ artis in viretis pratis mecum lusisti satis. O nimium amabilis iuuenibus, & suauis, semper pudica, sed nunquam vetula, cur me repetis senem? cur hebetem incitas mentem? Iam mihi annosa ætas dorsum incuruat, iam rugosæ cutis faciem deturpat, iam pectus velut sonipes fessus anhelat. Iam nox rauca ceu anser sibilat, & morbida senectus meos eneruat sensus. Certe plus me delectat mullis panis, & tosta buccella, quam tua sophismata, quæ quondam sub vestra molliter cubantes ascella, suauiter è tua tenera suximus papilla. O Sophistica cornupeta, vltro viris syllogisticis appetenda, nobis autem iam satis experta, sine senes, pete iuuenes tui similes, ingenio acutos, & in artium artibus argutos, qui nuper ad magnam mensam dominæ Philosophiæ delitiosis pasti epulis, & exhaustis totius Franciæ thesauris, noui Philosophi redeunt. Tales oratores inclyta virtus Ducis Sobeslai expectat, qui eius mirifica gesta stilo aureo mirifice deaurare queant. Quibus & ego senex, quidquid inepte deliro, vsque ad vnguem eliminandum supplex committo. Horum & omnium ista legentium cum licentia, liceat mihi præfati Ducis pluribus ex gestis aliquid contingere scriptis. Et qui me senem vituperas, ipse cum sis sapiens, thesaurum tuæ scientiæ in lucem proferas, & hunc rudem textum pro materia habeas.

Sobeslaus Dux Bohem. Syl. c. 25. Regnant Domino nostro Iesu Christo trino & vnico omnipotente deo (vti supra retulimus) Duce Wladislao ex hac luce subtracto, frater eius Sobeslaus ætate quidem iunior, sed maturis sapientia maturior, manu largus, ciuibus acceptus, plebi vtriusque sexus & ætatis gratus, omnibus Boemis insimul fauentibus, XVI. Calend. Maii iure hæreditario in principatus solio eleuatus est auito. *O qui perpetua mundum ratione gubernas, Quisnam speraret, vel quisnam credere posset, Quod pax hoc anno fieret sine sanguine magno.* Præsertim cum dominus Otto quorundam instructus consilio, tali se obligauerat sacramento, quod non prius ab vrbe Wissegrad cederet, quam aut victus plecteretur capite, aut victor potiretur principalis sedis culmine. Sed dominus noster Iesus Christus, qui dissipat & reprobat consilia Principum sanctissimi Martyris Wenceslai per meritum ita misericorditer disposuit, vti me supra referente satis caritas vestra nouit. Quapropter iam bonus Dux desinat super fratre suo simul & Ottone irasci & indignari; credat omnia ratione Dei gubernari, & nihil sine ipso posse fieri. Sed

quoniam Salomone testante, *ira in sinu stulti quiescit*, absit hoc à Reuerendissimo Duce, vt per iram & indignationem suas virtutes eximias commaculet aut per patientiam probabiles suos contaminet actus. Quos reuera si quis ob laudem sui singulatim exprimere satageret, prius diurna lux & pagina deficeret, quam incœptũ opus perficeret. Veruntamen nos vnum & præcipuum eius memoriale vestræ Caritati pandimus, in quo nimirũ omnib. pene præferendus est actu, quod tantæ potestatis Dux nunquam *mentis prædone proluit sua labra medone**. Certe non modica est virtus cuipiam potenti viro os suum refrenare, & naturalis potus non amurcam, sed eius illecebras spernere.

id est mulso, hydromele.

Eodem anno VI. Cal. Iunii quarta existente feria in hebdomada sacrosancta Pentecostes, magna nix in quibusdam sylvestribus locis descendit, & sequentibus diebus grande frigus inhorruit, atque omnigenis & maxime in autumno seminatis frugibus, simul & vineis, nec non arboribus multum nocuit, ita vt in multis locis arbusta radicitus exaruissent, & minores gelu rigescerent amnes.

Eiusdem hebdomadæ in Sabbatho III Calendas Iunii, Imperator Heinricus quartus obiit, ibiq; eiusdem Imperialis genealogia desiit, partim sterilitate fœminei sexus, partim ab ineunte ætate omni virili stirpe regali fato conclusa exitiali. Interea per Dei gratiam inclyto Duce Sobeslao in toto suo composita pace regno, heroicis cessamus à Chronicis.

FINIS CHRONICÆ BOHEMORUM Cosmæ Pragensis.

S. ADAL-

S. ADALBERTI

PRAGENSIS EPISCOPI, BOHEMORVM, POLONORVM PRVSSORVMQVE APOSTOLI,

Vita & Martyrium.

Ab auctore coaquauo, eodem nimirum

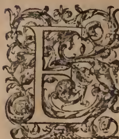
COSMA PRAGENSI DECANO

descripta.

Cuius ipse ita meminit supra lib. 1. Histor. Bohem. fol. 17.

Quo facto quid sibi suus grex responderit, aut quam ob causam eum non receperit, vel ad quas gentes inde transierit, quanta etiam frugalitatis omnibus diebus sui episcopii fuerit, quanta morum honestate enituerit, scire poterit qui vitam eius seu passionem legerit. Nam mihi tam dicta bis dicere non placet ista. Et fol. 27. testatur, de vita quoque & passione quinque fratrum S. Adalberti referre, se in animo habere. quod an præstiterit, in incerto est.

VITA VEL PASSIO SANCTI ADALBERTI EPISCOPI ET MARTYRIS CHRISTI.

I.
ST locus in partibus Germaniæ, diues opibus, præpotens armis, ferocibusque viris, quem incolæ Boemiam cognomine dicunt. Huius maxima pars infidelitatis errore præuenta creaturam pro creatore, lignũ vel lapidem pro Deo colunt: plerique verò nomine tenus Christiani, ritu gentilium viuunt, quibus causa periculi, fit res salutis. Nonnulli tamen ex eadem gente & benè credunt, & pro spe futuræ mercedis bona opera agunt.

Dubrau. lib. 6. Igitur in illis finibus, vbi Christianitatis religio pulcherrima floruit, erat vir Zlaunicus nomine, potens in honore & diuitiis, amore iustitiæ, ac operibus misericordiæ perrarus ciuis, vir magnus inter eius terræ habitatores, auro & argento locupletissimus, inter delicias fidus custos diuinæ legis, ambulans solicitè iuxta præcepta Sacerdotum, charus toto populo, sed propriè amicus pauperum. Hic accepit * vxorem dignam generis sui, & ipsam honestis moribus plenam, quæ audiendo verba vitæ plus sitiuit, eademque operando famem nõ expleuit: nec delectabatur matronarum pompis, nec auro lapidibusque preciosis, pro minimo ducens quę stulti maxima putant. Sancta erat moribus, sancta sermonibus, fortis, (vt dicunt) in ieiunio, familiaris Deo in oratione, mater lugenti pupillo, peregrino & viduæ gratissima soror. Pro his ergo & his similibus, quas ambo egerãt virtutibus, honorauerũt eos nobiles, & diuites, & coluerunt, maximè pauperum turba.

*Strezislaua.

II. Itaque cum de tam prænobili coniugio sancta proles meritò foret nascitura, inter magnanimos iuuenes, quos procreauerant, natus est illis puer speciosior cunctis, cui pòst in sacri Baptismatis lauachro datum est nomen Woytech. Iste quantus esset futurus cum ignoratum fuerit, parentes pepercerunt formæ eius, & præ nimia pulchritudine, quam habuit, destinauerunt eum sæculo. Quidquid autem pius error, vel mala venia parentum in hoc deliquit, mox culpæ proditor cœlestis iræ gladius correxit. Cerneres namque infantuli corpusculum subita magnitudine excreuisse, & præ nimia inflatione ventrem toto corpore maiorem. Sic in horas dolore maiore addito, periculum mortis imminere cœpit. Turbantur parentes, decurrunt vbertim lachrymæ patris, & curuis vnguibus lacerat ora pallida nutrix, stant mœsti fratres, sæuit dolor inter viscera matris. nec vox, nec animus, nec color certa sede manent. Tandem sub ipsa morte confugiunt ad pium & misericordem Dominum, & quæ pro hominum necessitate plus omnibus Sanctis succurrere solet, Matrem Domini appellant. Inde veniunt ad templum cum magna humilitate ac deiectione cordis, ponentesque puerum supra altare Sanctæ Mariæ, votum placabile vouerunt eum Domino. His ita factis auersa est indignatio Dei, & extenuato ventre, puer pristinæ redditur pulchritudini. Parentes verò qui causa huius mali erant, pœnitentia ducti, glorificauerunt Dominum, qui pro melioratione hominum iræ suæ flagella disponere nouit.

III. Puer autem proficiens ætate & sapientia, vbi tempus erat, Christianis imbuitur literis; nec egressus est domum patris, donec memoriter didicit Psalterium. Proinde pro discendis liberalibus studiis misit eum pater ad Archiepiscopum Adalbertum, qui ab eo, quod verbis docuit, moribus & vita nusquam recessit. Præerat autem idem sacræ vrbi, quæ Latinè Virginum Ciuitas, Græcè Parthenopolis vocatur, vrbs quondam nota populis, & vna ex magnis vrbibus, dum primus Otto sceptra regalia rexit, nunc autem pro peccatis semiruta domus, & malefida statio nautis. Ipso tempore erat Magister scholarum Ohtricus quidam Philosophus, sub quo turba iuuenum & liberorum copia multa nimis crescente studio floruerunt. Ergo Archiepiscopus ille puerum cum magna charitate suscipiens, dat sibi confirmationem sacrosancti Christianitatis,

Magdeburg.

ſmatis,& ſuo nomine Adalbertum appellans,tradidit ſcholis. Aderat ſibi diſcenti Spiritus ſemper indiuiduus comes,& currunt diuite vena ingenium,ratio,& ſenſus.Toto autem tempore ſcholaris ſtudii non æmulatus fuerat facientes iniquitatem, non ſtetit in conſilio eorum,quibus erãt inutiles actus,& puerilia negotia: ſed mox vbi longius aliquo poſitus Magiſter ei locum præbuit, occultis itineribus ad ſanctorum Martyrum domicilia confugit, vbi ſecundum menſuram temporis orationum vota perſoluens, rurſum ante occurſum magiſtri loco ſuo reſedit. Noctibus quoque, vt opus ſuum bonum ab humanis laudibus occultaret,circuit pauperes,debiles,& cæcos, quibus ſecundum modum miſeriarum amica ſolamina præſtat. Verum ne à bonæ operationis ſtudio ceſſaret.pater & eius optima mater omnia ſufficienter dederunt; quin & magiſtro ſuo aurum & argentum, & quæcunque oculis hominum digniſſima erant, offerentes, chari filii doctrinam magno pretio emerunt. Ille vero indefeſſo curſu ad omne virtutum exercitium,ſemetipſum ſemper extendens,inter ſuos collegas pulcherrimus proceſſit.Receſſu magiſtri,quando cæteri inanibus ludis & ioco laborem legendi minuerunt,ille Dauidici nectaris mella deguſtans, ſpirituali riſu ſe ſolatur. quando illi prandentes in angulis ſcholæ, dulcia obſonia magiſtro furantur, ille furtiuas orationes dominæ ſuæ mittens,Angelicam dapem ſibi mercatur.

Videamus nunc inter alias virtutes, quas habuit, ſanctæ ſimplicitatis quàm ditiſſimus erat. Quadam die dum iret de ſcholis, vnus qui erat ſocius itineris, prætereuntem puellam humo proſtrauit,de cauſa ludi eum deſuper proiecit: concurrunt ſcholares,& quidnam foret acturus,cum ingenti cachinno expectant. Ille autem quia veſtitam virginem tetigit, (ô bona ſtultitia!) iam ſe nupſiſſe veriſſimè credidit, inde erigens ſe,dein viſa virgine,dedit ſe benè ſimplex puer in amariſſimas lamentationes,atq; continuo imbre oculos humectans, *Heu me,nupſeram* inquit, & criminis machinatorem digito monſtrans, *Hic me nubere fecit.* IIII.

Hæc & ſimilia his Deo plenus infantulus iam tunc agendo, multorum oculos in ſe defixit, mirantium eius acta ac dicentium; *Benedicens benedixit hunc puerum Deus, qui infra limina pueritiæ adhuc poſitus,ad optima quæque ſic arduus ſurgit. O ter quaterque beatus, ſi hæc humanitatis ſtudia tota deuotione adimpleuerit, & arrepti operis curſum congruo exitu terminauerit.* Quibus verò cognitus erat pater & eius mirifica mater, *Non eſt mirum*, aiunt, *ſi tantus eſt de tantis parentibus ortus. patris iuſtitia floret in eo, & maternæ pietatis imago in purpureo pectore vernat?* Quot annis ſtuduit,incertum eſt:ſed quia ſecularis Philoſophiæ ſcientiſſimus erat,nouimus omnes. quem Dominus, (credo) ad hoc humanæ Philoſophiæ ſtudere voluit, vt poſt diuinæ ſapientiæ montes faciliore greſſu ſcandere poſſet; aut potius ſeculi amara paruulus potare debuit,vt poſt vir factus Dei dulcia auidiore animo hauriret.

Poſthæc magiſter ſcholarum Imperatoris ſeruitio aſſcriptus, acceſſit in regiã curtem. At Archimandrita Adalbertus debitum naturæ perſoluens,ex hoc pelago ad littora ſempiternæ beatitudinis tranſuolarat. Alumnus autem ille patriam, charoſq; propinquos reuiſens,ſub ſacræ ciuitatis Pragæ Epiſcopo * arma Chriſtianæ militiæ militaturus aſſumpſit. Nec multo pòſt cœpit languor peſſimus eundem Epiſcopum,& deteſtabili fine clauſura venit ei vltima dies. Nam in extremo anhelitu, cum tamen adhuc magna pars animæ ſuperſtes foret, aſtantibus, quorum ille adoleſcens vnus erat, hanc fabellam ægra voce retulit. *Heu mihi qualis eram, & quantum mutatus ab illo; qualem me nunc eſſe vellem! Heu me miſerum! Perdidi dies meos; iam pœnitentiæ fructus nuſquam. Perii. vbi nunc honor meus & inanes diuitiæ? O caro putribilis, & eſca vermium! vbi nunc gloria & pulchritudo vanitatis tuæ. Decepiſti me, decepiſti fallax ſeculum, promittens mihi annoſam ætatem; & ecce inſperatæ mortis gladio malè interemiſti animam meam. Sed meum ſcelus vtcunque veniabile erga pium Dominum foret,niſi quod commendatæ plebis ſcelera ad cumulum miſeriarum accedũt. Voluptates n. & deſideria eis pro lege erant, nec prohibuis furentẽ,nec prohibere potui ſponte pereuntem populum, qui adhuc hodie nil ſciunt vel faciunt, extra quod digitus Satanæ in eorum cordibus ſcripſit. Væ mihi,quia ſilui.hoc eſt quod dolet, dolebitq; in æuum. Nam ecce atræ mortis victima in infernum recta via proficiſcar, vbi vermes mei non moriuntur, & ignis meus ardebit in æternum, & vltra.* Sic ait & citius obdormiuit, factuſque eſt planctus magnus ſuper eum. Timuerunt autem timore magno; ſed præ omnibus adoleſcens Adalbertus, qui his diebus delicioſus miles erat, nocte eadem ſacco indutus cilicino, & caput cano cinere reſpergens, ſingulas circuit Eccleſias, pauperibus quoque, quæ habuit largè diſpergens, ſe & cauſam ſuam precibus Domino commendauit. Ipſi autem Epiſcopatus honorem iam V.

Dietmarο. Coſmas ſupra lib. 1. fol. 14.

tunc aliqui tacitis promissionibus; nonnulli publico sermone promiserunt.

VI. Post mortem verò Episcopi non longè ab vrbe Praga factus est conuentus desolatæ plebis, vnà cum principe illius terræ, & fit diligens inquisitio, quem pro illo ponerent. Responderunt autem omnes vno ore: *Et quis alius, nisi indigena noster Adalbertus, cuius actus, nobilitas, diuitiæ, ac vita cum honore concordant? Hic quo ipse gradiatur optime nouit, hic etiam ducatum animarum prudenter administrat.*

Eodem die dominico, quando hæc electio facta est, quidam validissimo dæmone raptus, fertur in Ecclesiam, vbi sedes Episcopalis erit, & cœpit palam confiteri mala sua, quorum sibi conscius erat. Tunc conuenerunt ministri dominicalis mensæ, orantes pro eo, & sacris verbis inimicum prosequentes. Exclamauit autem per os illius impurissimus Dæmon, dicens: *Quid mihi & vobis? Venistis detrudere me de hoc habitaculo meo? Quid prodest vos iactare inania verba? Ego illum, qui sessurus est in ista sede, valdè timeo; cumque illum video vel audio, non ausus sum stare.* Et continuò spumans Dæmon murmura & horrisona verba ingeminat, & diris dentibus diu infrendens, ad vltimum exiuit, homine sano. Die postero ante ortum solis venit nuncius dicens, *Quia heri dominus Adalbertus consensu publico electus est in Episcopum.* Concurrunt populus cum Clero glorificantes, & gratias agentes Domino, quia volens nolensque nequam spiritus confessus est electionem illius.

VII. Rediens interea de Saracenico bello adiit Veronam imperatorius apex, scilicet Otto secundus, cui fuit manus in prælio fortis, in paruo corpore maxima virtus, Augustus melior bono patre, & (vt fama meminit) per omnia Cæsar Christianissimus. Idem tunc victor & victus, pro recolligendo milite huc venerat, volens vltum ire damna victoriæ; sed nesciens, quia mors eum proxima pulsat.

* Boleslai. Ad hunc ergo Sclauonica manus perrexit, ferens legationem de parte Ducis,* & obtulit electum Episcopum; rogans eius manu popularem confirmari electionẽ. Non minus Imperator eorum dignæ petitioni adquiescens, dat ei pastoralem virgam; & cuius suffraganeus erat, Magontino Archipræsuli* in Episcopum direxit consecrandum. * Willigiso.

Consecratus ille festo amicorum Domini Iesu Petri & Pauli, multo comitatu equitat in dulcem patriam. Equus autem, cuius tergo insederat, non more frementium equorum, nec properis cursibus gradiebatur, neque auro & argento portat fulgentia frena; sed in rusticum morem torta canabe ora strictus incessit ad arbitrium sedentis. Ventum est ad sanctam ciuitatem Pragam, vbi Dux præclarus Wenezlaus quondam regnum tenuit, ac in Dei seruitio viuere suum egregiè perduxit. Postea verò sub impii fratris ferro nobile martyrium consumens, manifestis indiciis ac ingentibus hodie vsque miraculis sua merita probat. Ibi nouus ille Pontifex vincula pedum soluens, nudo pede intrat vrbem; huic humili & contrito corde orationis iura persoluens, magno gaudio ciuium Episcopalem cathedram obsederat.

VIII. Erat autem cunctis diebus Pontificatus Episcopii sui piè ac fideliter seruiens Domino, sed multo ac inproficuo labore, Christianitatis normam exercens; in populo res Ecclesiasticas sub æqua diuisione distribuit in quatuor partes: primam partem pro necessariis vel ornatibus Ecclesiæ, secundam Canonicorum commoditatibus adscripsit, tertiam verò in agmina pauperum proflua miseratione expendens; vltimæ partis summulam pro suis vsibus seruat. Præterea omni die festo plurimos pauperes ad misericordiæ opera vocat, quæ eis necessaria erant, affluente copia ministrans. Item quotidianis diebus ter quaternos habere solitus erat, quos in Apostolici nominis honorem dape & potu satiat. Raro autem extra festum aliquod vidit eum meridianus sol manducantem, & nunquam media nox somno indulgentem. Stat lectus altis plumis, & ostro rigidus, die oculos hominum pascens, nocte verò aut habuit fratrem Gaudentium, aut cœcum natum; extra quos suo cubili amicissima familiaritate iunctos, & se tertium, nemo quartus recubuit in vna domo. Ipsi verò nuda humus, vel leue cilicium, & lapis pro capitis sustentaculo somnum dabant. Nunquam saturo ventre iuit dormitum, & nondum expleto sopore surgit ad solitæ orationis continua. Corpus verò, & corporis incentiua acerrimis attriuerat ieiuniis, nec vlli vnquam voluptati animum dare volebat. Parua quies oculis, & nulla venia est defectis pedibus. Iustrauerat enim carcerem, & carcere positos, quorum longa series & infinitum agmen erat. Nulli plus nota propria domus, quam sibi erat, quis, quo nomine, & in qua parte cubaret infirmus, aut quot capita rediuiua salus vitæ, quot fatalis hora mitteret leto. quorum omnium

post

post pia obsequia sacri seminis, seruus erat, ad caminum decurrit, & satione peracta, vnde viuerent, propriis manibus se laborasse gaudebat. Hinc viator intrepidus aderat, sacris ædibus sæpius Domino precator importunus cœlestes fores pulsat, nunc longis genuum flexionibus orationem protrahit, nunc ægra suspiria cordis multo flumine rigat. De completorio vsque ad primam non exiit sermo de ore eius, & ad instar Monachicæ professionis, nocturna silentia seruat. Post primam pastoralibus causis studia sua impendit, audiens diligenter, quid cum prædato paupere peregrinus & vidua eiularent. Quando autem exteriore cura vacabat, vsque ad Missæ celebrationem Dauidicis vtitur colloquiis. Homini non locutus est verbum, quamdiu dominicæ mensæ infulatus astitit, & supra sancta sanctorum immolat angelicum panem. Post aut opera manuum laborat, aut cum charis Capellanis sacræ lectionis cibaria degustat. His ociis longum diem, talibus negotiis totam ducere noctem, hi sibi mores, hoc studium, hæc erat meta viuendi.

IX.

Post completorium cum solitis orationibus incubaret, quidam pauper cui nihil præter vitam & membra impius latro reliquit, miseris vlulatibus tẽpli ostia pulsat; quo audito, cum de erogatis opibus nullæ superfuissent, cœpit curiosius excogitare, quid illi dare posset: & cum nihil aliud occurreret, ingressus cubile, quod solum habuit, tulit inde sericum puluinar. Cui abstrahens sericum, plumas circumquaque per domum respersit; deinde ad iacentis mendici clamorem recurrens, inanem purpuram in rugam complicuit, & per coeuntium ianuarum foramina emittens, hoc fertili dono manum pauperis accumulauit. cuius furti autor cum lateret, cumque Willico domus suæ præpositus hoc inter pueros asperius inquirere vellet, prohibuit eum, dicens, *Nequaquã inimicus homo hoc fecit, sed qui indigens erat, forsan pro explenda necessitate assumpsit.*

Inter hæc sancta opera non desierant pluere prædicationis pulchræ verba. nec sibi solum bonus, sed cum pluribus cœlestium gaudiorum particeps esse voluit; singulis compassione proximus, & præ cunctis in contemplatione suspensus: sic alta petens, vt proximorum infirma non despiceret; sic infirmis proximorum congruens, vt alta petere non desisteret; sic discretionis artem seruare nouit, vt esset in eo & iustè consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina.

X.

Ipsi autem contraria voluntate ad carnalem sensum relapsi, bonum pastorem sequi noluerunt. Nouo quippe modo cum essent cœlestibus bonis pasti, peccatorum fęcibus explebantur. Ille spiritalibus adiutoriis caulas suas præmunire instat; illi destruere, quod fecit, diabolicis impugnationibus festinant. Ille à captiuitate dæmonum, vitiorum populũ liberare patat; illi eo arctius se in omni peccato obligare non cessant.

Vidit ergo Episcopus, quia diuinis legibus aduersum ire, omnibus modis festinauerunt; vidit, quod obdurato corde in Deum grandia quæque, & noua scelera adimplere meditantur, vidit optimæ gubernationis frustrari lacertos, plus etiam obesse sibi, quam populo prodesse. Deflet ergo peccatum, & amarissimo luctu prosequitur damna perditæ gentis. Ad vltimum cogitat, melius esse relinquere, quàm in cæco & sponte pereunte populo operam perdere, quòd maximè de tribus causis actum esse dicũt, qui huius rei ordinem, ipso narrante, compererunt. Prima & velut principalis causa, propter plures vxores vnius viri. Secunda propter detestanda coniugia Clericorum. Tertia propter captiuos & mancipia Christianorum, quos mercator videns infelici auro emerat, emptosque tot Episcopus redimere non potuit.

In somnis quoque apparuit ei Dominus suscitans eum, & de lento sopore surgere iubens. Inquit ille; *Quis es tu tam imperiosæ auctoritatis, vel cuius rei gratia quietem frangere iubes?* Respondit: *Ego sum Iesus Christus, qui venditus sum, & ecce iterum vẽdor Iudæis, & tu adhuc stertis?* Ille expergefactus secum tacito corde pertractat, quidnam hæc visio vellet. Admonet soluendæ quæstiunculæ socium, elegantem virum Williconem. Hic honore Præposituræ præerat cæteris. hunc vir sanctissimus consiliorum suorum participẽ fecit, cui cum suam visionem exponeret, respondit in propriá verba & cogitationes ille mitissimus heros: *Quando venduntur Christiani Iudæis, hanc venditionem patitur Iesus Christus, cuius nos sumus corpus & membra, à quo mouemur & sumus.*

XI.

Hæc S. Episcopus ęqua lance perpendens, & ab imo cordis longa suspiria trahens, amplius stare timuit; sicq; consilio doloris accepto, venit Romam, & Apostolicæ Sedis Pontificem,* quid in tanto suo populiq; discrimine agendum foret, gemebundis quæstionibus inquirit. *Commendatus*, inquiens, *mihi grex audire non vult, nec capit sermo meus in illis. in quorum pectoribus dæmoniacæ seruitutis imperia regnant; & ea regio est, vbi pro iusto virtus corporis, pro lege voluptas dominatur.*

* Benedict. VIII.

Ad hæc Apoſtolicus, *Fili*, inquit, *quia te ſequi nolunt, fuge quod nocet. Operæ pretium eſt enim, ſi cum aliis fructum facere non potes, vel teipſum non perdas. Quare in eo conſilio arripe tibi ocia contemplationis, & ſede inter eos, qui vitam quietam in ſtudiis dulcibus & ſalubribus agût.*

Hac itaque velut diuina reſponſione animatus, cum ad futura ſanctorum gaudia ardenti deſiderio anhelaret, ſtatuit ſecum, natale ſuum ſolum, notioreſque populos derelinquere. vult pro Domino peregrè proficiſci, atque velut ſub alio ſole inopẽ ducere ſenectam. Omnia dura & aſpera pro dilecto Ieſu dulcia ſibi viſa ſunt: pro diuite Chriſto anguſtam pauperiem pati, non tam labor, quam ingens amor erat. Poſt hanc ſuæ mentis deliberationem argentum pauperibus largè diſtribuens, Epiſcopalem cameram euacuauit.

XII. *Otto III. Imp.* Erat autem ipſis diebus Romæ imperatrix Auguſta Theophania, mater eius, qui modo regnat, Tertius (Deo iuuãte) Maximus Otto, cui pia cura circa pauperes eum ſummatibus viris, & benè quærentibus Chriſtum ſinceriſſima dilectio fuit. Hæc comperto quod gratia orationis exulans ille vſque Ieroſolymam pergere vellet, clam venire illum fecit, & argenti tantum, quantum iuuenis Gaudentius vix leuare poſſet, pro viatico accipere fecit. quod eadem conſequenti nocte pauperibus fideliter diuiſit, atq; ab vno denario totum expendens, nil ſibi retinuit. Deinde pueris remiſſis in patriam, mutat habitum, & aſinum pro portandis oneribus mercatus, cum tribus numero fratribus ſocium iter aſſumpſit.

XIII. Habens itaque animum Ieroſolymis ſepulchrũ Domini inuiſere, venit ad montem Caſſinum, in cuius cacumine monaſterium ſedet, quod hoc in loco primus conſtruere cœpit beatiſſimus Pater Monachorum flos & gloria Benedictus. Ibi quoque (vt Gregorii mellifluum os ſonat) vltimam vitæ partem deguit, & veræ religionis exẽplar omnibus, qui in Chriſto piè viuere volunt, digito conſcripſit. Hic cum licet agnitus non fuiſſet, tamen Domino quod futurum erat, prouidente, honorificè hoſpitio ſuſceptus eſt. Poſt paucos dies cum iter cœptum agere vellet, acceſſit ad eum illius loci Abbas, & cum ipſo admodum illuſtres viri, hæc conſilia velut à diuina arce ferentes. *Via*, inquiunt, *quam beatitudinis acquirendæ cauſa cœpiſti, longè eſt à recta via, & ab illa, quæ ducit ad vitam. Perplexitatibus quip[illegible] [illegible]gacis ſeculi carere magnanimi eſt; ſed quotidiè loca noua mutare minus laudabile eſt. Sicut enim hiberni maris inconſtantia malum nautis, ita vagatio de loco ad locum periculum ſuis ſequacibus minatur. ſtabile autem loco, & supernis vſibus eò liberius perfrui, non nos, ſed præcepta maiorum, virorumque fortium exempla tibi dicunt.* Quod conſilium prouidus heros non ſecus, quàm diuinitus datum accipiens, ibi finem laboris & cætera errabundæ vagationis ponere cogitauit.

Vide Leon. Hoſtienſ. lib. 1. Chron. Latin. cap. 17.

Hæc eo cogitante fruſtratur eum Deus, volens dilecti hominis deſideria aliquantulum dilatare, vt quanto nunc amara primum & labore parata, tanto poſt dulciora fuiſſent. Nam cum ibi monaſtica lege viuere vellet, cumque à minimo vſque ad maximum omnes hoc libentiſſimè vellent, repentè attonitas terribile verbum tranſuerberat aures. Et, *bonum eſt*, inquiunt, *vt ſtes nobiſcum, hic monachicum induas habitum, hic Deo placiturum viuere ducas, noſtras quoque Eccleſias nouo opere conſtructas, cum ſis Epiſcopus, ſacrare potes.* Quo audito ille heros iam dudum intra ſe turbatus, hæc ira dictante reddidit, *Vtrum me hominem vel aſinum putatis, vt cum amota filiorum cura Epiſcopus eſſe deſiſterem, nũc ſub nomine Epiſcopi veſtras domos conſecrarem?*

XIIII. Nec mora iuit deorſum per montis conuexa, & quaſi duorum dierum itinere acto, ad magnum virum Nilum perrexit; cuius nobile meritũ in monaſtico ordine, velut nouus lucifer in æthereo axe refulget: ſub quo etiam duce ac diuinæ artis magiſtro diſcipulorum plurima manus Deo militarunt. Hi verò omnes propriis manibus victum quærentes, ſecundum regulam ſancti Patris noſtri Baſilii cœleſtibus veſtigiis innituntur. Hac fama ductus aggreditur ſanctum ſenem, & prouolutis genibus diu profudit lachrymas, quærens ab illo reſponſa, & amica ſolaria, quem intuitus domnus Abbas Nilus, cuius meriti in conſpectu Domini viueret, iam in primo ſermone cognouit: qui & vſque hodiè ita amore Chriſti feruentem, non meminit ſe vidiſſe aliquem iuuenem. Et, *recepiſſem te*, inquit, *dulcis nate, niſi hæc ſuſceptio mihi meiſque noctura, tibi tamen minimè eſſet profutura. Etenim (vt iſte habitus & barba pili teſtantur,) non indigena, ſed homo Græcus ſum; terra autem quantulacumque eſt, quam ego & mei mecum incolunt, illorum, quos tu benè fugis, propria eſt. Sed ſi (quod Deo volente nimis vellem,) vnà nobiſcum cohabitaueris; tollunt illi, quæ ſua ſunt; ego cũ charis filiis expellor totus; tu de incerta re plus incertus eris. Quin imò accipe Pa-*

tris

tris conſilium, & vnde digreſſus es, repete vrbem Romam; quò cum angelo bono te ducente perueneris, dominum Abbatem Leonem nobis amiciſſimum ex noſtra omniumque perſona ſalutes, atq; epiſtolam noſtram feras in hæc verba: aut te apud ſe, (quod plus volo) retineat; aut ſi ei difficile apparet, ad Abbatem ſancti Sabæ mea vice commendet. Hac ſpe confirmatus regreditur ad ſacratam arcem, vrbium dominam, & caput mundi Romam.

XV. Inde cui monaſterio Abbas Leo præfuiſſet, diligenter inquirens, ad ſanctorum limina Bonifacii & Alexii, monſtrante populo, perductus eſt. Poſtquam ingreſſus eſt, & cum Abbate copia datur fandi, obtulit ſalutationem & literas, quas miſerat Abbas Nilus: quibus perlectis, vt ex longo vſu ſpiritum probare doctus erat, priuſquam recepiſſet illum, arguta arte cuncta explorat. Primum incepit indignationem ſimulare, quis qua mente præditus eſſet, auerſo vultu indagare, aſpera & dura illi prædicens, cunctaque arcana mentis eius ſagaci ingenio perquirens. Iuſtum verò ac tenacem propoſiti virum, nec dura hominis reſponſio frangere valuit, nec venientium tentationum minæ à ſemel arrepta voluntate reuocare potuerunt. Abbas verò Leo vbi non ſolùm auertere à ſuo propoſito, ſed etiam dura prædicando plus accendere poterat, acceptu rum ſe fore illum pollicetur. Statuit autem Dominum Apoſtolicum cum humiliato Antiſtite prius conuenire; vt quidquid agendum foret, tanti patris ſententia, ſuorumq; Cardinalium conſilia deliberarent. Poſt hæc rite peractis omnibus, qua die Dominus diſcipulorum ſuorum pedes lauit, ac linteo extersit, monachalem habitum ſanctus ille Epiſcopus accepit Sabbato Sancto, quando baptizati catechumeni crinalibus vinclis ſoluuntur, ſoluta eſt & ipſi capite pendens cuculla. Hinc ſecundum regulæ morem fratrum numero addictus, quærendum anguſto calle cœpit ardentius cupere Chriſtum.

Duo autem ex fratribus, qui cum eo erant, iam dudū videntes, quia ſe monachum facere vellet, non bene relicto clypeo fugam dederunt. Solus verò Gaudentius, exemplo conſtantis viri, remanens cum beato viro, Monachicam atque probabilem conuerſationem conſecutus eſt: qui etiam ſibi carne & ſpiritu duplex germanus, & ab infantia ſemper fidiſſimus comes adhæſit.

XVI. Ipſe verò omni obedientia ac humilitate ambulans inter fratres, contra bella tentationum, vitiorum intrepidus tyro accingitur: in cogitationibus ſuis ad humilem confeſſionem ſemper confugiens, quaſſatæ mentis arcana ſpiritalibus viris pandere non ceſſauit. Ceſſante verò tentationum imbre, in nouam meſſem virtutum refloruit; ac poſt victoriam ſolito clarior eluxit. Proceſſit ergò vt lux ſplendens, & creuit vſque ad perfectum diem. *Prou. 4.* Obedientia, qua donauit eum ſuus Abbas, huiuſcemodi erat, vt coquinæ fratrum aquæ miniſtratorios vſus humero apportaret; manibus quoque eorum lauandis ſimile obſequium ageret, ſic ſe cunctis fratribus ſeruire lætatur.

Nec moratur interea æmulus hoſtis, nunc aperto bello, nunc latentibus inſidiis hominem Dei impugnaturus. & cum teſtacea vaſa, nunc aqua, aliquando vino plena portaret, prædictus hoſtis callido aſtu lapſus parat, ac vt confracta in partes ſpargerētur efficiens, ſacri viri faciem ingenti rubore perfudit. Hæc dum multoties fierent, & ipſe tot vicibus veniam proſtrato corpore peteret, tandem vltor eius confuſionis reſpexit ad hæc negotia Deus. Nam vna dierum cum fratrū menſæ apportaturus foret merum, offenſo pede corruit ipſe ſuper vias, & vas ingenti cecidit ſuper marmora lapſu. audit à longe pater monaſterii, cunctique fratres per ordinem, *quomodo labitur ille heros*; neſcientes quia hunc caſum proſperrima aduerſitas comitaretur: ita enim vas ſanū & vini portio non minuta reperitur, ac ſi nulla facta foret ruina.

XVII. Item nobilis quædam fœmina monaſteriū hoc cauſa orationis ingreditur, & cum charitatem ibi facere iuſſa foret, iam ſeptem annis panem ſe non guſtaſſe profitetur. ille verò hunc abſtinentię morem pro infirmitate ei adhæſiſſe recognoſcens, allato pane ſalutiferæ Crucis ſignaculum impreſſit, ac deinde prandenti matronę apponens, *In nomine Domini mei Ieſu Chriſti, filia,* inquit, *manduca panem: non licet tibi ſanctam charitatem violare, pro eius enim amore hoc parum prandii accipere iuſſa es.* Ad hanc vocem credula mulier, panis munera deguſtans, cum gratiarum actione regreditur in domum ſuam. Ex hinc ergò communi cibo vſa eſt: rem nouam ſibi contigiſſe ciuibus narrat, ac glorificat vox omnium Dominum Deum.

Nec prætereundum eſt, qualiter cuiuſdam Ioannis filiam, qui nunc vrbis Præfectus eſſe dignoſcitur, atrociſſimus febrium dolor vexare cœpit: quam cum homo Dei ſacratiſſima ſua manu tangeret, omnis languor corporis eius imperio abſceſſit.

XVIII. Archiepiſcopus verò Magontinus beati præſulis gregem ſine paſtore ire conſpiciens, miſit legatos cum literis, per quos Dominum Apoſtolicum de ſancti viri reditu interpellat. Synodus An. DCCCCLXXXIX. Facta eſt Romæ ſynodus pro hac cauſa, & oritur vtrinque litigium grande, ex vna parte eorum qui monachum perdere timuerunt; ex alia eorum, qui paſtorem ſuum cum auctoritate quæſierunt. Cumque inuicem pugnantibus ſententiis vtraque pars diu decertarent; tandem dubiam, nunciorum Primas vix promeruit victoriam. Hic ipſe Primas frater erat Ducis, cuius terræ, qui exigebatur Epiſcopus, præfuit. Tum Apoſtolicus non tàm voluntate, quàm iure Dei permotus talia reſpondit: *Reddimus, quod iuſte quærũt; quamuis de bono patre tam degeneraſſent filii, & dabimus eum hac lege, ſi audierint eum, teneant cum Dei benedictione, faciantque ſub ipſo fructum centuplum. Si autem à conſueta iniquitate ſua recedere nolunt, hic noſter abſq; periculo ſui capitis malorum conſortia declinet.*

Hæc vbi dicta dedit, finita eſt ſynodus, & ſoluto cœtu redierunt quiſque in domum ſuã. Abſcedunt legati, monachis triſtibus, & læto animo ac magna exultatione. Cumque emenſo itinere Pragam venirẽt, eunt ei obuiam omnis ætas & ſexus, & quaſi cum ingenti gaudio acceperunt eum; dant manus, ac promittunt omnia, velut qui de ſua reuerſione oppido gauderent; & ſecundum eius præcepta priorem vitam pleniſſime emendare vellent. Sed paulo poſt cœpit eos ignauia, mollicies: & neglectis prædicationib. itur in omne nefas. Veterum quippe vitiorũ recordationibus præuenti, in carnalem patrem relabuntur, & pereunt labor paſtoralis, & diligens cura boni patris.

XIX. Inter hæc luctuoſum & miſerabile crimen exoritur. Mulier cuiuſdam nobilis cum clerico adulteraſſe publice arguitur. Quam cum more barbarico parentes dedecorati cõiugis decapitare quærerent, fugit illa per celeres auras, donec voce & curſu vſque ad optatum peruenerat Epiſcopum. Volens autem de illorum manibus mulierem liberare, clauſit eam in monaſterio ſanctimonialium, quod ſub vocabulo & veneratione ſancti Georgii cõſecratum, firmiſſimis mœnibus vallatur; claustri verò Eccleſiæ cuſtodi fideliter commendat: credens, vt fœmina inter fœminas ſolatia doloris, & ſub altaris defenſione vitæ ſecuritatem haberet. Crimen quoq; in ſe referre voluit, vt ſe ſceleris auctore magnum aliquid fieret, ſcilicet, vt pro pœnitentiæ fructibus, aut illam vitæ ſeruaret, aut ambo ſimul iuſſi morerentur. Qua voluntate, quia martyrii coronam expoſcens erat, adimpleret vtique quod voluit, niſi eum prudenter Dominus Willico prohiberet.

Impia manus interea abſconſæ mulieri ferrum necemque parans, armato milite Epiſcopale forum irruperunt. Quærunt & contumacibus Epiſcopum dictis, qui contra fas & legalia iura adulteram defendere vellet. Quod ille diuinæ contemplationis otio vacans, vbi aure percepit, cùm velut diuiſæ noctis hora eſſet, dicto verſu fregit ſilentia, & in quo clauſus erat, exiuit de templo. Deinde qui ſecum erant fratribus, pacis oſcula libans, *Bene valete*, inquit, *& pro me miſero ferte pia vota Chriſto.* Inde totus ardore martyrii flagrans, non tardiore deſiderio & curſu, quam qui fugit hoſtem, ſponte venit in hoſtem, ac medium agmen intrepido greſſu incedens, *Si me quæritis*, inquit, *præſto ſum.* Vnus autem ex illis, cui cum bonis ſemper læua voluntas erat, omnium ore talia reſpondit: *Caſſa ſpes martyrii te tenet, & nobilis gloria lethi. Erras pro certo hac ſanctitas, qua noſtrum vult fieri peccatum; non implebitur tua voluntas, ſed agitur aliquid, quod plus dolet. Quia niſi hæc meretrix nobis citius reddatur, habemus fratres tuos, in quorum vxoribus, prole & prædiis hoc malum vlciſcamur.*

Hæc dum furens Slauus contra Epiſcopum delatrauit; ecce corruptus auro proditor adeſt, qui excerpens eos clam de agmine vocat, ſeque itineris ducem præbens, domum in qua clauſa erat, domusque cuſtodem manifeſtat. Cuſtos verò tentus ab illis, nunc minis, amicis nũc affatibus, vt illam in manus eorum redderet, diu probatur. Ad vltimum mortis timore perterritus, non ſic ſibi creditam cruentis hoſtibus prodidit fœminam. Rapitur illa infelix, fruſtra preſſis altaribus, & ſub manu coniugis capitalem iuſſa eſt ſubire ſententiam. Quod cum ille velut vir iuſtus facere nollet, ſub gladio vilis vernulæ truncata pœnas male vſi corporis capite exſoluit.

XX. His atque horum maioribus popularis nequitiæ ſtudiis cum ſermo docentis Epiſcopi contraire nequiret, flet bonus paſtor; quia in morbido grege ſigna ſalutis nulla ineſſe conſpexit. Hinc pro ſpectandis ſequentibus malis oculos claudere volens, dulcis Romæ mœnia reuiſit, & naue monaſterii mutat paſtoralia frena. Congaudent illo redeunte monaſticæ plebis ſacra collegia, ac ſanctitatis ſuæ amore pariter & vtilitate perfruuntur. Dilexerunt eum omnes, ſed præ omnibus Abbas ſuus: qui & poſt ſe totis cohortibus fratrum præfecerat illum. Ille autem omni vilitate & extremitate con-

tentus,

tentus, quanto magnus erat, tanto se cunctis inferiorem præbuit; quanto spiritalibus diuitiis diues, tanto in oculis hominum paruus, pauper, & despectus esse cupiuerat. Dicunt autem Abba & fratres eius de eo, quia in omni virtute ad vnguem perfectus est, & extra Martyrium verè sanctus erat. sic de die in diem semper nouus & seipso robustior succrescens, ad diuinæ contemplationis fastigia velut castissima turtur euolauerat.

Volens autem Dominus ostendere seruo, cuius meriti viueret in conspectu suo, monstrat ei per visum duos ordines in cœlo, vnum purpureo, alterum niueo amictu: quibus sub diuersa specie singulare meritum, & propria merces; ambobus tamen esca & potus erat laus perpetua Creatoris. Et facta est vox ad eum dicens: *Inter vtrosque est tibi locus, conuiuatio mensæ, & aptissimus honor.* Cuius rei visionem Abbati suo cum exponeret, non hoc de se, sed velut sanctissimus Paulus reuelationis suæ mysteria de alio homine narrat. *Scio*, inquit, *huiusmodi hominem, cui Dominus per visum talia ostendit, & hæc ipsa donaturum se promittit.* 1. Cor. 12.

Hoc ipso tempore iter agit Romam Rex Francorum Otto tertius, pulchri Cæsaris pulcherrima proles. Decursis quippe puerilibus annis, cum iam velut lanugine barbæ floreret, tempus & virtus maior annis Imperatoriam sibi exposceret dignitatem. XXI.

Roma autem cum caput mundi & vrbium domina sit, & vocetur, sola reges imperare faceret, eumque Principis sanctorum corpus suo sinu refoueat, merito principem terrarum ipsa constituere debet.

Summus ipsis diebus Pontifex acerrima febre correptus, corpus terræ, animam cœlo, vtraque in sua dimisit exordia. Rex autem Otto alpium niues multo milite transmeans, iuxta sacram vrbem Rauennam regalia castra metatus est. Ibi in eius occursum veniunt epistolæ cum nunciis, quas mittunt Romam Proceres, & senatorius ordo; primo illius aduentum, velut toto tempore paternæ mortis non visum, totis visceribus desiderare, ac debita fidelitate pollicitantur expectare. Deinde in morte Domini Apostolici tam sibi, quam illis non minimam inuectam esse partem incommodorum annunciant, & quem pro eo ponerent, regalem exquirunt sententiam. Erat autem in Capella Regis quidam Clericus Bruno, secularibus literis egregie eruditus, & ipse regio sanguine genus ferens, magnæ indolis; sed (quod minus bonum) multum feruidæ iuuentutis. Hunc quia Regi placuit, à maioribus electum, Magontinus Archipræsul Willigisus, & suus collega Vdelbaldus Episcopus, adduxerunt Romam. Proinde a Romanis honorifice acceptum ad hoc ordinati Episcopi Apostolico honore promulgarunt. Superueniens etiam Rex Romano more egregiè accipitur. Deinde magno gaudio omnium Imperatorium attigit apicem. Lætantur cum primatibus minores ciuitatis, cum afflicto paupere exultant agmina viduarum, quia nouus Imperator dat iura populis, dat iura nouus Papa. BRVNO PP. vide Ditmar. lib. 4.

His temporibus Christianissimus ille Cæsar, cui circa seruos Dei maximum studium semper & diligens cura fuit, crebro alloquitur sanctum Adalbertum, & habebat eum sibi familiarem, audiens libenter quæcunque sibi diceret. Archiepiscopus vero Willigisus veterem querimoniam canens interpellat, congeminat vota cum votis, & vt reportaret illum omnibus modis instat. In Apostolica quoque synodo canonum testimonia reuoluens, coram omnibus se iuste petere clamat, peccatum esse singulis Ecclesiis maritatis solam Pragam viduari, iuste poscentibus beneuolam aurem, viduæ Ecclesiæ maritum suum præbere libera mente postulans erat. Rursum ex itinere, quo versus est ad patriam, continuis literis hoc idem reiterare non cessat, nec dimisit prius, donec pollicitus est Dominus Apostolicus facturum se esse quæ vellet. Tristatus est autem homo Dei, quia linquere cogitur monasterium, præscierat enim, quia populum, cui pastoralem curam debuit, a via sua mala nemo flectere quisset. Sed tristem eius animum hoc valde solatur; quia si in commissis sibi animabus dignos fructus agere nequisset, extrancis & non baptizatis prædicator missus fuerat. XXII.

Ergo multis lachrymis dulce monasterium linquens, cum summæ discretionis viro Notherio Episcopo vltra alpes proficiscitur. Cumque velut duorum prope mensium iter ageretur, venerunt Magontiam. Vbi regressus ab Italicis oris Imperator commoratus est, cum quo vir Dei mansit bonum tempus, quia familiarissimus sibi erat, & nocte pariter ac die, velut sanctissimus cubicularius, imperiali cameræ adhæsit. Hoc autem non sic, velut seculi aliquo amore captus; sed quia dilexit ipsum, & dulcibus dictis ad amorem cœlestis patriæ accendere voluit. Nam die siue nocte, cum turba locum dedit, sanctis alloquiis aggreditur illum, docens, *ne magnum putaret, se im-* XXIII.

peratorem esse; cogitares se hominem moriturum, cinerem, ex pulcherrimo putredinem, & vermium escam esse futurum: Viduis exhibere se maritum, pauperibus & pupillis monstrare se patrem; timere Deum, vt iustum ac districtum Iudicem: amare, vt pium veniæ largitorem, ac misericordiæ fontem: sollicite pensare, quam angusta via, quæ ducit ad vitam, & quam perpauci, qui intrant per eam: bene agentibus esset vt per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus. Ad hunc modum plura subnectens, monet charum filium præsentis vitæ bona despicere, æternitatis electionem desiderare, mansura quærere, in temporalibus rebus & transitoriis fiduciam non habere. Cunctis qui in regia domo erant, velut seruus omnium, sic eorum vilissima quæque manibus tractat; & omni humilitate eorum seruitia facit. Noctibus quoque cum carpserant somnum, calceamenta eorum componere cura fuit, a ianitore vsque ad principem regiæ domus omnium caligas aqua lauit, & purgatis sordibus eas suo loco restituit. Ad hunc modum plurima seruitia egit in Camera; quanto quæque vilissima erant, tanto libentius ea pro humilitate ministrat. Sed seruiminis auctor diu incognitus latuit, donec quidam Woltharius regius imperialis minister, & sibi dilectus cubicularius sanctum prodidit furem.

XXIV. Vidit quoque ibi somnium nocte vna, quod huiusmodi erat. Putabat se fratris sui curtem adire, & media curte stare domum, cuius structura aspectu erat delectabilis, parietes & tecta niuei candoris; intus duo lecti, vnus sibi, alter fratri suo deputatus. Erat vtique scilicet, vt decuit, multum honoris gerens, sed lectus suus omnem gloriam alterius longe præcellens, totus purpureo splendore, & sericis ornamentis amictus; ad caput vero aurei staminis linteo pulcherrime redimitus; sursum verò in capite erat aureis literis scriptum: Munus hoc * auctentum filia sponsatur. Cuius visionis ordinem cum aliquibus narrando exponeret; *Vide*, inquiunt illi, *quia Christo secundante, Martyr eris futurus. Regis filia, quæ dat tibi regia dona, hæc est domina cœli sacratissima virgo Maria.* Hoc audiens ille factus est lætissimo animo, & ingressus cubiculum cordis, egit gratias sanctorum sancto, Angelorum Domino & omnipotenti Christo. Hinc matrem gratiarum, quæ regis solio proxima sedet, prona ceruice & gauisæ mentis iubilo adorat; *Gratias tibi*, inquiens, *virgo maris stella, quæ me vt pia Domina humillimum seruum tuum respicere dignata es.*

Auctor alius apud Sur. hanc inscriptionem ita habet: Munus hoc donat tibi filia regis.

XXV. Hac ipsa tempestate adiit Turoniam, quærens auxilio sanctum senem Martinum. Nec præteriit Floriacum, quæ beatissimum corpus confessoris nostri & patris Benedicti suo grege collocare meruit. Vbi etiam quis ille sit, cæcorum visus, claudorum gressus, & cœlestium miraculorum multa millia protestantur. Horum duorum charissimorum patrum sacris confabulationibus pastus, læto animo regreditur ad imperiale domicilium. Inde quid sibi mente foret, quæ volente Deo agere vellet, sub lucem proferens, cœpit cum dilecto Cæsare familiarem & extremum sermonem habere. Finita locutione pacis oscula inuicem libant, & amplius nunquam sociandos non absq; dolore separant amplexus. Vir ergo sanctus eius charam vitam charissimo Iesu multum commendans, secundum placitum Archipræsulis sui ad Apostatricem gentem pergere cœpit. Sapuit ipse, quia consilio suo non obaudirent; sed ne inobediens esset, iussum iter adimplere maluit. Hoc etiam eius animo magnam spem tribuit, quia si non in filiis, in alienis, & in barbarismo animarum lucra congregare potuit. Erant enim multæ nationes per circuitum, per quas aut sibi martyrium aureis baptismi gratia conferri potuit.

XXVI. Gens autem hæc sceleratissima ad quam redire compulsus est, in odium sui nominis grande nefas commiserunt. Nam parentes suos nobiles & præclaros viros misero vulnere prosternunt, fratres fratrumque filios, masculum vna cum fœmina, omnes morte sæuissima damnarunt, ciuitates quoq; eorum igne ac ferro deuastantes, omnia eorum bona in captiuitatem redegerunt. Vnus autem ex suis fratribus, dum hæc mala domi geruntur, cum Bolezlao Bolaniorum duce in expeditione Imperatoris erat, Dux vero ille pro amore sancti fratris magnis promissis & amicis opibus eum solatur. Ergo pro his sceleribus aditum sibi clausum iter putans, ille sanctissimus heros noluit frustrari aduentum suum; sed declinauit ad præfatum Ducem, quia sibi amicissimus erat, & si recipere vellent, per eius missos explorare potuit. Quo facto, e contra illi magna indignatione remittunt ei iræ & furoris plena verba dicentes: *Sumus peccatores, populus iniquitatis, gens duræ ceruicis; tu sanctus amicus* DEI, *verus Israhelita: & tibi omnia cum domino. talem ac tantum non portant cohabitationes & consortia iniquorum.* Et tamen

Ad pag. 17. supra.

vnde

vn[illegible] h[illegible] genus, v[illegible]s, totiens a[illegible] vi[illegible] s[illegible] d[illegible] uersarum m[illegible]m re[illegible]us [illegible] *a nostimus,* [illegible] *quid* [illegible] *o repletatis men*[illegible] *tin*[illegible] *tas* [illegible] *e quia veniet, non* [illegible] *se propinten lis m*[illegible] *&* [illegible] *qua de pra*[illegible] *m*[illegible] *l qui re plas* [illegible] *non est* [illegible] *q advnū.*

[illegible] rc & his fi[illegible] aa[illegible] pu[illegible] r[illegible] ex[illegible] e[illegible], vt p[illegible] [illegible]- XXVII.
lit[illegible] ma[illegible] a[illegible] *rupi*[illegible] *ds* [illegible] *s, simmel bo*[illegible] *m* *&*[illegible] *m*[illegible] *cura* [illegible] *ne &* [illegible] *ho me*[illegible] *o liber*[illegible] *e.* [illegible] *e, o bo*[illegible] *otum e*[illegible] *tuum, tibi dom*[illegible] *tor* [illegible] *ate ne* [illegible] *nor &* [illegible] *ria.* [illegible] *eo quitent*[illegible] *qui* [illegible] *in de* [illegible] *eris* [illegible] *rant.* [illegible] dirā b[illegible]-[illegible] n[illegible] q; [illegible] ol[illegible] tras [illegible] a[illegible] u[illegible] n prę d[illegible] a[illegible] ns, &. p[illegible] q[illegible] ri[illegible], [illegible] is [illegible] st d[illegible] e oporteret, a[illegible] o d[illegible], [illegible] p[illegible] erorum[illegible] h[illegible] minum [illegible] P[illegible] h[illegible] a[illegible], q[illegible] Deus venter est, & auaritia [illegible] a cun[illegible] t.

T[illegible] n[illegible] em alter[illegible] p[illegible] tior sententia successit anim[illegible] vt quia hæc[illegible] proxima & n[illegible] at Duci præd[illegible], Pru[illegible] Deos & id[illegible] a[illegible] e[illegible] be[illegible] iturus.

[illegible] o c[illegible] ta vo[illegible] tate e[illegible], d[illegible] t ei naui & [illegible] c[illegible] pr[illegible] r d[illegible] no [illegible] [illegible] e vero pri[illegible] diit vrbem [illegible] [illegible] na d[illegible]- c[illegible] nt. Ibi d[illegible] una miseric[illegible] r[illegible] a [illegible], b[illegible] p[illegible] antur [illegible] om[illegible] m[illegible] ultæ cateruæ, ibi Missarum [illegible] nini [illegible] nolit Christum, qui non post [illegible] oltos ill[illegible] dies seipsum pro hostia [illegible] a[illegible] ru[illegible] idquid ve[illegible] erfu[illegible] eo, quod [illegible] se & noui baptizati cōmunicarunt, c[illegible] re[illegible], & m[illegible] n-d[illegible] pan[illegible] o inuol[illegible] i seru[illegible] pro viatico depor[illegible] a[illegible].

[illegible] autem die [illegible] tatis omnibus, imponitur c[illegible] ring & p[illegible] lag[illegible] ur ab e[illegible] rū oculis nu[illegible] quam poste[illegible] dendus. Hinc nauticum iter velocissimo cu[illegible] u per[illegible] gens, post paucos dies marinum l[illegible] us egreditur, & reuersa est nauis cum arma[illegible] o custode. Ipse autem pro præstitis beneficii[illegible] gratiam [illegible] c[illegible] toribus & vecto[illegible] domin[illegible], euansit i-l[illegible] c[illegible] gemini fra[illegible], q[illegible] rum al[illegible] presbyter Be[illegible] dictus, alte[illegible] & a puero f[illegible] s frater Gau[illegible] ent[illegible] us erat.

Tunc magna fi[illegible] ucia Christum prædicantes intrant paruam Insulam, [illegible] uæ curuo a- XXIIX.
mne circumuecta [illegible] rmam circuli adeuntibus monstrat. V[illegible] ientes vero [illegible] ei possessores [illegible] m pugnis expul[illegible] unt eos, & qu[illegible] am [illegible] ep[illegible] uic[illegible] a[illegible] t Epi[illegible] opo pro-p[illegible] s, [illegible] v[illegible] forte Ps[illegible] os in libro dec[illegible] e[illegible] t, i[illegible] ca[illegible] d[illegible]. [illegible] c[illegible] ss[illegible] b. vol[illegible] d[illegible] uersa codex, & [illegible] o[illegible] e & me[illegible] iace[illegible] mo pro str[illegible] s sed externus. [illegible] to corpore, [illegible] amē[illegible] er[illegible] ri[illegible] s per vocis organum mox patefe[illegible]. *[illegible]ratias tibi,* in[illegible] u[illegible] *Domine, q*[illegible] *amplius non erit* [illegible] *altem vel vnum* *s*[illegible] *m*[illegible] *ro*[illegible] *ko m*[illegible] *a* [illegible] *re meru*[illegible].

[illegible] eo ve[illegible] partem fl[illegible] vespere a[illegible] em facto do-m[illegible] on[illegible] o Adalbe[illegible] xi[illegible] v[illegible] C[illegible] r[illegible] se vndiq; in-er[illegible] & quid de[illegible] ot[illegible] re act[illegible] a vo[illegible] e & [illegible] nino[illegible] u[illegible] c[illegible] spectant. Tunc fa[illegible] rtus, [illegible] uis & vn[illegible] e c[illegible] am [illegible] nta[illegible] uc[illegible] et, in errogatus, tal[illegible] v[illegible] e re[illegible] u[illegible] *m*[illegible], *pra*[illegible] *one Mo-na*[illegible] *ndis* [illegible] *est* [illegible] *ra sa-lu*[illegible] *r* [illegible] *mu* [illegible] *am* [illegible] *ra quem* *ali*[illegible] *ent* [illegible] *us cœlestium* *g*[illegible] *creamini* [illegible] t.

[illegible] in[illegible] tes[illegible] a adu[illegible] s eum pr[illegible], f[illegible] escapit[illegible] sire [illegible] *m* [illegible] q[illegible], *quod huc* [illegible] *ne en* [illegible] *e* [illegible] *ia mora* [illegible] *amna creabūt.* *N*[illegible] *o, cu*[illegible] *or* [illegible] *uendi; vos vero*[illegible] *da* [illegible] *mini* [illegible] a nocte nau[illegible].

H[illegible] n[illegible] aster[illegible] v[illegible] fi[illegible] eu- XXIX.
dā[illegible] C[illegible] p[illegible] pe[illegible] vi[illegible] mmo cœl[illegible] lut vo[illegible] a[illegible] t[illegible] e a[illegible] am duo linteau[illegible] ina, a[illegible] sicut nix, & muda al[illegible]-que[illegible] ma[illegible] da [illegible] o[illegible] onera, singulos qui[illegible] em viros de[illegible] er[illegible] leuant, ambo [illegible] & aurea sidera transinant, v[illegible] us nomen, extra ipsum, qui hæc vid[illegible] od[illegible] i sciut; alter vero erat (vt adhuc hodie meminit) domnus Adalbe[illegible] a[illegible] minister iam cœlestis mensæ conuiuia præparauit. At Pater Nilus

quoniam Salomone teſtante, *ira in ſinu ſtulti quieſcit*, abſit hoc à Reuerendiſſimo Duce, vt per iram & indignationem ſuas virtutes eximias commaculet aut per patientiam probabiles ſuos contaminet actus. Quos reuera ſi quis ob laudem ſui ſingulatim exprimere ſatageret, prius diurna lux & pagina deficeret, quam incœptū opus perficeret. Veruntamen nos vnum & præcipuum eius memoriale veſtræ Caritati pandimus, in quo nimirū omnib. pene præferendus eſt actu, quod tantæ poteſtatis Dux nunquam *mentis prædone proluit ſua labra medone**. Certe non modica eſt virtus cuipiam potenti viro os ſuum refrenare, & naturalis potus non amurcam, ſed eius illecebras ſpernere.

id eſt mulſo, hydromela

Eodem anno VI. Cal. Iunii quarta exiſtente feria in hebdomada ſacroſancta Penteceoſtes, magna nix in quibuſdam ſylueſtribus locis deſcendit, & ſequentibus diebus grande frigus inhorruit, atque omnigenis & maxime in autumno ſeminatis frugibus, ſimul & vineis, nec non arboribus multum nocuit, ita vt in multis locis arbuſta radicitus exaruiſſent, & minores gelu rigeſcerent amnes.

Eiuſdem hebdomadæ in Sabbatho III Calendas Iunii, Imperator Heinricus quartus obiit, ibiq; eiuſdem Imperialis genealogia deſiit, partim ſterilitate fœminei ſexus, partim ab incunte ætate omni virili ſtirpe regali fato concluſa exitiali. Interea per Dei gratiam inclyto Duce Sobeslao in toto ſuo compoſita pace regno, heroicis ceſſamus à Chronicis.

FINIS CHRONICÆ BOHEmorum Coſmæ Pragenſis.

S. ADAL-

S. ADALBERTI

PRAGENSIS EPISCOPI, BOHEMORVM, POLONORVM PRVSSORVMQVE APOSTOLI,

Vita & Martyrium.

Ab auctore coæquæuo, eodem nimirum

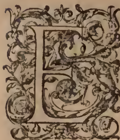
COSMA PRAGENSI DECANO

deſcripta.

Cuius ipſe ita meminit ſupra lib. 1. Hiſtor. Bohem. fol. 17.

Quo facto quid ſibi ſuus grex reſponderit, aut quam ob cauſam eum non receperit, vel ad quas gentes inde tranſierit, quanta etiam frugalitatis omnibus diebus ſui epiſcopii fuerit, quanta morum honeſtate enituerit, ſcire poterit qui vitam eius ſeu paſſionem legerit. Nam mihi iam dicta bis dicere non placet iſta. Et fol. 27. teſtatur, de vita quoque & paſſione quinque fratrum S. Adalberti referre, ſe in animo habere. quod an præſtiterit, in incerto eſt.

VITA VEL PASSIO SANCTI ADALBERTI EPISCOPI ET MARTYRIS CHRISTI.

I.

ST locus in partibus Germaniæ, diues opibus, præpotens armis, ferocibusque viris, quem incolæ Boemiam cognominc dicunt. Huius maxima pars infidelitatis errore præuenta creaturam pro creatore, lignũ vel lapidem pro Deo colunt: plerique verò nomine tenus Christiani, ritu gentilium viuunt, quibus causa periculi, fit res salutis. Nonnulli tamen ex eadem gente & benè credunt, & pro spe futuræ mercedis bona opera agunt.

Dubraui. lib. 6. Igitur in illis finibus, vbi Christianitatis religio pulcherrima floruit, erat vir Zlaunicus nomine, potens in honore & diuitiis, amore iustitiæ, ac operibus misericordiæ perrarus ciuis, vir magnus inter eius terræ habitatores, auro & argento locupletissimus, inter delicias fidus custos diuinæ legis, ambulans solicitè iuxta præcepta Sacerdotum, charus toto populo, sed propriè amicus pauperum. Hic accepit * vxorem dignam generis sui, & ipsam honestis moribus plenam, quæ audiendo verba vitæ plus sitiuit, eademque operando famem nõ expleuit: nec delectabatur matronarum pompis, nec auro lapidibusque preciosis, pro minimo ducens quę stulti maxima putant. Sancta erat moribus, sancta sermonibus, fortis, (vt dicunt) in ieiunio, familiaris Deo in oratione, mater lugenti pupillo, peregrino & viduæ gratissima soror. Pro his ergo & his similibus, quas ambo egerãt virtutibus, honorauerũt eos nobiles, & diuites, & coluerunt, maximè pauperum turba.

*Strosislaua.

II. Itaque cum de tam prænobili coniugio sancta proles meritò foret nascitura, Inter magnanimos iuuenes, quos procreauerant, natus est illis puer speciosior cunctis, cui pòst in sacri Baptismatis lauachro datum est nomen Woytech. Iste quantus esset futurus cum ignoratum fuerit, parentes pepercerunt formæ eius, & præ nimia pulchritudine, quam habuit, destinauerunt eum sæculo. Quidquid autem pius error, vel mala venia parentum in hoc deliquit, mox culpæ proditor cœlestis iræ gladius correxit. Cerneres namque infantuli corpusculum subita magnitudine excreuisse, & præ nimia inflatione ventrem toto corpore maiorem. Sic in horas dolore maiore addito, periculum mortis imminere cœpit. Turbantur parentes, decurrunt vbertim lachrymæ patris, & curuis vnguibus lacerat ora pallida nutrix, stant mœsti fratres, sæuit dolor inter viscera matris. nec vox, nec animus, nec color certa sede manent. Tandem sub ipsa morte confugiunt ad pium & misericordem Dominum, & quæ pro hominum necessitate plus omnibus Sanctis succurrere solet, Matrem Domini appellant. Inde veniunt ad templum cum magna humilitate ac deiectione cordis, ponentesque puerum supra altare Sanctæ Mariæ, votum placabile vouerunt eum Domino. His ita factis auersa est indignatio Dei, & extenuato ventre, puer pristinæ redditur pulchritudini. Parentes verò qui causa huius mali erant, pœnitentia ducti, glorificauerunt Dominum, qui pro melioratione hominum iræ suæ flagella disponere nouit.

III. Puer autem proficiens ætate & sapientia, vbi tempus erat, Christianis imbuitur literis; nec egressus est domum patris, donec memoriter didicit Psalterium. Proinde pro discendis liberalibus studiis misit eum pater ad Archiepiscopum Adalbertum, qui ab eo, quod verbis docuit, moribus & vita nusquam recessit. Præerat autem idem sacræ vrbi, quæ Latinè Virginum Ciuitas, Græcè Parthenopolis vocatur, vrbs quondam nota populis, & vna ex magnis vrbibus, dum primus Otto sceptra regalia rexit, nunc autem pro peccatis semiruta domus, & malefida statio nautis. Ipso tempore erat Magister scholarum Ohtricus quidam Philosophus, sub quo turba iuuenum & liberorum copia multa nimis crescente studio floruerunt. Ergo Archiepiscopus ille puerum cum magna charitate suscipiens, dat sibi confirmationem sacrosancti Chri-

Magdeburg.

ſmatis,& ſuo nomine Adalbertum appellans,tradidit ſcholis. Aderat ſibi diſcenti Spiritus ſemper indiuiduus comes,& currunt diuite vena ingenium,ratio,& ſenſus. Toto autem tempore ſcholaris ſtudii non æmulatus fuerat facientes iniquitatem, non ſterit in conſilio eorum,quibus erãt inutiles actus,& puerilia negotia: ſed mox vbi longius aliquo poſitus Magiſter ei locum præbuit, occultis itineribus ad ſanctorum Martyrum domicilia confugit, vbi ſecundum menſuram temporis orationum vota perſoluens, rurſum ante occurſum magiſtri loco ſuo reſedit. Noctibus quoque, vt opus ſuum bonum ab humanis laudibus occultaret,circuit pauperes,debiles,& cæcos, quibus ſecundum modum miſeriarum amica ſolamina præſtat. Verum ne à bonæ operationis ſtudio ceſſaret,pater & eius optima mater omnia ſufficienter dederunt; quin & magiſtro ſuo aurum & argentum, & quæcunque oculis hominum digniſſima erant, offerentes, chari filii doctrinam magno pretio emerunt. Ille vero indefeſſo curſu ad omne virtutum exercitium,ſemetipſum ſemper extendens,inter ſuos collegas pulcherrimus proceſſit. Receſſu magiſtri,quando cæteri inanibus ludis & ioco laborem legendi minuerunt,ille Dauidici nectaris mella deguſtans, ſpirituali riſu ſe ſolatur. quando illi prandentes in angulis ſcholæ, dulcia obſonia magiſtro furantur, ille furtiuas orationes dominæ ſuæ mittens, Angelicam dapem ſibi mercatur.

IIII. Videamus nunc inter alias virtutes, quas habuit, ſanctæ ſimplicitatis quàm ditiſſimus erat. Quadam die dum iret de ſcholis, vnus qui erat ſocius itineris, prætereuntem puellam humo proſtrauit,de cauſa ludi eum deſuper proiecit: concurrunt ſcholares,& quidnam foret acturus,cum ingenti cachinno expectant. Ille autem quia veſtiram virginem tetigit, (ô bona ſtultitia!) iam ſe nupſiſſe veriſſimè credidit, inde erigens ſe,dein viſa virgine,dedit ſe benè ſimplex puer in amariſſimas lamentationes,atq; continuo imbre oculos humectans, *Heu me,nupſeram* inquit, & criminis machinatorem digito monſtrans, *Hic me nubere fecit.*

Hæc & ſimilia his Deo plenus infantulus iam tunc agendo, multorum oculos in ſe defixit, mirantium eius acta ac dicentium; *Benedicens benedixit hunc puerum Deus, qui infra limina pueritiæ adhuc poſitus,ad optima quæque ſic arduus ſurgit. O ter quaterque beatus, ſi hac humanitatis ſtudia tota deuotione adimpleuerit, & arrepti operis curſum congruo exitu terminauerit.* Quibus verò cognitus erat pater & eius mirifica mater, *Non eſt mirum*, aiunt, *ſi tantus eſt de tantis parentibus ortus. patris iuſtitia flores in eo,& maternæ pietatis imago in purpureo pectore vernat?* Quot annis ſtuduit,incertum eſt:ſed quia ſecularis Philoſophiæ ſcientiſſimus erat,nouimus omnes. quem Dominus, (credo) ad hoc humanæ Philoſophiæ ſtudere voluit, vt poſt diuinæ ſapientiæ montes faciliore greſſu ſcandere poſſet: aut potius ſeculi amara paruulus potare debuit,vt poſt vir factus Dei dulcia auidiore animo hauriret.

V. Poſthæc magiſter ſcholarum Imperatoris ſeruitio aſſcriptus, acceſſit in regiã curtem. At Archimandrita Adalbertus debitum naturæ perſoluens,ex hoc pelago ad littora ſempiternæ beatitudinis tranſuolarat. Alumnus autem ille patriam, charoſq; propinquos reuiſens,ſub ſacræ ciuitatis Pragæ Epiſcopo* arma Chriſtianæ militiæ militaturus aſſumpſit. Nec multo pòſt cœpit languor peſſimus eundem Epiſcopum,& deteſtabili fine clauſura venit ei vltima dies. Nam in extremo anhelitu, cum tamen adhuc magna pars animæ ſuperſtes foret, aſtantibus, quorum ille adoleſcens vnus erat, hanc fabellam ægra voce retulit. *Heu mihi qualis eram, & quantum mutatus ab illo; qualem me nunc eſſe vellem! Heu me miſerum! Perdidi dies meos; iam pœnitentiæ fructus nuſquam. Perii. vbi nunc honor meus & inanes diuitiæ? O caro putribilis,& eſca vermium! vbi nunc gloria & pulchritudo vanitatis tuæ. Decepiſti me, decepiſti fallax ſeculum, promittens mihi annoſam ætatem; & ecce inſperatæ mortis gladio malè interemiſti animam meam. Sed meum ſcelus vtcunque veniabile erga pium Dominum foret,niſi quod commendatæ plebis ſcelera ad cumulum miſeriarum accedũt. Voluptates n.& deſideria eis pro lege erant, nec prohibui furentẽ,nec prohibere potui ſponte pereuntem populum, qui adhuc hodie nil ſciunt vel faciunt, extra quod digitus Satanæ in eorum cordibus ſcripſit. Væ mihi,quia ſilui. hoc eſt quod doleo, dolebitq; in æuum. Nam ecce atræ mortis victima in* “ *infernum recta via proficiſcar, vbi vermes mei non moriuntur,& ignis meus ardebit in æternum,* “ *& vltra.* “ Sic ait & citius obdormiuit,factuſque eſt planctus magnus ſuper eum. Timuerunt autem timore magno; ſed præ omnibus adoleſcens Adalbertus, qui his diebus delicioſus miles erat,nocte eadem ſacco indutus cilicino,& caput cano cinere reſpergens,ſingulas circuit Eccleſias,pauperibus quoque, quæ habuit largè diſpergens, ſe & cauſam ſuam precibus Domino commendauit. Ipſi autem Epiſcopatus honorem iam

**Dietmaro.*

Coſmas ſupra lib. 1. fol. 14.

post pia obsequia sacri seminis, seruus erat, ad caminum decurrit, & satione peracta, vnde viuerent, propriis manibus se laborasse gaudebat. Hinc viator intrepidus aderat, sacris ædibus sæpius Domino precator impor... ...s cœlestes fores pulsat, nunc longis genuum flexionibus orationem protrahit, nunc ægra suspiria cordis multo flumine rigat. De completorio vsque ad primam non exiit sermo de ore eius, & ad instar Monachicæ professionis, nocturna silentia seruat. Post primam pastoralibus causis studia sua impendit, audiens diligenter, quid cum prædato paupere peregrinus & vidua eiularent. Quando autem exteriore cura vacabat, vsque ad Missæ celebrationem Dauidicis vtitur colloquiis. Homini non locutus est verbum, quamdiu dominicæ mensæ infulatus astitit, & supra sancta sanctorum immolat angelicum panem. Post aut opera manuum laborat, aut cum charis Capellanis sacræ lectionis cibaria degustat. His ociis longum diem, talibus negotiis totam ducere noctem, hi sibi mores, hoc studium, hæc erat meta viuendi.

IX. Post completorium cum solitis orationibus incubaret, quidam pauper cui nihil præter vitam & membra impius latro reliquit, miseris vlulatibus tēpli ostia pulsat; quo audito, cum de erogatis opibus nullæ superfuissent, cœpit curiosius excogitare, quid illi dare posset: & cum nihil aliud occurreret, ingressus cubile, quod solum habuit, tulit inde sericum puluinar. Cui abstrahens sericum, plumas circumquaque per domum respersit; deinde ad iacentis mendici clamorem recurrens, inanem purpuram in rugam complicuit, & per coeuntium ianuarum foramina emittens, hoc fertili dono manum pauperis accumulauit. cuius furti autor cum lateret, cumque Willico domus suæ præpositus hoc inter pueros asperius inquirere vellet, prohibuit eum, dicens, *Nequaquā inimicus homo hoc fecit, sed qui indigens erat, forsan pro explenda necessitate assumpsit.*

Inter hæc sancta opera non desierant pluere prædicationis pulchræ verba. nec sibi solum bonus, sed cum pluribus cœlestium gaudiorum particeps esse voluit; singulis compassione proximus, & præ cunctis in contemplatione suspensus: sic alta petens, vt proximorum infirma non despiceret; sic infirmis proximorum congruens, vt alta petere non desisteret; sic discretionis artem seruare nouit, vt esset in eo & instè consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina.

X. Ipsi autem contraria voluntate ad carnalem sensum relapsi, bonum pastorem sequi noluerunt. Nouo quippe modo cum essent cœlestibus bonis pasti, peccatorum fęcibus explebantur. Ille spiritalibus adiutoriis caulas suas præmunire instat; illi destruere, quod fecit, diabolicis impugnationibus festinant. Ille à captiuitate dæmonum, vitiorum populū liberare parat; illi eo arctius se in omni peccato obligare non cessant.

Vidit ergo Episcopus, quia diuinis legibus aduersum ire, omnibus modis festinauerunt; vidit, quod obdurato corde in Deum grandia quæque, & noua scelera adimplere meditantur, vidit optimæ gubernationis frustrari lacertos, plus etiam obesse sibi, quam populo prodesse. Deflet ergo peccatum, & amarissimo luctu prosequitur damna perditæ gentis. Ad vltimum cogitat, melius esse relinquere, quàm in cæco & sponte pereunte populo operam perdere, quòd maximè de tribus causis actum esse dicūt, qui huius rei ordinem, ipso narrante, compererunt. Prima & velut principalis causa, propter plures vxores vnius viri. Secunda propter detestanda coniugia Clericorum. Tertia propter captiuos & mancipia Christianorum, quos mercator videns infelici auro emerat, emptosque tot Episcopus redimere non potuit.

In somnis quoque apparuit ei Dominus suscitans eum, & de lento sopore surgere iubens. Inquit ille; *Quis es tu tam imperiosæ auctoritatis, vel cuius rei gratia quietem frangere iubes?* Respondit: *Ego sum Iesus Christus, qui venditus sum, & ecce iterum vēdor Iudæis, & tu adhuc stertis?* Ille expergefactus secum tacito corde pertractat, quidnam hæc visio vellet. Admonet soluendæ quæstiunculæ socium, elegantem virum Williconem. Hic honore Præposituræ præerat cæteris, hunc vir sanctissimus consiliorum suorum participē fecit, cui cum suam visionem exponeret, respondit in propriá verba & cogitationes ille mitissimus heros: *Quando venduntur Christiani Iudæis, hanc venditionem patitur Iesus Christus, cuius nos sumus corpus & membra, à quo mouemur & sumus.*

XI. Hæc S. Episcopus ęqua lance perpendens, & ab imo cordis longa suspiria trahens, amplius stare timuit; sicq; consilio doloris accepto, venit Romam, & Apostolicæ Sedis * Pontificem, quid in tanto suo populiq; discrimine agendum foret, gemebundis quæstionibus inquirit. *Commendatus*, inquiens, *mihi grex audire non vult, nec capit sermo meus in illis. iniquorum pectoribus dæmoniacæ seruitutis imperia regnant; & ea regio est, vbi pro iusto virtus corporis, pro lege voluptas dominatur.*

* Benedictus VII.

Ad hæc Apostolicus, *Fili*, inquit, *quia te sequi nolunt, fuge quod nocet. Operæ pretium est enim, si cum aliis fructum facere non potes, vel teipsum non perdas. Quare in eo consilio arripe tibi ocia contemplationis, & sede inter eos, qui vitam quietam in studiis dulcibus & salubribus agūt.*

Hac itaque velut diuina responsione animatus, cum ad futura sanctorum gaudia ardenti desiderio anhelaret, statuit secum, natale suum solum, notioresque populos derelinquere. vult pro Domino peregrè proficisci, atque velut sub alio sole inopē ducere senectam. Omnia dura & aspera pro dilecto iesu dulcia sibi visa sunt: pro diuite Christo angustam pauperiem pati, non tam labor, quam ingens amor erat. Post hanc suæ mentis deliberationem argentum pauperibus largè distribuens, Episcopalem cameram euacuauit.

XII. *Otto III. Imp.* Erat autem ipsis diebus Romæ imperatrix Augusta Theophania, mater eius, qui modo regnat, Tertius & (Deo iuuāte) Maximus Otto, cui pia cura circa pauperes cum summatibus viris, & benè quærentibus Christum sincerissima dilectio fuit. Hæc comperto quod gratia orationis exulans ille vsque Ierosolymam pergere vellet, clam venire illum fecit, & argenti tantum, quantum iuuenis Gaudentius vix leuare posset, pro viatico accipere fecit. quod eadem consequenti nocte pauperibus fideliter diuisit, atq; ab vno denario totum expendens, nil sibi retinuit. Deinde pueris remissis in patriam, mutat habitum, & asinum pro portandis oneribus mercatus, cum tribus numero fratribus socium iter assumpsit.

XIII. Habens itaque animum Ierosolymis sepulchrū Domini inuisere, venit ad montem Cassinum, in cuius cacumine monasterium sedet, quod hoc in loco primus construere cœpit beatissimus Pater Monachorum flos & gloria Benedictus. Ibi quoque (vt Gregorii mellifluum os sonat) vltimam vitæ partem degit, & veræ religionis exēplar omnibus, qui in Christo piè viuere volunt, digito conscripsit. Hic rum licet agnitus non fuisset, tamen Domino quod futurum erat, prouidente, honorificè hospitio susceptus est. Post paucos dies cum iter cœptum agere vellet, accessit ad eum illius loci Abbas, & cum ipso admodum illustres viri, hæc consilia velut à diuina arce ferentes. *Via*, inquiunt, *quam beatitudinis acquirendæ causa cœpisti, longè est à recta via, & ab illa, quæ ducit ad vitam. Perplexitatibus quippe fugacis seculi carere magnanimi est; sed quotidiè loca noua mutare minus laudabile est. Sicut enim hiberni maris inconstantia malum nautis, ita vagatio de loco ad locum periculum suis sequacibus minatur. stare autem loco, & supernis vsibus eò liberius perfrui, non nos, sed præcepta maiorum, virorumque fortium exempla tibi dicunt.* Quod consilium prouidus heros non secus, quàm diuinitus datum accipiens, ibi finem laboris & cætera errabundæ vagationis ponere cogitauit.

Vide Leon. Hostiens. lib. 1. Chron. Latin. cap. 17.

Hæc eo cogitante frustratur eum Deus, volens dilecti hominis desideria aliquantulum dilatare, vt quanto nunc amara primum & labore parata, tanto post dulciora fuissent. Nam cum ibi monastica lege viuere vellet, cumque à minimo vsque ad maximum omnes hoc libentissimè vellent, repentè attonitas terribile verbum transuerberat aures. Et, *bonum est*, inquiunt, *vt stes nobiscum, hic monachicum induas habitum, hic Deo placiturum viuere ducas, nostras quoque Ecclesias nouo opere constructas, cum sis Episcopus, sacrare potes.* Quo audito ille heros iam dudum intra se turbatus, hæc ira dictante reddidit, *Vtrum me hominem vel asinum putatis, vt cum amota filiorum cura Episcopus esse desisterem, nūc sub nomine Episcopi vestras domos consecrarem?*

XIIII. Nec mora iuit deorsum per montis conuexa, & quasi duorum dierum itinere acto, ad magnum virum Nilum perrexit; cuius nobile meritū in monastico ordine, velut nouus lucifer in æthereo axe refulget: sub quo etiam duce ac diuinæ artis magistro discipulorum plurima manus Deo militarunt. Hi verò omnes propriis manibus victum quærentes, secundum regulam sancti Patris nostri Basilii cœlestibus vestigiis innituntur. Hac fama ductus aggreditur sanctum senem, & prouolutis genibus diu profudit lachrymas, quærens ab illo responsa, & amica solatia, quem intuitus domnus Abbas Nilus, cuius meriti in conspectu Domini viueret, iam in primo sermone cognouit; qui & vsque hodiè ita amore Christi feruentem, non meminit se vidisse aliquem iuuenem. Et, *recepissem te*, inquit, *dulcis nate, nisi hæc susceptio mihi meisque nocitura, tibi tamen minimè esset profutura. Etenim (vt iste habitus & barba pili testantur,) non indigena, sed homo Græcus sum; terra autem quantulacumque est, quam ego & mei mecum incolunt, illorum, quos tu benè fugis, propria est. Sed si (quod Deo volente nimis vellem,) vnà nobiscum cohabitaueris; tollunt illi, quæ sua sunt; ego cū charis filiis expellor totus; tu de incerta re plus incertus eris. Quin imò accipe Patris*

tris consilium, & vnde digressus es, repete vrbem Romam; quò cum angelo bono te ducente perueneris, dominum Abbatem Leonem nobis amicissimum ex nostra omniumque persona salutes, atq; epistolam nostram feras in hæc verba: aut te apud se, (quod plus volo) retineat; aut si et difficile apparet, ad Abbatem sancti Sabæ mea vice commendet. Hac spe confirmatus regreditur ad sacratam arcem, vrbium dominam, & caput mundi Romam.

Inde cui monasterio Abbas Leo præfuisset, diligenter inquirens, ad sanctorum limina Bonifacii & Alexii, monstrante populo, perductus est. Postquam ingressus est, & cum Abbate copia datur fandi, obtulit salutationem & literas, quas miserat Abbas Nilus: quibus perlectis, vt ex longo vsu spiritum probare doctus erat, priusquam recepisset illum, arguta arte cuncta explorat. Primum incepit indignationem simulare, quis qua mente præditus esset, auerso vultu indagare, aspera & dura illi prædicens, cunctaque arcana mentis eius sagaci ingenio perquirens. Iustum verò ac tenacem propositi virum, nec dura hominis responsio frangere valuit, nec venientium tentationum minæ à semel arrepta voluntate reuocare potuerunt. Abbas verò Leo vbi non solùm auertere à suo proposito, sed etiam dura prædicando plus accendere poterat, acceptu- rum se fore illum pollicetur. Statuit autem Dominum Apostolicum cum humiliato Antistite prius conuenire; vt quidquid agendum foret, tanti patris sententia, suorumq; Cardinalium consilia deliberarent. Post hæc rite peractis omnibus, qua die Dominus discipulorum suorum pedes lauit, ac linteo extersit, monachalem habitum sanctus ille Episcopus accepit Sabbato Sancto, quando baptizati catechumeni crinalibus vinclis soluuntur, soluta est & ipsi capite pendens cuculla. Hinc secundum regulæ morem fratrum numero addictus, quærendum angusto calle cœpit ardentius cupere Christum. XV.

Duo autem ex fratribus, qui eum eo erant, iam dudū videntes, quia se monachum facere vellet, non bene relicto clypeo fugam dederunt. Solus verò Gaudentius, exemplo constantis viri, remanens cum beato viro, Monachicam atque probabilem conuersationem consecutus est: qui etiam sibi carne & spiritu duplex germanus, & ab infantia semper fidissimus comes adhæsit.

Ipse verò omni obedientia ac humilitate ambulans inter fratres, contra bella tentationum, vitiorum intrepidus tyro accingitur; in cogitationibus suis ad humilem confessionem semper confugiens, quassatæ mentis arcana spiritalibus viris pandere non cessauit. Cessante verò tentationum imbre, in nouam messem virtutum refloruit; ac post victoriam solito clarior eluxit. Processit ergò vt lux splendens, & creuit vsque ad perfectum diem. Obedientia, qua donauit eum suus Abbas, huiuscemodi erat, vt coquinæ fratrum aquæ ministratorios vsus humero apportaret; manibus quoque eorum lauandis simile obsequium ageret, sic se cunctis fratribus seruire lætatur. XVI. Prou. 4.

Nec moratur interea æmulus hostis, nunc aperto bello, nunc latentibus insidiis hominem Dei impugnaturus. & cum testacea vasa, nunc aqua, aliquando vino plena portaret, prædictus hostis callido astu lapsus parat, ac vt confracta in partes spargerētur efficiens, sacri viri faciem ingenti rubore perfudit. Hæc dum multoties fierent, & ipse tot vicibus veniam prostrato corpore peteret, tandem vltor eius confusionis respexit ad hæc negotia Deus. Nam vna dierum cum fratrū mensæ apportaturus foret merum, offenso pede corruit ipse super vias, & vas ingenti cecidit super marmora lapsu. audit à longe pater monasterii, cunctique fratres per ordinem, *quomodo labitur ille heros*; nescientes quia hunc casum prosperrima aduersitas comitaretur: ita enim vas sanū & vini portio non minuta reperitur, ac si nulla facta foret ruina.

Item nobilis quædam fœmina monasteriū hoc causa orationis ingreditur, & cum charitatem ibi facere iussa foret, iam septem annis panem se non gustasse profitetur. ille verò hunc abstinentię morem pro infirmitate ei adhæsisse recognoscens, allato pane salutiferæ Crucis signaculum impressit, ac deinde prandenti matronę apponens, *In nomine Domini mei Iesu Christi, filia*, inquit, *manduca panem: non licet tibi sanctam charitatem violare, pro eius enim amore hoc parum prandii accipere iussa es.* Ad hanc vocem credula mulier, panis munera degustans, cum gratiarum actione regreditur in domum suam. Ex hinc ergò communi cibo vsa est: rem nouam sibi contigisse ciuibus narrat, ac glorificat vox omnium Dominum Deum. XVII.

Nec prætereundum est, qualiter cuiusdam Ioannis filiam, qui nunc vrbis Præfectus esse dignoscitur, atrocissimus febrium dolor vexare cœpit: quam cum homo Dei sacratissima sua manu tangeret, omnis languor corporis eius imperio abscessit.

Synodus An. DCCCCLXXXXIX.

XVIII. Archiepiscopus verò Magontinus beati præsulis gregem sine pastore ite conspiciens, misit legatos cum literis, per quos Dominum Apostolicum de sancti viri reditu interpellat. Facta est Romæ synodus pro hac causa, & oritur vtrinque litigium grande, ex vna parte eorum qui monachum perdere timuerunt; ex alia eorum, qui pastorem suum cum auctoritate quæsierunt. Cumque inuicem pugnantibus sententiis vtraque pars diu decertarent; tandem dubiam, nunciorum Primas vix promeruit victoriam. Hic ipse Primas frater erat Ducis, cuius terræ, qui exigebatur Episcopus, præfuit. Tum Apostolicus non tàm voluntate, quàm iure Dei permotus talia respondit: *Reddimus, quod iuste quærũt; quamuis de bono patre iam degenerassent filii, & dabimus eum hac lege, si audierint eum, teneant eum Dei benedictione, faciantque sub ipso fructum centuplum. Si autem à consueta iniquitate sua recedere nolunt, hic noster absq; periculo sui capitis malorum consortia declinet.*

Hæc vbi dicta dedit, finita est synodus, & soluto cœtu redierunt quisque in domum suã. Abscedunt legati, monachis tristibus, & læto animo ac magna exultatione. Cumque emenso itinere Pragam venirẽt, eunt ei obuiam omnis ætas & sexus, & quasi cum ingenti gaudio acceperunt eum; dant manus, ac promittunt omnia, velut qui de sua reuersione oppido gauderent; & secundum eius præcepta priorem vitam plenissime emendare vellent. Sed paulo post cœpit eos ignauia, mollicies: & neglectis prædicationib. itur in omne nefas. Veterum quippe vitiorũ recordationibus pruenti, in carnalem patrem relabuntur, & pereunt labor pastoralis, & diligens cura boni patris.

XIX. Inter hæc luctuosum & miserabile crimen exoritur. Mulier cuiusdam nobilis cum clerico adulterasse publice arguitur. Quam cum more barbarico parentes dedecorati cõiugis decapitare quærerent, fugit illa per celeres auras, donec voce & cursu vsque ad optatum peruenerat Episcopum. Volens autem de illorum manibus mulierem liberare, clausit eam in monasterio sanctimonialium, quod sub vocabulo & veneratione sancti Georgii cõsecratum, firmissimis mœnibus vallatur; clauim verò Ecclesiæ custodi fideliter commendat: credens, vt fæmina inter fæminas solatia doloris, & sub altaris defensione vitæ securitatem haberet. Crimen quoq; in se referre voluit, vt se sceleris auctore magnum aliquid fieret, scilicet, vt pro pœnitentiæ fructibus, aut illam vitæ seruaret, aut ambo simul iussi morerentur. Qua voluntate, quia martyrii coronam exposcens erat, adimpleret vtique quod voluit, nisi eum prudenter Dominus Willico prohiberet.

Impia manus interea absconsæ mulieri ferrum necemque parans, armato milite Episcopale forum irruperunt. Quærunt & contumacibus Episcopum dictis, qui contra fas & legalia iura adulteram defendere vellet. Quod ille diuinæ contemplationis otio vacans, vbi aure percepit, cùm velut diuisæ noctis hora esset, dicto versu fregit silentia, & in quo clausus erat, exiuit de templo. Deinde qui secum erant fratribus, pacis oscula libans, *Bene valete*, inquit, *& pro me misero ferte pia vota Christo.* Inde totus ardore martyrii flagrans, non tardiore desiderio & cursu, quam qui fugit hostem, sponte venit in hostem, ac medium agmen intrepido gressu incedens, *Si me quæritis*, inquit, *præsto sum.* Vnus autem ex illis, cui cum bonis semper læua voluntas erat, omnium ore talia respondit: *Cassa spes martyrii te tenet, & nobilis gloria lethi. Errat pro certo hæc tua voluntas, qua nostrum vult fieri peccatum; non implebitur tua voluntas, sed agitur aliquid, quod plus dolet. Quia nisi hæc meretrix nobis citius reddatur, habemus fratres tuos, in quorum vxoribus, prole & prædiis hoc malum vlciscamur.*

Hæc dum furens Slauus contra Episcopum delatrauit, ecce corruptus aut proditor adest, qui excerpens eos clam de agmine vocat, seque itineris ducem præbens, domum in qua clausa erat, domusque custodem manifestat. Custos verò tentus ab illis, nunc minis, amicis nũc affatibus, vt illam in manus eorum redderet, diu probatur. Ad vltimum mortis timore perterritus, non sic sibi creditam cruentis hostibus prodidit fœminam. Rapitur illa infelix, frustra pressis altaribus, & sub manu coniugis capitalem iussa est subire sententiam. Quod cum ille velut vir iustus facere nollet, sub gladio vilis vernulæ truncata pœnas male vsi corporis capite exsoluit.

XX. His atque horum maioribus popularis nequitiæ studiis cum sermo docentis Episcopi contraire nequiret, flet bonus pastor; quia in morbido grege signa salutis nulla inesse conspexit. Hinc pro spectandis sequentibus malis oculos claudere volens, dulcis Romæ mœnia reuisit, & naue monasterii mutat pastoralia frena. Congaudent illo redeunte monasticæ plebis sacra collegia, ac sanctitatis suæ amore pariter & vtilitate perfruuntur. Dilexerunt eum omnes, sed præ omnibus Abbas suus: qui & post se totis cohortibus fratrum præfecerat illum. Ille autem omni vilitate & extremitate contentus,

tentus, quanto magnus erat, tanto se cunctis inferiorem præbuit; quanto spiritalibus diuitiis diues, tanto in oculis hominum paruus, pauper, & despectus esse cupiebat. Dicunt autem Abba & fratres eius de eo, quia in omni virtute ad vnguem perfectus est, & extra Martyrum verè sanctus erat. sic de die in diem semper nouus & seipso robustior lucescens, ad diuinæ contemplationis fastigia velut castissima turtur euolauerat.

Volens autem Dominus ostendere seruo, cuius meriti viueret in conspectu suo, monstrat ei per visum duos ordines in cœlo, vnum purpureo, alterum niueo amictu: quibus sub diuersa specie singulare meritum, & propria merces: ambobus tamen esca & potus erat laus perpetua Creatoris. Et facta est vox ad eum dicens: *Inter vtrosque erit tibi locus, conuiuatio mensæ, & aptissimus honor.* Cuius rei visionem Abbati suo cum exponeret, non hoc de se, sed velut sanctissimus Paulus reuelationis suæ mysteria de alio homine narrat. *Scio, inquit, huiusmodi hominem, cui Dominus per visum talia ostendit, & hæc ipsa donaturum se promittit.* 1.Cor.12.

Hoc ipso tempore iter agit Romam Rex Francorum Otto tertius, pulchri Cæsaris pulcherrima proles. Decursis quippe puerilibus annis, cum iam velut lanugine barbæ floreret, tempus & virtus maior annis Imperatoriam sibi exposceret dignitatem. XXI.

Roma autem cum caput mundi & vrbium domina sit, & vocetur, sola reges imperare facere; cumque Principis sanctorum corpus suo sinu refoueat, merito principem terrarum ipsa constituere debet.

Summus ipsis diebus Pontifex acerrima febre correptus, corpus terræ, animam cœlo, vtraq; in sua dimisit exordia. Rex autem Otto alpium niues multo milite transmeans, iuxta sacram vrbem Rauennam regalia castra metatus est. Ibi in eius occursum veniunt epistolæ cum nunciis, quas mittunt Romani Proceres, & senatorius ordo; primo illius aduentum, velut toto tempore paternæ mortis non visum, totis visceribus desiderare, ac debita fidelitate pollicitantur expectare. Deinde in morte Domini Apostolici tam sibi, quam illis non minimam incidisse partem incommodorum annunciant, & quem pro eo ponerent, regalem exquirunt sententiam. Erat autem in Capella Regis quidam Clericus Bruno, secularibus literis egregie eruditus, & ipse regio sanguine genus ferens, magnæ indolis; sed (quod minus bonum) multum feruidæ iuuentutis. Hunc quia Regi placuit, à maioribus electum, Magontinus Archipræsul Willigisus, & suus collega Vdelbaldus Episcopus, adduxerunt Romam. Proinde à Romanis honorifice acceptum ad hoc ordinati Episcopi Apostolico honore promulgarunt. Superueniens etiam Rex Romano more egregiè accipitur. Deinde magno gaudio omnium Imperatorium attigit apicem. Lætantur cum primatibus minores ciuitatis, cum afflicto paupere exultant agmina viduarum, quia nouus Imperator dat iura populis, dat iura nouus Papa. BRVNO PP. vide Ditmar. lib. 4.

His temporibus Christianissimus ille Cæsar, cui circa seruos Dei maximum studium semper & diligens cura fuit, crebro alloquitur sanctum Adalbertum, & habebat eum sibi familiarem, audiens libenter quæcunque sibi diceret. Archiepiscopus vero Willigisus veterem querimoniam canens interpellat, congeminat vota cum votis, & vt reportaret illum omnibus modis instat. In Apostolica quoque synodo canonum testimonia reuoluens, coram omnibus se iuste petere clamat, peccatum esse singulis Ecclesiis maritatis solam Pragam viduari, iuste poscentibus beneuolam aurem, viduæ Ecclesiæ maritum suum præbere libera mente postulans erat. Rursum ex itinere, quo versus est ad patriam, continuis literis hoc idem reiterare non cessat, nec dimisit prius, donec pollicitus est Dominus Apostolicus facturum se esse quæ vellet. Tristatus est autem homo Dei, quia linquere cogitur monasterium, præsciebat enim, quia populum, cui pastoralem curam debuit, à via sua mala nemo flectere quisset. Sed tristem eius animum hoc valde solatur; quia si in commissis sibi animabus dignos fructus agere nequisset, extraneis & non baptizatis prædicator missus fuerat. XXII.

Ergo multis lachrymis dulce monasterium linquens, cum summæ discretionis viro Notherio Episcopo vltra alpes proficiscitur. Cumque velut dierum prope mensium iter ageretur, venerunt Magontiam. Vbi regressus ab Italicis oris Imperator commoratus est, cum quo vir Dei mansit bonum tempus, quia familiarissimus sibi erat & nocte pariter ac die, velut sanctissimus cubicularius, imperiali cameræ adhæsit. Hoc autem non sic, velut seculi aliquo amore captus; sed quia dilexit ipsum, & dulcibus dictis ad amorem cœlestis patriæ accendere voluit. Nam die siue nocte, cum turba locum dedit, sanctis alloquiis aggreditur illum, docens, *ne magnum putaret, se im-* XXIII.

peratorem esse, cogitaret se hominem moriturum, cinerem, ex pulcherrimo putredinem, & vermium escam esse futurum. Viduis exhibere se maritum, pauperibus & pupillis monstrare se patrem; timere Deum, vt iustum ac districtum Iudicem: amare, vt pium veniæ largitorem, ac misericordiæ fontem: sollicite pensare, quam angusta via, quæ ducit ad vitam, & quam perpauci, qui intrant per eam: bene agentibus esset vt per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus. Ad hunc modum plura subnectens, monet charum filium præsentis vitæ bona despicere, æternitatis electionem desiderare, mansura quærere, in temporalibus rebus & transitoriis fiduciam non habere. Cunctis qui in regia domo erant, velut seruus omnium, sic eorum vilissima quæque manibus tractat, & omni humilitate eorum seruitia facit. Noctibus quoque cum carperant somnum, calceamenta eorum componere cura fuit, a ianitore vsque ad principem regiæ domus omnium caligas aqua lauit, & purgatis sordibus eas suo loco restituit. Ad hunc modum plurima seruitia egit in Camera; quanto quæque vilissima erant, tanto libentius ea pro humilitate ministrat. Sed seruiminis auctor diu incognitus latuit, donec quidam Woltharius regius imperialis minister, & sibi dilectus cubicularius sanctum prodidit furem.

XXIV. Vidit quoque ibi somnium nocte vna, quod huiusmodi erat. Putabat se fratris sui curtem adire, & media curte stare domum, cuius structura aspectu erat delectabilis, parietes & tecta niuei candoris; intus duo lecti, vnus sibi, alter fratri suo deputatus. Erat vtique scilicet, vt decuit, multum honoris gerens, sed lectus suus omnem gloriam alterius longe præcellens, totus purpureo splendore, & sericis ornamentis amictus; ad caput vero aurei staminis linteo pulcherrime redimitus; sursum verò in capite erat aureis literis scriptum: Munus hoc * auctentum filia sponsatur. Cuius visionis ordinem cum aliquibus narrando exponeret; *Vide*, inquiunt illi, *quia Christo secundante, Martyr eris futurus. Regis filia, quæ dat tibi regia dona, hæc est domina cæli sacratissima virgo Maria.* Hoc audiens ille factus est lætissimo animo, & ingressus cubiculum cordis, egit gratias sanctorum sancto, Angelorum Domino & omnipotenti Christo. Hinc matrem gratiarum, quæ regis solio proxima sedet, prona ceruice & gauisæ mentis iubilo adorat; *Gratias tibi*, inquiens, *virgo maris stella, quæ me vt pia Domina humillimum seruum tuum respicere dignata es.*

Auctor alius apud Sur. hanc inscriptionem ita habet: Munus hoc donat tibi filia regis.

XXV. Hac ipsa tempestate adiit Turoniam, quærens auxilio sanctum senem Martinum. Nec præteriit Floriacum, quæ beatissimum corpus confessoris nostri & patris Benedicti suo grege collocare meruit. Vbi etiam quis ille sit, cæcorum visus, claudorum gressus, & cœlestium miraculorum multa millia protestantur. Horum duorum charissimorum patrum sacris confabulationibus pastus, læto animo regreditur ad imperiale domicilium. Inde quid sibi mente foret, quæ volente Deo agere vellet, sub lucem proferens, cœpit cum dilecto Cæsare familiarem & extremum sermonem habere. Finita locutione pacis oscula inuicem libant, & amplius nunquam sociandos non absque dolore separant amplexus. Vir ergo sanctus eius charam vitam charissimo Iesu multum commendans, secundum placitum Archipræsulis sui ad Apostatricem gentem pergere cœpit. Sapuit ipse, qui consilio suo non obaudirent; sed ne inobediens esset, iussum iter adimplere maluit. Hoc etiam eius animo magnam spem tribuit, quia si non in filiis, in alienis, & in barbarismo animarum lucra congregare potuit. Erant enim multæ nationes per circuitum, per quas aut sibi martyrium aut eis baptismi gratia conferri potuit.

XXVI. Gens autem hæc sceleratissima ad quam redire compulsus est, in odium sui nominis grande nefas commiserunt. Nam parentes suos nobiles & præclaros viros misero vulnere prosternunt, fratres fratrumque filios, masculum vna cum fœmina, omnes morte sæuissima damnarunt, ciuitates quoque eorum igne ac ferro deuastantes, omnia eorum bona in captiuitatem redegerunt. Vnus autem ex suis fratribus, dum hæc mala domi geruntur, cum Bolezlao Bolaniorum duce in expeditione Imperatoris erat, Dux vero ille pro amore sancti fratris magnis promissis & amicis opibus eum solatur. Ergo pro his sceleribus aditum sibi clausum iter putans, ille sanctissimus heros noluit frustrari aduentum suum; sed declinauit ad præfatum Ducem, quia sibi amicissimus erat, & si recipere vellent, per eius missos explorare potuit. Quo facto, e contra illi magna indignatione remittunt ei iræ & furoris plena verba dicentes: *Sumus peccatores, populus iniquitatis, gens duræ ceruicis; tu sanctus amicus* D E I, *verus Israelita: & tibi omnia cum domino. talem ac tantum non portant cohabitationes & consortia iniquorum.* Et tamen

Ad pag. 17. supra.

vnde

[illegible] genus [illegible] s [illegible] os, totiens al [illegible] piscopus? *A nos* [illegible] *a nos* [illegible] *mus*, in [illegible] *m* [illegible] *en. qui fi vener* [illegible] *qua de* [illegible] *est* [illegible] *ad vnū*.

[illegible] c & his animia a [illegible] isus I [illegible] opus ta [illegible] u exuberat, vt pœna [illegible] XXVII. [illegible] re ma nomin [illegible] *rupti* [illegible] *ala mea* [illegible] *immel bo lorum* [illegible] *n* [illegible] *s*, [illegible] *cura* [illegible] *me* [illegible] *tio libera it.* [illegible] *bo* [illegible] *tum e* [illegible] *tuum, ali d minister* [illegible] *aterne* [illegible] *or* [illegible] *ria.* [illegible] *qui* [illegible] *in de* [illegible] *ant.* I [illegible] s d [illegible] ar- [illegible] atus [illegible] um pre [illegible] & [illegible] post dimicare oporteret, animo deli [illegible] ur [illegible] tero [illegible] que h [illegible] um [illegible] P [illegible] orum [illegible] a [illegible], qu [illegible] Deus venter est & auaritia [illegible] ta cu [illegible]

[illegible] in a [illegible] tior sententia successit an [illegible], vt quia h [illegible] proxima & [illegible] D [illegible], Pr [illegible] Deos & [illegible]

Du [illegible] ata voluntate eius, dat ei nauē & ipsi [illegible] ter d [illegible] se vero primo adiit vrbem [illegible] Gdanie, qua [illegible] D [illegible] m [illegible] na diuin [illegible] Ibi diuina m [illegible] cri [illegible] a [illegible] p [illegible] antur hominum multæ cateruæ, ibi Missarum [illegible] Chr [illegible] um [illegible] non post [illegible] oltos ill [illegible] s seipsum pro h [illegible] a [illegible] ru. Quidquid v [illegible] fu [illegible] Deo, quod ipse & n [illegible] baptizati cõmu [illegible] & [illegible] d [illegible] pann [illegible] nuob [illegible] tum [illegible] bi seruauit pro viatico deportandum.

P [illegible] era autem die salutatis omni [illegible] us, imponitur carinę [illegible] pelag [illegible] & [illegible] ur ab eorū ocu [illegible] s nunquam poste [illegible] vi [illegible] dus. Hinc nauticum [illegible] er veloc [illegible] imo [illegible] gens post p [illegible] ucos dies marinum l [illegible] tus egreditur, & reuersa est nauis cum armato cult [illegible] de. Ipse autem pro præstitis beneficiis gratiam v [illegible] ctoribus & vect [illegible] domino [illegible] ns remansit ibi cum geminis fr [illegible] orum alter presbyter Benedictus, al [illegible] & a p [illegible] o sibi comes frater Gaudentius erat.

T [illegible] ma [illegible] a [illegible] lucia Christum prædicantes intrant paruam I [illegible] uo a- XXIIX. mne cir [illegible] umuecta formam circuli ad [illegible] untibus monstrat. Ve [illegible] s vero loci possessores cum pugnis expulerunt eos, & q [illegible] dam [illegible] rrept [illegible] naucul [illegible] E [illegible] opo propi [illegible] s, & v [illegible] forte Ps [illegible] os in libro dec [illegible] cap [illegible] x- c [illegible] s m [illegible] n [illegible] b. vola [illegible] in diuersa codex, & [illegible] e [illegible] & me [illegible] iacet [illegible] mo prostr [illegible] s, sed exterius [illegible] to corpore, q [illegible] am [illegible] r [illegible] vocis orga [illegible] *atias ibi* [illegible] *D* [illegible] *ne, q* [illegible] *m ne* [illegible] *vel vn im ict* [illegible] *m* [illegible] *o med* [illegible] *re merui.*

[illegible] cro [illegible] a [illegible] em [illegible] ere autem facto dom [illegible] C [illegible] e vndiq; iners [illegible] & quid de [illegible] ret actu [illegible] & [illegible] spectant. Tunc fa [illegible] & vi [illegible] e [illegible] interrogauis, ta [illegible] oc [illegible] di [illegible] *one Mo na* [illegible] *anda n* [illegible] *A* [illegible] *n* [illegible] *ll v stra salus,* [illegible] *ra nu* [illegible] *im,* [illegible] *tra quem ali* [illegible] *cent* [illegible] *n no* [illegible] *ba* [illegible] *us cœlestium ga* [illegible] *cre mi* [illegible]

[illegible] ad [illegible] se eum pr [illegible] an [illegible] na [illegible] ur [illegible] per [illegible] unt [illegible] stes capiti [illegible] *quod huc* [illegible] *ne* [illegible] *n* [illegible] *lumna creabūt No* [illegible] *no, cu* [illegible] *at* [illegible] *ordo mundi; vos vero* [illegible] *n* [illegible] *mini* I [illegible] nocte na [illegible] dam.

Hæ [illegible] ta [illegible] p [illegible] e [illegible] nasterio [illegible] talis n [illegible] erat, cui- XXIX. dā [illegible] n C [illegible] cœ [illegible] t vol [illegible] ia [illegible] ven [illegible] a [illegible] duo l [illegible] e [illegible] nix, & mūd [illegible] al- qu [illegible] mac [illegible] o [illegible] onera, singulos quidem viros de terra leuant; ambo [illegible] & aurea sidera transinant, vniu [illegible] nomen, extra ipsum, qui hæc vi [illegible] od [illegible] mi sciūt; alter vero erat (vt adhuc hodie meminit) domnus Adalb [illegible] ui an [illegible] minister iam cœlestis mensæ conuiuia præparauit. At Pater Nilus

[illegible] dulcibus [illegible] *quia amicus noster Adalbertus am*[illegible] *termin*[illegible].

[illegible] Gaudentius [illegible] ex op[illegible] for[illegible] nu[illegible] ipso [illegible] quid habes. *Vidi* [illegible] *plenum*, [illegible] *ocius nemo erat* [illegible] *altari* [illegible] *meis* [illegible] *impertosa auctoritate* [illegible] *hominum* [illegible] *quod sibi* [illegible] *fore* [illegible] *uatum.* H[illegible] abo[illegible] *Deus*, [illegible] *prosperet hunc visum: fallaci somnio neminem* [illegible]

XIX Iam exurgente purpureo die cœptum iter agunt, & [illegible] breuiant & dulcis vitæ gaudium continuo appellant Christum. Inde [illegible] & [illegible] alij [illegible] ad meridiem, campestria loca a[illegible] dem [illegible] celebrante, sanctus [illegible] nachus comunicauit. & post Sacram c[illegible] m[illegible] labore [illegible] pauxillum obsonij accepit & dicto [illegible] & [illegible] surgit de gramineo cespite; & quantum iactus est lapidis, vel m[illegible] gitte, [illegible] ressus loco reiecit. Hic tum cepit eum somnus, & quia diutini itineris [illegible] rat, [illegible] corpori perfudit eum soporifera quies. Ad vltimum pausantibus cunctis [illegible] paganorum furor, & irruerunt super eos impetu magno, & iecerunt omnes in vincula.

Sanctus vero Adalbertus stans contra Gaudentium & alium fratrem ligatum, *Frater, inquit, noli te contristari, scitis quia hæc patimur pro nomine Domini, cuius virtus vltra omnes virtutes pulchritudo supra omnes decores, potentia inenarrabilis, pietas singularis. Quid enim fortius, quid eo pulchrius? quam dulce est pro dulcissimo Iesu fundere vitam!* Prosilit ex furibundo agmine igne[illegible] Si[illegible], & totis viribus ingens iaculum mouens, transfixit eius penetralia cordis [illegible] pie c[illegible] Sacerdos idolorum, & dux coniuratæ cohortis, velut ex debito prima vulnera fac[illegible] deinde concurrunt omnes, & vulnera miscentes iram exsaturant. Profluit p[illegible] reus sanguis per foramina vtriusque lateris, ille oculis ac manibus stat orans in cœlum. Exiit rubeus amnis diuite vena, & extractæ hastæ septem ingentia vulnera pandunt. [illegible] vinclis solutis extendit manus in modum Crucis, & suppliciter fusis precibus pro sua & persecutorum salute ad dominum clamat. Sic illa sancta anima carcere suo euolat, sic nobile corpus protenta Cruce terram occupat, sic quoq; multo sanguine vitam fundens, beatis sedibus & semper charissimo tandem perfruitur Christo. O sanctum & [illegible] mum virum, cuius in vultu angelicus splendor, in corde semper Christus erat! O pium & omni honore dignissimum, qui crucem quam voluntate semper in animo tun[illegible] iam ma[illegible] & [illegible] corpore completam est! Accurrunt vndique armis d[illegible] & [illegible] or[illegible] caput, & separant [illegible] an[illegible] b[illegible]. C[illegible] ttente[illegible] xerunt, & læto clamore [illegible] dan[illegible] es [illegible] vnusquisq; ad proprias sedes

DCCCC-XCVII. [illegible] est a[illegible] & gl[illegible]ssimus Martyr Christi Adalbertus no[illegible] Calendas Maii, [illegible] O[illegible] er[illegible] op[illegible] & clarissim[illegible] Cæs[illegible] ta, scilicet, v[illegible] Chri[illegible] pro hon[illegible], eadem [illegible] o [illegible] cuius est n[illegible] or[illegible] r, la[illegible] & [illegible] in secula seculorum. Amen.

FINIS VITÆ ET MARTYRII S. Adalberti